ÆNEÆ SYLVII
EPISCOPI SENENSIS,
POSTEA,
PII PAPÆ II.
HISTORIA RERUM
FRIDERICI III. IMPERATORIS.

BIBLIOTECA
ROMA
VITTORIO EMANUELE

HELMSTADII
Impenſis JOH: MELCHIORIS SUSTERMANNI,
ANNO MDCC.

DIVO CÆSARI, FRIDERICO, ROMANORUM Imperatori Auguſto, Æneas Epiſcopus Senenſis veram felicitatem expetit.

Diſertos ac veraces hiſtoriarum ſcriptores haud ornamento eſſe duntaxat, ſed adjumento qvoqve reipublicæ, nemo qvi ſapiat inficias ibit. Qvis enim non utile decorumq; dixerit, rectores urbium, majorum exempla tenere, & qvod multis ante ſeculis actum eſt, ante oculos veluti præſens habere? Qvid eſt qvod ſenum conſilia probant, niſi qvod eos multis experimentis adeptos eſſe prudentiam arbitrantur: cujus incapaces juvenes æſtimant. Cæterum cum vita mortalium brevis ſit, atq; intra ſeptuageſimum aut octuageſimum claudatur annum (nam ultra, regio propheta teſtante, labore atqve dolore tabeſcit) parum eſt qvod uſu capiunt, parum eſt qvod viſu diſcunt, niſi memoriæ penu ditaverit auditus. Hunc autem hiſtoria prorſus inſtruit, qvæ non paucorum annorum ſed totius ævi, qvo mundus extat, res geſtas edocet. Hinc veteris teſtamenti codices, ortum mundi, creationem hominis, aqvarum diluvium, Patriarcharum vitam; ſervientem Iſraëlem, duritiem Pharaonis, Ægyptiorum plagas, ſiccatum fugientibus mare, datas legis divinæ tabulas, evictas gentes, judicum regumqve geſta commemorant. Qvid evangelium aliud qvàm ſacra hiſtoria dici poteſt? Hinc puellam virginem Spiritu Sancto plenam puerperam factam, Salvatorem natum, jejunantem, baptizatum, prædicantem, ſigna facientem; pòſt captum, irriſum, flagellatum, morti traditum, ſepultum, inde ſurrexiſſe à mortuis, apparuiſſe diſcipulis, aſcendiſſe in cælum diſcimus. En qvantum lucis ſacra nobis hiſtoria præbet? fidem ab ea recepimus, ſine qva Deo placere nulli conceſſum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ceſſum. Verum, ut ſecularia qvoqve attingamus, Aſſyriorum imperium, Trojanum bellum, Athenienſium & Spartanorum conflictationes, Alexandri Macedonis adoreas, Karthaginenſium prælia, triumphos Cæſarum, Romanis miſſum ſub legibus orbem, qvis nobis niſi labor hiſtoricus indicavit? Hinc belli artes, hinc pacis officia noſcere licet, hinc vitia fugere, virtutes ſectari monemur, cum malos male legimus perditos, juſtum haudqvaqvam derelictum, aut ſemen ejus qværens panem invenimus. O veracem atqve probatiſſimam Oratoris ſententiam: *hiſtoria teſtis temporum, lux veritatis, magiſtra vitæ, nuntia vetuſtatis.* Laudandi ergo vetuſti ſeculi reges, qvibus id ſtudii fuit, res ſuæ ut accurate conſcriberentur ætatis, ex qvibus fructum poſteritas omnis haurit. Verum illi non tam minoribus uti prodeſſent, qvàm memoriam ſui ut qvam maxime longam efficerent, hiſtorias amavere. At tua, Cæſar, incredibilis virtus vel cum tui nominis jactura poſteritati conſulere qværit. Qvippe ſuperioribus diebus, cum inter paucos ejus belli meminiſſes, qvod auſtrales adverſus te gerere præſumſerunt, converſus ad me, bellum ipſum unde ortum & qvo pacto finitum eſſet, ut ſcriberem, juſſiſti: operæ pretium eſſe affirmans, ea tradi memoriæ, qvamvis nulla te laus exinde ſeqveretur. Libera vox & Romano Principe digna. Majus hoc verbum eſt, qvàm ſi victis hoſtibus opima ſpolia retuliſſes. Accipe, qvid ego tuis ex verbis intelligam: vis me ſcribere non fauſtum bellum, mutatum tibi fortunæ vultum. Qvare hoc? ſane ut intelligant nepotes mortalis vitæ conditionem, varias fortunæ vices, inſtabile ſolium gloriæ, nihil ſolidum credant, niſi virtute ſubnixum, ſeqvantur autem maxime probitatem. Cumqve ſæpius hiſtorici minus cauti reperiantur, adulationi qvàm vero ſervientes, admonuiſti me, ne qvid falſum, & omne verum ſcriberem, neqve timerem te lædere veri viam ingreſſus, qvia non tuam gloriam hac narratione ſed futuræ nationis utilitatem ſeqvereris. Ad hæc ego tuæ voluntati geſturus morem, etſi tecum ſentio vitream famam contemni qvàm appeti fortius (nam populi judicio magis qvàm veri exiſtimatione collecta ſæpe bonos obſcurat, illuſtrat malos) non tamen in ea ſententia moror, ut belli hujus narrationem tuo nomini gravem putem, in qva multa de tua prudentia & animi moderatione dicenda ſe offerent. Qvod ſi non

non te armatum furibundumqve dixerimus, in medias acies proruentem ſternentemqve corpora multa; At te moderantem frena Senatus, iræ atqve ſuperbiæ domitorem, ſine contentione referre licebit. Inter hæc autem illud nos terret, qvod apud Flaccum invenimus: *Eſt operæ pretium cognoſcere qvales Æditnos habeat belli ſpectata domiqve Virtus, indigno non committenda poëtæ.* Scimus hanc ei provinciam convenire, *ingenium cui ſit, cui mens divinior, atqve os magna ſonaturum.* Vetuit Alexander edicto, ne qvis ſe præter Apellem pingeret, neve alius præter Lyſippum æra duceret vultum ſimulantia. Sapiens, qvi pictoribus atqve ſuſoribus ſe optimis commendavit. Carpitur tamen idem, qvi Chœrilo neqve terſo neqve culto poëtæ res ſuas ſcribendas commiſit, atqve in eo deceptus eſt, in qvo maxime cautum eſſe oportuit, qvando non magis picturis aut æneis ſignis expreſſi vultus, qvàm ſcripto mores animiqve virorum apparent. Veremur, ne te ſimilis rumor accuſet, qvi etſi nominis propagationem non expetis, eligere tamen ſcriptorem debueras, qvi facta dictis exæqvare poſſit. Nam qvo pacto nos huic rei ſatisfaciemus, qvibus & ingenii vena tenuis & aridior eſt, & otii minimum ſuppeditatur; apoſtolicæ legationis cura, & tui conſiliariatus munere aſſidue occupatis, difficile eſt inter ſtrepitus nocturnos atqve diurnos, magnorum virorum ſeqvi veſtigia. *Scriptorum*, ut ille ait, *chorus omnis amat nemus, Rite cliens Bacchi ſomno gaudentis & umbra.* ſed qvi nos ſumus, qvi tuam voluntatem corrigamus? Rex es, Imperator es: nil ultra qværam: parebimus, & qvoniam transgredi libet nimiumqve præſumere, non ſolum hoc bellum Auſtralicum, ſed alia qvoqve de tua vita qvamplurima, ſimulqve tuæ domus originem, & qvæ noſtris geſta temporibus in Europa didicimus memoratu digna, in unam hiſtoriam congregemus. Tua ex his pietas qvæ maluerit accipiet boniqve conſulet. Vale.

FRIDERICI TERTII ROMANORUM IMPERATORIS, qvi fuit Arneſti ducis Auſtriæ filius, ſcripturo mihi res geſtas, haut ab re viſum eſt, de ſitu Auſtriæ, de gentis moribus, de nobilitate majorum, pauca præmittere, qvibus hiſtoria magis ac magis aperta reddatur. Auſtria, non, ut pleriqve arbitrantur, ideo dicta eſt, qvia Bohemis atqve Moravis in Auſtrali parte ſita exiſtat; ſed ducitur ex vocabulo teutonico nomen, qvod orientalem regionem ſigni-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſicat. Namqve cum Franci ex Scythia progreſſi Germaniam ſubegiſſent, deinde Galliam occupaſſent, duplicem Franciam à ſeſe dixerunt; alteram orientalem, occidentalem alteram: duplexqve regnum conſtituêre, qvod Rheni flumine diſterminabant.

Et orientale qvidem à Rheno in Pannoniam uſqve protenſum eſt. Occidentale vero ab eodem flumine ad montes Pyreneos, & à Rhodano in Oceanum continuabatur. Verum cum Franci in plures familias dividerentur, & alii Galliam, alii Germaniam poſſiderent; qvi theothoniam tenuerunt, in Svevia Bajoariaq́; conſidentes, terram qvæ fuit eis ad orientem extrema, ſuo more Auſtriam vocavere. Sed primæ ſententiæ, lingua gentis & regionis alludit vocabulum; ſecundam opinionem aſtruere videretur mos patrius, qvi Pannonibus conformior eſt. Limes deinde inter Hungaros & Auſtrales parum notus, non flumine inſigni, neqve montibus altis, neqve ſiluis provinciæ dirimuntur. Ex qvo fit, ut mihi non à vero remotum videatur, Pannoniam aliqvando usqve ad ſiluam Viennenſium fuiſſe protenſam. Sed de hoc, ut cuiqve libitum fuerit, ita ſentiat. Auſtria hoc tempore ab orienti habet Ungariam; ab occidenti, Bajoariam; ad ſeptentrionem, Bohemiæ, Moraviæq́; conjungitur: in auſtro finem ei montes Stiriæ faciunt, qvi longo tractu ab Alpibus derivantur, Italiamq́; Germania diſterminant. Latitudo ejus itinere dierum trium finitur; longitudo duplo major habetur. Terra nobilis, aqvis irrigua, conſita vitibus, ligni copioſa, agro feraci fructus omnes colligit, qvorum Germania alitrix: argenti atqve auri venas non habet: ſale partim proprio, partim utitur importato: piſcium copioſa. Oleum, ficum, amygdalum, paſſum ex Venetiis accipit. Vinum ipſa Bavaris, Bohemis, Moravis, Sleſitis præbet: atqve hinc magnæ auſtralium divitiæ: carnes ei Ungaria miniſtrat. Danubius regionem mediam perlabitur, fluvius omnium Europæ maximus: qvi natus apud Svevos ex monte Rauraco, Bavariam, Auſtriam, Hungariam ſecans per Raſciam atqve Bulgariam cum ſexaginta navigabilibus in Euxinum deſcendit, multasqve & memorabiles alluit urbes. inter qvas mea ſententia nulla ditior, nulla populoſior, nulla venuſtior eſt qvàm *Vienna*; auſtralium civitatum regionisqve caput. Hæc alio nomine *Flavianum* appellata eſt; ſicut nos in vetuſtis Ducum privilegiis compertum habemus. Exiſtimo autem ali-

qvem

qvem Romanorum, nomine Flavium, qvi & regioni præfuerit, urbem inchoaſſe atqve ex ſe nomen indidiſſe loco. Sunt qvi aras illic Flavianas fuiſſe aſſerunt, qvod aliqvis imperatorum, cognomine Flavius, ad Danubium uſqve profectus, Romani imperii metas illic, aras collocaverit; ex ſuo nomine *Flavianas*: atqve ibi condita demum civitas ex aris vocabulum ſit ſortita. Cumqve Flavianum Theutonici *flabien* pronuncient, non eſt ab re, longo temporis tractu prima vocabuli ſyllaba remota, ut plerumqve fieri comperimus, *Vien* remanſiſſe, indeq; dictam *Viennam*. Nam qvod aliqvi noſtri temporis hiſtorici parum conſiderati, *Viennam* qvaſi *biennam dictam* aſſerunt (qvoniam oppugnanti eam Julio Cæſari biennio reſtiterit) non modo falſum ſed ſtultum cuiqve dictum videri poteſt, qvi geſta Cæſarum legerit. Nunqvam enim Julium Cæſarem hanc terram cum exercitu conſtat ingreſſum. Sed ſimile hoc ei eſt, qvod *holomunc*, Moraviæ, ex vicinitate vocabuli, *Julii montem* appellant, qvod illam urbem Julii opus affirmant. Laxa nimis cuiqve dicendi licentia eſt qvæ velint. Verum apud Viennam parvum flumen eſt, qvod inter ſuburbia fluit, nomine *Vienna*; ab eoq; dictum oppidum putant. At ſive flumen à civitate ſive civitas à flumine vocabulum mutuet, id mihi non eſt exploratum: vero tamen ſimilius id videtur, qvæ digniora ſunt, vilioribus dare nomina: qvippe Vienna, de qva ſermo eſt, non tam fluvius eſt, qvàm torrens, indignus à qvo nomen inſignis urbs aſſumeret. Sed eſt omnis de nomine vana qvæſtio, cum res ipſa conſtet. Vienna igitur ambitu murorum cingitur duorum millium paſſuum, ſed habet ſuburbia magna & ambitioſa foſſa & vallo cincta. Urbs autem foſſatum magnum habet, inde aggerem præaltum. Mœnia deinde ſpiſſa & ſublimia, freqventes turres, & propugnacula ad bellum prompta. Ædes civium amplæ & ornatæ, ſtructura ſolida & firma. Ubiqve fornices aulæ latæ. Verum his æſtuaria ſunt loco tricliniorum, qvæ ab his *Stubæ* vocitantur. Nam hiemis aſperitatem hoc domitant modo. Feneſtre undiqve vitreæ perlucent. Et oſtia plerunq; ferrea. In his plurimæ aves cantant. In domibus multa & munda ſupellex. Eqvorum jumentorumqve omnis generis capacia ſtabula; altæ domorum facies magnificæqve viſuntur. Unum id dedecori eſt, qvod tecta plerunqve ligno contegunt, pauca latere. Cætera ædificia muro lapideo conſiſtunt. Pi-

ctæ

ctæ domus & interius & exterius ſplendent. Ingreſſus cujusq; domum, in ædes te principis veniſſe putabis. Nobilium Prælatorumqve domus liberæ ſunt, neqve civitatis magiſtratus in his jus habent. Cellæ vinariæ adeo profundæ & ſpatioſæ ſunt, ut ſub terra non minus qvàm ſupra terram ædificiorum apud Viennam eſſe feratur. Platearum ſolum ſtratum lapide duro, ut neqve pluſtrorum rotis facile conteratur. Sanctis cælum tenentibus, ipſiqve maximo Deo templa dicata & ampla & ſplendida, ſecto lapide conſtructa, perlucida, & columnarum ordinibus admiranda. Sanctorum plurimæ & pretioſæ reliqviæ, argento, auro, gemmis veſtitæ: templorum ingens ornatus divesqve ſuppellex. Sacerdotes abundantes bonis pluribus. Qvi clero præeſt apud Sanctum Stephanum, ſoli Romano Principi ſubeſt. Civitas in parochia Patavienſi eſt; major filia, matre. Plures in civitate domus conſecratas Eccleſias habent & proprios Sacerdotes. Qvatuor ordines mendicantium procul à mendicitate abſunt: Scoti, & Canonici regulares ſancti Auguſtini, admodum divites habentur: Monialesqve Sacræ & Sanctæ Virgines. Ibi qvoqve monaſterium eſt ad Sanctum Hieronymum nuncupatum, in qvo meretrices converſæ recipiuntur; qvæ die ac nocte hymnos lingua theotonica decantant: qvarum ſi qva redire ad peccatum comprehenſa fuerit, in Danubium præcipitatur. Sed agunt ibi pudicam ſanctamqve vitam: rarus de his ſermo malus auditur. Schola qvoqve hic eſt liberalium artium ac Theologiæ & juris Pontificii: nova tamen & ab Papa conceſſa. Magnus ſtudentium numerus eo confluit ex Hungaria & Alamaniæ partibus ſuperioribus. Duos hic claruiſſe compertum habeo præſtantes Theologos, Hainricum de Haſſia, qvi Pariſiis edoctus huc in primordio univerſitatis advolavit, primusqve cathedram rexit, ac plurima volumina notatu digna conſcripſit: Alter fuit Nicolaus Dinckelsbuhel Svevus, vita bona, doctrina multa clarus, cujus ſermones hodie avide à doctis leguntur. Eſt & illic hodiè Thomas Haſſelbach non incelebratus Theologus, qvem ſcribere hiſtorias non inutiles ajunt. Cujus ego doctrinam laudarem, niſi duos & viginti annos Iſaiæ primum capitulum legiſſet, neqve adhuc ad calcem veniſſet. Maximum autem hujus gymnaſii vitium eſt, qvod nimis diutinam operam in dialectica, nimiumqve temporis in re non magni fructus terunt. Qvi Magiſterii artium titulo decoran-

corantur, hac una in arte maxime examinantur. Cæterum neqve Muſicæ, neqve Rhetoricæ, neqve artis metricæ curam gerunt: qvamvis metra qvædam & epiſtolas ab aliis editas * imperite, magiſtrandum compellant. Oratoria & Poëtica apud eos penitus incognita, qvibus omne ſtudium in elenchis eſt vaniſqve cavillationibus, ſolidi haud qvaqvam multum. Qvi libros Ariſtotelis aliorumqve Philoſophorum habeant, raros invenies, commentariis plerumqve utuntur. Cæterum ſtudentes ipſi voluptati operam præbent, vini cibiqve avidi: pauci emergunt docti, neqve ſub cenſura tenentur: die noctuqve vagantur, magnas civibus moleſtias inferunt; ad hæc mulierum procacitas mentes eorum alienat. Civitatis populus qvinqvaginta millium communicantium creditur. Conſulatus octo & decem virorum eligitur. Tum Judex qvi juri reddundo præeſt; deinde Magiſter civium, qvi curam Civitatis gerit. Hos Princeps aſſumit, qvos in civitate fideliores arbitratur, atqve ab eis jusjurandum exigit. Magiſtratus alii nulli ſunt, niſi qvi vini exigunt vectigal, ad illos omnia referuntur, qvorum poteſtas annua eſt. Incredibile videri poteſt, qvot per dies ſingulos in civitatem victualia ingeruntur, ovorum atq; cancrorum multæ qvadrigæ adveniunt; piſtus panis, carnes, piſces, volatilia ſine numero afferuntur; ubi adveſperaſcit, nihil venale ex his invenies. Vindemia his ad qvadraginta dies protenditur, nullo non die trecenti currus onuſti vino bis terqve inferuntur, ducentos & mille eqvos indies ad opus vindemiarum exercent. Et villis præter ea ad feſtum uſq; Martini libertas omnibus eſt, vinum in urbem redigere: incredibile dictu eſt, qvanta vis inducatur vini, qvod vel Viennæ bibitur, vel ad extraneos per Danubium contra curſum aqvæ magno labore mittitur. Vino qvod Viennæ venditur minutim, decimus denarius Principi cedit: ea res auri duodecim millia qvotannis ad cameram defert, in reliqvum parum oneris civibus ineſt. Cæterum in tanta & tam nobili civitate, multa enormia ſunt: die noctuqve rixæ ad modum prælii geruntur: nunc artifices adverſus ſtudentes, nunc curiales in artifices; nunc iſti opifices adverſus alios arma ſumunt. Rara celebritas abſqve homicidio peragitur, freqventes cædes committuntur; ubi rixa eſt, non ſunt qvi dividant contendentes, neqve Magiſtratus neqve Principes cuſtodiam, ut par eſſet, ad tanta mala adhibent. Vinum domi vendere, nihil exiſtimationi of-

ficit, omnes ferè cives vinarias tabernas colunt, ſtubas calefaciunt, coqvinam inſtruunt, bibulos & meretrices accerſunt, hisqve cibi aliqvid cocti gratis præbent, ut amplius bibant: ſed minorem menſuram his dant. Plebs ventri dedita, vorax, qvicqvid hebdomadâ manu qvæſivit, id feſto die totum abſumit. Lacerum & incompoſitum vulgus: Meretricum maximus numerus. Raro mulier eſt uno contenta viro. Nobiles, ubi ad cives veniunt, uxores eorum ad colloqvium ſecretum trahunt; viri allato vino domo abeunt ceduntqve Nobilibus; plurimæqve puellæ patribus inſciis viros ſibi deligunt. Viduæ intra tempora luctus ex arbitrio ſuo nubunt. pauci in civitate ſunt, qvorum proavos vicinia norit: raræ familiæ vetuſtæ, advenæ aut inqvilini ferè omnes. Mercatores divites ſenio confecti, puellas in matrimonium ducunt, easqve brevi dimittunt viduas; illæ inter familiares domeſticos, cum qvibus ſæpè conſvetudinem adulterii habuerunt, juvenes viros accipiunt. Ita qvi heri pauper, hodiè dives invenitur. Contra qvoqve hi ſupervíventes uxoribus alias accipiunt, resqve per circulum ducitur: raro filius patri ſuccedit. Lex apud eos eſt, qvæ ſuperviventi conjugi partem defuncti bonorum mediam tribuit. Teſtamenta libera ſunt; ita & viri uxoribus, & uxores viris bona teſtantur. Captatores hæreditatum multi, qvi ſenibus blandientes ſcribi heredes ſeſe curant. Ajunt & mulieres eſſe admodum multas, qvæ viros graves uxoribus, veneno auferunt. Conſtat ſæpè à nobilibus cæſos eſſe cives, qvi uxores ſuas verbo terruerunt, qvibus amatores in curia fuerunt. Vivunt præterea ſine ulla ſcripta lege: mores ajunt ſe tenere vetuſtos, qvos ſæpè ad ſuum ſenſum vel adducunt vel interpretantur. Jus admodum venale eſt: qvi poſſunt, ſine pœna peccant, pauperes atqve amicis nudos judicia plectunt. Juramenta, qvæ publica ſunt, tenaciter obſervant: qvod negari juratum poteſt, nullam vim habet. Mutuum dantes ad tempus, ſi qvid detrimenti tulerint, elapſo termino jurejurando, qvam ſummam volunt, extimant, maximoqve damno debitores afficiunt; pignora, qvæ mutui cauſa dantur, ſi qvid afferunt, non extimant uſuras. Excommunicationes tantum timent, qvantum infamant, aut damno temporali ſunt. Furta, qvæ apud ſurem inveniuntur, judici cedunt. Adhæc feſta parum religiosè colunt; carnes omni feſto venduntur. Aurigæ nullo vacant die. In Auſtria reliqva mul-

ta oppida ſunt, nullum autem magni nominis. Barones multi potentes & nobiles: inter qvos primum dignitatis locum obtinent Schaumburgenſes & Magdeburgenſes Comites; opibus autem ſuperare creduntur Valſenſes, de Liechtenſtein, de Buchaim. Nec parvum habent nomen Pottendorffii, Starhimbergenſes, Ebersdorffi, Egkersau, Hohenbergii, Folkenſtorffi, & alii qvamplures. Eizingerii licet noviſſimi ſint, potentia tamen hodiè & auctoritate inter primos habentur. Monaſteria qvam plurima ſunt & magna & ditia. Eccleſiæ præterea cathedrales Saltzburgenſis, Patavienſis, Ratiſponenſis, Friſingenſis latiſſimas poſſeſſiones in Auſtria, caſtellaqve plura poſſident, ac domos egregias; qvas inhabitant, cùm Principis Auſtriæ ad curiam accerſuntur. Sunt enim omnes Conſiliarii Ducum Auſtriæ, hoſqve veluti majores honorant, ſive bellum gerere ſive curiam lætabundi habere velint Auſtriæ Duces; & Prælatos & Proceres veluti Reges in comitatu habent.

TERRAM AUSTRIÆ qvi primo coluerint, qværenti mihi nil certi conſtare potuit. Venit autem in manus meas hiſtoria qvædam, qvam auſtralicam vocant, ſermone theotonico conſcripta, ſed inepta, mendax, & ab homine compoſita, in qvo malignitatis aut ſtultitiæ plus invenias, non facilè judices; cum res legeris nulla ratione cohærentes, dices hominem nihil habuiſſe penſi, qvi tam manifeſta mendacia credi ſibi putaverit. Cum rurſus ex hiſtoriis approbatis Imperatorum & Pontificum nonnulla inſerta compereris, ruſticanam qvandam malignitatem hominis comprehendes, qvi veris ante oculos nonnullis injectis legentium tenere animos arbitratus eſt, ne de ſoliditate ceterorum inqvirerent: neqve deceptus eſt apud Auſtrales, qvi hanc veluti ſacram hiſtoriam venerantur, qva ſe laudatos de generis vetuſtate cenſent. Sed minimè ille commendare voluit Auſtrales; qvorum majores primo gentiles, deinde Judæos fuiſſe confirmat, perfidæ gentis ſobolem; neqve illuſtre ullum opus illius vetuſtatis refert; turpia vero qvædam & ſceleſta facta tradit: ut, qvi gentem auſtralem, ſuo tempore fortaſſe deditam vitiis ſimilem ſuis majoribus oſtendere voluit. Sed neſcivit homo, qvia mendaci majori officio qvàm verum dicenti opus eſt. Neqve tempora neqve loca ſuo contexuit ordine, finxit neſciens fingere. Nimis imperitum eſſe oportet, qvem ſua mendacia fallunt. Narrat autem homo inſulſus, fuiſſe trans ma-

Digitized by Google

re in terra admirationis comitem Alighemorum, nomine Sathan; ſub eoqve militaris ordinis virum Abraham de Theomanaria, qvi uxorem habuerit & cum ea filios, Suſannam filiam Domini de Terremantia ex Regno Samamorum, qvi poſt cataclyſmum decem & octingentis annis inter ſe præliati ſunt. Victum autem Abraham, fortunisqve omnibus exutum, patria fugatum extorremqve diu vagatum, deniq; in eam regionem veniſſe, qvæ nunc Auſtria dicitur, tunc autem Judæiſapta nomen habuit: ſic enim qvidam Judæus terram appellaverat, quamvis eam neq; introiſſet unqvam neqve vidiſſet. Captumqve loci amœnitate Abraam, domumqve ibi ædificaſſe, ubi poſtea conſtructum eſt oppidum Stocharaum, ſeq; Marchionem vocaſſe de Judæiſapta; cui proximiores habitatores ad trecenta & qvinqvaginta millia paſſuum fuiſſent; poſt tempus vero tranſiſſe mare in ſuam patriam, atque ibi recepta uxore & majori filio Athaim rediſſe, dominatumqve terræ Auſtriæ annis triginta: &, qvoniam gentilis fuerat, idola coluiſſe; eiqve mortuo filium ſucceſſiſſe, & illi Raban generum ex Bohemia Baronem: deinde per ſucceſſiones varias contractis matrimoniis, nunc in Bohemia, nunc in Hungaria, per annos mille centum & amplius uſq; ad Peimau Ducem, dominium in eorum poſteris fuiſſe, qvi omnes idola more gentium coluerunt. Primum autem Peimau relicto cultu gentilium, cum terrigenis univerſis Judaicam fidem accepiſſe. Regionem autem diverſis nominibus appellatam: & nunc Saurim, nunc Fannas, modo Pannas, interdum Tantamo, ut Principibus placuit, nuncupatam. Ducatum vero ex marchionatu Vintherum primo erexiſſe, qvi ſextus ab Abraam, ut hiſtoriæ mendaciſſimæ placet, Auſtralem terram poſſedit. Qvibus ex rebus qvanti ſcateant errores, qvàm breviter licet inſpicere. Qvid eſt, qvod hic bipes aſellus terram admirationis, Aligemorum & Sanianiorum regna commemorat; ubi Theomanariam & Terramantiam piſcatus eſt, nomina inſueta, ignota, & qvæ ipſi ſibi ſtultè confinxit? Qvæ coſmographia, qvive Scriptores alii de his regionibus faciunt mentionem? ultra mare, inqvit. At ultra mare ſecundum communem ſermonem omnis Aſia eſt, omnis Africa: qvamvis & in Aſiam & in Africam, ſi permittant barbaræ nationes, abſq; tranſitu maris iter pateat. Pulcra ergo deſignatio locorum. Ultra mare, inqvit, Terram admirationis,

tionis, an in Aſia, an in Libya, ultra vel citra Nilum, qvi montes, qvæ flumina hanc terram determinant? Timuit ſcribere, ne comprehenderetur: ſed tunc maximè capitur, cum timet capi. Dicit homines fuiſſe gentiles, cum nomina tradat hebraica. Qvis extra hebraicam Chriſtianamqve gentem aut Sathan nominari audivit, aut Abraam aut Suſannam? Qvid, qvod Sathan comitem Abraam, Marchionem fuiſſe confirmat: hiſqve propria ſigna tradidit, ſive ut nos hodie dicimus, arma; qvæ priſca gens mortalium neqve in uſu habuit neqve novit. Conſtat inſuper, Comitatus atqve Marchionatus dignitates, vetuſto illo tempore, qvo hic ſtultiſſimus auctor vixiſſe Abraam ſcribit, nondum fuiſſe repertas. Comites enim tempore Romanorum Cæſarum inſtituti ſunt; & poſtqvam imperium tranſivit in Græciam. Tunc enim & Orientis Comites, ac Africæ ſunt inſtituti. Marchiones autem ab Imperatoribus Germanis initium habuere, ſicut vocabulum ipſum manifeſtat, ex vulgari theotonico tractum. Vetuſtam nullam hiſtoriam reperies, qvæ Marchionis nomen contineat: & hic poſt diluvium annis octingentis qvadraginta nomen Marchionis in Auſtria cœpiſſe, vult perſuadere, qvam Judœiſaptam aſſerit nuncupatam: idqve nomen ab homine Judæo inditum refert, qvi regionem nunqvam viderit. Qvare neſcio qvid ſtultius dici poſſit. Adde qvod incultas per circuitum regiones ad trecenta qvinqvaginta paſſuum millia tradit, moxqve ſubjunxit, neptem Abrahæ virum ex Bohemia ſuſcepiſſe, Raban Baronem potentem. Significans, Bohemiam illo tempore habitatam fuiſſe, qvæ terræ Auſtriæ proxima: neqve angulus eſt in tota Bohemia, qvi ab oppido Stocarau, ubi primum conſediſſe Abraam commemorat, ſeptuaginta theotonicis milliariis diſtet. Sed ſunt omnia mendacia & anilia deliramenta. Neqve enim illa ætas, qvam denotat, Baronis nomen habuit; neqve tunc Bohemiæ vel Ungariæ vocabulum fuit in uſu, de qvibus hæc ſtupida beſtia ſæpius efficit mentionem. Neqve ante Julium Cæſarem, neqve multis poſt eum annis Bohemos qvisqvam vel Ungaros nominari accepit. Nam qvæ nunc Ungaria dicitur, ea qvondam Pannonia dicta eſt: Cum ſcriptor ineptus non tam Ungariæ & aliarum Regionum illius temporis, qvam Auſtriæ nomen invenit. Illud omnem ſtultitiam ſuperat manifeſtiſſimamq; dementiam ſcriptoris oſtendit, qvod Ducatus erectionem

Digitized by Google

ctionem eo tempore factam commemorat, qvo nemo unqvam Ducatum, eo modo qvo nunc accipimus, & ipſe ſentit, Dominatum Principatus in Auſtria fuiſſe dicit, ab Abraam usqve ad Peimau Ducem, per annos mille circiter & ducentos aut eo amplius: qvi omnes, demptis paucis, qvi infra triennium vel biennium ſunt extincti, ſupra triginta annos imperavere, magna pars qvinqvageſimum annum aſcendit. Qvod qvam veriſimile ſit, lectoris acuti judicio relinqvimus. Ait præterea: hujus temporis Duces aut ex Bohemia aut ex Ungaria uxores duxiſſe, nullam ex alia gente, præterqvam unam ex Carinthia, cujus provinciæ nomen nondum fuiſſe exploratiſſimum eſt. Qvaſi lex eſſet, ex Bavaria, Franconia, Moravia, Sleſia, Polonia, Stiria, Saxonia, Auſtrales Principes uxorem ne ducerent. Nam & ſi hæc nomina, præter Saxoniam, nova ſint, licebat tamen in Bohemia atqve Ungaria mentitum in his qvoq; mentiri: qvamvis has regiones inhabitatas eo tempore velit aſtruere. Sed non debuit cultam oſtendiſſe Bohemiam, ſi Bavariam voluit incultam, cujus civitates longe vetuſtiores habentur qvàm Bohemiæ. Scribit igitur, Peimau priusqvam vita defungeretur, cum liberis & uxore totoqve Principatu, relictis Idolis & cultu gentilium ad Judaiſmum ſe convertiſſe, ac poſt eum per duos & viginti Principatus, uſqve ad Monthan, annis circiter octingentis, ſervatam in terra circumciſionem: qvod qvantum veritatis habeat, qvi vetuſtas hiſtorias lectitarunt, judicare poſſunt. Nos qvidem Judæos habuiſſe Principatus regionem, extra terram promiſſionis, non legimus: neqve Provincias univerſaliter Judaicam fidem tenuiſſe, comperimus in Europa: neqve imaginari poſſumus, unde hic nugator ſibi fundamenta ſui mendacii ſumſerit: qvamvis ſtultorum ſit, non qvæ dicant, ſed qvam multa dicant, exiſtimare: viſum eſt tamen & ſibi alienum, Judaicum Principatum in Europa diu manere. Idcirco ſubjungit, veniſſe populos gentiles in Ungariam & Auſtriam, qvam tunc Corrodantiam appellatam commemorat, qvi cultum Hebraicum extinxerint, ac Montham gentis Ducem relinqvere ſectam Judaicam compulerint, abominationem idolorum priſtinam reducentes. Abnepotem vero Monthan, nomine Rathan, ſine liberis deceſſiſſe confirmat: Tuncq; Romanos Ducem qvendam ex Ungaria, nomine Rolandum Auſtralibus præfeciſſe; qvi dominatus ſit annis uno & qvin-

qvinqvaginta, habens uxorem ex Bohemia, de qva filium ſuſtulerit nomine Sathan, qvem ſine liberis aſſerit vita functum. Ac tum primum Auſtralicam gentem ſalutiferam Jeſu Chriſti religionem ſuſcepiſſe. Ait enim, Romanos in Corrodantia, ſic enim tunc vocatam Auſtriam tradit, nobilem qvendam Comitem, nomine Anniam præfeciſſe ex cognatione ſancti Alexii, qvi propter miracula cognati ad Chriſti fidem occulte converſus fuſſet: & hunc, cum veniſſet in provinciam, conjugemqve ſuam Helenam, Chriſtianam & ſanctam fœminam, adduxiſſet, terram ex Corrodantia Avaram vocitaſſe, majoremqve populi partem ad ſalutarem Chriſti religionem cultumq; commoviſſe. Qvibus ex rebus irritati Romani, morti eum tradiderint; qvi deinde, cum ſua conjuge, Romæ apud Sanctum Petrum, ſepultus ſit: cum dominatus fuiſſet in Auſtria, annis tribus & qvinqvaginta: relictis tribus filiis, Johanne, Alberto & Theodorico, qvi deinde ſuccedentes patri, Ducatum regionis in tres partes diviſerint, ac ex Avara, terram orientalem appellaverint. Qvibus in rebus occurrit conſiderare, an Romani ſuis civibus Provincias perpetuo jure poſſidendas tradere conſveverint: an veriſimile ſit, virum natu majorem, tribus & qvinqvaginta annis dominatum poſſidere, ac damnato Patre ob neglectam religionem, ſucceſſionem patere filiis. Sed pergimus in hiſtoria. Johannes, ut ille putat, is eſt, qvi cum ex Roma duxiſſet uxorem, Eccleſiam Sancti Stephani apud Viennam erexit, vetuſtum & nobile Templum: qvamvis hodiè maxima ex parte diruptum, in auguſtiorem præcellentioremq; formam redigatur. Sed cum Johannes & Theodericus ſine liberis deceſſiſſent, Albertus totius Auſtriæ Dominatum potitus eſt. Huic autem Eberhardus filius ſucceſſit, qvi conjugem ex Bajoaria duxit, Oſannam nomine; atqve tum primum inter Auſtrales & Bajoarios matrimoniis locus eſſe cœpit. Neqve proſperitas hic fuit: nam filii ex hoc connubio nati, Albertus & Jacobus, immatura morte perierunt. Qvibus ex rebus mœrore confecti conjuges, vocari Duces amplius noluerunt, Ducatumqve terræ in Marchionatum converterunt. Res prorſus inaudita, ex orbitate filiorum mutari titulum regionis, ſed eſt qvod magis ridendum videatur. Scribit autem ſtultiſſimus auctor, cum ſocer Eberhardi ſine prole maſcula vitam obiiſſet, Ducatum Bajoariæ ad eum deveniſſe jure conjugis, qvi tum ſe Marchionem

Au-

Digitized by Google

Auſtriæ & Ducem Bavariæ vocitaverit, nec jam amplius Auſtriæ terram, ſed Auſtriæ regnum dici voluerit. Qvæ omnia qvantum cohæreant, qvantumqve veriſimilitudinis præ ſe ferant, cum nos pudeat manifeſtas ineptias refellere, ſenſati legentis judicio relinqvimus. Cum verò Marchionatus ex obitu Eberhardi ad imperium devolutus eſſet, Henricus Bohemorum Dux ad eum promotus eſt, qvod Imperio prius non nihil obſeqvi. * Sed neqve is liberos habuit, qvi Marchionatum retinerent; qvapropter Imperator, qvi tunc fuit (neqve enim cautus hiſtoricus nomina ponit) Ottoni cuidam in Ungaria Duci Marchionatum conceſſit. Ex qvo natus eſt Conradus, qvi poſtmodum ad Regnum Romanorum provectus eſt. Hic rurſus ex Marchionatu Ducatum erexit, qvem poſteritas ejus per ducentos annos & amplius tenuit uſq; ad Elizabeth nobilem fœminam, qvæ poſt Petrum fratrem tribus menſibus dominata, cùm ſine viro & liberis deceſſiſſet, Principatum denuo miſit ad Imperium. Facta eſt autem hæc devolutio ſub Henrico Imperatore ſecundo, qvem Bambergenſes ſanctum habent, ſummaqve poſt deum veneratione colunt. Fuit enim vir temperans, & juſtitiæ cultor; qvi nobilem & prædivitem Eccleſiam apud Bambergam erexit. Is Ducatum Auſtriæ ſub nomine Marchionatus Alberto dedit: de cujus vel ſanguine vel gente nil traditur. Sed illi filius fuit nomine Erneſtus, cordatus homo: qvi cum militares actus ſectaretur, nimiſq; bellandi flagraret ardore, apud Saxones interfectus, duobus poſt ſe relictis Leopoldo atqve Alberto: qvi cum Marchionatum inter ſe diviſiſſent, alter in Pernegk, alter in Gars ſediſſe fertur: anno poſt Chriſti Salvatoris nativitatem milleſimo & ſecundo qvinqvageſimo. De his noſter hiſtoricus hujusmodi fabulam refert. Ait enim, Leopoldum ſtatura eminenti & forma egregia virum, fuiſſe forti & liberali animo: qvi cum inter prandendum cytharædum qvendam cum voluptate audiſſet, non parva donaria homini contulit. Ille, ut eſt conſvetudo ejusce artis, cum diverſas curias citharizando circuiſſet, Romam demum venit; ingresſusqve palatium Cæſaris, ad menſam nunc voce nunc cithara Principem demulcens, multa de virtute Leopoldi cecinit, cum Cæſar attente animadvertiſſet, magna cum viſendi Leopoldi cupido inceſſit, ob qvam rem concilium Romæ magnis de rebus indicit, jubetqve Principes Imperii omnes ad ſe venire, cumqve paruiſſent omnes, Leopoldus

dus in palatium receptus eſt ac ſupra omnes honoratus: in qvo Cæſar non ſolum corporis majeſtatem, ſed & animi ſingularem prudentiam, qvam miraretur, invenit. Cæſari forte filia virgo fuit, admirandæ pulchritudinis: qvam cum tenerrime diligeret, certam fecerat, niſi qvem ipſa vellet, non ſe virum ei daturum; ac cum Leopoldum & morum venuſtate & corporis elegantia præſtantem cerneret, ratus id, qvod res ſvadebat, talem virum filiæ placiturum, eam ad ſe accerſit: diuqve ſecum paterno more jocatus, cum Leopoldum eidem, ac plura ſibi de tanti hoſpitis virtute prædicaſſet, tandem rogavit, an talem virum ductura eſſet, ſi ei deſponderetur? Cui cum virgo magis annuiſſet, qvàm reſpondiſſet, facturam ſe qvæ pater imperaret (nam fari qvæ animus cupiebat, pudor virgineus impediebat) Leopoldus abſq; mora gener Imperatoris efficitur, fiuntqve nuptiæ Romæ ingenti apparatu. Deinde Leopoldus nobili matrimonio auctus & auro magno donatus, domum cum nova nupta revertitur. Qvod cum Albertus accepiſſet, dicit, ſe certa die ad eum iturum, ut ſponſum viſitet. Leopoldus qvo fratrem honorificentius excipiat, venatum cum tota familia proficiſcitur, paucis domi relictis, qvi conjugi ſolatio eſſent. Albertus interim, cum veniſſet Garſium, neqve Leopoldum comperiſſet, ubi conjugem ejus forma præſtantem contemplatus eſt, accenſus libidine inter ſuos conſilium captat, qvonam pacto muliere potiri qveat: nam ni id agat victurum ſe negat; tantum cæca libido vexare hominem cœperat. Ad qvem unus ex Senibus, qvid eſt, qvod ais, Marchio, mentem ne amiſiſti, inqvit, ut qvantum facinus mediteris, non animo penſes? ut momentaneæ voluptati ſatisfacias, perpetuæ te infamiæ moleſtiæqve ſubjicies. At juvenes, qvi aderant, propoſitum laudantes, nihil eſſe periculi, dicebant: tantum animo ſuo ut morem gereret, ſvadebant. Ille tum paſſione victus, tum conſilio ductus, vim mulieri intulit; Eamqve mœrore confectam mox deſerens, cum ſuis domum ſe contulit. Leopoldus ex venatione, capto cervo regreſſus, cum fratrem, ex his qvi domi manſerant, adveniſſe, & brevi facta mora receſſiſſe cognoviſſet: uxorem adiens, moleſtam ac lectulo cubantem reperit. Qvod cum Leopoldus comperiſſet, implacabili adverſus fratrem odio exarſit: qvi flagitium flagitio vindicans, paulo poſt tempore interjecto, ſponſam Alberti ex Polonia venientem, dum per Moraviam tranſit cum robuſta militum manu

adorſus, trucidatis ejus comitibus, intercipit, ac diu ludibrio habitam vix tandem viro reddit. Inde acerbum exortum bellum: abactum qvicqvid armentorum in Auſtria fuit: vaſtati agri, incenſæ villæ, ipſaqve opida, non ſine ſanguine multo incolarum, dirupta; verumqve illud experti ſunt Auſtrales, qvod Propheta canit: dum ſuperbit impius, incenditur pauper: & rurſus illud Græcorum proverbium: *Qvicqvid delirant Reges, plectuntur Achivi.* Neqve enim arma depoſita ſunt, niſi poſtqvam exhauſtis utrinqve viribus, Imperialis judicii cenſuræ ſeſe partes ambæ ſubmiſerunt.

Hanc autem Leopoldi conjugem eam eſſe arbitror, cui nomen Jutha fuit, qvæ, teſte Ottone, cum Thenone Juvavienſe Archiepiſcopo, qvi deinde martyr Chriſti fuit, ac Guelſone Noricorum Duce, & aliis compluribus Baronibus, pro tuenda Chriſtiana religione Hieroſolymam petitura, dum Græciæ fines permeat, Alexii Conſtantinopolitani fraude intercepta, cum omni comitatu periit. Leopoldo vero filius fuit tertius Leopoldus, pietate & liberalitate inſignis: qvi duo præclara monaſteria in Auſtria conſtruxit: Alterum Sancti Auguſtini Canonicorum, ſupra ripam Danubii in loco, cui nomen eſt novum Clauſtriburgium, octavo ab urbe Vienna milliario: Alterum Sancti Bernardi Ordinum in honore ſalutiferæ Crucis Chriſti, in valle nemoroſa reductaqve, à Vienna paſſuum duodecim millibus diſtanti. In utroqve monaſterio multi Monachi degunt, qvi dies noctesqve Deo vero laudes canunt: & Auguſtinenſes Canonici, Præpoſito ſubſunt; Bernarditæ, Abbati, qvibus annuos reditus haud tenues conſtituit: Nam ſupra qvinqvaginta Monachos alterutrum Cœnobium alere conſvevit. Principes Auſtriæ qvamplures ibi ſepulti ſunt. Cæterum huic Leopoldo conjunx fuit Agnes Henrici qvarti Romanorum Imperatoris filia, Soror qvinti; mulier fœcundiſſima. Qvæ cum prius Friderico Svevorum Duci nupſiſſet, Fridericum illi Conradumqve peperit; deinde Leopoldo nupta poſt obitum primi viri duos de viginti liberos edidit: è qvibus ad maturam ætatem viri qvatuor, tres fœminæ ſuperuixere, Leopoldus qvartus, Henricus, Conradus, Otto; Gerdrudis, Bertha, Jutha. Qvorum qvæ fortuna fuerit, paucis abſolvemus; Henricum natu majorem ultimo loco ſervantes.

Leopoldus ad Bavariæ Ducatum hoc modo pervenit. Cum acce-

Digitized by Google

accepiſſet Conradus frater ejus uterinus imperium, Henricus Bajoariæ & Saxoniæ Dux, qvi Lotharii Cæſaris gener fuerat, detrectans imperium, hoſtis reipubl declaratus debellatusqve ac Bajoaria pulſus eſt; tumqve Ducatus ipſe Leopoldo commiſſus. Qvæ res multorum bellorum cauſa fuit. Namqve cum Leopoldus, ſubacta Ratiſponenſium audacia, & omni penè Bajoaria in poteſtatem redacta, contra duos fratres, qvi ſoli ex amicis Henrici profugi in fide perſtiterant, apud opidum Phalaja caſtra teneret; à Guelfone Henrici fratre ex improviſo invaſus, complúribus ſuorum deſideratis vix fugæ beneficio ſalvari potuit. Ex Ratiſpona qvoqve, ſeditione excitata, igne in plerisqve urbis locis ſuppoſito, turpiter fugere coactus eſt. Qvibus ex rebus iracundia incenſus, congregatis ingentibus copiis in Ratiſponenſes duxit; vaſtatisq́; circùm agris non parva pecunia mulctatos cives in deditionem accepit. Exin contra Guelfonem trajiciens, uſqve ad Lycum flumen progreſſus cunctis vicis villisq́; per circuitum direptis atqve incenſis, munitiones hoſtium late disjecit victorqve & onuſtus prædâ rediens, paucis poſt diebus in agro Pataviensi mortem obiit. Cujus corpus in Auſtriam delatum in Monaſterio Sanctæ Crucis, qvod à Patre conſtructum diximus, tumulatum eſt. Conradus autem Pataviensis Eccleſiæ Pontificatum adeptus, clero & populo carus, apud ſponſam ſuam conſenuit. Verum Ottoni, cujus ſæpè mentio à nobis hactenus facta eſt, & deinceps fiet, à pueritia religionis ſtudia placuerunt: qvi ut primum Latinas edidicit literas, ad Ciſtertienſes Monachos ſeſe contulit, atqve in monaſterio Morimundi ordinem profeſſus, regularem induit diſciplinam: mox vero in Pariſios miſſus, apud celebrem illam Scholam & orbe toto famoſam, liberales artes ipſamqve totius vitæ magiſtram ſectatus Philoſophiam, deniqve altiſſimæ Theologiæ ediſcendis arcanis, totum ſe tradidit. Qvibus in rebus, cum reliqvis ſui ævi doctisſimis viris præſtare videretur, eorum Monachorum ſeqvi magiſterium meruit, qvorum fuerat ante diſcipulus; in Monaſterio Morimundenſi Abbas ordinatus, in qvo multa laudatiſſimæ converſationis ſuæ documenta relinqvens, ad Eccleſiam deniqve Friſingenſem vocatus, Pontificem clariſſimum geſſit: detracta prædia vendicavit; collapſa ædificia reſtituit; religionem, qvæ penè interierat, in priorem erexit formam: tantaqve illi Eccleſiæ bona contulit, ut funda-

tor ejus magis qvàm inſtaurator eſſe putaretur. Fuit autem Otto duorum Cæſarum, qvi ſuo tempore imperârunt, unius qvidem frater, alterius vero patruus. Et cum fratre qvidem Conrado in Græciam Syriamqve profectus bellis omnibus interfuit, qvæ cum Turcis Sarraceniſqve ſeu ſecunda ſeu adverſa geſta ſunt, conſilioqve & armis rem Chriſtianam juvit: vidit Hieroſolymam, & ſacram Dominici corporis tumbam, ipſeqve in Jordano lavari meruit. Neqve in tot curis atqve laboribus ſtudia literarum neglexit; in otio negotium, & in negotio otium ſectatus. Hiſtoriam enim, ab ortu mundi uſqꝫ in ſua tempora non inutilem deduxit, atqve in octo digeſſit libros: qvorum ſeptem geſta mortalium referunt, magnamqve nobis Germanicarum rerum notitiam reddunt; octavus ſupernam Chriſti civitatem pulchre periteqve figurat. In Dialectica qvoqve ac Philoſophia opuſcula nonnulla edidit; primuſqve diſputandi ſubtilitatem ex Ariſtotelis doctrina receptam, ad Bajoarios Auſtraleſqve detulit. Orávit Eccleſiarum cauſas: Pupillos, viduasqve, & omne oppreſſorum genus hominum, apud Imperiale tribunal indefeſsè tutatus eſt. Ad poſtremum Friderici Cæſaris res geſtas ſcribere adorſus, haud abſolvere opus valuit. Radevicus ejus diſcipulus, & Eccleſiæ Friſingenſis Præpoſitus ſummam operi manum adhibere conatus, & ipſe ante Fridericum è vitâ migravit. Illud in Ottone dignum laude: qvi licet fratris nepotiſqve geſta memoriæ traderet, qvi Romanorum Pontificum hoſtes fuere, ita tamen hiſtoriæ legem ſervavit, ut neq; cognatio veritati, neqve cognationi officeret veritas. Is, cum ſecundo Fridericus Imperator Italiam peteret, vocatus ab eo conſilii cauſa, ob ſenium ſe excuſavit. Qvi ſi ſecutus nepotem fuiſſet, haud dubiè inter illum & ſummum Sacerdotem, qvod poſtea intervenit, diſſidio obviaſſet. Contulit autem ſe Otto ad Concilium Ciſtercienſis ordinis, qvod Morimundæ agebatur: ubi morbo preſſus, vocatis ad ſe in cubiculum Monachis, plura de bono religionis, de immortalitate animæ, de pœna damnatorum, & gloria ſalvandorum, graviter ſapienterq; locutus, ad extremum opera, qvæ ipſe ſcripſiſſet, emendationi Patrum commiſit: ac ſuſcepto Euchariſtiæ Sacramento, & oleo ſancto delibutus, animam creatori reddidit. Corpori ejus apud altare majus ſepulchrum erectum eſt. Fratribus ejus ordinis apprimè venerandus.

Ex

Digitized by Google

Ex Sororibus Ottonis Leopoldi Tertii filiabus Gerdrudim Dux Bohemorum duxit, Bertha Principi Poloniæ nupſit. Jutha Marchioni Montisferrati matrimonio juncta eſt. Henricus vero qvi patri ſucceſſerat in Auſtria, hunc fortunæ curſum habuit. Cum obiiſſet in Saxonia Henricus Bajoarius, qvondam Lotharii Gener, filiumqve ſui nominis puerum reliqviſſet, eum Saxonibus magnopere commendatum reliqvit. Qvi commiſerantes puero ex Imperatoris filia nato, & ſuo naturali Domino, adverſus Conradum Imperatorem, qvi Bajoariam Henrico abſtulerat Auſtralibusqve dederat, arma moverunt. Cum qvibus multa prælia vario eventu geſta ſunt. Deniqve ita de pace convenit: Gerdrudis filia Lotharii & Mater Henrici pueri, filio ſuadet, ut Ducatum potius Bajoariæ à ſeſe abdicet, qvàm Cæſaris iram experiri velit. Qvo facto, ipſa Henrico Auſtriæ Marchioni nubit. Qvæ res viro ſuo Ducatum Bajoariæ confirmavit. Non qvievit tamen Guelfo, qvi defuncto Henrico fratri ſe in Bajoaria legitimum arbitratus heredem, eam terram cum armis ingreſſus, viros & oppida non parva ferro & igne conſumpſit. Henricus vero ea contumelia inflammatus, cum accepiſſet, in Friſinga nonnullos cives eſſe Guelfoni amicos, eo propere cum exercitu accurrit; direptisqve veterum & ſanctæ Eccleſiæ prædiis, ipſius etiam urbis Friſingenſis munimenta deſtruxit. nec moratus, oppidum Conradi Comitis, qvi partium Guelfonum erat, adortus, auxiliis ab Imperatore ſuſceptis, cepit atqve incendit. Poſt hæc cum adoleviſſet Henricus Lotharii ex filia nepos, atqve hujus Henrici privignus, Conradum jam de bello in Turchos Sarracenoſqve gerendo in Conventu Principum apud Francofordiam agentem adiens, neqve Patrem Ducatu Bajoariæ ritè privatum, neqve ceſſionem de illo à ſe factam valere, ait; qvi per ætatem qvid ageret ignoraverit, puer admodum & maternis deluſus blanditiis. Paternam igitur hæreditatem magno animo repoſcit. Conradus autem expeditionem in Aſiam prætendens Adoleſcentem hortatur, ne tam neceſſario negotio impedimento ſit, neqve gravetur paululum differre, qvi diutius expectaverit: in reditu nihil futurum qvod cauſæ cognitionem remoretur, ſpemqve bonam concordiæ præbet. Ceterum rediens ex Aſia Conradus, brevi diem obiit; neqve finem huic liti imponere potuit. Compoſuit autem eam Succeſſor ejus Fridericus primus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

ejus nominis Imperator. Is cum rediſſet ex Italia coronatus, pluribus diverſis in locis ea de cauſa conventionibus fruſtra habitis, tandem apud Ratiſponam, primariam Bajoariæ urbem, concilium Principum convocat. Fit freqvens conventus: aſſunt ambo Henrici de Principatu Bajoariæ contendentes: cauſa Duci Bohemiæ Boleslao audienda committitur: interveniunt advocati ſcientia jurisperitiſſimi; trahunt cauſidici, ut conſveverunt, litem. Alii, puero jus competere in Bajoaria, aſtruunt; alii negant neqve deſunt aut his aut illis argumenta, jura, & reſponſa prudentum. Nam legum ea natura eſt, ut per ſe mutæ interpretis arbitrio loqvantur: tumqve potiſſimum ſenſus accipiunt varios, cum lis eſt de divite regno. Raro potentium jurgiis modum fecere judicia. Aut amicorum interventus, aut gladius, Principum lites dirimit. Fridericus igitur, ubi negotia advocatorum artibus trahi diutius animadvertit, ipſe vocatis ad ſe litigatoribus, ex bono & æqvo in hunc modum cauſæ finem dedit. Bajoaria eo tempore à Lyco flumine usqve ad Anaſum protendebatur: Anaſus autem fluvius eſt, qvi ex alpibus Stiriæ profluens, juxta Laureacum deſertam urbem Danubio miſcetur, duorum ferme dierum ab Eno flumine, qvod Norici qvondam limes fuit, itinere diſtans. Eam ergo terram, qvæ intra Enum atqve Anaſum fuit, Fridericus Imperator à Bajoaria direptam Auſtriæ adjunxit, Henricoqve Marchioni perpetuo jure poſſidendam tradidit: reliqvam vero Bajoariam ab Eno ad Lycum porrectam, Henrico Lotharii nepoti reſtituit. Et ne major alter altero ex litigatoribus videretur, ſuppreſſo Marchionatu provinciam Auſtriæ ad Ducatus eminentiam erexit: terramqꝫ ipſam magnis & ſingularibus honeſtavit privilegiis; qvæ hoc loco inſeruiſſe, non erit abſurdum. Ea qvidem hujusmodi ſunt: *Expeditionem ſi quando Romanus Princeps in Ungaros edixerit, Dux Auſtriæ equites duodecim, qui menſe uno in caſtris militent, ad eum mittito; ab reliquis oneribus liber eſto. Extra terram Auſtriæ, niſi volens, feudi recipiendi cauſa haut ito. Imperator ubi ternis rogatus litteris feudum negarit, juſtus Princeps habetor, vocatus ad tribunal Imperatorium quacunque ex cauſa, minime pareto. In Auſtria nulla Imperatori feuda ſinito. Si quis alius feuda ibi poſſederit, ab Duce terræ ea recognoſcito: ſecus agens privatus his eſto, eaque Duci, niſi Eccleſiarum fuerint, pertinento. Actionum quas in Ducem Auſtriæ intentari contigerit, aliquis ex Vaſallis ſuis electus ju-* dex

Digitized by Google

dex eſto. Ad duellum provocatus Auſtriæ Princeps, quem velit, haud tamen infamem, in locum ſuum ſubrogato. Quod ille in ſua ditione conſtituerit ordinaveritque; neque Rex neque Imperator mutato, eo ſine maſculis decedente, Senior filia Ducatum habeto. Si plures filii ſuſterſtites fuerint, natu majori reliqui parento, illiuſque Senior natus hereditatem ſuſcipito. Dum ſanguis Henrici ſuperat, in alium Principatus nequaquam tranſito, neque diviſionem aliquam patitor. Inſidias ſi quis Duci paraverit, majeſtatis pœnas dato. Qui damna ei intulerint, Imperatores adverſus eos, donec ſatisfaciant, arma movento. Feudum ab Imperatore Dux Auſtriæ recipiens, quod decet Principes paludamentum, induito: pileum corona punica circumductum deferto: atque inſidens equo baculum manu geſtato. Ab eo damnatis nulla refugia ſunto. Judæi uſurariive in Auſtria pro Ducis arbitrio habitanto. Ad curiam Cæſaris cum acceſſerit Princeps Auſtriæ, quaſi unus ex Palatinis Archiducibus ſedeto. Ac poſt Electores Imperii ad dextram Cæſaris primum locum accipito. Si abſq; liberis legitimiſve heredibus deceſſerit, ex teſtamento ejus deſcriptus heres Principatum habeto. Hæc Fridericus Imperator ejus nominis primus, in Auſtriæ Duces privilegia contulit: qvæ poſtea nepos ejus Fridericus ſecundus confirmavit auxitqve. Ante hos qvoqve Henricus qvartus Imperator Henrici tertii filius, Arneſto Auſtriæ Marchgravio, qvem apud Saxones interiſſe retulimus, literas dedit, in qvibus Julii Cæſaris Claudiiqꝫ Neronis privilegia in hanc fermè ſententiam referuntur. Julius qvidem avunculo ſuo, qvem non nominat, terram orientalem in feudum concedit: eumqꝫ ſucceſſoresqꝫ ita in conſilio Cæſaris eſſe jubet, ut ſine his nihil explicari qveat, qvod qvidem grave arduumqve videatur. Nero autem orientalem terram perpetua libertate donat, bannoqve Romani Imperii ſubiicit, qviſqvis ei moleſtus fuerit. Verum conficta hæc falſaqve eſſe comprobantur, & ab ingenio non tam erudito qvàm maligno excogitata: qvæ reprobare in promptu eſt. Nam qvis vel *feudum* vel *bannum* apud vetuſtiſſimos illos Cæſares nominari audivit? qvis Romanorum *orientalem terram* appellavit, qvæ nunc *Auſtria* vocatur? Romanis ea regio ſeptentrionalis eſt; & apud veteres non Auſtria dicta, ſed vel Pannoniæ fuit vel Norici portio, ut ante relatum eſt. Ait inſuper Henricus, privilegia Cæſarum lingua paganorum fuiſſe conſcripta, qvæ ipſe in Latinum ſermonem verti juſſerit. Bella procul dubio & credenda res: Romanorum Cæſarum epi-

epiſtolas, Theothones Imperatores Latinas feciſſe. Tanqvam Latini barbare, Barbari vero Latinè loqvantur. Qvid qvod Regni ſui anno primo Julius id ſe privilegium conceſſiſſe affirmat? cum palam ſit, Julium Cæſarem nunqvam regio nomine uſum fuiſſe; qvod erat inviſum Romanis. Qvibus ex rebus vel confictas eſſe literas Henrici crediderim, vel eum Principem Cancellarii ſui levitate deceptum. Friderici vero, & ceteri, qvi poſt eum imperavere, cum Auſtriæ libertatem tradunt, nullam prorſus harum literarum mentionem efficiunt. Henricus autem, qvi hæc privilegia conſecutus eſt, cum pace frueretur, nobile Monaſterium apud Viennam erexit, qvod vocant Scotorum; multaqve ibi bona conceſſit: in qvo regularis obſervantia diu exactè ſervata eſt; complures ibi Monachi vitæ ſanctimonia & doctrina ſingulari claruerunt. At ſicut cæterarum rerum, ita & religioſi fervoris, ſatietas qvædam homines aliqvandò capit, nec religionem invenias, qvæ primævæ fundationis inſtituta abſqve mutatione cuſtodiat. Cum tepuiſſet igitur apud Scotos bene vivendi Zelus, reſolutis in luxum Monachis, brevi opes Monaſterii abſumptæ ſunt; tantaqve ibi ſuccrevit inopia, ut vix octo cum Abbate Monachi in eo ſuſtentari poſſent, in qvo ſexaginta prius copiosè alebantur: eoqve deducta res eſt, ut traditis pignori reliqvis bonis, tandem qvoqve campana, qvæ maxima eis fuit, in turri appenſa, ea lege Judæo pecunias mutuanti obligaretur, ut ſi qvando pulſare eam Abbas feſtivo tempore vellet, argenteum nummum, qvem groſſum Bohemiæ vocant, pro qvavis pulſatione creditori traderet. Defuit autem & hic nummus luxurioſe viventibus: ob qvam rem contigit in ſolennitate paſchali campanam ex more non tangi, Monaſteriumqve veluti mutum videri. Sciſcitantibus civibus, qvid ſibi hoc ſilentium vellet, reperta eſt demum Judæi atqve Abbatis conventio. Res ad ſuperiores delata: amotus Abbas, & alius introductus: paulatimq; Monaſterium ipſum reformatum: deniqve ſub Alberto Ladislai Patre, de qvo ſuo loco ſcribendum eſt, ad priſtinum ſtatum rediit. Henricus vero, relicto Leupoldo filio, ejus nominis apud Auſtriæ Principes qvinto, annis plenus ad vitam aliam migravit.

At cum Fridericorum ſermo inciderit, qvorum apud omnes pene gentes illuſtris fama, & clarum nomen habetur; non eſt alienum,

Digitized by Google

num, qvæ fuerit eorum origo, hoc loco referre; cum Auſtriæ Ducum ſcribamus geſta, qvi ab his materno ſangvine prodiere. Neqve enim Latini autores, qvi de Fridericis ſcribunt, originem eorum attingunt. Nobis autem operæ pretium viſum eſt, tantæ familiæ principium memoriæ tradere. Imperante igitur Henrico tertio, Fridericus ex oppido Stouphe, qvod in Suevia ſitum eſt, vir providus & in armis exercitatus, primus in ea gente illuſtris evaſit: qvamvis majóres ejus, Comitatus honore fungerentur. Is ad Curiam Imperatoris ſe contulit, jam maturus ætate & fama notus. Ubi cum plurima rei militaris egregia facinora edidiſſet, acceptus imprimis Henrico eſſe cœpit, ſeu belli negotia ſeu pacis agerentur. Per idem tempus inter Gregorium VII. Romanorum Pontificem, & ipſum Henricum, graves inimicitiæ vigebant. Nam Gregorius privatum communione fidelium Henricum qvoqve Imperii honore dejicere conabatur. Henricus vero convocatis ex Italia, Germania, Galliaqve, pluribus Epiſcopis ac Principibus, rejecta Gregorii electione, qvæ injuſſu Cæſaris facta fuiſſet Guibertum Ravennatem Archi-Epiſcopum ad Romanum Pontificatum temere evehi, Clementemqve appellari curaverat. Rudolfus autem Dux Svevorum, qvi ex auctoritate Gregorii ſuſceperat Imperium, cum amicis Henrici commiſſo prælio jam ceciderat; Sveviamqve gener ejus Bertholdus, & ipſe inter Optimates Alamaniæ clariſſimus, obtinuerat: qvi Soceri vel mortui partes adverſus Henricum forti animo tuebatur. Hunc igitur qvi compeſcere poſſet, Fridericus inter omnes unus Imperatori viſus eſt, qvi & rei militaris peritiam ſingularem, & in Svevia potentes habebat amicos. Huic igitur ad ſe inter paucos vocato expeditionem in Sveviam ſuadet. Qvam ut animoſius libentiusqve ſuſcipiat, unicam ei natam ſuam Agnetem nomine deſpondit, & dotis nomine Ducatum Sveviæ, ad Imperium jure feudi devolutum, concedit. Qvi mox cum exercitu in hoſtem profectus, Bertholdum pluribus præliis profligatum, paucos intra dies pacem petere compulit. Qvam eâ lege accepit, ut retento ſibi Thurego inſigni opido reliqvam Sveviam Friderico dimitteret. Thuregum nonnulli qvaſi duregum dictum volunt, qvod olim duorum regnorum limes à duobus regibus gubernaretur, Arelatenſi altero, & Theotonico altero: urbs inſignis lacum amœnum habet, ex qvo fluvium exeuntem hodie Liminachum

Digitized by Google

vocant, nonnulli veterum Lemannum appellant, atqve ab eo vocatam Alemanniam volunt. qvibus Otto Friſingenſis conſentit, verſus *Lucani* huc trahens: *Deſervere cavò tentoria fixa Lemanno.* Alii lacum Gebennenſem, qvem Rhodanus præterfluit, dictum eſſe Lemannum putant. Qvos ſeqvitur Johannes Boccatius, cui ut & nos auſcultemus, commentaria *Julii Cæſaris* faciunt, in qvibus Helvetiorum fines ita deſcribuntur: *una ex parte flumine Rheno latiſſimo atqve altiſſimo, qvi agrum Helvetium à Germanis dividit; altera ex parte monte Jura altiſſimo, qvi eſt inter Seqvanos & Helvetios; tertia lacu Lemanno & flumine Rhodano, qvi provinciam noſtram ab Helvetiis dividit.* Verum Fridericus Sveviæ latiſſimum atq; opulentiſſimum adeptus Principatum pacatis undiqve finitimis gentibus, gratum tutumqve ſuis gentibus ſubditis paravit otium. Ac duobus filiis ex Agnete ſuſceptis, Friderico & Conrado, rebus exceſſit humanis.

Agnes autem vidua relicta, Leopoldo, Auſtriæ Marchioni nupſit, numeroſamqve illi, ut commemoratum eſt, & nobiliſſimam prolem peperit. Fridericus filius, cum ſepeliretur Pater, qvintum & decimum agebat annum: Conradus duobus annis junior fuit. Hac tempeſtate defuncto apud Leodium Belgicæ urbem Henrico tertio, Filius ejus Henricus qvartus ſuſcepit imperium, qvi regnandi cupiditate incenſus, etiam cum Patre de Imperio certaverat. Is qvanqvam vivente patre cum Eccleſia ſenſit, religioniqve paruit, eo tamen è medio ſublato; poſtqvam ſolus imperio præfuit, paterna veſtigia non reliqvit. Neqve enim conſeqvens eſt, ut Principatus malis artibus acqviſitus, bonis moribus gubernetur. Rebellavit enim Eccleſiæ, nec bonus erga matrem videri voluit, qvi fuerat in Patrem peſſimus. Qvibus ex rebus excommunicatus à Romano Pontifice, deficientibus ab eo Regni Optimatibus, in contemptum venit: nec prius integrare imperium potuit, qvàm congregato apud Wormatiam concilio procerum, reconciliatus Eccleſiæ inveſtituram Epiſcoporum, de qva contentio fuit, Calixto ſecundo Pontifici Romano reſignaret. Legatus ad eam miſſus fuit Lampertus Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, qvi Calixto deinde ſuccedens Honorius vocatus eſt. At priusqvam de concordia Pontifex Imperatorqve conveniſſet, relinqventibus Imperatorem cæteris, Fridericus apud Avunculum inconcuſſa fide permanſit: qvi cum eſſet bellicæ rei peritus & opinionem

Digitized by Google

nem prudentis viri præ ſe ferret, neqve amare pecunias videretur, totius Theotonicæ militiæ robur ſibi conciliavit atqve adverſus Imperatoris hoſtes pluribus præliis feliciter confectis, omnem illam regionem, qvæ inter Maguntiam Baſileamqve jacet citra & ultra Rhenum, in qva maxima vis Theotonici regni conſiſtit, ad obedientiam Avunculi redegit: totqve locis opportunis ad firmandum Imperium caſtella exædificavit, ut commune apud eas gentes proverbium fieret: *Fridericum quocunqve iret, in cauda eqvi caſtellum portare.*

Bellum deinde Alberto intulit Archiepiſcopo Maguntino. Nam & is, ut par fuit, verſus Imperatorem cum Romana Eccleſia ſentiebat. Vaſtatis igitur per circuitum agris, urbem deniqve ipſam Maguntiorum obſidione cinxit. Archiepiſcopus autem vir callido ingenio & fallendi magiſter, ubi ſe premi arctius animadvertit, nec ſatis populo ſe credit, inducias ad componendas lites expetit, diem locumqve dicit, in qvo ſeſe Imperatori exhibeat. placent conditiones: ſolvitur obſidio. Fridericus, dimiſſo exercitu, cum paucis, nil mali veritus, domum verſus iter ingreditur. Sed qvis hoſti fidem habeat? Archiepiſcopus collecta militum manu proſiliens, improviſum Fridericum hoſtiliter adoritur. At ille in ſola audacia ſitam ſalutem ſuam cernens pauca pro tempore hortatus comites, magna vi, majore iracundia, in hoſtes obvius fertur. Pugnatum eſt diu atrociter: cecidere utrinqve robuſtiſſimi: inter qvos non ignobilis comes Emicho mortem oppetiit. Ad extremum inclinata Maguntinorum acies terga verterunt: ad urbis usqve portas, ultimos cædendo, fugientes inſecutus, captis atq; occiſis qvàm plurimis ad propria rediit. Maguntini ægrè ab nece Alberti Præſulis abſtinuere, cujus perfidia periclitati fuiſſent. Interjecto deinde non multo tempore, rurſus Pontifex Maguntinus, accerſito Lothario Saxoniæ Duce, qvi poſtmodum imperavit, multisqve aliis Principibus opem ferentibus, Limpurgum oppidum in agro Spirenſi, qvod partium Henrici Cæſaris fuit, expugnare aggreſſus eſt. Erat intra opidum inſigne diveſqve Monaſterium, & in eo ſubterraneæ ſpecus abditiſſimæqve latebræ, in qvibus Monachi magnam vim cibariorum occluſere, veriti, ne tractâ diutius obſidione, abſumtis opidanorum commeatibus, ad ſe veniretur. Sed evenit illis, qvem timebant, timor. Qvippe Udalricus Horningenſis, acri vir ingenio, qvi opido cum præſidio

præerat, poſtqvam urgeri fame oppidanos intelligit, Monachos, ut cibos præbeant, multis hortatus precibus, cum ſe negligi vidiſſet, qvod illi mentientes, nihil ſibi qvod edi poſſet, ſupereſſe dicerent: at nobis, inqvit, neqve fame neqve hoſtili manu perire conſilium eſt, donec vos adeſtis Monachi, qvos edere poſſumus. Pinguiorem igitur prius tradite: ſic enim & vos cælum martyrio lucrabimini, & nos carne veſtra paſti, auxilium facile expectabimus. Qvibus verbis attonitus territusq; Monachorum cœtus, cibaria recluſerunt. Qvibus dies non paucos ſuſtentatus miles, opidum defendit. Interea Fridericus contracto valido exercitu, ad locum veniens, atq; obſesſores invadens, captis necatisqve qvam pluribus, hoſtium caſtris potitus, obſeſſos liberavit. Qvæ res & Henrico Imperatori faciliorem cum Romana Eccleſia concordiam præbuit, & reintegrandi imperii potentiſſima cauſa fuit. Ipſe tamen Henricus, haud multo poſt tempore apud Trajectum urbem Friſiæ morbo correptus vita deceſſit. Qva re cognita, convenientes apud Maguntiam Germani Principes, Lotharium Saxonum Ducem, ſuadente Alberto Præſule, Imperatorem elegerunt: Virum qvidem magnanimum & Imperio dignum, verum nimis Alberti conſiliis auſcultantem: cujus ſvaſu, Fridericum Conradumq; fratres impacato odio perſecutus, decennale cum eis bellum varia fortuna geſſit. Noricorum opidum, cui hodie Norimberga eſt nomen, dives opum & populo plenum, in poteſtate Friderici, Fratrisqve fuit. Hoc Lotharius magnis copiis circumdedit, vaſtatisqve ferro & igne vicinis agris cum armis expugnare non poſſet, firmata obſidione opidanos fame ad deditionem cogere ſtatuit. Fuit in ejus exercitu Henricus Bajoariæ Dux, Ulricus Bohemorum Princeps, multiqve præterea Comites & Optimates Regni. At cum Bohemiæ Ducem magna Barbarorum manus ſecuta fuiſſet, Chriſtianæ Religionis ignara, qvæ Sacroſanctas incendens Eccleſias, etiam Sanctorum reliqvias conculcaret, Bohemorum auxilia remiſſa ſunt. Id cum accepiſſent Fridericus & Conradus Fratres, ſcripto mox milite, commotisqve per literas Norimbergenſibus, Lothario nil tale timente, ſuppetias obſeſſis laturi civibus, feſtino curſu eo ſe conferunt; datoqve ſigno, hinc ipſi, inde Norimbergenſes, erumpentes caſtra hoſtium invadunt. Qvibus brevi direptis, fugientem Imperatorem, ad Herbipolim uſqve conſecuti, pro mœnibus urbis non parva

va certamina cum Lotharianis commiſerunt, deinde tranſmiſſo Rheno in urbe Spirenſi amice recepti ſunt. Nam ea civitas, imperatorum, qvi apud ſe jacent, cultrix, in omnes ſemper benigna fuit, qvi Cæſaribus Henricis inconcuſſam fidem ſervavere. In hoc loco rurſus ab Archiepiſcopo Maguntino Fridericus Conradusqve moleſtiam haud modicam paſſi, ad extremum etiam obſeſſi fuere. Qvi ſæpius egreſſi, nunqvam ſine præda redeuntes, hoſtem deniqve relicta caſtrorum ſuppellectile turpi fuga ab obſidione recidere compulerunt.

Henrico autem Duci Bajoariæ, qvem cum Lothario apud Norimbergam fugatum retulimus, duo filii fuere; alter maſculus de nomine ſuo Henricus appellatus, altera fœmina nomine Juditha. Et Henricus qvidem Gerdrudim Imperatoris Lotharii filiam duxit uxorem. Juditha vero Friderico Sveviæ Duci, de qvo ſermo eſt, nupſit. At Henricus, ſive Imperatoris affinitate ſuperbus, ſive qvod paternam ignominiam in agro Norimbergenſi receptam ulciſci cupiebat, delectu per omnem Bojariam habito, auxiliisqve undecunq; accitis, cum exercitu haud mediocri in Svevos trajecit, jamq; Verenzam fluvium, qva miſcetur Danubio, tranſiverat; cum occurrere Fridericum non diſpari exercitu didicit; expediebant utrimqve milites arma, prælioqve ſeſe avide accingebant. Sed ferox anteqvam hoſtem cerneret Henrici animus, ubi vexilla Friderici extenta cognovit, territus fractusq; nihil antiqvius fuga judicavit, feſtinus igitur ad fluvium rediens, cum longum duceret per pontem transmittere copias, tranare eqvites juſſit; qvos Verenza novis auctus imbribus, rapidis involutos undis magna ex parte abſorpſit. Fridericus hoſtem fugaſſe contentus, exercitum reduxit. At Henricus ubi nil armis & aperta vi procedere animadvertit, ad inſidias doloſqve convertitur. Origo illi Alemanica, ex antiqva & nobiliſſima Guelforum familia, ob qvam rem opida nonnulla eis in locis poſſidebat, in qvibus ſublimes Italiæ alpes Alemaniæ conjunguntur. Eo igitur profectus Henricus, multis verbis Fridericum monet, ne Cæſari amplius adverſetur: difficile cuivis Principi eſſe qvamvis potentiſſimo dicit, Imperii vires in ſe provocare, tantamqve belli molem ſubire: invitum ſe cernere ejus ejus viri ruinam, cui ſua ſoror nupta ſit, qvi nobili natus ſanguine rebus geſtis nobiliorem ſe fecerit: impetraturum ei Lotharii gratiam, ſi

Digitized by Google

ad colloqvium veniat, in monaſterio qvod Zuivelten appellant. Credit Fridericus uxoris ſuæ fratri & jurisjurandi religioni, nihilqve veritus inſidiarum, ad præſcriptum locum primus cum paucis pergit, juſſis aliis in poſteram diem ſeqvi, nocte intempeſta, illo jam dormiente, Henricus cum electorum militum manu eo ſe confert, & ingresſus hoſtiliter Monaſterium, Friderici cubiculum properè petit, conſurgunt trepidantes Monachi, excitatisqve Friderici comitibus, ut Domino conſulant, pallidi attonitiq; hortantur. Fit tumultus ingens, obtruncantur qvi primi ex Friderici ſociis in manus Henrici veniunt. Fridericus ex ſomno experrectus, cognita periculi magnitudine (jam enim hoſtis cubiculi tenebat hoſtium) dum qvid agat qvove ſe vertat dubius inqvirit, occultiſſimum deniqve aditum reperit, qvo in Eccleſiam tranſit, ac deinde in campanariam turrim excelſam aſcendit: confidens, eo ſe loco uſqve ad exortum lucis ſalutem poſſe tueri, cum eſſet aſcenſus arduus, & unius tantum hominis capax. Henricus autem ingreſſus cubiculum, cum non inveniſſet Fridericum, habitacula qvæqve & officinas Monachorum irrumpit, flentibuſqve Monachis ſtricto ferro mortem minatur, niſi hoſpitem tradant. Eqvitatus interea Friderici qvi ſeqvi juſſus fuerat, orto jam die Monaſterio appropinqvat, hunc cum Fridericus è turri conſpicatus eſſet, Henricum è feneſtra vocatum in hunc modum alloqvitur: Ego tuam, Henrice, ſecutus fidem huc veni, tu mihi ex affine hoſtem te objeciſti, neqve fas neqve bonum ſectatus, indignus es, qvi claris Parentibus naſcereris, hæc te dies honore exuit; perjurum deinceps omnis Germania devitabit, digna tuis ſceleribus reddere præmia poteram, ſi voluiſſem: adeſt enim miles meus, qvi proditionis ex te pœnas exigat. Sed potius ab eo ſervatum te ſcito, qvem dolis captum necare putaviſti. Qvibus auditis Henricus, nil amplius morandum ratus, trepidus à Monaſterio fugit; inglorius deinde apud teutones habitus, qvamvis nonnulli eum defendere conati ſunt, qvibus Imperii Majeſtas etiam dolis ac fraude retinenda videtur; Virgilianumqve illud apprime placet, *dolus an virtus qvis in hoſte reqviret?* Sed verius dixerimus, etiam hoſti ſervandam fidem. Ceterum Fridericus & Conradus, qvi jam Rex Alamanniæ à nonnullis Principibus deſignatus fuerat, & ingreſſus Italiam ab Archiepiſcopo Anshelmo, qvi ejus rei cauſa depoſitus fuit, coronatus, paucis rebus geſtis inde redierat; cum ab Honorio, qvo-

Digitized by Google

qvoniam Lothario Imperatori rebellaſſent, excommunicati fuiſſent, magniſqve modo acceptis modo illatis cladibus Romanum Imperium afflixiſſent, interventu deniqve ſancti & doctiſſimi Viri Bernardi Abbatis Monaſterii Claravallis, qvi tunc Chriſtianos Reges adverſus Turchorum Saracenorumqve gentes pro liberatione terræ Sanctæ armare conabatur, Imperatori reconciliari, & à Summo Pontifice abſoluti ſunt. Qvo facto Lotharius, qvi ab Italia non diu ante redierat, eo iterum profectus eſt, Conradumqve ſecum adduxit, & Generum Henricum Bajoariæ Ducem; qvorum opera & Longobardos ſibi ſubegit, & rogatu Papæ, Rogerio Siculo pugna victo fugatoq; plures Campaniæ atqve Apuliæ Civitates ademit. Et in eo itinere, qvamvis Henricus præclara belli facinora ediderit, qvi Beneventum vi captum Romano Pontifici reſtituit; nimia tamen ſuperbia inſoleſcere viſus, vetus odium Germanorum in ſe Principum abolere non potuit. Lotharius vero cum domum repeteret, apud Tridentum jam ſenior morbo correptus interiit. Cujus corpus in Saxoniam translatum, in Monaſterio qvod ipſe conſtruxerat, nomine Luther, magnificè ſepultus eſt; ibiqve res ejus geſtæ plumbeis laminis annotatæ ſunt. At cum liberi ei maſculi non eſſent, qvibus mandari Imperii gubernatio poſſet, Conventus Principum apud Maguntiam indicitur, in qvo de futuro Imperatore ageretur. Qvod cum Fridericus accepiſſet, veritus, ne eo in loco Henricus Bajoarius largitione minisve Principes corrumperet, (erat enim dives ac potentiſſimus) cum plerisqve Regni Magnatibus, qvos ſibi aſciverat, ante diffinitum conventionis tempus, Francofordiam venit: ibiqve, præſidente Theodemio Epiſcopo Cardinali Apoſtolicæ ſedis legato, qvi Romani populi urbiumqve Italiæ pollicebatur aſſenſum, ad imperiale faſtigium, Conradum fratrem ſuum natu minorem eligi procuravit: qvem mox idem Legatus in Aqvisgrano inunxit & in Regem coronavit: cum Archi-Epiſcopus Colonienſis, cui id muneris competit, per id temporis recenter ordinatus, adhuc pallio careret. Obierat jam Albertus, Maguntiæ præſul. Ob qvam rem, profectus eo Conradus, Albertum defuncti Alberti ex fratre nepotem, poſtulante clero & populo, Pontificem ibi conſtituit. Frater hic fuit uxoris Friderici, qvam ille ſecundo loco duxerat. Qvi hujus beneficii prorſus immemor, in Fridericos haud minus qvàm patruus odioſus extitit. Calumniati

ſunt

Digitized by Google

ſunt autem Saxones Conradi electionem; potiſſimè verò Henricus Lotharii Gener; qvi mortuo Socero Saxoniam obtinebat. His igitur apud Bambergam dicta eſt dies. Ad qvam cum Imperatrix Richiza vidua, & optimates Saxoniæ, veniſſent, ultroqve Conrado ſeſe dediſſent, Henricus cum Regalibus ornamentis, qvæ in Tridento moriente Lothario ſubripuerat, comparere recuſans, in Bojariam profugit. Vocatus autem iterum ad Ratiſponam, regalia qvidem ornamenta reddidit, ſed ad conſpectum Imperatoris haudqvaqvam venit. Cum enim gratiam impetrare non poſſet; apud Herbipolim in conſeſſu Principum hoſtis declaratus eſt, ejusq; bona proſcripta. Qva re publicata; omnes qvi Henrico videbantur amici, mutati ſunt; & ab eo deficientes Imperatori ſeſe permiſere. Ipſe vero, venientem cum exercitu Conradum non auſus expectare, cum qvatuor tantum comitibus, patrio ejectus imperio, trepidus in Saxoniam abiit; nec diu poſt, ab infelici relictus anima, apud Socerum ſepultus eſt: magnum rerum humanarum exemplum. Nam qvi mari Adriatico in Daniam uſqve & Baltheum pelagus, mediis regionibus imperabat, Cæſareuſqve vocari Gener, & tanqvam fœlix monſtrari digito gaudebat, unico fortunæ reflatu ita è culmine cecidit, ita deſpectus eſſe cœpit, ut cœtus hominum ſponte fugeret, unicumqve miſeriarum ſuarum remedium duceret, à nullo, qvi ſe antea noſſet, videri poſſe. Conradus vero, Bajoariam ſubactam Leopoldo Auſtriæ Marchioni, ut antea diximus, fratri ſuo uterino dono dedit: cui ſucceſſit Henricus frater Marchio Auſtriæ, qvi cum Henrico privigno eam, qvæ ſcripta eſt, concordiam inivit. Sed à Friderico Imperatore Dux Auſtriæ creari meruit. Verum Fridericus Conradi germanus natu major, ex Juditha uxore ejus Henrici, qvi ſibi apud Zuivolten inſidias paraverat, duos liberos ſuſcepit; Fridericum, qvi poſt Conradum rerum potitus eſt, & Juditham, qvæ Lotharingorum Duci nupſit. Hac autem conjuge fatis functa ſecundum cum Agnete, filia Comitis de Sarbrucha, fratris Alberti Archi-Epiſcopi Moguntini, cujus ante mentio facta eſt, matrimonium contraxit: ex qva natus ei eſt Conradus, qvi deinde in virum evadens illuſtrem, Comes Palatinus Rheni creatus eſt. Claritiam Ludovici Thoringiæ Comitis accepit uxorem. At Fridericus junior, mox ubi pubertatis attigit annos, ferox animi & belli cupidus, militiæ cingulum more patrio accepit: nec moratus,

tus,

Digitized by Google

tus, Henrico de domo boni conſilii, magno & potenti inter Bajoarios Comiti, qvod is Friderico Patri aliqvando fuiſſet infeſtus, bellum denunciat, copiasq; propere ante opidum ejus in aciem deducit. Contraxerat jam hoſtis non pauca auxilia: cum qvibus in prælium egreſſus, poſtqvam diu acerrimè contendit, vim deniqve Friderici haud ferre valens, intra mœnia victus victoris manus effugit. Conradus ea pugna Dachoneus, nobiliſſimus Comes, qvi poſtea Dalmatiæ Croatiæq; Ducatum adeptus eſt, dum fortius qvàm cautius pugnat, in Friderici poteſtatem devenit. Erant Conrado multæ opes: nec dubium qvin auri magnum pondus pro libertate daturus eſſet. Qvod cum pleriqve petendum extorqvendumqve ſuaderent, At mihi, Fridericus inqvit, non erit honore potius pecunia, neqve me hodie impellitis, ut qvem virum fortiter cepi, ignave dimittam: liberumqve Comitem juſſit abire.

Poſt hæc Conrado, Bertholdi qvondam Ducis filio, bellum intulit; Thuregumqve opidum, qvod Patri ejus pactione dimiſſum retulimus, illi ademit; præſidioqve ibi poſito, reliqva hoſtis caſtella arcesqve natura & arte munitiſſimas, & qvæ nulla vi, nullo ingenio capi poſſe viderentur, in poteſtatem brevi redegit. Qvibus ex rebus fractus animo Conradus ſupplex ad Imperatorem veniens, vix paucis retentis majorum ſuorum opidulis, pacem obtinuit. Interjecto deinde non multo temporis ſpatio, cum perdita Ediſſa Meſopotamiæ civitate, qvam Chriſtiani jampridem incoluerant, Conradus Imperator & Ludovicus Francorum Rex, hortatu Romani Præſulis Eugenii tertii, adnitente Bernardo Abbate, qvem paulo ante nominavimus, in Aſiam trajicere ſtatuiſſent, conciliumqve ea de cauſa Theothoniæ Principes in Spirenſi Civitate tenerent; Fridericus junior, cum patruo Cæſare, aliisqve qvampluribus, bellum pro Chriſti religione ſuſcipere profeſſus, Salutiferæ crucis ſignum, veluti datæ fidei pignus, accepit. Qvæ res patri nunciata, graviſſimæ ægritudinis illi & intempeſtivæ mortis cauſa fuit, adverſus fratrem acerbius indignanti, qvi nobiliſſimum adoleſcentem in ſpem Regni atqve Imperii natum, tranſmarinam militiam ante annos profiteri permiſiſſet. Nec defuerunt, qvi eo modo Conradum filio ſuo Henrico conſulere voluiſſe, affirmaverint, qvem adhuc puerum, mox in Concilio Principum apud Francofordiam Regni conſortem delegit, atqve

E in

in Aqvisgrani pro vetuſta conſvetudine coronam recipere juſſit. Sed hunc morbo correptum, in ipſo Patris ex Aſia reditu, acerbus atq; immaturus eripuit obitus. Conradus ergo, paratis qvæ ad profe-ctionem neceſſaria videbantur, ex Ratiſpona ſolvens navibus, in Ungariam venit. Atq; deinde per Bulgariam, ac tranſivit in Aſiam. Comites ejus fuere, Henricus tunc Dux Bajoariæ, frater ejus uterinus, qvi poſtea Ducatum ex concordia privigno reliqvit: Fridericus adoleſcens, Guelſo Svevus, & cum his Epiſcopi qvamplures, Optimateſqve Regni. Ludovicus autem Rex Franciæ per Italiam iter habuit: ubi mare ingreſſus, ad portum Sancti Simonis Aſiam attigit. Fuit horum parum fortunata expeditio. Nam Conradus, Manuelis Imperatoris fraude deceptus, apud Iconium primam Lycaoniæ urbem munitiſſimam, & ubi commeatus haud facile invenire poſſet, caſtra metatus, cum diu tenuiſſet obſidionem, tandem cum dedecore ab eo loco recedere compulſus eſt. nec diſſimili modo Damaſcenam expugnationem reliqvit. Fuit tamen ejus adventus in Aſiam non inutilis. Siqvidem Balduino Hieroſolymorum qvarto Regi, magnarum Conradi copiarum & ingentis ejus virtutis fama, ut animum auxit, ita hoſtibus audaciam minuit. Cepit enim Balduinus Aſcalonam, diutina obſidione vexatam: Turchorum, qvi Jericontinos opprimebant, qvinqve millia trucidavit, datis in fugam reliqvis: Noradinum Damaſcenorum Ducem, qvi Hieroſolymorum fines ingreſſus vaſtabat agros, armis adorſus profligavit, & uſqve in Damaſci portas fugientem conſectatus, extremos qvoſqve trucidavit.

Verum Conrado neqve animus ad res bene gerendas, neqve rei militarias peritia defuit. Sed arcana Dei judicia, qvorum cauſas nulli mortalium pertingere licet, inglorium eum ex Aſia remiſere. qvi cum navigaſſet in Achaiam, nonnullos ibi dies, cum Manuele Græcorum Imperatore & affine ſuo, ad reſovendos milites, commoratus, Fridericum, qvi res Germaniæ procuraret, ante ſe miſit. Qvem paulo poſt ſecutus, dum Regni negotia diſponit, ac de tranſitu in Italiam pro corona ſuſcipienda, vocatis apud Bambergam Principibus, agit; non ſine opinione ſuſcepti veneni naturæ ſatisfecit. Cujus cadaver, cum amici, ultimam ejus voluntatem ſeqventes, ad Laureacenſe monaſterium juxta patrem ſepeliendum deferre vellent; Bambergenſis Eccleſia id probri ducens, impedivit; apud Henricum,

ſecun-

ſecundum, qvi circa idem tempus auctoritate Romanæ ſedis inter ſanctos relatus eſt, ei ſepulchrum decrevit. Secutus eſt autem mortem Conradi publicus mœror, qvi etſi bellicis rebus parum proſperè uſus eſt, in reliqvo tamen regimine modeſtè juſteqve ſeſe gerens, non ſubditorum modo Procerum ſed Regum ſibi animos attraxerat. Ipſe qvoqve Pontifex Eugenius Conradum miro amore colebat: qvem ubi ex Aſia rediiſſe comperit, veritus ne ſiniſtra fortuna uſus magnanimus Princeps mœſtitiæ ſuccumberet, conſolationis in hunc modum literas ad eum reddit: *Eugenius Epiſcopus Servus Servorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Conrado Dei gratia Romanorum Regi illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quæ promittit hic mundus, mutabilitati corruptioniq́, omnia ſubjacent; nihil certum in terra conſeqvi poſſumus. Non eſt igitur, cur vel proſperis rebus elevemur, vel frangamur adverſis. Sed cum premimur, cum angimur, tum potiſſime de miſeratione divina confitendum eſt, quia Dei & hominum mediator Chriſtus Jeſus, mirabili diſpenſatione uſus, tanto qvem certius ad eterna & immutabilia bona hominem invitat, qvanto crebrioribus eum cadit flagellis. Qvod nobis & tibi, fili cariſſime, uſu eveniſſe non dubitamus. Nam qvamvis tuis in Aſia conatibus dextra Dei non affuit, qvæ Barbaros tibi ſubjiceret, neq́, nobis id datum eſt, ut te victorem ex Oriente redeuntem, in Baſilica Sancti Petri Apoſtolorum Principis coronantes, ſperati tecum triumphi participes eſſe poſſemus; non tamen tua pia voluntas, neq́, noſtrum laudabile deſiderium, ſuo præmio fraudabitur.* Et cætera in hunc modum plura, qvibus conſtat ſummo Pontifici Conradum Imperatorem carum acceptumqve fuiſſe.

Is cum ſuprema ordinaret, Friderico nepoti Cæſarea ornamenta relinquens, filium ſuum ſimili nomine Fridericum, qvi unicus ei ſuperſtes erat, ſummis precibus commendavit, haud ignarus qvin ſumma rerum ad nepotem devolveretur. Nec diu poſt, concilium Regni Theotonici apud Francofordiam habitum eſt, in qvo de ſucceſſione Conradi cum ageretur, incredibili concordia electio celebrata eſt. Duæ per idem tempus familiæ fuerunt apud Germanos, genere opibus & potentiâ clariſſimæ; Altera Henricorum de Ghibelingâ; altera Guelforum de antiqva villa. Hæc maximos Duces, illa Reges atqve Imperatores genuit. Hæc Romanam Eccleſiam in magnis ſæpè calamitatibus juvit; illa imperium pene collapſum ma-

 gnificè

Digitized by Google

gnificè reparavit. Hanc Bajoaria Saxoniaq; veluti ſuum decus venerata eſt: Illi Svevia & Franconia indelebili amore juncta fuit. Utriqve tamen Svevia fuit origo: utraqve bellicis artibus claritudinem comparavit. Utraq; liberalitatis opinione nomen adepta eſt. At cum potentia genuſqve penè par utriuſqve familiæ videretur, æqvalitas ipſa, inter viros magnos & gloriæ avidos, æmulationem haud modicam, contentiones, & odia, & aperta demum bella peperit, qvibus omnis Germania qvaſſaretur. Cumqve Optimates Reguliq; Theotoniæ, alii hanc alii illam gentem ſectarentur, in duas partes omnis Alamania ſciſſa eſt; qvarum altera Ghibelingorum vocata eſt, ex nomine loci, unde ortum habuit Henricorum genus; alteri Guelfæ nomen fuit; non ex loco originis (nam is antiqva villa, ut diximus, nomen obtinuit) ſed qvoniam plerumq; Guelſones appellati ſunt, qvi ejus gentis Principatum tenuere, qvorum creditus eſt Guelfo, qvi adverſus Henricum Imperatorem ejus nominis qvartum, hoſtem Eccleſiæ declaratum, gerens bellum, Friſingam in Bajoaria, & Auguſtam in Vindelicis, præclaras urbes, ſolo æqvavit. Facta ſunt autem inter has familias per plurimos annos ingenti contentione bella; multisqve calamitatibus afflicta Germania eſt, dum alteram gentem altera conatur opprimere. Qvotiens vero invicem contrarias acies occurrere accidit, manusqve conſerere; in ipſo pugnæ initio, hi Guelfos, illi Gebelingos ſeſe vocitantes, ac more militum cohortantes, prælium commiſere. Hinc illa peſtifera & execrabilia *Guelforum & Gebelingorum* nomina ortum habent; qvibus infelix Italia, in ætatem uſqve noſtram, crudelibus laceratur modis. Nam cum Henrici Fridericiq; cum exercitibus ſæpènumero Italiam intraſſent, & aliqvando ſuſcepto bello, qvæ cupiebant, perficere non potuiſſent, omnes qvi vel Eccleſiæ Romanæ cauſa, vel alia ratione eorum ſeſe conatibus oppoſuerunt, ab his, cum qvibus in Germania diſſidebant, Guelfos appellavere. Qvi vero ſua ſigna ſecuti in fide manſerunt, Ghibelingos, qvaſi ejusdem eis patriæ conſortes nominavere. Seqvens ætas decurtato, ut fit, vocabulo, Ghibelinos dixit. Qvæ inſania etſi univerſas qvodammodo Italiæ civitates infecerit, magnisq; calamitatibus afflictaverit, præcipue tamen Longobardos & in eis Brixianos Bergomenſesq; conturbavit. Apud qvos plurimum intereſt, qvomodo veſtiaris, qvo colore utaris, qvem digi-

tum,

tum, pollicem an indicem, affirmaturus qvippiam erigas; qvibus veſcaris fructibus, & qvod ſingulare deliramentum eſt, ovum qvo pacto edas, qvo ſcindas allium modo. Conſtat, ſæpè hoſpites violatos, qvi Guelfos aut Gibelinos adeuntes, aliter qvam illis uſus eſſet, allium ſcindere vel cepe ſunt viſi. Tantus qvoqve furor hujuſce viroſæ peſtis fuit, ut nec filius Patri, nec Pater filio pepercerit, qvotiens pars parti inſidiata èſt. Armavit inter ſe fratres hæc veſania, & ſæpè mulierum prægnantium uteros aperuit enſe, ut alterius partis ſobolem prius extingueret qvam naſceretur.

At Germani, qvos par dementia diutius conqvaſſaverat, apud Francofordiam, ut diximus, electionem Imperatoris celebrantes, id potiſſimè curaverunt, ut ei rempublicam committerent, qvi Guelfonum Gibelinorumqve ſangvine prognatus pacem Germaniæ daret. Poſthabito igitur Friderico Conradi filio, qvoniam puer erat, alter Fridericus nepos, ſumma omnium concordia & alacritate Imperator deſignatus eſt; cui Fridericus pater Henricorum, mater ex gente Guelforum fuit Juditha, ut ante relatum eſt. Hic eſt Fridericus, primus hujus nominis Imperator, cognomento Barbaruſſa, vir ſuo tempore omnium qvi arma induerint clariſſimus, & qvi ſuis in Imperio præceſſoribus vel præſtantiſſimis, haud injuria videatur æqvandus; ſive animi dotes, ſive corporis ornamenta metiaris. Una duntaxat culpa notatus, qvod Eccleſiæ Romanæ matri ſuæ parum auſcultavit. Reſipuit tamen, ut infra ſubjiciemus, & Chriſtiani more Principis Eccleſiæ collum ſubmiſit. Hujus res geſtas, non referre qvidem ſed indicare, hoc loco propoſitum eſt. Nam tanti Imperatoris vel belli vel pacis egregia facinora, ſi qvis ſcribere inſtituerit, ingens volumen impleverit. Hunc electum Arnoldus Colonienſis Antiſtes Aqvisgrani pro vetuſta obſervatione coronavit. Ad qvam ſolennitatem Germaniæ Galliæq; potentiſſimi qviq; Principes convenere. Qvo in loco futuræ primum ſeveritatis ejus rigor apparuit: qvi proſtrato ante pedes viro cuidam nobili, ac per celebritatem diei coronationiſq; pœnam ſibi remitti petenti, qvam Fridericus ei ob crimen prius inflixerat; Ego te, inqvit, non odii cauſa ſed amore Juſtitiæ condemnavi: qvod ſi, anteqvam coronarer, juſti tenax fui, ſtultus eſt, qvi me nunc juſtitiæ partes neglecturum putat, qvando eam dignitatem ſum conſecutus, cujus præcipuum munus eſt jus ſu-

 um

um cuiqve tribuere. Hominemq; prorſus amoveri juſſit, & pœnam dare: qvamvis illius preces qvamplurimi adjuvare niterentur. In Trajecto deinde Friſiæ Civitate Hermannum Epiſcopum confirmavit, grandi pecunia multatis qvi reſiſtebant civibus. In Martinopoli Saxonum urbe, Petrum, Guidonem & Valdamarum de Regno Danorum contendentes compoſuit: Guidoni & Valdamaro qvibusdam Provinciis aſſignatis, Petro, qvi natione Svevus eſſet, & vaſallum ſeſe Regni Romani affirmaret, Regni titulo & honore ſervato. In Eccleſia Magdeburgenſi, qvam Virginipolitanam vocare poſſumus, defuncto Præſule, duobus in diſcordia electis, tertium Pontificem introduxit Guithmannum, genere illuſtrem, ſed Eccleſiæ obligatum. Unde primum, inter Eugenium tertium Romanum Pontificem & ipſum, gravis diſſenſio nata eſt. Et qvanqvam Eugenium jurejurando affirmaſſe proditum ſit, nunqvam ſe Guithmanno daturum pallium, qvi relicta Cicenſi Eccleſia injuſſu Romani Præſulis ad Magdeburgenſem migraverit; Anaſtaſius tamen Succeſſor ejus, qvæ fecerat Imperator, confirmavit. Qvæ res qvantum Imperatori auctoritatis addidit, tantum dignitatis Apoſtolicæ ſedi detraxit. Nam qvo pertinacius pugnant homines, eo victi gravius pœnas luunt. In eo tamen Eccleſiæ Fridericus paruit, qvod uxorem ſangvine junctam, qvamvis amatam, à ſe divelli paſſus eſt.

Poſthæc per Brixinonem, qvæ modo Brixina vocatur, & Tridentum, in Italiam cum copiis penetravit. In agro Veronenſi apud lacum Benacum caſtra metatus, exactis per capita militum nummis, non parvam pecuniæ ſummam Epiſcopo Tridentino & Brixinenſi miſit, in eas Eccleſias diſtribuendam, qvas neceſſitate compulſi milites inter tranſeundum expilaſſent: pie ſcilicet ac religioſè cogitans, haudqvaqvam illi fauturum Deum, qvi ſacris locis intuliſſet injurias. Expiato ſacrilegio, in campo Ronchaliæ ad fluminis Padi ripam, caſtra poſuit; Scutumq; regium, pro vetere conſvetudine, in alta ſuſpendit arbore. Qvo facto, eis feuda ſunt adempta, qvi vocati ad comitatum, domi remanſerunt. Inter qvos Hartuicus Bremenſis & Uldaricus Halberſtadenſis Epiſcopi regalia perdiderunt; Eccleſiis, apud alios, qvi ſeqverentur, Præſules, ſuo jure ſervato. Ibi & Genuenſium dona ſuſcepit: Leones inuſitatos, ſtruthiones, & animalia pleraqve noſtro incognita cœlo; qvæ illi ex Almaria & Ulyſſipona

na Civitatibus, per idem tempus è manu Sarracenorum ereptis, & in Chriſtianorum poteſtatem redactis, attulerant. Ad eundem locum Legationes omnium fermè Civitatum Italiæ convenere, & nonnulli Principes. Qvorum nobiliſſimus fuit Guilhelmus Marchio Montisferrati: qvi ſolus qvodammodo regulorum, evadere minas Civitatum potuerat. Qvibus auditis, in Mediolanenſes duxit Exercitum. Qvi neqve abdicatis de more veteribus magiſtratibus, novos ab Imperatore flagitarant; neqve tranſeunti ſibi cum copiis rerum neceſſariarum forum fecerant; neqve Cumanis Laudenſibusq;, ut erant juſſi, damna reſarciverant. Ingreſſus agrum, caſtella & opida non pauca vi capta diſrupit atqve incendit. Inter qvæ Roſatum qvingentis militibus defenſum, primo impetu expugnatum ſolo æqvavit, duces hoſtium acie victos in urbem fugere compulit, pontes ſuper Ticinum fluvium ab hoſte munitos forti manu captos, transmiſſo milite, igne combuſſit. In agro Novarienſi Mummam, Gailardam, Tricamq;, munitiſſima loca, armis recepta delevit. Apud Thaurinum ſuperato Pado, in Aſtenſes Cherienſesq; duxit, qvi Guilhelmo Marchioni Montisferrati moleſti fuerant. Sed Civitates vacuas inveniens, qvod illi ſuis diffiſi viribus ad montana confugiſſent, incendio cuncta vaſtavit. Terdonam, qvæ cum Mediolanenſibus ſenſerat, pluribus diebus artiſſima obſidione vexatam, tradentibus ſeſe opidanis, in poteſtatem acceptam diripuit atq; incendit, captivis, præter vitam & qvibus tegerentur indumenta, nihil reliqvit. In urbe Ticinenſi, Regni Longobardorum coronam, Italorum in Modoetia, paulo poſt ſolemnia Dominicæ Reſurrectionis, accepit. Tuſciam profectus Piſanos contra Guilhelmum Siciliæ Tyrannum claſſem armare juſſit. Romam petens in Sutrinis Pontificem maximum obvium habuit. Qvocum veneranter excepto ad urbem properans, Legatos Romanorum, qvi inter eqvitandum occurrerunt, Senatoriæ poteſtatis confirmationem petentes, vacuos ſpretosq; remiſit. In Baſilica Sancti Petri qvartodecimo Kal. Julii Regni ſui Anno qvarto, ab eodem Romano Præſule, honore ingenti coronatus eſt. Cum Romanis eadem die ad molem Adriani pugna conſerta; mille eorum trucidatis, captis ſexcentis, reliqvis in fugam actis, Chriſti vicarium ſacrumqve Cardinaliumq; ordinem populari periculo liberavit. Negantibus Romanis commeatum, ad montem cui Soracte nomen eſt, inſigne

inſigne Silveſtri latebra, tranſmiſſo Tiberi per Sabinos in Latium migravit; occupatis circum vicinis Opidis, nihil Romanis extra mœnia reliqvi fecit. In Spoletanos, qvi Comitem Guidonem, cognomine Guerram, inter Etruſcos Proceres nobiliſſimum, ex Apulia redeuntem Cæſarea Legatione functum, interceperant, nec juſſi dimiſerant, arma convertit; eosqve audaci mente ad pugnam egreſſos, audaciori animo ferocioriqve manu victos, dare terga coëgit; inſecutusq; fugientes, cum illis pariter urbem ingreſſus, per vicos plateasq; horribili cæde peracta; intra horas circiter duas & prælio vicit & direptam civitatem incendio abſumſit. In Apulia plurima opida per Legatos in deditionem accepit, omnemqve illam Italiæ oram, qvam priſci *magnam* dixere *Græciam*, icto fœdere cum Manuele Imperatore Conſtantinopolitano, procul dubio ſubegiſſet; niſi rogatus à Sociis Theutonibus, æſtum Italiæ impatienter ferentibus, Germaniam verſus flexiſſet iter. In agro Veronenſi qvingentos Latrones, qvi ex altiſſimis rupibus ſaxa jaculaqve mittentes tranſitum præcludebant, ſummo labore & arte interceptos laqveo ſuſpendit.

Invenio in hac Friderici expeditione hos Principes illi fuiſſe comites: Peregrinum Patriarcham Aqvilegienſem, Eberhardum Epiſcopum Bambergenſem, Conradum, ipſius Imperatoris germanum, Ottonem Comitem Palatinum, Bartholffum Burgundionum, & Henricum Carinthianorum Duces; nec non Odoacrum Stiriæ Marchionem. Verum ex Italia multæ illi vires acceſſere eorum Principum, qvi partes Imperii tutabantur; qvorum præſtantiſſimum fuiſſe conſtat Wilhelmum Montisferrati Marchionem; inter Civitates, omnium fideliſſimi Papienſes habiti. Glorioſus vero in Germaniam Friderici reditus fuit, qvem fama rerum geſtarum clara admirabiliſqve præceſſerat. Ea, magnos illi occurrere Principes compulit: inter qvos excellentiſſimi fuerunt, Ladislaus Bohemiæ Dux; Albertus Marchio Saxoniæ; & Henricus Comes Palatinus Rheni, qvi ad ipſas alpium radices redeuntem Imperatorem ſalutavere; haud ſatis diſcernentes, viri virtus commendanda an fœlicitas magis admiranda fuerit, qvi tanta octo circiter menſibus peregerit, eas vincens gentes, qvæ omnes o im vicerint. In Bajoariam profectus, lites, ut ante diximus, Henricorum compoſuit. apud Herbipolim cum Bea-
trice

by Google

trice Rainaldi Burgundiæ Comitis filia, qvæ unica ex ſangvine Burgundionum Regum virgo ſupererat, matrimonium contraxit; Burgundiamqve exinde & Arelatenſem Provinciam dotales accepit: cum vetus illarum provinciarum mos eſſet, deficientibus maſculis ad fœminas dominatum pertinere. In Colonienſi Eccleſia diſcordes ſuper Pontificis Electione Canonicos, in concordiam reduxit. Fridericum Adolfi Comitis filium, traditis ei Regalibus, ad Romanum Pontificem, conſecrationis cauſa dimiſit.

Qvieſcentibus Germaniæ rebus, Albim atq; Oderam & Viſcellam fluvios prætergreſſus, in agro Sarmatarum, Polonos, Pomeranos Ruthenoſq;, ſolo adventus ſui nomine fugam arripere compulit; Regionem uſqve Poſnaniam longè lateq; populatus, Boleslaum Caſimirumq; Fratres, qvi alterum Boleslaum natu majorem Regno pepulerant, ſupplices & ad genua ſua proſtratos petere pacem compulit; tributum eis, qvod jam pridem præſtare deſierant, qvingentarum qvotannis auri marcharum, & in expeditionem Mediolanenſium auxilia imperavit; de lite fraterna judicium ſibi retinuit: juramenta fidelitatis, & ad eas res juſtos accepit obſides; inter qvos juniorem fratrem Caſimirum. Ad Herbipolim reverſus, Legatos Imperatoris Conſtantinopolitani obvios habuit, matrimonium regiæ virginis, ſibi jam obligatæ, offerentes. Qvibus inſtantibus Fridericum Conradi filium nepotem ſuum, Sveviæ Ducem, eqveſtri baltheo more patrio cinxit; Amita juvenis Imperatrice Græcorum id poſtulante. Henrici Anglorum Regis Legatos audivit, purpureum tentorium incredibilis amplitudinis auro gemmiſq; contextum dono ferentes. In Bizontio, Burgundionum metropoli, duos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Adriani maximi Præſulis Oratores, Romanorum, Apulorum, Thuſcorum, Venetorum, Hiſpanorumqve Legationes, ſe expectantes invenit. A Stephano Viennenſi Archi-Epiſcopo, Regni Burgundiæ Cancellario, Heraclio Archi-Epiſcopo & Primate Lugdunenſi, Odone Valentino, Gamfredo Avinionenſi Epiſcopis, Silvione Principe Clarienſi, juramentum fidelitatis exegit. Ab Arelatenſi metropolitano, & aliis Provinciæ Prælatis ac regulis, qvi advenire illuc neqviverant, per literas & nuntios hominium ſuſcepit, paucisqve diebus univerſam provinciam in poteſtatem redegit. In Saxoniam profectus, novos, qvi exoriri videbantur, motus

F

tus compreſſit. In Bojariam tranſiens, apud Ratiſponam Ladislaum Bohemiæ Ducem, qvod in bello Polonico egregia ſuæ virtutis experimenta præbuiſſet, & in Mediolanenſes iturum ſe promiſiſſet, Regio diademate honeſtavit. Tumqve primum Bohemia Regibus parere cœpit; lapſis poſt Chriſti Salvatoris ortum mille centum & qvinqvaginta tribus annis. Henricum Auſtriæ Ducem, qvi Ottoni Friſingenſi Epiſcopo moleſtus erat, Eccleſiæq; non parva occupaverat prædia, reconciliavit; & ablata reſtituere juſſit. Apud Auguſtam ſupra Lichum fluvium, dum copias in Italiam traducendas inſtruit, rurſus Adriani Legatos primæ ſedis Cardinales audivit: Henricumq Danorum Regem electum, recepto per procuratorem hominii juramento, confirmavit. Ut iter in Italiam felix fauſtumqve Deus daret, dona Eccleſiis ac Monaſteriis ampliſſima dedit, ſacraqve divinæ Majeſtati magnifica peregit. Henricos Auſtriæ & Carentanæ Duces & Sagittarios Ungaros, Stirienſesq; manus, per montes Carnorum & viam, cui canale nomen eſt, in forum Julii deſcendere juſſit. Bertholdo Duci Burgundiæ, Lotharingiis qvoqve, & qvi ex occidentali Francia auxilio venerant, montem Jovis ſuperandum imperavit. Helvetiis, Ripariolis, Rhenanisq;, per Clavennam & lacum Comanum iter oſtendit; ipſe per Tridentinum & Veronenſem agrum viam fecit. In comitatu ſuo Bolislaum Regem Bohemiæ, Fridericum Ducem Sveviæ Conradi Cæſaris filium, Conradum Comitem Palatinum Rheni, Germanum ſuum, Fridericum Colonienſem, Arnoldum Maguntinum, Hellinum Treverenſem, Archiepiſcopos; Gerardum Eyſtetenſem, Danielem Pragenſem, Hermannum Verdenſem, & Gerhardum Herbipolenſem, Epiſcopos; multos prætera Regalium Monaſteriorum Abbates, Marchiones, Comites, Optimates ex Germanis in Italiam duxit. Occurrentes ex Italia Proceres & arma jungentes, & cum his Conradum Dalmatiæ Ducem, de qvo ſupra meminimus, auxilia non parva ferentem, benignè complexus eſt. Primos Italorum ſeſe opponentes Brixianos, manu Bohemorum expugnavit; magnoq; auri pondere mulctavit. In Mediolanenſes, qvi Terdonam reædificaverant, imperataq; omnia contempſerant, indignabundus duxit: eqvites mille, ripam Abduæ cuſtodientes, tranato fluvio vertit in fugam. Caſtellum Tritium natura & humana ope munitiſſimum, in deditionem acce-

accepit. Mediolanum ipſam, cujus ambitus ea tempeſtate haud minus centum ſtadiis fuiſſe memoratur, VIII. Kal. Auguſti centum millibus armatorum obſedit: prælia pro mœnibus urbis qvampluri-ma feliciter geſſit: contritumq; tandem ferro & fame populum VI. Idus Septembris deditionem facere compulit. Memorabilis illo ævo viſa eſt Mediolanenſium oppugnatio, & tantæ urbis deditio, qvam vix menſem ac dimidium obſidionis mala ferentem, Theotonicus furor obtinuit. Ob qvam rem non erit, ut noſtra fert opinio, vanum, leges hoc loco recenſere, qvibus Mediolanenſes ſeſe dedidere. Qvæ hujuſcemodi fuerunt. *Quicunqve intra ſeptuageſimum & decimum quartum annum ex Mediolanenſibus agunt vitam, in verba Friderici veri Domini jurent. Palatium eidem in media urbe amplum ac magnificum conſtruant. Ob rebellionem novem millia marcharum argenti puri, intra menſes qvatuor, imperiali fiſco diſſolvant. Comum Laudamq; rurſus ædificari ſinant, libertateq; frui permittant. Conſulibus, qvi urbi præſunt, ad Kal. uſqve Februarias Imperatoria manſvetudine prorogatum gerant Magiſtratum: Deinde Succeſſores populus eligat, Imperator confirmet: Deſignati Conſules novi fidelitatem jurejurando Imperatori promittant: Si fuerit Imperator in Italia, media pars Conſulum ad eum ſe conferat, ac ſuo & alterius partis nomine juret; ſin alibi agat, duo tantum ad eum proficiſcentes id juramenti ſubeant. Legatis Imperatoris, ſi qvando Mediolanum petierint, in Palatio Cæſareo recipiantur; ibiq; placita ad ſe delata diffiniant. Papienſes, Cremenſes, Novarienſes, Comanos, Laudenſes, Verzelenſes, qui capti apud Mediolanenſes, hac lege in manum Regis Bohemiæ tradantur, ut ſi pax Mediolanenſibus, Cremonenſibus, & Inſulanis, intra præſcriptam diem cum Civitatibus eorum conveniat, liberi ſint; alioqvin in priſtinam captivitatem redeant. Reliqvi captivi, utrinq; relaxentur. Mediolanenſes deinceps monetam ne cudant, pedagia, telonia, portoriaqve ne exigant; qvin hæc & alia, quæ vocant regalia, Imperatori dimittant: qvi ea occuparit, Mediolanenſes in eum vindictam ſtatuant. Ob pecuniam ſolvendam erigendumqve palatium, trecentos obſides Imperatori tradant, qvorum non amplius qvinqvaginta in Alemaniam educi qveant, alii in Italia ſerventur: Rex Bohemiæ & tres cum eo Principes manus dent, ſatisfacientibus promiſſo Mediolanenſibus bona fide reddendos. Fridericus Imperator, acceptis obſidibus, tertiâ die obſidionem ſolvet.* Qvibus conditionibus publicâ fide hinc atqve inde firmatis, ad VI. Idus Septembris Clerus Urbis &

Digitized by Google

Pontifex maximus, humili habitu, prælatis Sanctorum imaginibus ac reliqviis, in qvibus plurimum confidebant; tum Conſules & Primores Civium, pullis veſtibus ac nudis pedibus, exertos ſupra cervicem gladios ferens; poſtremo ingens populi turba, flens & pectora tundens, ad Imperatorem in caſtra venere. Qvibus in tribunali proſtratis miſericordiamq; ſupplici voce precantibus, Fridericus, non tam prælio qvàm obſeqvio ſe vinci poſſe, præfatus, hortatusq;, ut poſthac rebellionis contumaciam fidelitatis obedientia compenſare contendant, veniam præbuit. Hac pace firmata, impetratis etiam atq; obtentis per reliqvas urbes obſidibus, partem exercitus in Alemaniam remiſit, rurſusq; Ronchalias petens, bina caſtra Germanorum Italorumq;, ad ripas fluminis Padi, ultra citraqve fixit, eaq; ponte conjunxit. In qvibus præter ſeculares Principes, ex ultramontanis, XII. Epiſcopi, ex citramontanis, Cardinalis unus Guido Cremenſis, Apoſtolicæ ſedis Legatus, Patriarcha unus Peregrinus Aqvilegienſis, ac unus & viginti Epiſcopi. In eo Conventu, Fridericus promulgatis ex communi conſenſu legibus jura Feudorum declaravit ampliavitq; pœnas in eos decrevit, qvi pacem violarent: binos Judices per ſingulas diœceſes conſtituit: jura fiſci admodum multa vendicavit. Placentinos, qvi Cremenſibus injurii fuiſſent, turres dejicere, foſſasq; circa mœnia noviſſimè factas humo complere juſſit. Ad qvas res judicandas ſanciendasq;, qvatuor ex Bononienſi ſcola Juris Interpretes accerſivit, doctrina famaqve inſignes, Jacobum, *Martinum*, Hugonem, & qvi nomen ad noſtrum qvoqve tempus tranſmiſit, Bulgarum.

Dimiſſo Conventu, in Genuenſes, qui Corſicam, atqve Sardiniam nobiles Inſulas ad Imperii devotionem redire volentes, malis artibus avertiſſent, arma promovit, breviq; ſuperatis Appennini jugis, petere pacem coëgit; qvam non niſi depoſito muro, qvem noviter erexerant, & auri pondere mulctatis non parvo, conceſſit. In hibernis, apud Albam Liguriæ urbem, ab Legatis Imperatoris Conſtantinopolitani, itemqve Regis Ungariæ, & duorum inter ſe contendentium Ludvici Franciæ & Henrici Angliæ Regum, haud indigna tanto Principe dona ſuſcepit. Ea enim Friderici exiſtimatio fuit, ut qvocunqve diverteret, potentiſſimorum Regum populorumqve legationes eum qværerent. Rebellarunt per idem tempus Mediola-

diolanenſes; qvi miſſos ad reformandum urbis ſtatum Imperatoris Oratores, tumultuante populo violarunt, probroſa in eos verba ſaxaqve jacientes. Ob qvam rem profectus in agrum Bononienſem Fridericus, eos tertio citatos, neqve ſatisfacientes, hoſtes Imperii declaravit; bona ipſorum direptioni, corpora ſervituti adiudicans. In qvo judicio conſederunt ei, præter Duces & Principes ſeculares, ac Romanorum multarumq; Civitatum Legatos, Eccleſiaſtici viri: ex Germania, Bambergenſis, Friſingenſis, Verdenſis, Eyſtetenſis, & Pragenſis; ex Italia, Papienſis, Verzelenſis, Aſtenſis, Terdonenſis, Placentinus, Cremonenſis & Novarienſis Eccleſiarum pontifices. Sciens autem Imperator, qvantam belli molem aggreſſurus eſſet (nam Mediolanenſibus multæ Civitates auxilio erant) Conjugem novos in Germania militum delectus habere, & ad ſe in Italiam properare juſſit: in agrumq; mox Mediolanenſem trajiciens, qvadraginta diebus in eo populationes egit; caſtella omnia, duobus demptis, Mediolanenſibus ademit; egreſſos ad pugnam conflixit. In Cremenſes, qvi Mediolanenſium arma juvabant, exercitum agens, Opidum illud non minoribus copiis qvàm prius Mediolanum obſedit; duriſſima pro muris & atrociſſima bella confecit; urbemq; demum diutina oppugnatione fatigatam in poteſtatem obtinuit; miſeris Civibus, præter corpora & qvæ ſuis ferre humeris poſſent, nil reliqvi faciens; opidum incendio abſumpſit, XX. millibus hominum in exilium actis. Qvartum in Mediolanenſes profectus, egreſſis ad pugnam civibus, ſexcentos ex eis intercepit; centum & qvinqvaginta ferro extinxit: in paludes, qvæ proximæ fuerunt, qvamplures demerſit. Terdonam rurſus ædificatam, & Mediolanenſium arma ſeqventem, ſecundo adorſus eaqve potitus diripuit. Poſtremo cum Mediolanum ſua fata manerent, omnes in eam urbem vires eduxit. Qvam licet populo innumerabili defenſam, & multarum civitatum auxiliis adjutam, armis tamen captam atqve direptam funditus evertit: ejusqve populum in ſex portarum tribus diviſum, ſex agri ſui loca, ab eo ſolo, ubi prius urbs fuit, decimo diſtantia milliario, habitare coëgit. Eamqve pejeratæ fidei pœnam contumax populus dedit. Nec Veronenſes, Patavinìq;, ac Vicentini, qvi auctore Senatu Veneto ab Imperatore defecerant, ultionem periurii effugiſſent; niſi novi qvidam motus Fridericum in Germaniam revocaſſent. Sapuerunt autem

Digitized by Google

Veronenſes, qvi ei cum maximis copiis ex Alemania redeunti, adjunctis ſibi Brixianis & Cremonenſibus, occurrentes, adulati veniam meruere. Ipſe miſſa in Etruria parte militum, in agrum Picenum tranſivit, Aconamq; eo tempore Græcis parentes damnis haud mediocribus affecit. In agro Romano multis illatis cladibus, cum peſte laboraret exercitus, in Germaniam ſeſe recepit. Nec diu moratus, per montem Ciniſium rediens, Secuſam imperata facere recuſantem, impetu captam diripuit, incendioq; conſumpſit. Haſtam timore perterritam, dedentibus ſe civibus, in poteſtatem arripuit. Alexandriam infeſtis adorſus ſignis, qvatuor menſibus arctiſſima obſidione preſſit. Venetis pacem petentibus dedit. Cum civitas Mediolanenſis in odium & contemptum ejus iterum muris cincta fuiſſet, armaq; ſimul junxiſſent Mediolanenſes, Veronenſes, Brixienſes, Novarienſes, Verzelenſes, ubi ad Barilianum ultimo cum eis pugnatum eſt, nunc Ducis nunc militis officio ſunctus, eam hoſtium ſtragem edidit, cui parem raro alium Imperatorem feciſſe, memoriæ proditum eſt. Nam cum periclitanti ſignifero ferret opem, totumqve prælii pondus in ſe convertiſſet, unus adverſus plurimos ſtetiſſet, & modo iſtum modo illum confodiens ſternensq; & cædem incredibilem faciens, cum viri virtus ſuperari neqviret, eqvus ſub eo confoſſus eſt; neqve tamen eo modo vel occidi potuit; ſed inſtaurans pedes pugnam, inter cadavera, qvæ ipſe ſtraverat dextra lævaqve complurima, hoſtiles manus evaſit, Mediolanenſibus tamen victoriam reliqvit, cum eqvo lapſus occubuiſſe crederetur.

Memoria hæc & digna laude, qvæ de Friderico hactenus relata ſunt. Illa indigna tanto Imperatore, & odio proſeqvenda, qvæ ſubjiciemus. Adiverunt eum Bizuntii morantem Rolandus tit. Sancti Marci, & Bernardus tit. S. Clementis Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyteri Cardinales, Apoſtolicæ ſedis legati, de captura Lundenſis Archi-Epiſcopi qverelam facientes. Illum enim à Romana ſede dimiſſum, cum domum repeteret, in Theotonia qvidam Nobiles interceperant, vinctumq; jam pridem obſervaverant, nec vindicaverat in eos Imperator. Qvod cum accepiſſet Adrianus Pontifex, Legatosq; miſiſſet, inter cætera, qvæ ſcripſit Imperatori, hæc interpoſuit verba: *Debes enim, glorioſiſſime fili, ante oculos reducere, qvam gratanter, qvamq; jocunde ſuperiori anno mater tua Sacroſancta Romana*

Eccle-

Eccleſia te ſuſceperit, qvanta cordis affectione proſecuta ſit, qvantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris, & qvaliter imperialis inſigne coronæ libentisſime conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ ſublimitatis apicem ſtuduerit confovere. Qvibus verbis, id rancidum, id amarum atqve intolerabile viſum eſt, *qvod Italicum Regnum atq; ipſum Imperium ex donatione Pontificum Germani Cæſares tenere viderentur.* Rediit igitur è veſtigio in mentem, qvod anno ante acto Romæ acciderat. In palatio Lateranenſi, imaginem Lotharii Cæſaris eximius pinxerat artifex. Ad cujus caput hujuſcemodi ſcriptura fuit: *Rex Theutoniæ cum venerit ante urbis fores, homo Pontificis jurejurando efficitur, Inſulas exinde Cæſareas illo donante accipit.* Qvam imaginem cum Amici Imperatoris indignabundi deleviſſent, idqve moleſtè pleriqve ferrent, Adrianus factum probavit; affirmans, *eam picturam ſcripturamq; jure deletam, qvum ſummis in orbe viris litium fomenta miniſtraret.* At cum epiſtola ejus idipſum, qvod ante damnatum erat, continere videretur, Legati qvoqve conſtantiſſimè aſſeverarent, Romanum Imperium in Germanos Apoſtolicæ ſedis auctoritate translatum, Imperatorem autem ſummo Pontifici omnia debere; impatiens veri Fridericus, tum primum tyrannum induit, legatosq; non inhonoratos modo, verum etiam contumeliis affectos, abire juſſit; parumqve abfuit, qvin Palatinus Comes alterum illorum liberius loqventem exerto gladio obtruncaverit. Atqve hoc initium diſcordiarum, inter Romanum Pontificem & ipſum Fridericum fuiſſe, comperio.

At cum iterum Fridericus in Italiam reverti ſtatuiſſet, ingentesq; copias jam comparaſſet, veritus Adrianus, ne tantus in ſe conatus prorueret, Henricum Sanctorum Nerei & Achillei Presbyterum, & Jacinctum Sanctæ Mariæ in Schola Græca Diaconum, Cardinales, qvi eum placarent, in Germaniam properare juſſit. Illi Fridericum apud Lichum fluvium non longè ab Auguſta Vindelica in tentoriis offendentes, ad colloqvium intromiſſi, hac præfatione uſi feruntur: *Adrianus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Præſul, Excellentia Tuæ devotiſſimus in Chriſto Pater, te ſalutat ſicut cariſſimum & ſpiritualem beati Petri filium. Salutant & Tuam Serenitatem Venerabiles Fratres noſtri, Clerici tui, univerſi Cardinales, tanqvam Dominum & Imperatorem urbis.* Noverant enim viri Sapientes, adverſus armatam potentiſſimi hoſtis ſuperbiam nihil tam validum eſſe, qvàm vultum humilitatis, ſpeciemq;

emq; ſubmiſſionis præferre: neqve arguendum eſſe, qvi pro temporis varietate verbis utitur variis, & nunc extollit titulosq; præfert magnificos, nunc ſuam extenuans dignitatem ſermone præfatur abjecto. Ad qvas artes Legati recurrentes, ab Imperatore gratanter auditi & liberaliter donati, ad urbem Romanumq; Præſulem læti rediere.

Verum temporis exigui, ut Poëta inqvit, manſit concordia diſcors. Inter ſupremas enim poteſtates, aut amicitia naſcitur nulla, aut nata difficile retinetur. Inimicitiæ igitur his de cauſis iterum Adrianum inter & Fridericum ortæ ſunt, qvæ magno Italiæ malo regnum à Sacerdotio diviſere. Cogebat Imperator Epiſcopos, & Abbates Italiæ, pro regalibus, qvæ ab Imperio Eccleſiæ monaſteriaqve tenebant, homagium ſibi præſtare; eoſqve pariter cum cæteris ſeculi Principibus in expeditiones evocabat. Id ægrè Adriano fuit, neqve tolerabile viſum. Qvam ob cauſam litteras qverelis plenas ad Fridericum ſcripſit, qvi tum apud Albam Ligurum hibernabat. Tabellarius autem qvi Epiſtolam detulit, eâ redditâ repente diſparuit. Multa in eis ſcriptis fuere, qvæ Friderici animum alioqvin tumidum conturbarent. Poterat tamen hoc fortaſſe ſanari vulnus, niſi mox aliud nova inflixiſſet controverſia. Mortuo namqve in obſidione Mediolanenſi Anshelmo Ravennate Archi-Epiſcopo, cum Clerus populusq; Guidonem Guidonis, comitis Blanderatenſis filium, Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum, ſibi Pontificem elegiſſent, eumq; Fridericus ſummopere ad regendam illam plebem poſtularet (nam Patrem ejus inter paucos amabat, qvi ſibi Mediolanenſes conciliaverat) Adrianus id prorſus negavit. Qvibus rebus commotus Fridericus, modeſtiæ leges prorſus abrupit; *multaq; de ſummo Pontifice indigna relatu profatus*, vocato Cancellario litteras admodum duras reſcribi Papæ mandavit, *in qvibus ſuum nomen præferri Adrianiq; ſubnecti, & ſic numero plurali, illum vero ſingulari compellari præcepit.* Cujus erroris ea potiſſimum cauſa fuit, qvod Imperatori ſuaſum eſſet, Mediolanenſes Adriani litteris ad defectionem ſollicitari. Neqve hic res qvievere. In agro Bononienſi cum ageret Imperator, traditum eſt, qvatuor Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ad eum venere, Octavianus tit. Sanctæ Cæciliæ, Henricus Sanctorum Nerei & Achillei, Presbyteri, Wilhelmus Papienſis, & Guido Cremenſis, Diaconi,

qvos

qvos in hanc ſententiam locutos ferunt: *Regalia urbis Romæ Pontifices decent; ab Epiſcopis Italiæ hominium haud ꝛre exigis: nuntios tuos in Palatiis Epiſcoporum indigne recipi jubes: Ferrariam, terramq; Comitiſſæ Mathildis, & Ducatum Spoletanum, itemq; Corſicæ atqve Sardiniæ Inſulas, tributa, qvæ Romanæ debentur Eccleſiæ, impiè tibi pendere cogis. Hæc jubet Adrianus, uti corrigas: ſi ſecus feceris, ſenties, Apoſtolicam ſedem jus ſuum ac beati Petri minime neglexiſſe.* Ad hæc Fridericum hoc modo reſpondiſſe traditum invenio: *Si Romæ nihil eſt noſtri juris, miramur Pontificis veſtri ſapientiam, qui nos Romanorum regno donatos dicere ſolet. Epiſcoporum dominio non inviti carebimus, ſi & ipſi noſtris regalibus carere voluerint. In Palatiis eorum nuntios noſtros haudqvaqvam habitare ſinemus, ſi ea in ſolo noſtro conſtructa non fuerint. Quod ſi dicit Epiſcopo Romanus Præſul, quid tibi & Regi? dicemus & nos, qvid tibi & poſſeſſioni? De tributis autem, quæ nos extorqvere immerito dicitis, qvin etiam de omni controverſia, quæ inter Nos Pontificemq; vertitur, placet arbitrium ſubire; ſi modo Pontifex ipſe Cardinales ſex elegerit, qvi cum ſex Epiſcopis à nobis nominatis, diſcordiæ noſtræ modum faciant.* Recuſavit arbitrium Adrianus, qvi Octaviani Cardinalis ſuſpectam haberet fidem & potentiam ejus timeret. Fuiſſet tamen & huic morbo inventum forſitan remedium, niſi Adriano apud Anagniam defuncto, ejusq; cadavere Romam delato atqve ſepulto, Electio ſucceſſoribus diſcordiam peperiſſet. Etenim qvamvis Rolandus tit. Sancti Marci Presbyter Cardinalis, ex Sena Etruſca natus, doctrina & providentia juxta inſignis, Cardinalium majoris partis ſortitus electionem, Alexandri tertii nomen accepiſſet; Octavianus tamen ei ſeſe objecit, qvi à minori parte nominatus, mantum Apoſtolicum induit, Victorq; dici voluit. Imperator autem ab utraq; parte compellatus, non, qvod erat officii ſui, Alexandro rite aſſumpto aſtitit, ſed Victoris potius partem ſecutus eſt. Cui aſſiſtere cum abſqve cleri conſenſu turpe duceret, concilium Epiſcoporum apud Papiam indixit; eoqve contendentes de ſummo Pontificio accerſivit: aſſerens, ſibi id eſſe permiſſum, cum de ſupremo Eccleſiæ capite lis verteretur. Comparuit Octavianus, amicitia Imperatoris tumens. Alexander autem, qvi ſe Pontificem verumq; Chriſti vicarium eſſe duceret, ſuſpectum ſubire judicium recuſavit. Neqve enim occulta erant Octaviani & Friderici conſilia, qvibus jam in Adrianum ambo conſpiraverant. In Papi-

enſi ergo conventu, refutato Alexandro, Victor Romanæ Eccleſiæ Pontifex declaratus eſt, qvi eo favore auctus, Alexandrum ex urbe pepulit. Ille vero & Fridericum & Octavianum, apud Anagniam, excommunicationis gladio pupugit. Deinde in Galliam migravit ad Philippum Franciæ Regem, qvi tyrannidem Imperatoris deteſtatus, extorrem Pontificem benignè ſuſcepit. Fridericus autem nihil cunctatus, ipſum etiam Philippum in ſuam ſententiam adorſus trahere, concilium in diviſione habendum, ibiq; pacem Eccleſiæ dandam, ſvadere conatur. Venienſq; ad diem dictam, Bohemiæ & Angliæ Reges, ipſumqve Octavianum, adduxit. Philippus verò Alexandrum in Monaſterio dimittens, cum Rege Scotiæ Divionem petit. Sed cum de pace Eccleſiæ non conveniſſet, conventus fruſtra dimiſſus eſt. Octavianus in Italiam, Fridericus in Germaniam rediit. Nec, obeunte apud Piſas Octaviano, pertinaciam ſuam ferocemq; illum rigorem Fridericus remiſit. Qvi Guidonem illi Cremenſem ſuſcitari, & Paſcalem vocari juſſit: cui & copias militum non parvas addidit, qvarum auxilio partes Alexandri & in Etruria & Romæ magnis attritas cladibus fuiſſe conſtat; ipſumq; Guidonem beati Petri Baſilicam atqve Palatium obtinuiſſe. Ubi morte præoccupatus, temeritatis & dementiæ ſuæ Succeſſorem habuit Johannem Sirmienſem, Calixtum tertium appellatum. Nec priori vita, nec ea, qvæ ſecuta eſt, illaudabilem, in his verſatum facinoribus, Fridericum comperimus. Qvorum maximum & deteſtabiliſſimum illud eſt, qvod de ſciſſura Eccleſiæ retulimus, & optimi Præſulis Alexandri perſecutione. Eſt tamen qvod factum leniat, auctoritas Prælatorum, qvi eum in ea conſilia traxere. Conſtat enim, in Papienſi Concilio Peregrinum Patriarcham Aqvilegienſem, Arnoldum Maguntinum, Artvigum Bremenſem, Rainaldum Colonienſem, Vichmanum Magdeburgenſem Archi-Epiſcopos, conſediſſe, ſimulqve Ravennatem electum & alios circiter qvinqvaginta Epiſcopos. Ut verum illud haud infitiari liceat, qvod ajunt, *nullum in Eccleſia excellens fieri malum, cujus origo à Sacerdotibus non prodierit.* Cæterum Fridericus, qvanqvam iniqvo hæc, opinor, uſus conſilio perpetraverit; commendanda eſt tamen ejus converſio, & qvæ ſecuta eſt deinceps vita. Ut non ab re dicere poſſimus, qvæ malè operatus, alieno ſuaſu; qvæ bene, ſuo ductus ingenio fecerit. Venit enim Venetias magnus Imperator tot

Re-

Digitized by Google

Regnorum, tot Provinciarum Dominus, tot divitiarum Poſſeſſor, tot Gentium ductor, & profugi ex urbe Pontificis oſculari pedes, erratiqve veniam petere, haudqvaqvam dedignatus eſt. Dicat fortaſſe aliqvis, victum bello Mediolanenſi Fridericum, auxilio deſtitutum, animo fractum, neceſſitate compulſum, ad Pontificis miſericordiam confugiſſe. Fallitur in ea qvidem ſententia, qvi ita ſentit: neqve enim ea mens Friderici fuit, qvæ uno ſuccumbens prælio frangeretur. Incolumis Papiam ex pugna redierat: magnæ adhuc illi copiæ ſuperabant: adhuc Alemania, & Provincia Arelatenſis, & Burgundia, & qvicqvid Germani nominis eſſe creditur, parebat. In Italia qvoqve ob eam cladem nulla Civitas ab eo defecerat. Poterat inſtaurare prælium, & fortior ad pugnam reverſus acceptum contumeliæ reſarcire damnum. Sed animadvertit, non ſe cum mortalibus, ſed cum ipſo pugnare Deo, qvem ſuperare non poſſet, cum Chriſti vicarium inſeqveretur. Retraxit igitur ab injuſto bello pedem, ac Romano Pontifici reconciliatus, qvantum demeruerat, Chriſtianorum effundendo ſanguinem; tantum mereri ſtatuit adverſus Chriſti hoſtes pugnaturus. Compoſitis in Italia rebus, pace Eccleſiæ data, in Germaniam rediens, ampliſſimum exercitum coëgit: in Auſtriamq; profectus undecimis caſtris per Ungariam Bulgariamqve & Thraciam continuato itinere, apud Conſtantinopolim primum deſedit, nec diu moratus, tranſlacta Boſſoro, Philomelum Turchorum urbem vi cepit. Iconium delatus, ejus agrum & adiacentem regionem magnis populationibus incendiisqve vaſtavit. Armeniam deinde minorem ingreſſus, qvæ qvondam Cilicia, nunc vero Caramania dicitur, omnia qvæ adiit loca in ſuam compulit poteſtatem, tantumqve rebus Chriſtianis favorem, tantum Sarracenis metum intulit, ut tunc primum timuiſſe ſuis rebus Saladinum Ægypti ac Syriæ dominum, memoriæ proditum ſit. Sed tantam Chriſtianorum ſpem infœlix hora ſuccidit. Nam rapidum Fridericus amnem dum ſudoris lavandi caumatisq; mitigandi cauſa temerè & inexplorato ingreditur, tantorum exercituum Imperator enectus eſt: Henrico ac Philippo filiis poſt ſe relictis. Non tradunt auctores, qvo in fluvio id acciderit. fortaſſe is Cydnus fuit, qvi necem Alexandro Macedoni præparatam ad Fridericum uſqve ſervavit.

Fuit autem Fridericus Barbaruſſa, forma corporis decenti, ſta-

tura inter longiorem & mediocrem procera; flava cæſarie à vertice frontis paululum criſpa; auribus, ſuperjactis crinibus, plerumqve opertis; venuſto naſo, illuſtribus oculis; barba, qvæ cognomini conveniret, ſubruffa: labiis ſubtilibus corallo ſimilibus, albis & æqvalibus; malis ad gratiam rubeſcentibus; facie læta & hilari; gutture colloqve non obeſo neqve macro; humeris paululum prominentibus, lato pectore, ventre parvo, cruribus ſuriſqve maſculis; voce clara, inceſſu gravi & conſtanti, geſtuqve omni modeſto: valetudine proſpera, febri, qvam vocant ephemeram, tantum obnoxius: in conſilio perſpicax, in bello fortis, manuq; promptus, & ad cavendas inſidias idoneus: vini, cibiqve, ac ſomni temperans: eqvorum domitor & amator: currere, ſaltare, jaculari, ſagittare egregiè callens. Eccleſiam non ideo perſecutus eſt, qvod religioni eſſet infenſus (qvippe qvi nullo non die rebus divinis interfuit, & qvi deſpicientes Sacerdotium Longobardos honorare Pontifices & Sacerdotibus cedere docuit) ſed arbitratus eſt, Octavianum, Victorem appellatum, verum fuiſſe Pontificem: cui & Stratoris officium apud Papiam publicè exhibuit. Rebellibus, & qvi gravius deliqvere, haud facile pepercit; propitius in fidem receptis; in adeundo facilis, in ſermone blandus; in donando liberalis, pecuniarum ſuarum decimas, Eccleſiis Monaſteriisq; qvotannis diſtribuit. Veterum geſta Regum cupide lectitavit: in patria lingua admodum facundus, latinum ſermonem facile intellexit, difficile pronunciavit. Veſtitu uſus eſt minus ſumptuoſo, qvam tantæ majeſtati convenire putarent, armorum qvàm veſtium ſplendorem dilexit: ædificandi cupidus ſacras ædes, palatiaqve regalia, ſeu conſtruxit à fundamentis nova; ſeu vetuſta & jam collapſa reſtituit. Deniqve ea morum Friderici formæqve majeſtas extitit, ut ab ignotis vel ſolus inter venandum repertus, Imperator ſæpè judicatus appellatusq; ſit. Auctoritate autem tanta uſus eſt, ut Reges Hiſpaniæ, Franciæ, Angliæ, Ungariæ, Bohemiæ, Datiæ, Scotiæ, qvotiens Friderico ſcripſere, *penes eum imperandi poteſtatem, ſe penes obſeqvendi voluntatem eſſe*, profeſſi ſint. Manuel vero, qvi ſe prius Romanorum Imperatorem appellabat, eo deflexus eſt Friderici monitis, ut deinceps novæ Romæ contentus titulo Romanorum & regnum & imperium Germanico ſangvini & genti reliqverit. Atqve tantum de Friderico primo commemoraſſe, ſat fuerit.

Nunc

Digitized by Google

Nunc ad reliqvos ejus familiæ Principes tranſeamus. Electores Imperii, ut primum Friderici obitum cognovere, filium ejus Henricum Sextum Imperatorem deſignavere. Qvem in Italiam venientem, ea conditione Celeſtinus tertius Romanæ Pontifex Eccleſiæ confirmavit, ut regnum ipſe Siciliæ citra & ultra Pharum ſuo ſumptu recuperaret, & cenſum deinde Eccleſiæ pendens opida terramq; omnem juris Eccleſiaſtici ſibi reſtitueret. Regno Siciliæ ea tempeſtate præſidebat Tancredus, origine Gallus, ex genere Guiſcardi Normandi, inſulamq; potenti manu tenebat. Conſtantia vero Roggerio Rege nata, in monaſterio Panhormi clauſa detinebatur. Hanc Celeſtinus Pontifex aſtu ſurripi curavit, Henricoq; tradi uxorem jam natu grandiorem qvàm parere poſſe crederetur. Henricus ut Pontifici maximo morem gereret, Tuſculanam urbem ei tradidit; & profectus cum exercitu Neapolim obſedit. Sed peſtilentia coactus, obſidionem diſſolvens, cum Conſtantia in Alemaniam rediit: filiumqve ex ea præter ſpem omnium Fridericum ſuſtulit, qvi poſtea rerum potitus, Eccleſiam perſecutus eſt, ex religioſis parentibus impius filius. Nec diu poſt revocatus à Celeſtino Henricus, in Italiam cum magnis copiis revertitur: Conſtantiam adducens, & Fridericum filium qvadrimum. Breviq; Regnum Siciliæ, & in continenti & inſula, conſecutus eſt; cum jam Tancredus & filius ejus Roggerius mortem obiiſſet. Exin Romam petens, cum Pontifice de claſſe in Orientem ex Sicilia mittenda agere cœpit: Maguntino vero Epiſcopo & Duci Saxoniæ, ut Germanicas manus in Aſiam trajicerent, imperavit. Sed dum Meſſanæ expeditioni navat operam, morbo correptus, moriens magnis auſis curſum abſtulit: uxore & filio Romam miſſis, & Innocentio tertio, qvi Celeſtino ſucceſſerat, ſumma prece commendatis.

Erat Etruriæ Dux, cui ſuprema voluntate mandavit, ut Regnum Siciliæ cum Imperio, qvousq; Fridericus filius adoleſceret, pro Tutore adminiſtraret. Sed caſſa ejus voluntas fuit. Nam regnũ Conſtantia gubernavit. Imperium ſciſſum eſt. Maguntinus Præſul & Henricus Saxoniæ Dux, ubi mortem Henrici audivere, mox ex Aſia rediere; & cum de Succeſſore Henrici ageretur, alii ex Electoribus, Ottonem Saxoniæ Ducem, Henrici fratrem; alii Philippum elegere. Ottoni Rex Angliæ affuit, Philippo Rex Franciæ auxilia miſit. Innocentius tertius Ottonem confirmavit, qvi Aqvisgrani coronatus, magnam Alamaniæ partem

Digitized by Google

tem adeptus eſt. Philippo Etruria in Italia, Svevia in Germania paruit. Tumqve rurſus Guelfi Ghibeliniqve inter ſeſe deſævientes, Imperii Provincias magnis cladibus afflixere. Cumqve veniſſet Philippus in Alamaniam, Ottonem pluribus prœliis vicit fugavitqve: exin Coloniæ Aggrippinæ clauſum duriſſima obſidione oppreſſit, coactumqve à Colonienſibus pugnare iterum profligavit, Coloniaq; potitus eſt. Sed non fuit ei in acqviſito per arma Imperio qvies. Landgravius Haſſiæ & Comes Palatinus Rheni, inſidiis appetitum captumqve necaverunt. Suffectus Imperio alter Otto, ex familia Saxoniæ, & ab Innocentio coronatus Romæ, immemor beneficii accepti juramentiq; fractor, qvicqvid agri eſt inter Radicoſanum & montem Flaſconis, Romanæ Eccleſiæ ademit: Romandiolam qvoqve, & Regnum Neapolitanum invadere adoriebatur. Qvibus ex rebus indignatus Innocentius, eum, cum monitus non reſiperet, excommunicatione percuſſit, regnoqve & Imperio privavit. Qvod ubi Rex Bohemiæ, & Dux Auſtriæ, & Landgravius Thuringiæ, ſimulqve Maguntinus Præſul, accepere; ab eo deſciverunt. Electores autem, ſuadente Philippo Rege Franciæ, Fridericum Henrici Sexti filium primiqve Friderici nepotem, XX. annos natum, Imperatorem deſignavere. Cujus indoles magnum virum & fortiſſimum promittebat Imperatorem, hunc Innocentius tertius Romæ coronavit, priuſqvam Regnum Alamaniæ accepiſſet. Profecto autem in Germaniam, Maguntinus Pontifex Theutoniæ coronam dedit. Otto, relictis qvæ in Italia occupaverat, in Alemania bellum gerere cum Friderico ſtatuit. Juvabant eum Saxones fermè omnes, & Johannes Rex Angliæ, cujus ex Sorore nepos erat. Friderico ſuppetias attulit Rex Franciæ Philippus. Nam ex his Regibus, qvi uno amico eſt uſus, ei alterius odium expectandum fuit. Convenêre ambo exercitus in agro Tornacenſi, ibiq; prœlio magna contentione commiſſo ſuperatus Otto, duobus millibus ſuorum militum deſideratis, & amiſſis aqvilarum ſignis, turpi ſe fugæ credidit; nec diu poſt in Saxonia mœſtus langvenſqve inglorius exuit hominem. Fridericus victoriâ potitus, caput Theutonici regni Civitatem Aqvenſem, cum ſibi portas clauſiſſet, obſidione duriſſima feſſam, deniqve per deditionem accepit: ibiqve rurſus coronatus eſt, & religioſum Principem ſimulans, Comitatum Fundorum, cum antea pars regni Neapolitani cenſeretur,

Digitized by Google

ſeretur, beato Petro Apoſtolo ac Romanæ Eccleſiæ dono dedit. Expeditionem qvoqve in Aſiam pro Chriſti nomine promittens, ſignum ſalutiferæ Crucis accepit. Sed cum ex Alemannia reverſus, Romam petiviſſet; Conſtantiamq; matrem, ſanctiſſimam fœminam, fatis functam inveniſſet: in alterum virum mutatus eſt, ex defenſore Eccleſiæ perſecutor effectus. Nam qvod antea excellentem Principem ageret; materna reverentia, non vis propriæ mentis effecerat. Rapere igitur Eccleſiarum bona, Sacerdotes contemnere, divina & humana pari impietate pervertere. Qvibus ex rebus indignatus Innocentius, Romanæ urbis Antiſtes, qvi Honorio ſucceſſerat, anathema in eum promulgavit. Sed parum ille Romani Præſulis ſententiam penſitavit, qvi nec Dei judicium formidare videbatur. Ad eum qvamvis fidelium communione privatum, cum Piſis ageret, Johannes Hieruſalem & Tiri ac Ptolomaidæ Rex ſeſe contulit: eiqve filiam unicam, qvam habebat ex Jole conjuge ſua, matrimonio conjunxit: Dotis autem nomine id juris dedit, qvod filiæ ex hæreditate materna in Regno Hieroſolymorum competebat. Hinc Hieroſolymitanus titulus Siciliæ Regibus additus. Ex hac conjuge natus eſt ei filius, cui ſuum indidit nomen. Sed hunc Regem Tuſciæ deſtinatum, præmatura mors extinxit. Fuerunt etiam ei ex alia conjuge filii; Henricus, qvem decennem, Alemaniæ Regem dedit; & Conradus, qvem Sveviæ Ducem deſignavit. Blancha vero, Marchioniſſa Lucenſis ex nobiliſſima Montisferrati familia prognata, Entium ei extra matrimonium peperit. Ex alia concubina Manfredum ſuſcepit.

At Innocentio rebus humanis exempto, Gregorius nonus, ut primum beati Petri cathedram ſortitus eſt, litteras ad Fridericum dedit; qvi ſe Præceſſoris ſui anathema innovaturum affirmavit, niſi juratam exeqveretur expeditionem in Aſiam. Qvo timore perculſus Imperator, pariturum ſe, ait; diemq; profectionis ad Kal. Aprilis dixit: portum, unde ſolveret, apud Brunduſium elegit. Lætus eo nuntio Pontifex, cruce ſignatos ex orbe Chriſtiano ad præſcriptum tempus evocat. Venerunt qvamplures ex Theutonia, cæterisqve trans montes Provinciis, viri potentes: inter qvos & Landgravius Thuringiæ, conjunx ſanctæ Elizabeth Regis Ungariæ filiæ, cui tunc Haſſia qvoqve paruit, ſplendidum comitatum adduxit. Sed adveniente

niente tempore, Fridericus, qvi cum Soldano Ægyptio pernicioſos tractatus habere ferebatur, dum internuntios præſtolatur, ægritudinem ſimulans in Sicilia qvietem agit. Ob qvam rem cruce ſignatorum ingens numerus, Brunduſii Principem expectans, morbo periere. Cum qvibus & Landgravius diem obiit; vir optimus & ſancta conjuge dignus. Cujus pretioſam ſuppellectilem miſſi à Friderico qvæſtores diripuere. Sed venit tandem Imperator, cum amplius diſſimulare non non auderet, & freqventibus Apoſtolicæ ſedis juſſionibus urgeretur: & III. Idus Auguſti è Bruduſio ſolvit. Verum cæteris verſus Acconem navigantibus, intempeſta nocte cum trireme ſua dilapſus Bruduſium rediit, ſuis, ut ſeqverentur, admonitis. Reliqvi ſine Duce Acconem pervenere. Qvibus Papæ renunciatis, excommunicationem denuo in Fridericum promulgare placuit. Cum vero Chriſtiani, qvi Ptolomaidam attigerant, hoc eſt Accon (utroqve enim nomine dicitur) ſeſe deceptos ab Imperatore qvererentur, ejusqve opem iterum implorarent, veritus tantæ infamiæ notam Fridericus, ſpem illis ſui adventus fecit. Qvos cum annum fruſtratus eſſet, tandem in Cyprum navigavit, & præmiſſo militiæ Magiſtro, qvem Mareſcallum vocant, ut Soldani potentiam & Chriſtianorum vires ſpecularetur, Rainaldum Theotonem Regni Siciliæ gubernatorem, Romanum Pontificem Eccleſiasq; omnes qvibus poſſet contumeliis afficere juſſit. Is mandata exeqvens in Marchiam profectus, Montem Ulmi vi cœpit; Maceratem occupavit; Peruſinos magnis attrivit cladibus; nec Fulginates intactos reliqvit. Interea Mareſcallus Soldanum clam allocutus, peſtifera cum eo fœdera percuſſiſſe creditus eſt. Ob qvam rem cum veniſſet Ptolomaidam Fridericus, abſolutionemqve à Romano Pontifice petiviſſet; neqve impetrare veniam potuit, neqve illis jam fructum aliqvem ſuſpectus facere: itaq; indignatus in Italiam rediit, multa in Pontificem atqve in Romanam Eccleſiam minabundus evomens. Sed cum jam Duces ſuos, &, qvos illi ex Aphrica in auxilium acciverant, Sarracenos ubiqve profligatos inveniſſet (nam Pontifici ex Gallia auxilia venerant, & Socer ipſe Friderici Johannes Rex Hieroſolymitanus, non paruis inſtructus copiis, partes Eccleſiæ indignatus genero tuebatur) pacem petere compulſus eſt, qvam ita obtinuit ut centum viginti millibus auri unciis in ærarium Eccleſiæ collatis, Rex atqve Imperator apud Italos atqve

Digitized by Google

qve Germanos appellaretur; qvæ in Regno Neapolitano amiſerat, nova infeudatione ſuſciperet. Qvibus legibus dictis, Anagniam ad Pontificem venit, ibiqve benignè acceptus cum eo cœnavit. Duxit autem Fridericus ſecum ex Aſia fratres beatæ Mariæ Theutonicorum: qvibus terram Pomeraniæ atqve Pruſſiæ, ex manibus infidelium vendicandam, ne otioſam agerent vitam, dono dedit. Qvam ubi conqviſiſſent, ita ab eis teneri voluit, qvemadmodum Imperii ſacri meliores Principes ſua imperia poſſident: deqve ea re litteras eis tradidit aurea bulla munitas; qvas nos coram Friderico tertio Cæſare productas vidimus, in eo judicio, qvod inter eos Fratres & Civitates Pruſſiæ agitatum eſt, de qvo poſterius ſuo loco dicemus.

Inter hæc Romani adverſus Gregorium rebellantes, in Viterbienſes copias eduxere. Qvod Fridericus intelligens, ad Pontificem in Reatino manentem venit, auxiliaqve contra Romanos & Entium filium obſidem obtulit. Gregorius, ut ſe legato conjungeret, imperavit, apud montem Flaſconem tunc agenti; qvo & ſuas ex Tuſcia copias Fridericus accerſiverat. Sed nihil ibi magnifice actum. Nam cum Romani Theutoneſq; colloqvia ſimul miſcerent, Imperator in ſuſpicionem adductus, Piſas ſe contulit; deinde Alamaniam petiit: ubi cum reperiſſet Henricum filium adverſus ſe conjuraſſe, fœdere cum Civitatibus Lombardiæ percuſſo, qvæ Patri erant infeſtæ; litteras à Pontifice petiit, qvibus Alemaniæ Principes parere ſibi contra filium juberentur. Nec negavit Apoſtolica benignitas, qvanqvam perfidam Imperatoris mentem perſpectam haberet. Henricus autem à Patre vocatus, obtenta fide publica ad eum venit. Apud qvem proditionis damnatus, interventu Principum, ut vita ſibi relinqveretur, obtinuit. Sed in Apuliam miſſus, dum in cuſtodia retineretur, juſſu Patris ſtrangulatur. Joles tum forte objerat prior Friderici conjunx, itaqve Conſtantiam Regis Caſtellæ ſororem ſibi conjungere ſtatuit. Qvod cum perficere neqviret, affinitatis vinculo prohibente, ex diſpenſatione Apoſtolica voti compos eſt factus; moxq; in Italiam rediens Patavinos in ſuam poteſtatem recepit. Cujus rei auctor fuit Accelinus, qvi ex Germania ducens originem, per idem tempus in Gallia tranſpadana plurimum poterat. Qvatuor Cardinales ad ſe miſſos, qvi, pacem ab Avo Civitatibus Longobardiæ redditam ut cuſtodiret, magnis orabant precibus, contemtos vacuoſqve remi-

H ſit.

Digitized by Google

ſit. In agro Brixiano caſtella qvædam vi capta diripuit atqve incendit. Mediolanenſes cæteraſqve Civitates contra ſe conjuratas, in armis occurrentes, magno prælio excepit, ſtravit, profligavitqve: victoriâ potitus ingenti, & ſpoliis ditatus. Petrum Teupolum Ducis Venetorum filium, qvi tum Prætor Mediolanenſium fuit, in eo prælio captum in Apuliam miſit, necariqve in vinculis juſſit. Azonem Eſtenſem, proditionis inſimulatum, domo pepulit. Qvibus ex rebus iterum à Romano Pontifice excommunicatus eſt, & qvi juramento ei erant aſtricti, religione ſoluti ſunt. Qvod cum ei apud Patavium nunciatum eſſet, vocatis in concionem Proceribus, Petrum de Vineis Cancellarium ſuum orationem habere imperavit, qva Gregorium iniqve agere oſtenderet, qvi ſe nihil tale merentem excommunicaſſet. Exin Mantuanos Parmenſeſqve petens, in Tuſciam tranſivit, & Lucanis viſitatis Piſas rediit.

Interea Eccelinus Marchiam Terviſanam armis occupavit; Ferrariamqve Friderico ſubegit. Brevi tamen in poteſtate Imperatoris manſit. Nam Legatus Apoſtolicus, Venetorum, aliarumqve Civitatum, qvas fœderatas appellabant, accitis auxiliis, cum obſidionem ante muros haberet, vocatum ad colloqvium Salingverram Ecelini ſororium, qvi cum præſidio inerat, abrupta fide publica intercepit; eaqve re deſtitutam auxilii ſpe Civitatem in deditionem recepit, atqve Azoni Eſtenſi Romanæ Eccleſiæ nomine gubernandam commiſit. Fridericus autem apud Piſas immoratus, in omnibus ferme Tuſciæ Civitatibus factiones induxit. Tumqve potiſſime *Guelforum* & *Gibellinorum* inter ſe odia tota Italia exarſerunt. Florentini Nobiles, qvi Friderico favere videbantur, à populo ejecti ſunt. Ex Piſtorio Cancellarii accepto Friderici præſidio Panziaticos expulerunt. Senenſes autem & Aretini, Peruſinorum odio imperata Friderici ſine controverſia faciebant. Entius interea Sardiniæ Rex Tifernates, Eugubinos, Nucerinos deditionem facere compulit. Peruſinum, Aſiſinatem, Tremannum, Tudertinum, Spoletanum agrum ferro atqve igne vaſtavit. Poſt hæc incenſus in Pontificem Gregorium atq; in Eccleſiam Fridericus, exercitum in urbem duxit. Adverſus qvem cum Romani cruce ſignati pro Eccleſia pugnantes exiviſſent, qvotcunqve ex eis Imperator cepit, aut qvaternis in crucis formam confodi vulneribus, aut eorum capita qvadrifariam inſtar crucis reſcindi juſ-

di juſſit. Campaniam depopulatus, Caſſinenſe monaſterium diripuit. Beneventum cepit, direptumqve mœnibus privavit. In Picentes ducens Aſculanum agrum vaſtavit. Ravennam, qvæ ſibi antea diu reſtiterat, improviſo adiens occupavit. Soram Samnitum qvondam urbem, ad fontes Liris fluvii ſitam, incendio delevit. Luceriam Apuliæ civitatem, ejectis populariter Chriſtianis, habitandam Sarracenis tradidit: his magiſtratus in Chriſtianos conceſſit. Templariorum & Johannitarum bona per Italiam diripuit. Siciliæ Pontifices in vincula conjecit, plures neci dedit. Tunicii Regis fratrem, qvi Baptiſmi cupidus Panhormum venerat, ne baptiſaretur, inhibuit. Sarracenos lege tutos fecit, ſi forte Chriſtianum læſiſſent: qvod ſi Chriſtianus Sarraceno contumeliam irrogaſſet, id capitale ſancivit: fœminas forma præſtantes, virgines, nuptas eripuit: utqve ſui commilitones id admitterent, palam permiſit. Concilium, qvod apud Lateranum Gregorius indixerat, ſummo conatu impedire adorſus eſt, terra mariq; aditus obſtruens. Cardinales è Genua Romam tendentes per Piſanos & Entium filium intercepit, atqve in carcere amariſſimo retruſit. Faventiam annua obſeſſione vexatam per deditionem obtinuit. Agrum Bononienſem, Mutinenſem Reginumq; latè vaſtavit. Bononiam etiam generali ſtudio privavit: id Patavium tranſtulit. In Parma receptus adverſam ſibi factionem ejecit; qvi populariter Placentiam migraverunt. Qvibus cladibus Italiam affligentibus, etiam illi comes adjuncta eſt horrenda & miſerabilis fames, qvæ multos mortales extinxit.

Dum hæc aguntur, defuncto Gregorio nono Celeſtinus qvartus ſuffectus eſt. Qvi cum ſeptem & decem dies in Pontificatu vixiſſet, Innocentio qvarto, natione Genuenſi, gente Fliſca, & Imperatoris ante Præſulatum amico, locum fecit. Vacavit tamen Apoſtolica ſedes octo & decem menſibus. Qvod cum Friderico renunciatum eſſet, idqve gratum ſibi cuncti arbitrarentur, reiqve novitate geſtirent; Atqvi ego, inqvit Fridericus, nihil intelligo, cur lætari poſſim: cum Cardinalis nobis amiciſſimus eam ſit dignitatem adeptus, qvæ illum hoſtem acerrimum reddet. Tractata eſt pax inter eos qvatuor menſibus, qvæ cum minime conveniſſet, neqve jam tutum Pontifici videretur, Romæ manere; Genuam abiit, indeqve Lugdunum petiit, cum Philippi Regis Franciæ amicitiâ uteretur: indictaqve apud Lugdunum

dunum generali Synodo Fridericum eo vocavit, his reſponſurum, qvæ illi objiciebantur; cum de Religione Chriſtiana malè ſentire videretur. Is Thadeum Sinueſſanum jureconſultum eo miſit, qvi venturum Imperatorem ſuamqve cauſam coram acturum aſſerens, moras nectere'. Sed non ſucceſſit dolus. Nam cum auditum eſſet, medio tempore Fridericum ad invaſionem Brixianorum properare, ſententia depoſitionis in Concilio adverſus eum latâ juſſi ſunt Electores Succeſſorem eligere. Qvod ubi Fridericus reſcivit, diruptis ædibus amicorum Innocentii, qvi Parma effugerant, petere concilium ſtatuit. Auxilio Ducis Burgundiæ fretus, & ſuaſionibus ejus inductus, è Parma movens armatorum togatorumqve comitatum ſecum duxit, qvalem qvantumqve, poſtqvam declinare cœpit Romana poteſtas, aut iter agens aut domi manens Imperator habuiſſe viſus eſt. Parmæ vero Entium dimiſit, qvi & illam urbem tutaretur, & rebus Italiæ conſuleret. Ille, ut Pater abiit, Qvintianum Opidum Brixianorum oppugnare ſtatuit. Qvo cum perrexiſſet, mox extorres agrum Parmenſem invaſere, egreſſosq; fideles Imperatoris ad pugnam confixere, patriaqve ſine mora potiti ſunt. Qva re cognita, Fridericus, qvi jam Thaurinum transgreſſus erat, mutato conſilio ad obſidionem Parmæ reverſus, aliis undiqve collectis, armatorum ſexaginta millia adverſus rebellem urbem adduxit; caſtra, qvæ omnes copias continerent, latiſſimè metatus: eaq; foſsâ valloqve cinxit: ſtatuit, eo loco, Parma, ſi ſuperi darent, victa atqve diruta, urbem erigere, qvæ *Victoria* vocaretur. Nec moratus belli exitum, caſtra ipſa *Victoriam* appellavit, deſignavitqve Cathedrali Eccleſiæ campum in qvo fundaretur: Cujus Patronum de more Chriſtianò Sanctum Victorem elegit: nummos qvopve ibi percuſſos Victorinos appellavit. Tracta eſt autem obſidio duobus annis; bellum atrox variumqve, univerſæ Italiæ pernicioſiſſimum; cum obſeſſis ex tota Italia Guelfi, obſidentibus Gibellini auxilia mitterent. Fuit autem urbs Victoria, vario gentium & rerum inuſitatarum commercio ac multitudine freqventata: cum ex Aſia, Ægypto & Africa novi indies homines adventarent, nova veſte, novis utentes moribus. Animalia etiam vidit urbs Victoria, poſt florentes Romanas opes & theatrales non viſa ludos: Elephantes, Dromedarios, Pantheras, Leones, Pardos, Linces, & urſos albos, Canes horribili aſpectu, hinc magnitudine

incre-

incredibili, inde extrema puſillitate; aves qvoqve rapaces incognitas, bubones barbatos, Giriſalcos albos, ſpecioſiſſimas captivas dono miſſas, & concubinas, & Spadonum greges: qvibus viridaria, vineas, hortos, conſitiones lautiſſimè patuerunt.

Dum hæc aguntur, Electores Imperii Landgravium Thuringiæ Alemanorum Romanorumq; Regem creant. Qvem Conradus, Friderici filius rebus Germaniæ præpoſitus, à poſſeſſione Theutonici regni armis deturbat. Accreverunt tamen illi favores non pauci, cum Innocentius adverſus Conradum ejusq; Patrem prædicari crucem præcepiſſet. Sed homo annis plenus & jam belli laboribus ineptus, moriens eam provinciam Wilhelmo Comiti Hollandiæ, qvi ſibi ſuffectus eſt, brevi reliqvit. Urgentur interea Parmenſes, durior atqve aſperior indies obſidio ducitur. Legatus Innocentii urbem ſumma vi defendit. Fridericus qvos ad pugnam exeuntes intercipit Regienſes, Mutinenſes, Placentinos, Bononienſes, ac etiam Etruſcos, ante urbis portas obtruncari laniariq; jubet: aliqvos vero baliſtis majoribus, qvas vocant Briccolas, ſemivivos in urbem projici, ſupplicioqve ſimili etiam mulieres affici, ſi qvæ in manus veniant. At cum jam Parmenſes nulli eſſent metui, obſidentesqve negligentius ſeſe haberent, Fridericus autem per amœna vireta ſiluasqve ſcortaretur; jubente Legato eruptio facta eſt, & trucidatis, qvi primo occurrerant, uſqve ad portas Victoriæ perventum: neqve ibi retenti Parmenſes, dum hoſtes ad ſua qviqve tuguria arma capturi feſtinant, Caſtrorum portas ingreſſi cuncta diripiunt atqve incendunt. Corona ibi Cæſaris, magni prætii ornamenta aurea & argentea majora qvàm Imperatoria capta: urbs Victoria haud bonis cœpta auſpiciis, prius fermè deleta qvàm fundata. Fridericus fugâ ſalvatus in Cremenſem abiit; neqve invitatus intravit urbem: veritus, ne populus pœnas expoſceret, qvod Juventus Cremonenſis apud Parmam cæſa ſua culpa Carrocium amiſiſſet, paulo poſt in Placentinos duxit: Monaſteriumq; ſanctæ Columbæ ſecus Donimum Opidum deſtruxit. Et in Etruriam tranſiens, duxit in Florentinos; in eos iram evomiturus, qvi ſoli pene ex tota Tuſcia ejus imperium detrectabant. Ubi cum ad portas urbis deveniſſet, denegato ingreſſu, id ſibi ceſſum eſt, ut Gibellina factio rerum in Florentia potiretur, Guelfis ejectis: qvorum pars dum in exilium pergit, in Fri-

derici manus incidens crudeliſſimè laniata eſt; pars ad Comitem Rudolſum Urſinum confugit, Rainerum ſecuta, ex ea familia natum qvos vocant bonos montis: ſed neqve ibi tutum refugium invenere. Nam Fridericus eos inſectatus caſtello Urſaria vi expugnato Rudolſum aqva necavit: Rainerum & qvi cum eo erant potiores excœcavit. Interim Entius Faventiæ dimiſſus, dum Bononienſes bello infeſtat, ab eis capitur, & in vincula conjectus diu maceratus interiit.

De Obitu Friderici duplex opinio eſt. Eum Panhormi deceſſiſſe tradunt; cum imperaſſet duos & XXX. annos: alii apud Ferenſulam ſeu Florentinum in Apulia gravi & periculoſa ægritudine diu laboraviſſe affirmant; à Manfredo adoleſcente, ex Concubina filio, cum jam convaleſceret, ſuffocatum: qvi os jacentis ſtrato compreſſerit. Qvod credere arduum eſt. Niſi qvod paricidio perire haud alienum eſt, qvi parricidium ipſe perpetravit. Utcunq; ſit, conſtat, Fridericum, paulo anteqvam moreretur, Manfredum inſtituiſſe Tarentinorum Principem, eumqve principatum longè majorem feciſſe, qvàm prius fuerat: anno primo & qvinqvageſimo ſupra mille ducentos poſt Chriſti Dei noſtri & Salvatoris ortum. Fuit autem Fridericus vir magnorum operum: armorum gloria clarus; & liberalitate inſignis, facundia & animi magnitudine excellens: honeſto corpore, ſed moribus occulte lubricis, neq; religionis amator; qvippe qvi Eccleſiam perſecutus eſt, & Tartaros in Ungaros advocaſſe creditus; qvoniam Bela Rex Ungariæ parere ſibi recuſaret. Nam eo Imperante Tartari, qvi & Scythæ dici poſſunt, Ungariam ingreſſi fratrem Regis Colomannum occiderunt, & in Poloniam tranſeuntes Henricum Ducem Sleſiæ trucidarunt; ambaſqve provincias ita atriverunt, ut in hanc uſqve diem ejus calamitatis veſtigia extent. Paulo poſt hujuſcemodi cladem, Auſtriæ Ducatus, ut poſtea ſuo loco dicetur, ad Imperium devolutus eſt. Qvem Fridericus annos circiter qvinqve per Legatos ſuos adminiſtravit.

Cum obiiſſet Fridericus, ex filiis ejus tantum ſuperſtites erant Conradus, ex Jole Regina Hieruſalem conjuge primâ ſuſceptus, qvi paternum in Germania tuebatur; & Manfredus ex Concubina natus, acris ingenii adoleſcens, non ſpecie ſolum corporis ſed animi dotibus & litteris exornatus; qvi mox ſepulto patre in Neapolitanos duxit, eoſqve inſensè perſecutus eſt, cum portas advenienti ſibi clauſiſſent,

ſiſſent, illis verò conſilium erat, legitimo hæredi conſervare Regnum. Haud dubium exiſtimantes, qvin Manfredus Neapoli potitus, fratrem excluderet. Cui nec populorum favor, nec animus ad invadendum regnum deeſſet. Qvod beneficium imparem poſtea gratiam reperit. Nam Conradus in Italiam veniens, Eccelini Romanenſis, cujus tunc opes in Tranſpadanis Italiæ Regionibus florentes erant, auxilio fretus, ingentibus copiis Adriatico mari advectis, & demum per Apuliam & Campaniam, qvam terram nunc Laboris appellant, traductis, Neapolim obſedit: neqve ullis flecti precibus potuit, qvin cives tanqvam reos Majeſtatis plectendos duceret. Octavo itaq; menſe, fatigatam bello, & fame laborantem urbem obtinuit: muros magna ex parte diruit, nobilium ædes evertit: decem primarios cives laqveo appendit; alios gravi ære mulctavit. Capua, qvæ Neapolitanis conſenſerat, muris pari modo. Aqvinum vi captum diripuit atqve incendit. Qvæ res nobile illud ingenium, & divinam qvodammodo mentem ſanctiſſimi Viri Thomæ Aqvinatis, in lucem prodire fecit: cujus vis aliqvin in opibus atqve deliciis emarcuiſſet. Nam Parentes ejus nobili loco nati, primarii Cives & Opulenti, cum bonis excuſſi patriam amiſiſſent, hunc puerum apud Caſſinenſe monaſterium commendarunt: in qvo ille dum pueritiæ rudimenta deponit, religionis Zelum induit; & ordinem tandem Dominici profeſſus, ea edidit opera, qvæ Philoſophi noſtri temporis Theologiq; fermè omnes & admirantur, & inprimis ediſcere curant. Atqve ita bonitas magni Dei, ex magno ſæpè malo maximum elicit bonum. Et Aqvinum Chriſtianæ qvidem religioni nunqvam tantum vigens utilitatis contuliſſet, qvantum profuit exciſum.

Fuit autem Conrado, ut ad eum redeamus, inclementia atqve ambitio non minor, qvàm Patri; temeritas vero multo major, & tamen ſecundo, poſtqvam venerat, anno, potitus eſt omni Trinacria & toto Siciliæ citra Pharum regno, mirabili fortunæ afflatu & ſuperum favore. Sed qvam facile ad ſummum pervenit, tam ſubito cecidit. Extinctus enim mox è vita ſubtractus eſt, non ſine Manfredi infamia, qvem corrupiſſe auro Medicos, ut venenum fratri propinarent, creditum eſt. Improba regnandi cupiditas, qvæ nec fraterno nec paterno cedens affectui ſceleris loco pietatem ducit. Condidit tamen Teſtamentum Conradus, anteqvam vita excederet:

Con-

Conradinumq; fratris filium hæredem inſtituit. Conradini Pater Henricus fuit, ex Conſtantia Regis Caſtellæ ſorore natus, qvem Fridericus, ut ante diximus, in Apulia necari juſſit. Manfredus autem æmulo regni altero ſublato in alterum fraudes nectit. Nam tabulas inſtitutionis ſuppreſſit, & conſcios omnes veneno extinxit. Sed cum Innocentius Qvartus ex Lugduno reverſus, Neapolim, qvæ jam mœnia reparaverat; ſeſe contuliſſet, ad eumq; ſalutandum Optimates Regni conveniſſent, Mamfredus qvoqve cum his affuit; Pontificem tanqvam Regni dominum veneratus: obtinuiſſetq; procul dubio Pontifex totius Siciliæ Imperium, niſi mors fœlicibus ejus ſucceſſibus invidiſſet. Neqve enim diu apud Neapolitanos dimoratus Innocentius finem vivendi fecit: clariſſimus Pontifex, qvi Fridericum, tantum Imperatorem, dignitate dejicere non timuit; & qvi Cardinalibus rubei pilei geſtamen primus indulſit: litterarum cultor, & juris conſultiſſimus. Huic dum Cardinales Alexandrum qvartum ſufficerent, Mamfredus, qvam jam pridem meditatus erat rebellionem, in lucem efferens, accerſitis Sarracenis, qvi Luceriam obtinebant, copias Pontificis, qvæ apud Fogiam in ſtativis erant, primo impetu delevit, & Conradini Tutorem gerens, ut favorem populorum eo nomine venetur, in alia Apulorum opida incurrit. Alexander Neapoli abiens, relicto ibi Octaviano Ubaldino Cardinali Legato, Anagniam petit, primaqve publici conſiſtorii concione Mamfredum hoſtem Eccleſiæ declarat, eiqve communionem fidelium interdicit. At ille Patris veſtigia ſecutus, Eccleſiam contemnens in Neapolitanum ſtatim duxit; Legatum, qvi urbem tenebat, obſidione claudit; nuncios in Tuſciam Longobardiamqve mittit, qvi partes Gibelinas in ſpem erigant. Nam Guelfi, ut primum Friderici mortem cognoverant, ſublatis animis in Gibelinos deſævierant. Et Florentini qvidem Guelfos jam pridem extorres, conſentientibus Gibellinis, in urbem reduxerant; unumqve Reipublicæ corpus ex ambabus partibus conſtitueraut; Antianoſqve, qvi poſtea magiſtratus diu manſit, tum primum creaverant. Sed brevi concordia uſi, Ubertos factionis Gibellinæ Principes, & qvi cum eis ſentiebant, urbe pepulerant; Ubaldinos vallis Mugelli nobiles magnis damnis affecerant; in Piſtorium, Lucam, atqve Arctium, Guelfos reduxerant: Piſanos apud Heram fluvium ingenti ſtrage conflixerant: Volaterranos armis victos ſube-

gerant.

Digitized by Google

egerant. Adverſus Senenſes, qvi exſules ſuos benignè ſuſceperant, arma moventes, pro muris urbis caſtra locaverunt. Jam Mamfredus rebus ſecundis elatus, ſubornatis aliqvibus, qvi ex Germania venientes Conradinum immatura morte defunctum dicerent, & de falſis litteris fidem nigris veſtibus exigerent, Regem Siciliæ appellari ſe juſſerat; ac Legati copias, auro corruptas, ab eo recedere ſuaſerat: cum Senenſes à Florentinis oppreſſi miſſo Farinata Legato, uno ex Florentinis extorribus, ab eo auxilium petivere. Miſit autem Mamfredus cum Farinata unam tantum cohortem eqvitum Romanorum. Qvæ manus militum ut ad pugnam egreſſa eſt, mox ante portas Senenſes obtruncata à Florentinis & crudeliter lacerata eſt; vexillumq; Regis raptum & luto involutum. Nil tamen Florentini ulterius auſi ſunt. Nam ſatis damnorum illatum eſſe Senenſibus arbitrati domum rediere. At Mamfredus ea contumelia motus, Jordanem ingentis animi magniq; conſilii ducem cum qvinqve millibus eqvitum.... Qvo cognito, & Florentini collectis undiq; Guelfis, ingentes iterum copias in agrum Senenſem duxere: atqve ad Arbiam fluvium, qvarto ab urbe miliario, collatis ſignis depugnatum eſt: Florentini horribili ſtrage debellati ſunt: ex qvibus tria millia cæſa, qvatuor millia capta, cum Carrocio, ſignis militaribus, in urbem delata. Cujus rei gloria Provintiano Salvano, nobili loco apud Senenſes nato, maxime attributa eſt: qvi vaſramento ſuo Florentinos in bellum traxit, miſſis Florentiam mercatoribus: qvi properandum ſvaderent; ne cives longo bello afflicti urbem traderent. Qvod niſi ita feciſſet, Jordanis, qvi qvinqve tantummodo menſibus morari juſſus erat, in regnum rediens, deſtitutos auxilio Senenſes in Florentinorum arbitrio reliqviſſet. Sed victis prælio Florentinis, Guelfi populariter urbe relicta Bononiam migravere. Jordanis Mamfredi nomine gubernanda Florentia potitus eſt. Dies pugnæ ſextus & decimus Septembris fuit; annus vero poſt Chriſti Salvatoris ortum ſexageſimus & ducenteſimus ſupra milleſimum.

Inter hæc Wilhelmus Imperator, dum Friſonum contumaciam domare pergit, ab eis in prælio cæſus eſt. Electores de Succeſſore diſcordes, alii Alfonſum Caſtellæ Regem; alii Richardum Cornubiæ Comitem Regis Angliæ fratrem eligunt. Alexander, dum Genuenſes reconciliare Venetis nititur, apud Viterbium vita excedit. Urbanus

Digitized by Google

nus qvartus ei ſucceſſor datus, natione Gallus ex urbe Trecenſi: is, qvi ſolennia qvotannis præcipua ſacratisſimo Chriſti corpori celebranda inſtituit. Qvo ſedente in beati Petri throno, cum Jordanis ad Manfredum è Florentia rediiſſet, Guido novellus ejus locum tenuit. Qvi non contentus terminis ſibi commiſſis, Aretium, Piſtorium, Lucamqve deturbatis Guelfis, in poteſtatem accepit, atqve ita omnis ferme Etruria aut ſubdita Manfredo fuit; aut adeo amica, ut ab ejus voluntate nullo pacto diſcederet. Eccelinus qvoqve & Obertus Pelavicinus Mamfredi partes ſecuti, Italiam qvæ inter alpes & Appenninum jacet, magna ex parte armis ſibi ſubjecerant. Qvibus rebus anxius animi Urbanus Pontifex, cum aliter Eccleſiæ conſulere neqviret, Legatum in Galliam transalpinam miſit, qvi ſalutiferæ crucis præmia his promitteret, qvi adverſus Manfredum & partes ejus arma ſumerent. Carolo qvoqve Regis Franciæ conſobrino & Genero ac Provinciæ Comiti ſpem Regni Siciliæ fecit, ſi cum copiis in Italiam veniret. Sed cum Carolus ad rem tantam non parvo tempore indigeret, Guido Antiſidorenſis Epiſcopus, & Robertus Comitis Franciæ filius, Richarduſqve Vindociæ Comes raptim exercitu coacto in Italiam penetrarunt. Et cum jam Eccelinus in bello Mediolanenſi apud Adduam vulneratus, Soncini mortem obiiſſet; Oberti copiis in Gallia ciſalpina proſtratis, ad Pontificem tunc Viterbii morantem, ſignati Cruce pervenerunt: à qvo in Campaniam miſſi, Sarracenos inde, qvos Manfredus immiſerat, parvo negotio fugavere. Sed non erant hæ copiæ, qvæ Manfredum Regno deturbare poſſent. Et Guido novellus interea patrimonium beati Petri in Tuſcia, veluti tempeſtas qvædam validiſſima, populabatur. Itaqve vocare iterum atqve iterum magnis pollicitationibus Carolum placuit. Qvi dum ſe itineri accingit, Urbani morte audita, in Patria retinetur. Succeſſor deinde Urbano Clemens qvartus ſuffectus eſt: cui prius Guido Fulcodii nomen fuit. Is Jureconſultus excellens & in Parlamento Regio primarius Advocatus eſt habitus: uxorem duxit & liberos ex ea ſuſtulit, ſed cœlebs factus ad Eccleſiam ſe contulit, Podienſemqve conſecutus Epiſcopatum, cum Pontificem egregium ageret, ad Narbonenſem transferri metropolim meruit. Exin Cardinalis creatus in Angliam miſſus eſt ab Urbano Apoſtolicæ ſedis Legatus, ut Henricum Angliæ Regem Simoni Comiti Montisfortis conciliaret,

Digitized by Google

ciliaret. ex qva Legatione ſummus eum Pontificatus extraxit. Is Manfredi potentiam ac ſententiam veritus, habitu diſſimulato tanqvam Monachus cum paucis Comitibus Peruſium venit, ibiqve ſe primum manifeſtavit. Ad qvem Cardinales venientes, eum ſolenni Pompa ſuſceptum Viterbium deduxere. Qvod cum Carolus accepiſſet, mox Maſſilia ſolvens cum XXX. triremibus felici vento in Tyberim delatus eſt, & Senator urbis creatus eum magiſtratum per annum geſſit ſuas moratus copias qvas terreſtri itinere ſeqvi juſſerat. Interea apud Lateranum, Regni Hieroſolymitani ac Siciliæ è manu Clementis corona ſublimatus eſt, & una conjunx Beatrix Regis Franciæ filia. Regnum verò ea conditione datum, ut neqve ipſe, neqve.... Romanorum Imperium aut qværerent aut oblatum reciperent; cenſus nomine duo de qvinqvaginta millibus aureorum qvotannis Apoſtolicæ Cameræ penderent.

Qvibus ſic conſtitutis, exercitus Karoli jam paratus atqve magnificè inſtructus ſuperatis Alpibus in Italiam deſcendit; & apud Mutinam Florentinos extorres ſeſe offerentes inter ſuas turmas conſcripſit: & citato itinere, ut Carolus mandavit, per Sabinos in Campaniam penetravit. Ubi compertis cruce ſignatis in unis caſtris commorati ſunt, ad qvos paucis poſt diebus Karolus cum juventute Romana, qvæ ſponte militiæ nomina dedit, ſpe plenus profectus eſt. Manfredus his cognitis ad ſanctum Germanum ſe contulerat, eos ne ſaltus penetraret hoſtis, armis defenſurus. Sed mutato conſilio retrocedens in patentibus campis apud Beneventum belli fortunam experiri decrevit. Secutus eſt Carolus & tranſacto Liri fluvio, qvem nunc Garelianum appellant, in Benenentanum duxit. Subſtiterunt ambo exercitus, ut ſe primum viderunt: & in manifeſto rerum diſcrimine anxii Duces, alter alterius arma, ſigna, ordines conſpicati frigidum circa præcordia ſangvinem traxere. Exin militum contumeliis & tubarum clangore calefacti pugnandi copiam fecere. Commiſſum eſt atrox prælium ſumma contentione, qva Ducum Virtus univerſis turmis conſpicua fuit; qvi dum longo certamine medias inter acies pugnant, nunc huc nunc illuc inclinare victoriam coëgerunt, priusqve Karolus, cum laboranti ſuorum turmæ ſubveniret, eqvo dejectus occubuiſſe creditus eſt. Qvæ res Manfredum inani gaudio exultantem extra ordinem pugnare impulit: qvi magnam ſtragem edidit, donec

comparente præter ſpem Karolo, ab hoſtibus circumventi, & ipſius Manfredi ſecuta occiſio eſt. Karolus certa potitus victoria, onuſtus diviti præda, brevi tempore Regnum Siciliæ univerſum obtinuit; præter Luceriam Sarracenorum; qvam diu vexatam vix tandem poſt necem Conradini, de qvo mox ſubjiciemus, in poteſtatem redegit.

In hoc prælio, Germanorum Sarracenorumq; maxima cædes facta. Jordanis, de qvo ſupra meminimus, & Petrus Ubertus Florentia extorris, Nobiles alii, magno numero capti. Mira res: qvinqve Friderici filios (neqve enim plures illi fuiſſe legimus) acerba mors abſtulit. Primum, qvi Patris nomen redditurus erat, Fridericum jam Regem Tuſciæ deſtinatum, decennem interiiſſe tradunt. Henricum Pater ipſe necari juſſit. Conradus veneno, ut creditum eſt, fraterna fraude propinato periit. Manfredum hoſtilis gladius interemit. Entius à Bononienſibus captus in carcere contabuit. Auditaq; Patris, fratrum, & nepotis Conradini morte, triſtem animam exhalavit. Divina hæc judicia. Sæpè in filiis Patrum crudelitas vindicatur.

Interfecto, ut diximus, Manfredo Conradinus ejus Henrici filius, qvem necatum à Patre diximus, generoſæ indolis adoleſcens in Svevia educatus, jam de paterna hæreditate anxius, qvo pacto Regnum Siciliæ vendicaret, cum propinqvis atqve amicis conſilia agitabat. Ad qvam miniſter ei opportunus oblatus eſt Henricus, Regis Caſtellæ frater; cujus Soror Conſtantia Patrem ſuum Henricum Friderico pepererat. Erant per idem tempus in Hiſpania ulteriore, qvam hodie Caſtellam vocant, tres germani: Alfonſus, qvi Regni gubernacula tenens, ut prius retulimus, Imperator electus erat; Henricus, Fridericusqve. Hos tanqvam ſibi æmulos & res novas molientes Alfonſus patria ejecerat. Qvi ad externas opes confugientes, Fridericus in Affricam, Henricus in Galliam, Angliam tranſiverant. At Henricus, cum fruſtra Regem Franciæ contra fratrem invitaſſet (erat enim utriusq; conſangvineus, & pacis conſilia magis qvàm bella ſuadebat) in Angliam navigavit: ſi fortè Richardum imperii competitorem adverſus Alfonſum armare poſſet. Sed cum hic qvoqve fruſtra niteretur, in Germaniam ad Conradinum pronepotem ſe contulit. Qvem cum voto ſuo conſentientem inveniſſet, clam fœdus cum eo pepigit; &, conſiliis de re univerſa diſcuſſis, Genuam petiit, atqve inde navigio Piſas. Ubi primoribus in conſtitutam cum Conradino machi-

machinationem tractis, ad Pontificem Viterbii morantem tranſivit. Cui de fratris ſuperbia atqve ambitione qveſtus, errabundum ſeſe Apoſtolicæ benignitati commendavit. Inde Romam religionis obtentu accedens, primarios factioſoſqve cives largitionibus ſibi allexit. Nec diu moratus, Pontificem repetens, diſſimulatione verborum, cujus artifex eximius erat, vitam ſe apud Romanos protervos efferatosq; homines nullo pacto ducere poſſe, affirmavit. At Karolus, qvi tum ſorte Viterbium appulerat, ex Pontifice, ut homini nobili, conſangvineo ſuo, regni ſtirpe nato, Senatoriam dignitatem crederet, ac vel renuenti mandaret, prorſus extorſit. Subiit itaqve velut invitus magiſtratum Henricus, & cum jam machinationis fundamenta jeciſſet, Conradinum, uti maturaret, litteris adhortatus eſt; Piſanosq; pariter admonuit, ut claſſe, qvam bello Venetorum contra Genuenſes XXX. triremium paratam habebant, Romanum peterent portum. Qvo facto, Capitium ibi Neapolitanum, in regno Siciliæ citra Farum non minoris gratiæ qvàm nominis, ſuſcipientes, ut erant juſſi, in Affricam navigarunt. Ad qvos è veſtigio Fridericus Senatoris Frater ſeſe recipit, & Sarracenorum non parva manu mercede conducta & navibus impoſita, ad littora Siciliæ delatus, Conradini pronepotis titulum, qvem brevi affuturum affirmabat, præ ſe ferens, magnos in inſula motus concivit. Conradinus verò jam Veronam applicaverat, qvem plurimi ex Alemania reguli ſeqvebantur: inter qvos præcipui fuere, Comes Palatinus Rheni, & Marchio Badenſis matre genitus Auſtrali. Sed dum Conradinus plus juſto Veronæ conſidet, Palatinus Comes & alii non pauci anathematis apoſtolici metu, ſive militiæ longioris tædio, retro in Germaniam rediere. non tamen ob eam cauſam cœptum iter neglectum eſt. Nam cum Senenſes Piſaniqve, & alii ex Etruria Gibellini, ſimulqve Senator Urbis, freqventibus nuntiis Conradinum evocarent; & jam Siciliam, præter Panhormum, Syracuſas atqve Meſſanam, in ſuam veniſſe ditionem, Sarracenos Luccrienſes excurſionibus infeſtare Gallos, cunctaqve littora inter Cajetanum & Salernum claſſe inqvietari à Friderico, nuntiarent; Germanus exercitus, per Papiam & montem Apenninum, qva Carecti nobiles dominantur, ad mare Liguſticum delatus, Piſana exceptus claſſe incolumis in Etruriam venit. Apud Piſas ingentes ei honores exhibiti ſunt; multiqve ad eum Gibelinarum par-

partium duces ſalutatum venere. Sed cum iter per Aretium ageret, Mareſcallum Caroli Regis, Guelforum copiis ſuisq; armis inſtructum ei viam intercidere cupientem obviam habuit. Cum qvo congreſſus, primo impetu Guelforum acies fudit, & cæſis qvamplurimis ipſum qvoqve Mareſcallum interfecit: ſubegiſſetq; procul dubio univerſam Tuſciam, ſi paulo amplius immorari & Guelforum reliqvias perſeqvi voluiſſet. Conjunxerant enim ſeſe adoleſcenti Gibelini, non ſolum Etruſci, verum etiam Longobardi, & Romandioli: qvorum ductor Guido Foreranus fuit, Guelforum implacabilis hoſtis. Sed trahebant infelicem juvenem ſua fata: qvi cum ad cædem raperetur, ad certam regni poſſeſſionem ſe pergere arbitrabatur. Tranſitus ei qvoqve prope Viterbium fuit, qvem cum Pontifex Clemens gloriabundum ac tumidum qvadrato agmine incedentem ex palatio ſuo contemplatus eſſet, ſpiritu qvodam afflatus prophetico, ad eos qvi ſibi aſtabant converſus, Videns, inqvit, ſplendidas acies & juvenem animis fidentem, miſereor nobili ſangvini, qvem pro majorum ſuorum delictis pænas daturum intueor. Hic etenim ſicut agnus ad victimam cædemqve ducitur. At Conradinus iter proſecutus, cum veniſſet ad pontem Milvium, Senator & Urbis primarii cives, cunctiq; Magiſtratus, non aliter eum venerati ſunt, qvàm ſi fuiſſet Imperator eorum. Nam longo præcedente agmine, populi multitudine, optimatibus ad frenum incedentibus, ſolenni pompa in Capitolium ductus eſt. Conduxerat Henricus Senator mercede non contemnendam Hiſpanorum manum, Romanorumqve plurimos partim præmio partim ſpe prædæ pellexerat, ut Conradinum ſeqverentur. Rebus itaqve conſtitutis, relicto Guidone Forerano, qvi cum præſidio Capitolium cuſtodiret, exercitum & magnum & armis egregiè inſtructum per Tiburtinum, ac Eqvicolorum Marſorumq; montes, in ea campeſtria Conradinus Henricusq; deduxere, qvi Palatini campi appellantur, hinc Fucino lacu, inde montibus altis circumdati. Ubi cum ab exploratoribus didiciſſent, Karolum in propinqvis agere, tanqvam è veſtigio pugnaturi, ordinatis aciebus qvadratum agmen incedere juſſerunt. Karolus in valle reducta copias coëgerat, in qvam Conradini oculis proſpectum collis circiter X. ſtadiorum longitudinis auferebat. Cum Theutonicus exercitus qvatuor millia paſſuum in hoſte patentes campos proceſſiſſet, Karolus X. inde ſtadio ad con-

cavæ

cavæ Vallis fauces primam ſuorum aciem oſtentavit. Erat ejus exercitus longè minor qvàm Teutonicus: nam copias dividere coactus, alias Friderico in Sicilia, alias in Apulia Sarracenis opponens, reliqvas ſibi retinuerat. Cumqve viribus atqve multitudine vincere non ſperaret, ad prudentiam aſtumqve confugit. Alardus ei Comes Neapolitanus eqves, qvi à pueritia uſqve ad ſenium cum Germanis Regibus ſtipendia fecerat, reiqve militaris artem & qvibus utendum eſt dolos egregiè callebat. Is Karolum monuit, ut parte copiarum intra vallem retenta, reliqvas in aciem ordinatas cum Mareſcallo ſuo regiis ornato inſignibus in prælium cogeret, ipſe gregarii militis ſago indutus, è tumulo qvodam veluti è ſpecula rei exitum proſpectaret; cum tempus exigeret, ſi ſuos fugere cerneret, ſuppetias mitteret. Factum eſt ut Alardus monuit. Conradinus verò, Hiſpanis Italisq; in fronte collocatis, Germanos ſibi eqvites tria millia cum ſignis in ſubſidia retinuit; Henricum Senatorem nulli ordini obligavit, ut omnia providens diſponensq; laborantibus ſubveniret. Sic utrimqve diſpoſitis rebus, Mareſcallus ornamento regio conſpicuus tam ſuos milites qvàm hoſtes fallens, prælium init. Pugnatur animis utrimqve ferocibus: & qvamvis pauci contra multos Gallici ſtarent, virtute tamen Mareſcalli diu anceps prælium trahitur. At cum Hiſpani atqve Itali Mareſcallum Regem eſſe crederent, in eum omnes impetum facientes circumventum deniqve confecerunt. Tunc orta ſubito in Theotonicis alacritate, in Gallis mœrore, effuſa ab his fuga cœpta eſt, & tanqvam cæſo Rege deſperatum. Theutones, veluti profligatis hoſtibus, jam nihil aliud qvàm ſpolia colligenda eſſe, arbitrati, ſolutis ordinibus fugientes inſeqvuntur; Conradino cum pueris & debilibus circa ſigna relicto. Tum Carolus Alardo commonente, ex inſidiis erumpens, magna procella in hoſtes fertur: & obviis qvibusqve vel ſtratis vel diſſipatis, fortunæ faciem immutavit, ut, qvi victus videbatur, inſigni de hoſtibus victoria potiretur.

Conradinus & Marchio Badenſis, adoleſcentes ætate atqve infortunio pares, ubi exercitum ſuum fuſum videre, nec jam ſpes ulla ſalutis relicta eſſet niſi fugæ, per devios montes agaſonum tecti cucullis ſeceſſerunt; atqve octavo demum die ad Aſturam pervenerunt: ubi compertum piſcatorem magnis pollicitationibus induxerunt, ut ſe piſcatoria ſcapha, aut in Piſana littora, aut in Senenſia deferret.

Cum-

Cumqve pecunia nulla his eſſet, Conradinus annulum loco pignoris piſcatori tradidit. Ille per ſimulationem commeatus in ſcapham deferendi, ad proxima delatus, annulum oſtentans, de valore à peritioribus percunctatus eſt. Inter fabulandum verò, & adoleſcentes ad ſe veniſſe facie liberali & indumento ſordido manifeſtavit; & qvid qværiverint, qvidve promiſerint, palam expoſuit. Ob qvam rem ducti in ſuſpicionem opidani, alterum illorum Conradinum eſſe, qvem inter cæſorum cadavera non inventum Karolus ſumma diligentia perqviri mandaviſſet, piſcatorem ſecuti infeliciſſimos Adoleſcentes ceperunt, & ad Karolum vinctos deduxere. Henricus qvoqve Senator, de fuga apud Reate retractus, in poteſtatem Karoli factus eſt. In bello, Gerardus comes Piſanus, & alii Germani atqve Itali Proceres novem capti; qvorum illuſtre genus & opes florentes habebantur, qvi anno uno in carcere apud Neapolim obſervati ſunt. Exin, cum deliberatio de captivis haberetur, Comes Flandriæ Regis Gener & conſangvineus, vitam Generoſo ſangvini dimittendam, Conradinumqve matrimonio obligandum cenſuit. Idemqve omnes ſuaſere, qvibus animus nulli obnoxius cupiditati fuit. Alii vero numero plures, publico judicio plectendos dixere, qvi Regni pacem turbaſſent. Vicit apud crudelem Regem ſententia ſævior. Die itaqve judicii dicta, in foro civitatis, qvod ad portam Carmelitanam ſpatioſum eſt, ubi poſtea columnam marmoream erexerunt, purpurei ac ſericei panni in terra extenti ſunt; eoqve captivi adducti, miſerabile ſpectaculum. Circumſtabat populus urbis, tantæ nobilitatis infelicem deflens caſum, ad qvem etiam vicinarum civitatum plebes confluxerant. Nemo ſine lacrymis ſpecioſos forma iuvenes, qvorum majores Imperio potiti eſſent, jamjam mortuos inſpiciebat: tamqve miſerabilis horum interitus viſus eſt, ut ipſis etiam lacrimas excuſſerit, qvi ejus iniqvitatis auctores erant. Primusqve Marchio Badenſis Chriſtiano more Sacramentis Eccleſiæ receptis, candidam cervicem lictoris gladio præbuit. Cujus præciſum caput adhuc Mariam Mariamqve ſonans, Conradinus è terra elevans atqve deoſculatus, & ad ſe ſtringens, & fletu ejulatuqve clamitans; Heu nobilis adoleſcens, inqvit, heu frater, ad hæc ego te præmia è paterna domo, è matris complexu detraxi. Siccine te poſſum intueri, qvi, dum mihi Regnum qværis, vitam amittis? O dulcis ſocietas, qvàm amare diſſolveris? O aman-

tiſſime

tiſſime Comes; ubi vox, ubi ſenſus eſt? cur non reſpondes? cur taces? jam tranſiviſti miſer, ego miſerior è veſtigio ſeqvor. Tibi hæreditas mihiqve necem peperit. Hæc judicia, hæc impiæ gentis jura! at, videant hoc ſuperi, &, ſi digna patimur, æternum hoc regnum Gallicis faxint: Sin cauſa mortis injuſta eſt, in Aragonenſes hanc coronam transferant; de tam ſcelerata gente pœnas ſumant! Nam & ego, ſi qvid juris in Regno Siciliæ apud me eſt, Petro Aragonenſi ultima voluntate relinqvo. Atqve chirothecam in medium projecit, veluti ſignum traditi regni. Illam poſtea miles qvispiam colligens, Regi Aragonum tradidit. Moxqve Conradinus, & deinde Gerardus, & poſtremo reliqvi obtruncati ſunt. Et, ne carnifex de fuſione tam alti ſangvinis uſpiam ſe jactitaret, ipſe qvoqve alterius manu carnificis cæſus eſt. Ultimus igitur Generis Fridericorum Conradinus, hoc modo extinctus, & nobiliſſimus ille ſanguis finem fecit. Crediderim ita cœleſti numini placuiſſe, cui perſecutores Eccleſiæ grati eſſe non poſſunt: conſtatqve, ſæpe progenitorum ſcelera in nepotibus vindicari. Verum neqve Caroli impunita crudelitas tranſit. Vix enim poſt Conradini cædem anni tredecim præterierant, cum non ferentes Gallicam inſolentiam Siculi, correptis armis omnes per inſulam Gallos in unis veſperis trucidarunt, & inſula in poteſtatem Petri Aragonenſis facta eſt. Nec multo poſt Carolus Secundus, filius hujus, navali prælio captus in Cathaloniam deductus eſt. Et, ne veteribus inſiſtamus, ætate noſtra univerſum ad Aragonenſes ipſorumq; fortunatiſſimum & ſapientia clariſſimum Alfonſum Regem, defecit: tanqvam Deo exeqvi cura præcipua fuerit. Atqve hactenus de Fridericis memoraſſe ſufficiat. Qvæ nos idcirco retulimus, qvoniam Svevus & Auſtralis ſanguis invicem conjunctus fuit, matrimoniaqve ſæpe inter has domos celebrata ſunt. Nunc ad ipſos Auſtrales redeundum.

FRIDERICI, dum hæc aguntur, duplex animum cura tenebat; & Uxoris, & Romanæ coronæ recipiendæ. Qvi cum accepiſſet in Portugalia tres Regi ſorores eſſe forma præſtantes & annis nubiles, primamqve Leonoram nomine admodum ſpecioſam; Legatos qvi hanc viderent, Georgium Volkerſtorfium Baronem & Udalricum Ridrer Juriſconſultum eo miſit. Qvibus reverſis, ac mores & formam Virginis commendantibus, ſcriptum fratri eſt, Sororem ſi Cæſari

vellet in matrimonium tradere, Legatos ad Regem Aragonum ejus avunculum, qvi apud Neapolim reſidebat, cum poteſtate mitteret; idemqve facturum Imperatorem: ſicqve conjugium poſſe concludi. Interea Delphinus Viennenſis Regis Franciæ primogenitus, qvoniam uxor ejus prima deceſſerat, hanc ſecundo loco ducere cupiebat, neq; Rex Portugalliæ abnuebat, qvippe qvi altum Franciæ ſangvinem ſibi honori ducebat. At puella, Imperatorem jam ſe petere conſcia, capta tanti nominis Majeſtate, niſi ſe Cæſar duceret, nullo connubio ſe aſſenſuram, ajebat. Jam enim Imperatricis vocabulo gaudebat, pulcrumqve exiſtimabat, nuptam ſe Cæſaris appellari, majus enim apud exteros, qvam apud ſuos nomen Imperantis habetur. Rex ubi Sororis animum intelligit, Johannem Vernandi Juriſconſultum Neapolim navigare jubet, qvi & Alfonſum Aragonum & Siciliæ Regem conveniat, & qvod ei placeat, de matrimonio faciat. Fridericus qvoqve Æneam Epiſcopum Tergiſtinum, qvi illo in itinere ad Senenſem Eccleſiam patriamqve ſedem translatus eſt, ac Georgium Volkerſtorfium, de qvo ſupra retulimus, & Michaëlem Fulendorfium Secretarium eo direxit; ut & matrimonium ſuo nomine cum regia Virgine contraherent, & iter ſibi ad coronam ſuſcipiendam in Italia præpararent. Erat enim Friderici mens, ubi conjugio locus eſſet, accerſire ad ſe ſponſam in aliqvo Tuſciæ portu, ſecumqve Romam petere & una coronam accipere. Igitur coram Rege Alfonſo, Johanne Cardinale Morinenſi Apoſtolico, Venetorum, Florentinorum, Mediolanenſium, & aliis qvam pluribus Civitatum Legatis, ac Duce Clivienſi, qvi ex Hieroſolyma redibat, multisqve Regni Baronibus & Principibus aſtantibus, ut imperatum erat, contractum eſt matrimonium: conventumqve, uti Portugallenſes Cæſaream Sponſam ſuis navibus ad portum Latinum, qvem Cæſar intra Piſas & Neapolim nominaret, ad Kal. Novembris proximas regio apparatu conducerent; ibi eam vel Cæſar, vel qvi ab eo miſſi, ſuſciperent. Dotis nomine nummorum ſexaginta millia promiſſa. Exin feſti dies apud Neapolim habiti, ſupplicationes ideo factæ, ludi qvamplures exhibiti populo. Qvibus peractis, accedentes legati Regem, ſemotis arbitris ajunt ei, cupere Fridericum ſeqventi hyeme Romam proficiſci, atqve cum conjuge coronari, petereqve ab eo, qvem Patris loco veneretur, qvoniam mores Italorum optimè noſſet, ſibi ut conſuleret, qva potiſſimum via tranſcundum

dum eſſet; qvaſvo cavere inſidias oporteret. Eſſe qvoqve Friderico gratiſſimum, priusqvam excederet, ſecum convenire, & alloqvi de rebus Italiæ, deqve repub. Chriſtianorum. Ad ea Rex Aragonum: optime agere Cæſarem, qvi de ſuſceptione coronæ ſibi debitæ cogitaret. Iter vero per dominia Venetorum Ferrariamqve, demum verò per Æmiliam & agrum Picenum. Lombardiam autem vitandam, qvam Franciſcus Sfortia occupaſſet, Tyrannus & novus homo, cui nihil eſſet fide levius. Nec Tuſciam adeundam putabat, in qva Florentini dominarentur, hoſtes Imperii, ac Franciſco juncti fœdere. Venetos autem ſibi amicitia junctos, graves atqve conſtantes viros: tutum iter in Æmiliam: ſi qvid periculi immineret, miſſurum ſe offerebat eqvitum decem millia; qvi viam Cæſari apertam redderent. Conveniendi autem ſe non minus cupidum eſſe qvam Cæſarem: ſperareqve eo loco ſuas res tunc futuras, ut facile conventus & colloqvium detur Atqve his dictis Legatos magnifice donatos remiſit. Qvi Romanum Pontificem adeuntes, poſtqvam de contracto matrimonio deqve Coronationis celebrandæ, qvod Cæſar haberet, deſiderio certiorem pietatem Apoſtolicam reddiderunt: qvo tempore, qvove itinere veniendum Cæſari, conſilium petivere. Pontifex conjugium Cæſare dignum affirmans, magno ſe deſiderio Friderici adventum expectare; ad Coronationem parata eſſe omnia: iter per agrum Venetum videri tutum: poſſe qvoqve Cæſarem aut per Hiſtriam apud Tergeſtum, aut Dalmatiam apud Segniam ingredi mare, Anconamq́; navibus, atq; inde per territorium Eccleſiæ Romam petere: Mediolanenſem viam neq; laudans neqve vituperans: ad Italiam ingrediendam hyemale tempus eligendum Cæſari, dixit; qvod æſtivum ardensq́; Italicum ſolum Theotonicis corporibus multo ſangvine exudantibus noxium atq; mortiferum videretur.

Hic Annus Gratiæ magnus fuit, qvem Bonifacius octavus inſtituit (ſive Urbanus is fuit) cum qvieviſſet Eccleſia poſt obitum Friderici ſecundi annis Qvinqvaginta; vocavitqve Jubilæum, exemplo ex Veteri lege ſuſcepto: ut qvemadmodum corporalis, ſic & animalis ſervitus, anno qvinqvageſimo extingueretur, remitterenturqve culpæ & onera peccatorum omnibus, qvi limina Sanctorum Apoſtolorum ſincera mente perqvirerent. Ingens igitur populi multitudo ex omni Chriſtiano ſolo per hunc annum Romam petebat. Licet autem

qvadraginta & amplius hominum millia diebus ſingulis per urbem templa foraqve vaderent, diſſoni qvoqve mores, deformes habitus, ac diverſa linguarum genera concurrerent; ſapientia Pontificis actum eſt, ut neqve victui neceſſaria defuerint, neqve tumultus interceſſerint. Unica tamen horrenda viſu & auditu ſtupenda, paucis diebus ante finem Jubilæi, calamitas accidit. Nam cum circa veſpertinam horam, Baſilicam Sancti Petri freqvens populi multitudo peteret, neqve minor jam inde recepta benedictione rediret; facta eſt in ponte, qvem ſancti Angeli vocitant, ingens euntium atqve redeuntium concurſatio. Cumqve hi atqve illi à ſupervenientibus urgerentur premerenturqve turmis, accidit alios ruere, alios ſuper ruentes vadere. Cumqve nonnulli eqvis muliſqve veherentur, cum jumentis una proſtrati calcatiqve ſunt, inde majus diſcrimen ortum. Nam parietibus pontis æqvato jacentium cumulo, qvamplures in Tyberim inciderunt, miſerabile & horrendum ſpectaculum. Alii undis abſorpti, alii inter hominum brutorumqve pedes oppreſſi, animas exhalarunt, qvorum corpora diligenter qvæſita Romanus Pontifex accuratè ſepelivit, exeqviaſqve ſolennes fecit; Capellam marmoream in eodem ponte paulo poſt conſtruxit, ubi qvotannis animabus eorum parentaretur: diuturnum tantæ cladis memoriale, qvod amplius qvam ducentorum cadaverum una dies acerbum funus habuerit. Sed neqve id facinoris reticendum, qvod in hoc Jubileo factum eſſe conſtat. In agro Veronenſi, Mulier nobilis ex Alemania, cum pleriſqve ancillis ſerviſqve Romam pergens, in eqvites Sigismundi Malateſtæ fortè incidit: à qvibus capta, diu ludibrio habita eſt, vixqve tandem impudice habita libertati reddita; non ſine infamia Sigismundi, qvem mulieris forma captum accenſumqve libidinibus id ſceleris admiſiſſe, qvamplures affirmavere. At Principes, qvæ turpiter agunt, in ſuos retorqvent: bonos Reges, malos Conſiliarios, vulgus ait: impune delinqvit magna poteſtas. Ex comitibus Sigismundi nonnulli capti Venetias miſſi ſunt, qvi dominicum vel tegerent vel luerent ſcelus: ſed violata mulier ignoſcere qvam perſeqvi maluit: ne vindicta majorem infamiam ſecum traheret. Et primum inter plebes, Imperatoris ſoror; deinde, Comitis Palatini relicta conjunx; poſt, una ex Saxoniæ Ducibus, dicta; Monialis deniqve, non ignobilis comperta eſt. Ut fama ſolet mendacio creſcere, ubi verum inqviras.

In

Digitized by Google

In eodem qvoqve Jubileo, adnitente Johanne de Capiſtrano ordinis Minorum profeſſore, placuit Nicolao Pontifici, Bernardinum Senenſem qvietis Sanctorum ordinibus asſcribere, atqve in catalogo beatorum patrum redigere: qvamvis pluribus hic ante annis mundo mortuus, lucidas cœli ſedes iniviſſet, ad prædulces nectaris receptus ſuccos. Fuit autem Bernardinus apud Senam urbem Etruriæ nobili loco natus: qvi poſtqvam literas didicit, ac Pontificii Juris aliqvam peritiam habuit, patrimonio, qvod non tenue à Parentibus jam vita functis acceperat, inter Chriſti pauperes erogato, abnegans ſeculi pompas ad religionem divi Franciſci ſeſe recipit; auctorqve paupertatis eximius, tamen ubi ordinem illum labentem & ab inſtitutione primæva longè remotum offendiſſet, reducere fratres in viam cum diu fruſtra conatus eſſet (neqve enim indurati majorum conventuum mores flecti poterant) vocatis ad ſe nonnullis, qvos ſanioris mentis invenit, ſeorſum habitare inſtituit; hisqve domos ab urbibus remotas, ex eleemoſyna ſtruxit: jubens omnes, ut Patris Franciſci voluntas fuerat, nudis pedibus ambulare, veſtes laneas ſine lino habere, cibo vinoqve uti modico, plumas omnes fugere, in ſacco dormire, nihil de craſtino eſſe ſolicitos, proprii nihil tenere, pecuniam uti venenum malamqve peſtem fugere, victum eleemoſyna qværere, humiles eſſe, divinis officiis intentos, populis Chriſtum & hunc crucifixum cum Apoſtolo prædicare. Qvæ omnia primus ipſe implebat, magiſtrumq; non verbo ſolum ſed facto qvoqve diſcipulis ſe ſuis præbebat; ſobrius pater, caſtus verbis, factisqve temperans. In prædicatione vero ſermonibusqve popularibus, adeo plebibus acceptus, ut alter Paulus crederetur. Qvibus rebus brevi adeo religionem auxit, ut qvingenta & amplius cœnobia per Italiam ſui ordinis à fundamentis erexerit, atqve impleverit fratribus, qvibus obſervare Franciſci regulam exactum ſtudium eſt. Mos inſuper Bernardini fuit, inter prædicandum nomen Jeſu aureis literis in tabella depictum oſtendere, multisqve verbis atqve clamoribus populorum animos in devotionem accendere; cunctosqve ut genua flecterent, magnisqve vocibus Salvatoris nomen invocarent, vehementi oratione perſvadere. Cujus rei novitatem cum pleriqve improbarent, vocatus eſt vir Sanctus ad Romanum Pontificem, Martinum qvintum; juſſusqve novum ritum relinqvere. In qvo claruit hominis probitas, puræq; mentis ſinceritas

 emicuit.

emicuit. Nam etſi multis ſeſe Bernardinus tueri rationibus poſſet, cedere tamen Apoſtolicæ juſſioni maluit: ne prædicator humilitatis magiſtrum ſe ſuperbiæ comprobaret, illi ſedi reſiſtens, cui ligandi atqve ſolvendi creditas à Domino claves non ignorabat. Hunc in nomine Jeſu curaſſe morbos, & alia patraviſſe miracula, non eſt ambiguum. Nos eum Senis in foro ſexaginta diebus prædicantem audivimus. Cumqve die qvadam dominica maximus populus conveniſſet, contigit ſubito, mutari aërem, ac ex ſereno turbidum fieri, ingenteſqve minari pluvias, jamqve auditores omnes in fugam verti. Qvod ille animadvertens, manère univerſos juſſit, bonoqve animo eſſe; pluviam minime in eos caſuram affirmans, nudo capite preces ad Deum fudit. Qvo facto, diſſipatis nubibus mox lucidus aër reſtitutus, tranqvillam audientiam præbuit. Qvod etſi caſu factum videri qveat, orationi tamen ſancti viri omnes attribuere. Hic poſtqvam totam Italiam prædicando docendoqve circuit, tandem apud Aqvilam Brutiorum urbem, terrenæ vitæ peracto curſu, ad cœleſtem beatamqve lucem migravit; ubi corpus ejus ſepultum clarere miraculis affirmatur. Hujus plures diſcipuli remanſere, eloqventia præſtabiles, & accepti plebibus: præcipui tamen habiti ſunt Albertus de Sarteano Senenſis territorii, qvem Pontifex Eugenius ad Indos miſit; Jacobus de Marchia, qvi diu apud Ungaros evangelizavit; & Johannes de Capiſtrano, cujus ſupra fecimus mentionem. Hunc cum Legati Cæſaris plurimorum vocibus commendatum accepiſſent, qvem virum doctum & Apoſtolicæ vitæ ſectatorem rumor aſſerebat, literas Nicolai Pontificis ad eum impetrant, qvibus in Auſtriam illi iter mandatur: ut ibi ex arbitrio Cæſaris Monaſteria Minorum aberrantia reformet, pacemqve populis prædicet, & viam vitæ in veritate doceat. Qvas literas mox Legati ad Johannem miſere. Ipſi ex urbe redeuntes, Senis, Florentiæ, Bononiæ, Ferrariæ, Venetiiſqve, cum Principibus ac Magiſtratibus urbium de tranſitu Cæſaris tranſegerunt: nec qvenqvam adverſum invenere: univerſi honorem, aditum, commeatumqve Cæſari lætis animis promiſere.

FRIDERICUS autem, ex Legatis poſtqvam ſe maritum Regiæ Virginis, & ad coronam accipiendam nihil impedimenti apud Italos cognovit eſſe; animum prorſus ad coronationem intendit; Viennam petit, res Auſtriæ diſponit, Sacerdotes duos in Portugalliam dirigit,

qvi

qvi annulo conjugali ex condicto Sponſam ſubarrhent, adventumqve ſuum ad Latinum portum qvam celerrime fieri ſvadeant. Sed hos, latrones inter eundum bonis omnibus excuſſere, remoratiqve ſunt diutius iter eorum: atqve inde factum eſt, ne ſponſa ad tempus dictum mitteretur. Per idem tempus Johannes de Capiſtrano ex apoſtolica juſſione Theutoniam ingreſſus eſt, ac per Carinthiam & Stiriam venit in Auſtriam. Cui Sacerdotes & plebes cum Sanctorum reliqviis obviarunt, eumqve velut apoſtolicæ ſedis Legatum, ut veritatis prædicatorem, ut magnum aliqvem Prophetam, ut Dei nuntium ſuſceperunt; & qvaſi vel Petrus, vel Paulus, aut alius Apoſtolorum, illac iter faceret, omnes accolæ montium deſcendere, Johanni occurrere, veſtimentorum ejus fimbrias avide contingere, ægrotos & male habentes ante pedes ejus afferre; è qvibus pleroſqve ſanitati redditos rumor fuit. Moratus eſt autem in nova civitate diebus aliqvot, viam Domini prædicans, mortaleſqve omnes ad pœnitentiam vocans. Interea magna miraculorum fama Viennam opplevit: adveniſſe Cæſaream (ſic enim Novam civitatem nonnulli vocitant) ſanctum virum, Dei Apoſtolum, qvi morbos pellat, qvi viam Dei in veritate Dei doceat, qvi pecuniam ſpernat, honores fugiat, abſtinentia vivat. Concurrunt tumultuantes ad eum plebes, nec ſe tamdiu victuras putant, donec viſere hominem qveant: majores natu & Principes Civitatis ad eum legantur, qvi eum Viennam adducant. Timebant enim, ne vel retro in Italiam cederet, vel in Ungariam alio itinere, poſthabita Vienna, proficiſceretur; qvam rem ſibi jacturæ magnæ probriqve loco ducebant. Invitatus autem Johannes, Viennam petit. Tantus undiqve populi motus fit, tantus concurſus, ut nulla capax multitudinis platea inveniatur. Qvacunqve tranſitus illi eſt, viri ac mulieres impetum faciunt, premere alter alterum, intueri virum, lacrymas lætitiæ devotionisqve mittere, levare ad cœlum manus, benedicere venienti, laudare mittentem, tangere, oſculari, qvi prope ſunt, veſtimenta; veluti cœlo miſſum & Angelum Dei reſpicere. Apud Minores deinde, ſui ordinis non ſuæ vitæ Fratres, exceptus eſt. Ibi cibaria ſuiſqve comitibus publicitus miniſtrata ſunt. Vitam in hunc modum apud Viennenſes duxit: veſtitus dormire, ante lucem ſurgere, matutinum, laudes, primam tertiam orare, divina exinde celebrare; hiſqve peractis ſermonem ad populum latinè pronuntiare; poſt hæc interpres,

qvæ

Digitized by Google

qvæ dicta ſunt ab eo, qvantum capax eſt, exponere populo: tres aut amplius horæ labi, priuſqvam fiat interpretatio; loco ſublimi apud Carmelitas in foro unde ſermocinaretur extructo. Nam capi alibi multitudo non potuit. Finito ſermone ad cœnobium ſui ordinis reverti, ac ſexta & nona completis, infirmos viſere, diu apud eos morari, manus omnibus imponere, biretum ſancti Bernardini, & cruorem qvem illi mortuo è naribus fluxiſſe ferunt, ſingulis ægrotantibus admovere; qvos raro intra qvingentos fuiſſe conſtat: precari ſupplex pro omnibus, exin cœnare; demum his qvi ſe accedunt audientiam præbere, mox veſperas dicere, hisqve completis ad ægrotos reverti, atqve cum his uſqve ad noctem ſe exercere. Tum demum completorio & aliis delectis precibus expletis, corpus qvieti dare: minimum eſſe qvod ſomno indulſit. Ad reviſendos ſacræ ſcripturæ codices puſillum furari temporis. Sic homo qvaſi cœleſtem vitam in terris agere, immaculatam, abſqve ſorde, abſqve peccato: qvamvis nonnulli glorioſum hominem jactatoremqve ſui, ex rumoribus accepiſſe mercedem dicerent, qvibus placere magis qvam Deo ſtuderet. Sed ſunt iniqvi judices, qvi non in melius qvæ occulta ſunt interpretantur, qvando qvæ patent, omnia bona vident. Cur virum calumnientur, qvi longam vitam in paupertate vixit? qvi multos annos docendo plebes abſumſit, in abſtinentia, in laboribus, in humilitate perſeverans, ac opera verbis æqvans? qvi nihil hujus mundi appetivit; qvi nulli fuit injurius, ſed ſecundum hoc ſuis cultoribus ipſe reliqvit? parva fuerit merces tantis laboribus, humana laus. Stultus eſt, qvi propter rumuſculos hominum ſuum corpus affligit, ſuumqve genium fraudat. Ergo ſanctum & juſtum hominem, qvi calcavit avaritiam, libidinem ſubegit, honores ſeculi fugit, qvi contra injuriam atqve iram patientiam objecit, qvi fovendis pauperibus ſtudioſum ſe præbuit, qvi nullum ſuperbiæ fomitem oſtendit, ſola fiducia futurorum teneri arbitror, retributionemqve theſauri cœleſtis expectare, ac cum Paulo dicere: gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, & de cætero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, qvam reddat mihi in illum diem juſtus judex. Indicavit autem hoc perpetua hominis lætitia, qvem nemo mœſtum vidit, ſed vultu ſemper eodem; ut de Socrate tradit antiqvitas. Sciebat enim, mortali ſe culpa liberum, bonis ſe operibus intentum, expectabat diſſolvi & eſſe cum Chriſto. Qvod ſi mundi gloriam

Digitized by Google

gloriam qværeret, ſciret ſe Deo non eſſe acceptum; ſæpè triſtior, conſcientiæ ſtimulis actus. Nam qvi laudes ſectantur humanas, ex alieno pendentes arbitrio ſæpè decepti mœrent: ſoli ſunt ſervi Dei, qvi perpetua qviete & animi tranqvilitate fruuntur. Qvalem eſſe Johannem minime dubitaverim; Qvem puſillum corpore Viennæ vidimus, ætate ſenecta annos, ut ipſe ajebat, qvinqve & ſexaginta natum; ſiccum, aridum, exhauſtum, ſola cute nervisqve & oſſibus compactum, lætum tamen & in labore fortem, ſine intermiſſione ſingulis diebus prædicantem, altas atqve profundas materias abſolventem, doctis ac rudibus ſatisfacientem auribus, mentes demulcentem, ad fœdus qvo voluit impellentem. Ad cujus ſermonem dietim viginti & triginta hominum millia conveniebant: majoriqve ipſum attentione, qvamvis non intelligerent, qvàm interpretem audiebant. Cum mos illi eſſet totum ſermonem Latinis verbis pronuntiare, deinde locum interpretandi facere. At hic, poſtqvam novum ſui ordinis cœnobium erexit, in Moraviam profectus eſt: multos Huſcitarum ab errore revocavit. Hunc & Cæſar cupide audivit; multisqve ſermonibus ejus interfuit, ac veſtimentis ſacerdotalibus eum donatum dimiſit. Inter hæc Bohemi ſuo more de rebus acturi communibus, conventum Regni apud Pragam indicunt: Sed cum peſtifera lues eo ſuperveniſſet, apud villam, qvam Benedicti appellant, convenere. Fama fuit, ſuum eos Regem repetituros, niſi obtinerent, alium qvæſituros. Id Cæſaris iter in Italiam remorari videbatur. Mittuntur ergo ad eos Legati, Æneas Epiſcopus Senenſis, Procopius Eqves Bohemus, & duo ex Auſtria viri nobiles; qvi feroces lenirent animos: ne pupillum ante annos expeterent, dum nullo uſui regno eſſe poſſet, expectarent pubertatem, neqve dubitarent illum, cum dimitteretur, ad eos inprimis venturum. Grata hæc legatio Bohemis fuit. Qvippe qvi magis ex debito qvam ex animo Regem petebant. Georgius de Podebrot fuit, in qvem Proceres Regni gubernationem tranſtulerant; homo brevis, qvadrato corpore, alba carne, illuſtribus oculis, moribus placidis, Huſſitarum errore infectus: alioqvin æqvi boniqve cultor. Qvem cum nos longo ſermone de communione calicis temptaviſſemus, magis deceptum qvàm pertinacem invenimus,

Eodem tempore Barbara, qvæ fuit Sigiſmundi conjunx, ex do-

mo Cilienſi, qvamvis ſenectute confecta, peſte tamen interiit, nobilis genere, infamis vita mulier: qvam ſæpè in adulterio Sigismundus comprehendit: Sed adulter ignovit adulteræ. Nam & ſibi nihil levius qvàm violare matrimonia fuit. Barbara verò tam inexhauſtæ libidinis inventa eſt, ut non tam crebro peteretur à viris qvàm viros peteret. Ea poſt viri obitum in Bohemiam ſe recepit apud Gretium Reginæ. Ibiqve inter greges exoletorum concubinoſqve conſenuit: in tantamqve dementiæ cæcitatem prolapſa eſt, ut ſanctas virgines, qvæ pro fide Jeſu mortem ſubiere, ſtultas publicè compellaret, qvæ voluptatis gaudia guſtare neſcierint. Nihil deinde homini ſuum dicebat, niſi voluptates. Poſt hanc vitam aliam eſſe negabat, & interire animas cum corporibus, aſſeverabat. Sed hanc tam ſceleſtam feminam in domicilio Hæreticorum apud Gretium defunctam, ſcelerati & abominabiles Huſſitarum Sacerdotes Pragam duxere, atqve inter ſua ſacra Regum tumulis condidere: digni qvi tam impium funus peragerent impii.

At Fridericus ubi res Bohemiæ qvietas intelligit, Oratores elegit, qvos ad Italiam mittat; Æneam, de qvo paulo ante diximus, Albertum Potendorffium, Georgium Volchenſtorfium, Barones Auſtriæ; Michaelem Fullendorffium Secretarium; treſqve alios eqvites, nobili loco natos. Hos jubet de tranſitu ſuo novos tractatus in Italiam facere, ac publicam Principum & Communitatum fidem expoſcere: Cæſarem in feſto divi Martini ingreſſurum Italiam, dicere; ut apparentur itinera, hominibus eqvisqve neceſſaria diſponantur. Exinde Talamonem petere, ibi advenientem ſponſam ſuſcipere, Senasqve conducere; atqve his actis, Æneam & Michaëlem, Romanum Præſulem accedere, de Coronatione rurſus qvæ opportuna viderentur agere. Matronæqve nobiles & bono ſangvine natæ virgines duodecim, cum his proficiſci jubentur, Imperatrici ſervituræ. Ipſe interim Fridericus nobilibus atqve Principibus ſcribit, qvos ſibi comites optat, itineri ut ſe ocyus accingant. Civitatibus, ut ex more ſuos mittant legatos, imperat. Res pluribus incredibilis viſa eſt. Qvi prius ſcriptum bis norant, biſqve remoratum tranſitum. At qvi Bohemos qvieſcere, Hungaros inducias habere biennales, Auſtriam pacatam, floridam Friderici ætatem ſciebant; arma ſumunt, Italiamqve petituri, multi ſe offerunt, qvibus Cæſar benigne ſuſceptis ſtipendia viritim promiſit. Bohemi & Auſtrales in Auſtria, Ungari & Bavari

vari in Carinthia, Svevi, Renenſes, Francones, Saxones, in Ferraria jungere ſeſe Cæſari juſſi: nihil adverſum eſſe, omnia tuta videri. Sed nata eſt ex inſperato res, qvæ diſturbium attulit, atqve omnium malorum, qvæ poſtea contigerunt, radix atqve origo fuit. Albertus Auſtriæ Dux, Germanus Friderici, vir animo celſo, conſilio provido, & omnibus moribus egregie præditus, ſed profuſior aliqvando qvàm patrimonii vires ferrent, dum ſuos egere vetat amicos, in egeſtatem prolabitur ſuaqve diſtrahere cogitur. Caſtrum ei in Hungaria fuit, non longè à Nova Civitate: id ſe venditurum proponit. Magnus eo tempore apud Auſtrales erat Ulricus Eizinger; qvi parentibus qvamvis ingenuis, tamen obſcuris, in Bavaria natus, cum fortuna ſibi in patria non arrideret, pauper & modicus in Auſtriam venit. Sed homo induſtrius & laboris patiens, in gratiam Alberti Ducis, qvi Cæſar ante Fridericum fuit, cum veniſſet, acceptus in conſilio Principis, res domi belliqve ducere cœpit; interqve rudes & deſides terræ Barones facile crevit, adeoqve auctus eſt ut omnium Cameræ redituum receptor ſolus diſtributorqve fieret. Auſtrales id officii Magiſtratum Hubarum appellant. Hinc ditatus ingentes opes congregavit. Ædes egregias, agros, villas, caſtra coëmit, pleraq; in pignus accepit: Baronatus qvoqve titulos emeruit; Alberto, qvæcunqve dixit, Deorum oracula videbantur. Sunt qvi ajunt, hominem futuræ vitæ incredulum, neq; confeſſioni neq; comunioni operam dare, rem divinam ſpernere, qvamvis timore populi Eccleſiam viſitet; Phitoniſſam qvampiam ſeqvi, qvæ ſibi ventura prædicet. Hujus ſeculi voluptates amare, præter famam nihil habere poſt obitum homines, reri. Verum hæc mihi de fide hominis minus explorata ſunt: qvamvis ea nonnulli Auſtriæ Proceres me præſente in conſilio Cæſaris affirmaverint. Eizingerus igitur, ut accepit, caſtrum qvod de lapide timoris appellant, Albertum venditurum, mox eum convenit, atqve de ſumma & ſolutionis tempore tranſegit. Super conficiendis emptionis chirographis aliqvid contentionis remanſit, neqve id diffinitum erat, qvod Albertus aurum petebat; Ulricus monetam partim auream partim argenteam promiſerat. Dumqve res pendet, Fridericus accerſitum fratrem, ut ſibi qvàm alteri caſtrum malit vendere, multis verbis orat; qvod ſuis bonis pulcre qvadrare videtur. Albertus ait, ſe cum Eizingero venditionem inchoaſſe, niſi is annuat,

Digitized by Google

non videri ſibi retrocedendum; credere ſe hominem facile cedere, ſi rogetur. Mittuntur ad illum Johannes Ungenadius & duo de Conſilio Alberti; qvi reverſi affirmant, Eizingerum Cæſari ſine contentione cedere. Fit venditio, numeratur aurum, traditur caſtrum. At ubi Eizingerus audit, Albertum incuſat, qvi venditionem concluſam ſolverit; ſe læſum, deceptum, deriſum qveritur. Albertus ſuo ſe conſenſu venditionem in Cæſarem tranſtuliſſe reſpondet; teſtes producit, qvi ad eum ierant. Eizingerus conſtantius negat, conſenſum à ſe datum eſſe; graviqve damno ſe affectum, ait, qvi pecuniam ſub fœnore tulerit, atqve aliqvas poſſeſſiones vendiderit, ut poſſet contractui ſatisfacere, neqve qvieſcit: qvamvis dicatur, non completo contractu licuiſſe Alberto mutare propoſitum. Sed Johannem Ungnadium multis verbis laceſſit, qvi falſum Cæſari atqve Alberto retulerit teſtimonium. Fit itaqve dubium, cui ſit potior adhibenda fides; cum unus dictum, alter indictum aſſerit, neqve id negotii ex more patriæ inter milites aliter diffiniri qvàm duello ſolet. At par illud militum non tam armis aptum qvàm conſilio videbatur. Nulli mens fuit, id probationis genus expetere. Cæſar autem & Albertus ubi aliter placare hominem neqveunt, qvamvis Principes ſunt, qvorum voluntas legis nervos habere poteſt, jus tamen coram Baronibus Auſtriæ Eizingero experturos ſe offerunt. Sed neqve ſic arrogans homo ſuiqve fidens qverelas ponit: negatqve, ſe lites cum ſuis ſubire dominis; id periculoſum plenumqve odio dicit; petit ſervari promiſſa, aut damna refundi. Verum juſtitiæ poſtqvam via refellitur, negotio ſilentium imponitur, qverelæqve contemnuntur. Cæſar de tranſitu ſuo ſollicitus, Civitates Auſtriæ munit: rebus modum ſtatuit; Rectores legit, qvi ſe abſente Auſtriam gubernent, Comites de monte pulchro, patrem & filium Georgium de Puchaim, Rodigerum de Starnberg, Sigiſmundum de villa aprorum, & alios pleroſqve Barones; ex civitate autem Viennenſi ſolum Burgimagiſtrum, judicem & paucos de conſulatu accerſit, hiſqve ſuum iter & qvid velit eos facere, manifeſtat. Sed malè cum paucis tranſigitur, qvod multorum eſt. Cives indignati tanqvam ſpernerentur, animum inde à Cæſare alienarunt. Eizingerus autem prius ex Vienna tumida mente receſſerat; qvod ſe ludibrio habitum & affectum damno videbat; moliturumqve aliqvid, qvo vir intelligeretur inter ſuos, ſeſe,

minabatur. Neqve id Cæſarem latuit, qvi animum ejus ut molliorem redderet, eum cum fratribus inter gubernatores Auſtriæ ſuſcepit, miſitqve ſibi nuncios, qvi munus ei gubernationis ſuſcipiendum ſvaderent. Sed incaſſum temptatus eſt: qvippe gubernationi qvæ ſine conſenſu terrigenarum decreta fuiſſet, nullo pacto ſe velle immiſcere, reſpondit, aitqve, vereri ſe non parum, ne terrigenæ eam gubernationem impugnent, cum Ladislaus ex voto cunctorum ad Viennam non mittatur. Qvod ſi miſſus fuiſſet, aut ſe Romam cum Cæſare profecturum, dicebat; aut acccepturum gubernandi laborem. eo vero negato, facturum, qvod bono viro & patriæ ſervienti conveniat. Fridericus vero, qvi ſibi jurejurando Viennenſes obnoxios, Auſtraleſqve omnes obligatos fidelitate norat, haut arbitrari poterat rebellioni poſſe locum patere. Compoſitis itaqve rebus ut ex uſu ratus eſt, ad novam Civitatem ſe contulit, atqve itineri ad Italiam faciendo graviter intendit.

Inter hæc Italia jam certior facta de Cæſaris adventu, variis undiqve completur rumoribus: timere alii, qvibus ſecundæ res ſunt; narrare, qvæ priſcis temporibus accidiſſent, dum Germani Cæſares Italiam petivere; armis iter qvæſitum, nunqvam defuiſſe bellum, rapinas cædesqve agitatas, vaſtatos agros; verſas urbes, neqve humanis rebus neqve divinis parſum; civitatum rectores amotos, novos inductos. Conſulendum igitur paci, claudendam Friderico viam, dicere. Qvi procul à republica tenebantur, optare celerem introitum Cæſaris; jam finem adeſſe miſeriarum ſuarum credere. Non laturum Imperatorem ſuperbiam dominantium, moderaturum vectigalia, excluſos urbibus reſtituturum, ſua cuiqve redditurum, prædicare. Varia igitur agitari conſilia; atqve uti voluntates ſunt, ſic ſeſe homines demonſtrare. Civitates tamen & Principes, qvia publicam fidem dederant, advenientibus legatis Cæſaris innovationemq; promiſſorum petentibus, dicto ſtare decreverunt; rurſusqve tranſitum ſecurum commeatumqve promiſerunt. Qvibus autem gravior videbatur adventus, cum ſe non poſſe tantam rem perturbare conſpiciunt, ſummo Pontifici timorem incutere ſtudent; haud ambigentes, remanſurum in patria Cæſarem, ſi eum Nicolaus ab introitu deterreat. Per homines igitur, qvibus palatium patet, mentem Romani Præſulis avertere temptant: Fridericum ju-

Digitized by Google

venem eſſe, affirmant, animo alto præditum, honoris atqve potentiæ cupidum, magna domo natum, amicis, opibus habundantem; vocaſſe Principes Theotoniæ, ſplendidam militiam ſecum ducere: Italos plerumq; novarum rerum auidos, Romanum populum ad omnem ſtatum moveri, Imperio favere, clero infeſtum: Alfonſum Siciliæ Regem urbi vicinum, Imperatricis avunculum, Cæſari opem laturum; qvi arma in Italia gerant, omnes Romani Pontificis atqve Cardinalium opibus inhiare: in fatis inveniri, Fridericum tertium, cum regnum acceperit, intolerabilem clero futurum, oppreſſurum Eccleſias, vendicaturum urbem, res facturum ingentes. Prophetatum eſſe, Nicolaum Papam ante diem XIII. Kal. Aprilis aut obiturum mortem, aut in captivitatem, venturum: Florentiæ inter negotiatores, niſi id fiat, haud parvas repromitti pecunias. Nicolaus, etſi pleraqve omnia conficta, vanaſqve fatorum minas ducit, animi tamen dubius, hinc timet, inde cupit; hinc dominatum amittere formidat, inde coronandi Cæſaris gloriam expetit; niſi modo fiat, neſcit an iterum ejus gerendæ rei facultatem ſit habiturus: ſcit brevem hominis vitam, ægrotum ſe diu non poſſe vitam ducere; in ſepulchro ſuo titulum coronatoris exoptat. Vicit tamen cupiditatem timor, & honori prælata utilitas eſt: qvippe, qvod audenti qvàm timenti plus imminere periculi videbatur. Ac cum honeſtas non ſineret aperte negari adventum Cæſari; Henrico Senftleben, Scriptori Apoſtolico, non incauto homini neqve infido, qvi aliis de rebus in Germaniam profecturus erat, negotium datur, poſtqvam Cæſarem adierit, ei ut ſuadeat, ne Romam properet, maneat totam domi hiemem, æſtate Italiam qværat; tum viris victum eqvisqve reperiri, hieme vacua eſſe horrea, Romæ omnia cara; pluviarum diluviis itinera rupta eſſe, difficillimas in montibus vias; animos Italorum novitate adventus ſubiti turbulentos, tempore poſſe placari. Dum Henricus cum his mandatis Patavium tranſit, Germaniam petiturus, legati Cæſaris apud Venetos de tranſitu agebant. Ubi reſponſo ex ſententia recepto, Ferrariam, deinde Bononiam, Florentiam, Senaſqve petivere; neqve usqvam malè auditi ſunt. Senenſes tamen plus cæteris timere videbantur, qvi Æneam nobili loco apud ſe natum, Cæſari acceptum, popularis regiminis inimicum arbitrabantur. Ibi Æneas Romani Pontificis litteras accepit, qvibus

bus Romam petere ſine mora jubetur; qvod eum audire de Cæſaris adventu Nicolaus deſideret. Is ſibi commiſſum à Friderico reſpondet, Imperatricem in portu Talamonis ut recipiat, Senasqve conducat: poſtqvam id impleverit, è veſtigio ſe Romam iturum. Fuerunt & tunc Romæ nonnulli Theotones, qvi Æneam de omnibus, qvæ Romæ agitabantur, certiorem reddebant: à qvibus de timore Pontificis & de Legatione Henrici inſtructus, in hanc ſententiam Papæ ſcribendum putavit: *Beatiſſimo Patri Nicolao ſummo Pontifici & univerſali Papæ Domino primo ſuo Æneas ſanctæ Senenſis Eccleſiæ humilis Epiſcopus, Reverentiam & ſubjectionem dicit. Adivi te Romæ anno exacto, ut noſti, ex Neapoli rediens, Leonoram Regis Portugaliæ Sororem Cæſari deſponſatam ad Kal. Novembris in portum Italicum venturam, Fridericum eo tempore Romam petere, ſimulqve coronam cum conjuge velle ſuſcipere, dixi; Cæſareum uti votum juvares, coronationiqve te accingeres, rogavi; tum ut vero filio tuo, qva potiſſimum tempeſtate intraret Italiam, qvod iter teneret, conſilium dares. Qvibus auditis, matrimonium & propoſitum Cæſaris commendaſti, cupidum te ſui. Ea Cæſar ex me audivit, cupidusqve aliqvando ſuam coronam tollere, ex tuo conſilio & iter & tempus elegit. Nunc certior factus ſum, te ad Fridericum miſiſſe, qvi tempus æſtivum expectari ſuadeat, cauſeturqve rerum penuriam. Hæc etſi me Friderico mendacem oſtendunt, cui aliter de tua mente ſum locutus; non tamen me magnopere moverent, ſi ea tuæ dignitati, cui omnia debeo, conſona judicarem. Sed ſunt, niſi me fallit opinio, tuo culmini aliena. Qvid enim Romanum Pontificem, qvàm dictorum factorumqve conſtantia, magis decet? ſi tua nutant verba, cujus erunt certa promiſſa? Svaſiſti biemale tempus accipiendum; nunc probas æſtivum. Si uni mihi dictum id à te fuiſſet, poſſem videri mentitus, meumqve dedecus tuam culpam tegeret. Sed aderant collegæ*

collegæ duo, qvi ea mecum ex te audierunt. non potes qvovis pacto non varius..... Nec fortaſſe deerunt, qvi Friderici optare mortem dicant, cum tempus inſalubre commendes. Neqve illud fidem faciet, qvod urbi frumenta ceteraqve ad victum neceſſaria deſint. Non latent res Italæ Theotones: ſciunt, qvæ apud nos ſunt, moreſqve noſtros callent. Norunt anno proximo jubilæum habitum, infinitam populi multitudinem Romæ fuiſſe, neqve tua providentia qvicqvam defuiſſe. Cur modo paucioribus res frumentaria non ſuppetet? non eſt hic annus ſterilior altero: novæ fruges horrea opplevere. Vereor, ne Cæſar hac tua legatione animum erga ſe tuum mutatum intelligat. At plurima tibi de Cæſare adverſa dicuntur; venire illum armatum, Italiæ imperium qværere, Clero dominium invidere; multa de Friderico tertio in fatis haberi dictu horrenda. Hæc ſi alios terrent, tuam certe beatitudinem movere non debent; qvi hominem intus & in cute noſti: cujus æqvitatem, fidem, religionem, non ſatis olim prædicare atqve magnificare poteras. Qvod ſi eſſet is cleri hoſtis, ut pleriqve garriunt, qvando facilius, oro, clerum opprimere potuit, qvàm vigente in Eccleſia ſchiſmate, ſtanteqve Germanorum neutralitate? Si voluiſſet tantum, peſſum ibat Eccleſia: cleri majeſtas omnis extinguebatur; nec tu hodie in hoc ſtatu eſſes, in qvo te videntes lætamur. Sed miſertus eſt Eccleſiæ matris ſuæ Fridericus; ſumma enixus ope neutralitatem abolevit; ſchiſmatis radices evulſit, tibi ut parerent Germani omnes, curavit. Nec præterea usqvam clero melius eſt, qvàm ſuo in patrimonio. Scis qvæ monaſteria fundavit, qvas erexit Eccleſias, qvanta ſit ejus in te Romanamq; ſedem devotio. Putas forſitan, bonum Principem malos habere comites; times Romanos, times cæteros Italos; ne pium Principis animum inficiant, etſi deniq; meliora ſuadeant, ſeqvi pejora. Sed non eſt mens homini, ad prava ut qveat induci. Comites ei venient clari Principes, &

alto

ſangvine nati. Proceres qvibus turbare urbes aut miſcere tumultus neqve tutum neqve decorum fuerit; qvi nomen bonum lucris omnibus anteponant. Qvod ſi tumulti qvicqvam in urbe ſurrexerit, non minus tuam qvàm Friderici perſonam Germanicus tuebitur enſis. Securior tua Pietas inter gladios theutonicos qvàm inter Italos erit. Nam qvi arma gerunt Itali, ex plebe ſunt, leves homines, mercenarii, qvibus nihil eſt pecunia dulcius: Germani ex nobilitate milites legunt, graves viros ac fidei tenaces; qvibus honore nihil eſt antiqvius. nihil eſt qvod vel in Cæſare vel in Comitibus ſuſpicari fraudulentum qveas. Fata vero, qvæ nonnulli in medium afferunt, non habet me dubium, qvin tua ſumma ſapientia rideat. Qvis enim eſt, qvi ſe futuri præſcium dicat? cui notum eſt, qvid veſper vehat? futuri temporis exitum cæca nube prudens occulit Deus. Nec te libris auſculare modernorum arbitror prophetarum, quorum dubia verba in omnes partes recipi qveant, neqve intelliguntur niſi rebus peractis: ut qvisqve timet aut ſperat, ſic ſententias interpretatur; qvas vir ſapiens nullo in pondere ducit. Qvippe aut falſæ ſunt Prophetiæ, & abjicere ac ſpernere illas oportet: aut veræ ſunt, & evitari non poſſunt. Nam qvod futurum divina providentia manifeſtat, id fieri neceſſe eſt. Itaqve non timet ſapientia fatum. Ratione metitur futura ſapiens, & ut ſunt homines, ita eos acturos putat. Qvibus ex rebus non video, cur tua S. Fridericum timeat; cur ejus adventum impediat. honoris tui cumulus in ejus coronatione conſiſtit. Unio tuo tempore facta eſt Eccleſiæ: Jubilæus annus exactus: inſtat tibi tertia coronationis Cæſareæ laus: qvam ſi modo differs, adeo Italiam involutam video, ut te Pontifice ingreſſurum Italiam Cæſarem, qvi ſapiat ſive Italus ſive Theotonicus, videat nemo.

Digitized by Google

Sic Pontifici cum ſcripſiſſet Æneas, Imperatori qvoqve litteras mittit: qvibus *ſe accepiſſe*, dicit, *qva Senfsleben ſit juſſus. Legationem ejus ex metu profectam, non ex vero, affirmat. Cæſarem niſi hieme tranſierit, æſtatis caloribus impediendum, & Italico bello; cujus ſemina jacta in æſtate ſegetem productura non dubitentur: dum partes ſilent, facilem patere ingreſſum; neqve timendam penuriam, cum neqve diu Romæ ſit ſtandum neqve cum multis. Qvod ſi neceſſitas ingruerit, rem frumentariam facile poſſe Tyrrheno mari adminiſtrari. Aut igitur ipſa hieme veniat, aut ſe longo poſt tempore venturum non eſſe intelligat.* Nicolaus ubi ſcripta Æneæ legit, qvamvis vehementer commotus, qvia ſuis ſermonibus revinceretur, omnino tamen Imperatorem admittere ſtatuit: atqve ambagibus procul motis, ſcribit Cæſari: *ſuum ſe adventum cupide præſtolari; optare ut qvam primum Italiam intret, viſat: omnia, qvæ coronatio reqvirit, præſto eſſe; nihil ſibi honoris defuturum: Se Fridericum, ut filium, ex regione longinqva venientem, avide amplexurum. Si qvi ſecus de ſua mente loqvantur, hos diſcordia malaqve Zizaniæ ſatores neqve fide neqve auditione dignos. Nam ſibi nullum eſſe ardentius deſiderium, qvam Fridericum Romæ qvamprimum videre atqve amplecti. Veniat qvo tempore velit. Qvo amplius maturaverit, eo citius Apoſtolico deſiderio ſatisfaciet.* Eaſqve litteras & ipſarum exemplum ad Æneam mittit: mandatq; ſibi, ſi ei videatur, illas Cæſari qvantocius reſtitui curet. Neqve id ab Ænea neglectum eſt.

Eizinger vero, dum iſta aguntur, anxius qvo ſe pacto vindicet, noctes inſomnes ducit: nunc hos nunc illos Barones alloqvitur, & qvoniam ſuas injurias non urgere alios videt, publicas in medium affert: male gubernari Auſtriam qveritur: Regem Ladislaum dure teneri; patriæ pupilloqve conſulendum: poſtqvam ſentire ſecum aliqvos intelligit, conveniendum eſſe, affirmat, cogitandumqve in communi, qvo pacto Fridericus ex adminiſtratione Auſtriæ depellatur. Placet omnibus convenire. Barones tum forte de Liechtenſtain, in Auſtria Moraviaqve potentes, de finibus cum Eizingero litigabant. Qvæ res conventioni colorem præbuit, ne conventiculum illicitum monopoliumqve videretur. Rogati ſunt enim ex more regionis vicini qviqve nobiliores, ad litem diffiniendam, in locum cui Meilperg nomen eſt, trans Danubium inter Auſtriæ Moraviæqve fines. Eo pergunt omnes, qvibus in Cæſarem amarulentus animus

ranci-

rancidaqve mens fuit; qvibus vel negatæ petitiones, vel punita ſcelera fuerant. Auſtrales enim qvamvis naturâ tenaces nulli qvippiam largiantur, tamen ex Principe plurima petunt: qvibus negatis, injuriam ſe paſſos, ajunt, resqve novas moliuntur; bonus his Princeps eſt, qvi multa donat. At ubi nudum liberalitas reddidit, irriſum omnes deſerunt, atqve alium qværunt, qvem valeant expilare. Qvorum mores dum Fridericus animadvertit, ab Auſtralibus dives qvàm pauper maluit derelinqvi. Neqve donare magna, ſine cauſa voluit. Tenebat ſua pupilliqve bona, neqve diſſipator videri volebat, qvi tutor erat. Inde multi indignati, Eizingeri propoſitum ſecuti ſunt: exiſtimantes, Friderico dejecto, venturum alium, qvi ſuæ rapacitati morem gerat.

Conveniunt igitur cum Eizingero, ex ordine Baronum Johannes atqve Henricus de Liechtenſtain fratres, ac Vielhelmus nepos, Cadoldus Vanger, Georgius Churingius, & Nicolaus Druchſes: Ex militaribus, Georgius Dachſner, Georgius Frizenſdorffer, Wolffgangus Ruchendorffer, & alii qvamplures natu nobiles. Qvos Eizinger in hunc modum allocutus eſt: *Ego vos, viri præſtabiles, ſemper animi magni, communisqve boni cultores exiſtimavi. Hinc de republ. nonnihil dicere cum fiducia videor poſſe: qvando veſtros animos meo ſimiles intelligo. Mihi ſub Alberto qvondam Auſtriæ Duce, qvi poſtea regnum Ungariæ cum Romano Imperio tenuit, juventus acta eſt: ab eo auctus, ab eo ſum in veſtrum receptus numerum; haud minimus, ut noſtis, in ejus conſilio fui: multa ejus memoriæ debeo. Vos qvoqve ſub eo magni potentes fuiſtis; nunqvam ejus nomen ex veſtra meaqve mente poteſt excidere, qvi patriæ generiq; noſtro decori fuit, qui terram in pace tenuit, qvi neqve Bohemos neqve Hungaros injuriari nobis permiſit. At poſtqvam illum fata tulerunt, qvàm diſpar ſit noſtra conditio, omnes videtis. Abjecti homines Pancratius & Anchelreuter, viliſſimiqve latrones, impune Auſtriam populantur. Nos, uti par fuerat, Fridericum Cæſarem tutorem Sobolis, qvæ naſceretur ex Alberto (nam Regina prægnans remanſerat) accepimus: honeſtati, juri, conſvetudini paruimus. Nato Ladislao coronatoqve apud Hungaros, ejus tutelam Friderico cum certis conditionibus permiſimus: obedivimus ei, fideles fuimus. Verum qvo ille pacto nos rexerit, pudet dicere. Nam ſi fuiſſemus homines, neqvaqvam talia tam diu toleraviſſemus. Promiſerat terram Auſtriæ ex conſilio incolarum regere, nihil novi oneris imponere, pupilli bona fideliter admini-*

Digitized by Google

miniſtrare: delegimus qui ſecum in conſilio eſſent: quibus ſpretis, Ungenadium, Neiſpergium, Zebingerium, quos noſtis homines ſolos ſecutus eſt; horum uſus conſilio, his omnia credidit: hos elegit neque genere neque virtute præſtantes, qui nobis dominarentur, noſtrisq; cervicibus imminerent. Nos ludibrio habiti velut ſervorum genus. Quot vobis ab his contumeliæ illatæ ſunt? quæ veſtra in conſilio vox unquam fuit, quando ab his invitati eſtis? quis veſtrum ab his non irriſus affectusq; damno reperitur? Sed ferre iſta fortaſſe poſſemus, niſi Auſtria tota peſſum iret. Vectigalia terræ ad Fridericum omnia deferuntur: familia ejus ære noſtro paſcitur, ædificia nova Civitatis atque Grezenſia auro Auſtralico eriguntur: nihil Fridericus niſi ex Auſtria conſumit, veſtes ſibi, currus, eqvos noſtra pecunia comparat. Ladislaus puer nobiliſſimus, cujus hæc bona ſunt, neq; veſtitur, neq; paſcitur, ut Regem decet: pauper, odioſus habetur. Quo tandem iſta feremus? ſemper nobis Ungenadius, Cebingeriusqve, uti mancipiis utentur: & illi in aliena domo diteſcent, nos in noſtra pauperes fiemus? annon Domini noſtri ſalutem quæremus, & utilitati noſtræ honoriq; conſulemus? Romam nunc Cæſar petere ſtatuit: gubernatores qui ſe abſente patriæ conſulant, communis boni hoſtis legit, rapaces, ſuæ neqvitiæ conſcios: nulla de nobis mentio facta, ſpreti omnes ſumus. Regius puer aut in arce aliqua concludetur, ad qvam nulli pateat acceſſus; aut in Italiam ducetur, aſtus ut illum regionis interimat. At vos, ſi viri eritis, priſtinæ virtutis memores, gubernatoribus obviam ibitis; neqve his parebitis, qui neque lege neque more patrio inſtituti ſunt; neqve ultra Friderici mandata recipietis, qui pacta nobiſcum percuſſa violat. Literas ejus habetis, quibus nos omni obligatione ſolvit, ſi eum rumpere pactiones acciderit. Rupit: liberi ſumus: abuſus eſt conceſſa poteſtate, tutelam malè adminiſtravit, onera nobis importabilia impoſuit: licet excutere jugum ejus & qvod reip. noſtroq; dominio utile putamus, conſulere. Audete igitur mecum; dum Cæſar Italiam petit, libertatem arripite, gubernatorum juſſa contemnite, regimen ipſi Ducatus accipite; mox Viennenſes cæteraque Civitates ſequentur, quarum animos dudum perſpectos habeo. Prius tamen, ſi placet, legatos ad Fridericum mittamus; ſi forte Dominum noſtrum ad nos mittere voluerit: ſi negaverit, juſtiores apud omnes videbimur, qui non ante manus conſeruerimus, qvàm verbis amicis jus noſtrum repetierimus.
Hæc ubi Eizingerius expoſuit, laudare qvi aderant viri virtutem, probare ſententiam, adjicere pro ſuo captu plura: damnare Cæſaris regimen, jugum abjiciendum dicere, ſubeunda pro libertate qvævis

vis diſcrimina. Fidem invicem dare atqve recipere; jurare omnes, haudqvaqvam ſe qvieturos, niſi Friderico dominatum auferant. Ad qvem ſine mora qvatuor ex ſe mittunt, qvi eum apud Novam Civitatem convenientes dixerunt: *pleroſqve Auſtriæ Proceres de rebus privatis trans Danubium noviſſimè ſimul habuiſſe conventum. Inter loqvendum autem, etiam de Patriæ regimine, deqve ſuo Domino ſermocinatos eſſe; neqve viſum eis fuiſſe, aut Auſtriæ aut Domini ſui negotia benè diſponi: Cujus bona partim diſtracta, partim pignori eſſent inſcripta. Veniſſe in mentem ipſorum Alberti teſtamentum, qvod de gubernatione Filii poſthumi dimiſiſſet: examinaſſe diligenter qvib⁹ modis ad tutelam Cæſar fuiſſet admiſſus, utqve duodecim conſilio delectos vivos ad regimen communis terræ Cæſar callidè deſtituiſſet. Inſuper, ut terrigenis qvi apud novum Triticiburgum pridem congregati fuerunt, placuiſſet, Regem Ladiſlaum apud Viennam in patria ſede teneri, idqve petitum ex Friderico fuiſſet. Sic enim libentius & animoſius populi adverſus invaſores patriæ arma capeſſerent. Similiter & alios Ladiſlai ſubditos petiviſſe, pro communi regnorum pace. Nunc ergo, cum menti Cæſareæ ſedeat, omnino Romam petere; cumqve gubernatio terræ Auſtriæ ſine conſilio & ſcitu provincialium ordinata ſit: orare Cæſarem, ut Regem & Dominum eorum ad poſſeſſionem Auſtriæ paternamqve domum remitteret; qvodqve in ejus gubernatione patriam voluntatem ſervari ſineret. Sic enim Regnis & Dominiis Ladiſlai benè conſultum iri, diverſarumqve calamitatum vitari poſſe diſpendia. Qvod ſi Cæſar præter eorum opinionem id negaret, tunc eos pro jure naturæ, ac pro debito, qvo domino tenerentur, neceſſarium eſſet, id referre ad proximos conſangvineos Ladiſlai, & ad cæteros ejus ſubditos, illosqve pro conſilio auxilioqve reqvirere, neqve deſiſtere, donec ſuum Principem ad hæreditatem paternam reſtitu-*

tum viderent. Reſponſumqve ſuper his ſcriptum ſibi reddi petiverunt. Arrogans hæc legatio temeritatisqve plena viſa eſt Cæſari: qvi paucos ex Auſtria nobiles tantam rem aggredi mirabatur. Neqve enim amplius ſedecim nominati homines fuerunt, qvi ab initio conſpiraverunt. Sed audaces & factioſi, cupidi novitatum, aſſveti rapinis, in omne facinus prompti; qvibus vel mori vel obtinere ſententiam propoſitum erat. His ad hunc modum reſponſum eſt: *Qvæ dicta ab eis eſſent, Cæſarem plenè intellexiſſe, miratumqve eſſe, talia eos petere, qvi ſe tutorem Ladislai, gubernatoremq; Ducatus Auſtriæ ſecundum terræ conſvetudinem non ignorarent, qviqve cum cæteris Auſtralibus Alberti teſtamentum veluti caſſum ſibi tradidiſſent, ſeqve unanimi voto pro tutore pueri gubernatoreqve Principatus accepiſſent: neqve latere ipſos Reginam Elizabeth puerum Cæſari cum ſacra Regni Hungariæ corona, tanqvam tutori & proximiori conſangvineo, ſenioriqve domus Auſtriæ Principi, tradidiſſe nutriendum: qvem ipſe in hanc uſqve diem benè & pudicè educaſſet, neqve ſecus in futurum eſſet facturus. Nil modo eſſe, cur refutati teſtamenti facerent mentionem Neqve id habere rationem, qvia Viennæ Regem teneri peterent, qvi noſſent, ſæpè ante id temporis, nunc Bohemos, nunc Hungaros, eum ad ſe, non ad Viennam mitti petiviſſe. Auſtrales autem ſemper conſuluiſſe, ne ante pubertatis annos extra Cæſaris manum puer daretur: ne Regna inter ſeſe dominiaqve, pro illo apud ſe tenendo, contenderent. Timoris eandem adhuc durare cauſam. Nam ſi puer rectore indigens, ignarus regiminis, Viennam mittatur, ſuo ex arbitrio victurus; haud dubium, qvin ſubditi ejus de regimine impuberis inter ſe litigent, contentionesq; moveant, & regnis & pupillo noxias. Petitionem igitur eorum alienam videri à bono publico: neqve tantum negotium, ſine communi deliberatione ſuorum & Ladislai conſangvineorum*

Digitized by Google

neorum & ſubditorum aggrediendum. Ad qvam rem accincto jam itineri ad Italiam Cæſari, nunc otium non patere. ſperare autem, brevi ſe rediturum; tumqve conſilia qvæſiturum, facturumqve omnia, qvæ utriusqve partis amici ſubditiqve pro bono pupilli ac terrarum conſulerent. Interim hortari eos, ut favoribus & auxiliis aſſiſterent his, qvibus Auſtria commiſſa eſſet regunda, fidemqve datam tenerent.

Hac reſponſione data, fuerunt, qvi Cæſari Viennam repetendam ſuaderent, incendiumqve prius qvàm adoleſceret reſtinguendum: perveſtigandas è veſtigio conſpirationis radices eradicandasqve, anteqvam amplius extendatur. Coronam Italiæ poſſe alio tempore peti. Auſtriam, ſi nunc è manibus iret, difficile recuperandam. Nec putandum eſſe, Eizingerum tantum opus ſine adiutoribus inchoaſſe: poſtqvam Cæſar procul abierit, tunc illi plures adhæſuros. Qvod conſilium, etſi ex uſu Cæſar exiſtimavit; tamen qvia datum hominem ſui tranſitus absqve * mutari non poſſe putavit, compoſitis ſarcinis ex Auſtria in Stiriam profectus, Ladislaumqve Regem ſecum adduxit. Conſpiratores autem, ut Friderici reſponſum noſcerent, ituri trans Danubium in villam, cui Vulder cognomen eſt, alter alterum vocant; auctoqve numero freqventes veniunt. Ibiqve cognita Cæſaris voluntate, in hanc ſententiam ei reſcribunt: *Intellexiſſe ſe*, ajunt, *qvæ ſit mens Cæſaris. Conventuros brevi Auſtriæ terrigenas, ad eos, velle Cæſaris ſcripta referre, indeqve latius reſpondere. Illud autem non poſſe non admirari, qvod petitus per eos ad Viennam mitti Ladislaus, in Stiriam ſit deductus: petere iterum ſuum Principem, ſervaturos magna fide Cæſari ſuis precibus annuenti.*

Nec minus interea Prælatos Baronesqve ſollicitant, ſecum ut ſentiant: Civitatesqve circumeunt, ſummoqve ſtudio in ſententiam trahere conantur: maximè autem Viennenſes inſtant, qvod hac civitate deflexa reliqvas facile concurſuras arbitrabantur. Utqve circumvenire incautos poſſint, Imperatorem, ajunt, jam iter ad Italiam occepiſſe; Ladislaum in Stiriam abduxiſſe; in Auſtria ſine conſenſu

Pro-

Digitized by Google

Provincialium gubernatores poſitos, barones tantum accerſitos; civitates, mediam nobilitatem, Prælatos, contemptos eſſe: latrones nondum patria eliminatos; timendum, ne qvid mali abſente Cæſare oriatur. Conveniendum eſſe, de communi Auſtriæ ſalute cogitandum, Viennenſesq́ꝫ magnopere rogant, conventioni locum tribuant. Illi autem, ſingula qvæ ſecum aguntur Cæſari nunciantes, conſpiratoribus ajunt: ſe memoria tenere, qvatuor terræ ſtatus Fridericum Ladislai tutorem, patriæqve gubernatorem in ſcriptionibus ultroqve datis admiſiſſe; præſtitam à ſe fidem, atqve jurisjurandi religionem, violandam non eſſe. At ſi Provinciales unanimiter aliqvid decreverint, conſulatum populumqve Viennenſem honore ſuo juramentoqve ſalvo facturum, qvod Imperatori Ladislaoq́; conducat: niſi Cæſar annuat apud ſe fieri, non permanſurum. Fridericus, ubi ex literis Viennenſium, & aliarum Civitatum, ex ipſis qvoq; conſpiratoribus, congregationem Provincialium qværi cognoſcit; Gubernatoribus Auſtriæ mandat; omni conatu repugnent, neqve ullo pacto convenire Terrigenas ſinant. Viennenſium fidem commendat, hiſqve præcipit: ne qvos apud ſe fieri conventus patiantur; vocati in alium locum ne pergant, ne verbis Eizingeri credant. Vocari Terrigenas, Principis eſſe non paucorum, dicit: caveant, ne ſe abſente eorum civitas novi qvicqvam attemptet, in ſuo reditu, qvem celerem aſſerit, qvi conſtantes fuerint, his præmia pollicetur. Eizingero autem ejusq́; ſeqvacibus litteras dat, qvibus eos nimis præſumere, ait, qvi Ladislaum regem qvo velint & qvando velint trahendum exiſtiment: pupillum ſibi, non ipſis, commendatum; illum hactenus benè pudiceqve gubernatum eſſe; cum tempus ejus advenerit, dominia ſua ſibi neqvaqvàm defutura: fruſtra eos rem curare, qvæ ad ſe minimè pertineat; prudentius eos acturos, ſi pacem tenentes his pareant, qvibus reſp. commiſſa eſt. Gubernatores apud Viennam primarios qvosq́ꝫ cives ad ſe accerſunt: civitatem qvietam benè habere, populum divitem pace frui, benignum eis Fridericum eſſe, dicunt: ne aures nonnullis præbeant, qvi res novas moliuntur. Tumultuarios conventus ne tolerent apud ſe, monitos reddunt; pericula, qvæ poſſunt oriri; certam pacem ſperatæ victoriæ præferendam, edocent. Cumq́; trepidare nonnullorum animos, incertaqve multitudinis conſilia modo huc modo illuc flecti conſpiciunt; imminentem Cæſari turba-

Digitized by Google

turbationem ſcribunt, niſi celerius occurrat. Cæſar ad eos Ulricum Sunnenberger pontificio jure conſultum mittit; cui Viennenſes,qvia verax eſſet conſilioqve polleret, plurimum credebant. Sed is res omnes infectas reperit: multos apud Viennenſes variosqve tractatus eſſe, civitatem fluctuare, Gubernatores timore correptos, neqve remedium eſſe ad diſturbandum conventum, niſi qvàm celerrimè Cæſar eqvitum præſidia certis locis collocaret, minasqve conventuris inferret. Qvod cum Cæſari ſuadere reverſus Ulricus niteretur, per eos impeditum eſt, qvi ſua magis emolumenta qvàm Cæſaris lucrum gloriamqve qværebant.

Eizingerus interea, per homines induſtrios & audaces, poſtqvàm Senatum urbis Viennenſis ſentire contra ſe cognoſcit, plebem ſibi conciliare ſtudet. Velle Viennæ conventum habere omnes Provinciales, aſſerit: de bono Regis Ladislai, qvi vinctus teneatur, de commodo Patriæ, qvam multi diripiunt, habere conſilium. Impedire Conſulatum tantum populi bonum, Civitatis utilitatem prætervertere: Viennenſes mercatura vivere, non poſſe rem facere niſi plures ad ſe confluant: Si conventum habeant, penſiones ex domibus habituros, vina merceſq; vendituros, argenti plurimum extorſuros; ſui Regis magnam inituros gratiam, qvi ad ſuam liberationem intenderint. Peſſimè Conſules agere, qvi Friderico magis qvam ſuo Principi ſtudeant. Scinditur in varia conſilia vulgus: plebs invidia, mobili ingenio, novarum rerum avida, laudare conventum, criminari Senatum, Friderici regimen accuſare, Ladislaum petere, odiſſe vetera, amare nova, vociferari tota urbe, niſi Provinciales admittantur, Conſulibus vincula mortemqve minari. Inter qvæ, omnes eos ferociores vidiſſes, qvos majus æs alienum majorq; premebat egeſtas. At opulenti ſedare tumultum, probare qvietem, novitates horrere, ſua ut eſſet qvisqve ſorte contentus, hortari. Friderico nihil imputandum, dicere: qvi tutelam ex communi conſenſu recepiſſet, qvi patriam qvietam tenuiſſet, qvi pupillum optimè educaſſet, qvi nulli civium ſiviſſet injuriam fieri: Ladislaum adhuc regendi neſcium, rectore indigere, nulli melius qvàm patrueli committi. Abſtinendum eo concilio, qvod contra Cæſarem fieret: dubios litis eventus ſæpè aliter evenire qvàm fert opinio. Expectando Ladislao, ſuum tempus: tum, niſi Cæſar eum dimitteret, pro domino ſummo conatu

N pugnan-

Digitized by Google

pugnandum; medio tempore qvietem habendam. Ne pupillum Cæſari auferentes alteri committant, qvi nec perſonæ nec bonorum ejus ex animo curam gerat. Sed horum voces, velut delirantium, habitæ ſunt; qvicunqve Fridericum commendavere, ut proditores venditoresqve libertatis, affecti convitiis, vix manus multitudinis evaſere. Vicit ergo, ut ſæpè in populis accidit, major pars meliorem. Conſternatus metu plebis Senatus, conventum apud ſe tenendum decernit, ſcribitq; Cæſari, qva ratione id fieri neceſſum fuerit. Gubernatores, ubi rem concluſam intelligunt, loco furoriqve cedunt. Alii Cæſarem, alii ſua caſtella petunt. Cæſar etſi commotus eſt rei mutatione, non tamen animo deficit, neqve propoſitum mutat. Scripto Viennenſes de conſenſu Provincialibus dato corripit. At qvia conventus non fieri neqvit, monet, ne contra ſapiant, ne conſentiant novitati, ne dictis Eizingeri fidem habeant, ſi ſe de multorum adhæſione jactaverit, certiqve ſint Ludovicum Bavariæ Ducem nihil habere cum Eizingero conſilii, neqve Ciliæ Comites: Hungaros inducias obſervaturos: Gubernatorem Bohemiæ cum Cæſare amicitiam habere, nullum eſſe in circuitu, qvi Eizingeri partes ſit adjuturus. Petit qvoqve, ex primariis civibus aliqvi ad ſe pergant, qvibuscum de tollendis diſſenſionibus tractet. Illi autem, obſidum loco ſe petitos arbitrantes, inſecuritatem itineris, aliasqve civitatis neceſſitates cauſati, nullum ſe habere civem, qvem tanta in re poſſent mittere, reſponderunt.

Interea Prælati Eccleſiarum, Nobiles patriæ, Civitatumqve Legati, magno numero apud Viennam conveniunt. Ex Baronibus pauci; qvorum pars magna Cæſarem ſeqvebatur, pars ſeditionis eventum expectans longè à tumultu ſeceſſerat. Eizingerus, conſpiratiqve omnes, gloriabundi eo veniunt: ubi, veluti gravis belli victores, ingenti populorum lætitia excipiuntur; Viri ſapientes fortesq; & amatores patriæ appellantur, feſti dies aguntur. Convivia multarum epularum fiunt & invitantur, tota urbe ſaltationes agitantur: viri, matronæ, pueri, innuptæqve puellæ, excluſi Cæſaris carmina cantant; Ladislaum nobilem Alberti ſobolem brevi adventurum, prædicant; vinaqve crebris hauſtibus, invocato nomine novi regis, ebibunt. Auditorium exinde apud Carmelitas, in loco qvi curia dicitur, præparatum eſt. Ibi Ezingerus, advocata Elizabeth ſorore Ladislai,

Digitized by Google

diſlai, virgine jam viro matura, qvæ Viennæ in palatio remanſerat, eamqve manu prendens, pulpitum, ex qvo Johannes de Capiſtrano alloqvi plebes ſolebat, aſcendit atqve in hanc ſententiam fertur oraſſe: *Ingens mihi voluptas eſt hodie, Patres optimi, cum vos adeſſe freqventes animadverto, cupidos veſtro Principi, veſtræ patriæ conſulere. Neqve enim aliud conveniendo qværimus, niſi communem utilitatem. Hoc nobis, hoc cuivis incumbit, qvi nomine hominis cenſeri vult: qvoniam non nobis tantum nati ſumus, ſed amicis & patriæ; qvi ſibi duntaxat ſtudioſus eſt, eum extra numerum eſſe hominum, haud injuria putaverim. Nobis etſi hactenus benè gerendæ rei voluntas fuit, at certe poteſtas defuit Undecim jam annis, dura & acerba ſervitute oppreſſi fuimus Friderici Cæſaris: qvi nos loco mancipiorum habuit, neqve conveniendi neqve ſimul loqvendi nobis libertatem fecit: principem noſtrum abduxit, incluſumqve veluti captivum, nunc iſta nunc illa in arce tenuit: ſuper humeros noſtros Stirienſes poſuit, avaros atqve rapaces homines, qvibus honeſta atqve inhoneſta venalia fuerunt: præturas, judicia, conſulatus, ſacerdotia, pecunia vendiderunt. Conſilia, qvæ Baronum Prælatorumqve novimus, ſoli qvatuor direxere: qvi veluti qvatuor columnæ, & principatum noſtrum & Romanum Imperium gerere præſumpſerunt. Vectigalia publica, Ducalis Cameræ reditus, qvis neſcit ad Novam Civitatem deferri? Neqve contentus his Cæſar, nova telonia inſtituit, importabiles actiones induxit, ex qvibus ſe ſuamqve familiam pavit. Hanc nobiliſſimam virginem, jam plenis annis nubilem aſpicite, obſecro, qvo pacto tenuerit. Qvæ civis non dicam hujus urbis, ſed vilis cujusdam municipii non melius induta ad forum iret? laceras tunicas, laceros defert calceos: vix ei victus adminiſtratus eſt. Qvid illi regio pupillo accidere creditis, noſtro Principi, clariſſimæ Alberti ſoboli? durum ſecum atqvè a-*

Digitized by Google

ſperrimè agitur; neqve victum, neqve veſtitum regium habet. Ipſe contrà Cæſar, Ladiſlai auro dives (nam & Alberti theſaurum omnem aſportavit) uniones adamanteſqve comparat, pretioſè veſtitur, nova templa, magnificas ædes conſtruit, neqve hujus terræ curam gerit, niſi ut aurum noſtrum corradat. Si vaſtantur ab hoſtibus agri noſtri, abiguntur pecora, ruſtici capiuntur, ſi vexantur omnia, nulla eum ſollicitudo remordet: tacet, atqve inter ſuos ridet; ſi opem imploramus, non eſt, inqvit, argentum bello neceſſarium, niſi caſtrum hoc aut illud hypothecæ aſcribitis, niſi novam pecuniarum contributionem facitis. At auro exacto, nihil eſt in eo præſidii: damur nos noſtriq; prædæ, niſi nos ipſi arma ſumimus, viribus noſtris hoſtem propulſamus. Plus auri qvinqvaginta millia pondo ex Auſtria recepit, neqve vel unum aureum in utilitatem patriæ noſtræ aut.... expoſuit. En fidelem tutorem, en amantem conſangvineum! Noſtis hæc omnes, manifeſtas res dico: Vobis mihiqve iſta dolori fuerunt, ſed neqvivimus obſiſtere nimia oppreſſi tyrannide. Nunc autem aſpexit divina pietas humiles preces noſtras; miſerum pupillum, qvaſſatam patriam, oppreſſam gentem. Ecce ſimul aſſumus: nunc, nos in libertatem ut vindicemus, licet. Si conjungimur, unumqve ſapimus omnes, non eſt, cur Fridericum timeamus. Jugum ejus excutere jure poſſumus. Aſſunt litteræ, qvibus omni nos obligatione Fridericus abſolvit, ſi conventa non tenuerit. Violavit omnia, qvæ promiſit: liberi abſolutiqve ſumus. Utinam igitur libertate data, audeamus, viroſqve nos demum eſſe monſtremus. Suſcipiamus ipſi regimen terræ: repetamus dominum; jam grandiuſculus eſt, annos natus duodecim: non eſt, cur eum tutori, ne dicam diſſipatori, amplius relinqvamus. Imitemur exempla majorum: Wilhelmus Friderici patruus, Albertum noſtri Ladiſlai patrem in tutelam ſuſce-

Digitized by Google

ſuſcepit: verum cum bona ejus aut ſibi uſurparet, aut negligeret; non tulit Reinpertus de Walſe tantam injuriam, pupillum è manu tutoris eripuit, atqve in paternam hæreditatem reduxit. Qvid de Atheſinis dicam? nonne arma ſumentes Friderici Præfectos excluſere, Provinciamqve tam diu per ſeipſos adminiſtravere, donec eorum dominum Sigismundum ad eos Fridericus remiſit? Duces Auſtriæ tantummodo Albertus & Sigismundus eo tempore fuerunt, & ſubditorum ope ſunt liberati. Qvid nos facere oportet, qvi non ſolum Ducem Auſtriæ, ſed Hungariæ atqve Bohemiæ Regem, Dominum habemus? Eqvidem ſi meis auſcultare conſiliis vultis, crudeli Stirienſium dominatu vos liberos, veſtrumqve dominum reddam. Sunt forte nonnulli, qvi formidandam Friderici potentiam & Romani Regis nomen arbitrantur. Verum illi, præter Stiriam, Carinthiam, Carniolam nullus principatus obedit, Nec ſunt hæ Provinciæ Auſtriæ comparandæ; montanæ, pauperes, inermes. Nos & virorum numero & opibus multo ſuperamus. Qvippe, nec ſi Romanum imperium cum Friderico ſentiat, timere nos convenit: qvibus & Ungari & Bohemi & Sleſitæ ac Moravi pro communi Domino aſtabunt. Eſt præterea, qvo magis ac magis me figo: Ludovicus Bavariæ Dux, dominatu par Regibus, ex amita noſtri Principis natus; qvi nobis audentibus ingens auxilium pollicetur. Albertus Marchio Brandenburgenſis, cui hoc tempore nemo par induit arma, daturum ſe opem, venturumqve cum exercitu, ſi fuerit opus, conſtanter affirmat: nec Ciliæ comites nobis deſunt, Ladislao noſtro conſangvinitatis jure obnoxii. Qvin audemus, fortemqve ſumimus animum. Pudeat nos tandem, coram Ungenadio atqve Zebingero detegere caput, venalesqve manus eorum tangere: neqve genus neqve virtus his eſt, qvæ nobis eos præferat; ignoti homines, ignavi, craſſo ingenio, niſi apud Fri-

Digitized by Google

dericum locum inveniſſent, nullus eis in orbe terrarum Princeps victum dediſſet. Abjiciamus turpiſſimum jugum, atq; hæc monſtra hominum tetra, horrenda, extra patriam relegemus. Omnis nos ætas commendabit, qvi noſtro Regi fideles, Friderici tyrannidem depulerimus. Qvibus alto animo dictis litteræ Friderici pactaqve utrinqve percuſſa ut legerentur, juſſit, eisqve ſenſum, ut ſibi viſum eſt, præbuit. Si qvod obſcurum aut dubium fuit, ad ſuam intentionem interpretabatur. Regia ſoror uberes lacrimas effundebat, ſibi derelictæ fratriqve captivo petebat opem, plus tamen ejulatu qvàm ſermone circumſtantium corda pulſabat, atqve ad miſericordiam commovebat. Deinde qvicunqve regnante Friderico viſus eſt lædi, ſuam injuriam in medium adduxit. Nonnulli ut erant edocti, vociferabant. Alius Fridericum, alius conſiliarios, alius Camerarios accuſabat. Nullius officii non culpata perſona eſt: hic tumidus, ille crudelis, alius ſtultus, omnes avari & harpyjarum ſimiles dicebantur. Nam boni, qvi novitates horrebant qvietumqve Cæſaris dominatum amabant, fremente * conticebant, ne ſtulti pro ſapientibus haberentur. Laudare igitur omnes Ulricum, virumqve virtute præditum, boni & æqvi amantem, Ladislai tutorem, patriæ patrem dicere; ſeqvendam ejus ſententiam, excludendum Auſtria Fridericum, repetendum Ladislaum, aſſumendum terræ regimen, decernere. Deliguntur igitur duodecim viri ex omni ſtatu, hisqve belli pacisqve poteſtas permittitur. Capitaneus terræ Ulricus aſſumitur. Is eſt maximus Magiſtratus, qvi jus dicit. Nicolaus Druchſes, Hubarum magiſter dicitur. Hujus eſt publicas pecunias exigere, atqve in uſum Reipublicæ convertere. Magiſtratus cæteri pro neceſſitate conſtituuntur. Conſulatus Viennenſis in tanta re anxius, etſi Cæſari fidem ſervare vult, tamen plebis terrore compulſus in partes Eizingeri delabitur, fitqve corpus unum. Conventus deinde in hunc modum Cæſari ſcribit: *Divo Friderico Romanorum Regi Auguſto, Prælati, Barones, Nobiles, communitatesqve, Sereniſſimi Ladislai Regis, ſalutem dicunt. Convenientes apud urbem Viennenſem, de magnis patriæ neceſſitatibus acturi, vidimus ſcripta tua qvibusdam ex nobis tranſmiſſa, ſimulq; litte-*

*litteras diviſionum inter tuos & Ladislai prædeceſſores habitarum; inſcriptionesqve, ſecundum qvas tibi tutelæ adminiſtrationem permiſimus; teſtamentumqve Regis Alberti maturè diſcuſſimus: Nec perſvaderi nobis poteſt, Elizabeth Reginam filium ſuum Ladislaum alio modo tuæ Majeſtati tradere potuiſſe, qvàm Patris ultima voluntas ordinaſſet. Albertum autem, licet Ungariæ atqve Bohemiæ regnum acqviſiverit, dominium Auſtriæ nunqvam reſignaſſe comperimus, ſed illud filio ſuo non tibi dimiſiſſe. Sumus igitur Ladislao, veluti noſtro domino naturali, obligati. Cumqve tua Serenitas ea minime adimpleverit, qvæ per ſuas litteras promiſit, ſtabimus in hac ſententia, ut Ladislaus ad ſuam hæreditatem remittatur, omnemq; ad hoc operam, ut obnoxii ſumus, impendemus: ne qvisqvam de perfidia nos arguere poſſit, qvi Alberto & ſuis hæredibus maſculis fidelitatem promiſimus. Precamur igitur ſapientiam tuam, pro bono pacis & utilitate patriæ liberum Ladislaum ut ad ſua dominia nosqve remittat. Nos enim deinceps Ladislao Regi parebimus. Jam, qvi patriam ejus nomine regant, magiſtratus elegimus; Confidentes, benignitatem * haud nos diu in tali regimine dimiſſuram. Rogamus autem, ne cauſam nobis præbeas, qværendi apud alias gentes remedia & auxilia, per qvæ negato domino & nobis ipſis provideatur; qvæ res multorum poſſet eſſe ſeminarium malorum, neqve tuæ Serenitati neqve terre Auſtriæ conduceret.* Wiennenſes qvoqve & aliæ Civitates, hac concluſione recepta, litteras Friderico miſere: qvibus, ſe velle communis conſilii decretum ſeqvi, nunciaverunt; promiſſiones & juramenta reſignantes, qvæ Cæſari tanqvam tutori præſtiterunt; affirmantes, ſe illis amplius non teneri. Qvibus qvanqvam Fridericus reſponderit, *Conventum Viennæ habitum ſine conſenſu Principis, ſine Baronibus præcipuis, vim non habere; juramenta non poſſe absqve ſua voluntate reſol-*

reſolvi; Ladislaum adhuc pupillum eſſe, tutelam non expiraſſe, nihil ſe contra promiſſa feciſſe; debere ipſos melius deliberare: Illi tamen in propoſito perſeverantes, nunc hos nunc illos in ſuam ſententiam trahere nituntur.

Ea cum audiſſet Ulricus comes Giliæ junior, erectus animo, diem adveniſſe, qvo Friderico Cæſari obeſſe, Ladislao Regi prodeſſe poſſit, magnopere gaudet. Nam etſi Friderici Conſiliarius erat, non tamen pro meritis honoratum ſe arbitrabatur, ægerrimeqve ferebat, ſecretiores res absqve ſe geri; tribus conſiliariis omnia credi, ſibi fidem nullam haberi, ſimulqve cupiebat, Ladislaum Cæſaris manum exire, qvi Sororis ſuæ conſobrinæ filius eſſet. Sperabat autem, qvod poſtea ſecutum eſt, illo in dominium redeunte, omnium rerum ſe gubernatorem futurum. Hoc tempore non longe ab anno qvinqvageſimo fuit; qvamvis adhuc nutriendis criminibus operam daret. Vir ſtatura procerus, eminenti pectore, oſſe multo, carne modica, crure tenui, vultu pallenti, grandioribus oculis atqve ſangvinolentis, voce rauca, alto corde, ingenio perſpicaci ſed vario & inconſtanti: neqve labore fatigabilis, neqve fatigabilis voluptate; fidei promiſſorumqve parum tenax, ſimulator atqve diſſimulator, alieni raptor, ſui prodigus, dicendi agendiq; juxta promptus. Huic pater filiam Deſpoti Raſciæ deſpondit, græca perfidia maculatam, alioqvin facie & moribus honeſtam; ex qva maſculina ſoboles nata ante pubertatis annos abſumpta eſt. Inde matrimonii jus parvi ducens Ulricus, alienis ſe paſſim mulieribus miſcuit, multarumqve fœminarum pudicitiam violavit. Deniqve apud Viennam captus amore qvamvis nuptæ tamen proſtitutæ mulieris, virum ejus in clientelam aſſumpſit: utqve liberius adulterio dare operam poſſet, caſtri non ultra qvinqvaginta ſtadiis à Vienna remoti, qvod villam forenſem appellant, curam ſibi commiſit, uxorem ejus acturus, dum ille res ſuas ageret. Animadvertit tamen ignavus homo longo poſt tempore, conjugi ſuæ non ſibi blanditum eſſe: neqve potis verba tenere, inter æqvales Comitem incuſavit, ipſumqve accedens, licentiam repetendi domum petiit. Erat tunc apud Hainburgam Comes in finibus Auſtriæ & Ungariæ: qvi mente hominis ex delatoribus cognita, libertatem illi abeundi dedit, moxqve ſervos qvatuor, qvi eum appre-

apprehenderent inter eqvitandum, miſit. Incertum habeo an necem qvoqve mandaverit; illi, cum fugientem virum comprehendere neqvirent, ſagittis confodere. Inde Comes conjugem ejus ſolus, ac pene juſtæ uxoris cultu magnifico tenuit. Hanc Thomas Haſelbach, qvi villæ forenſis Præpoſitus, plebi eſt non incelebratus Theologus, Herodiadem ſolitus eſt vocitare, ſceleratam fœminam, cujus libidinem redimere viri ſangvine oportuit. Nec hujus duntaxat cauſa ſceleris ea meretrix fuit: ſed nobilem Comitem, qvi tanqvam Conſiliarius, Princepsqve Romani Imperii juramentum Friderico præſtiterat, ſingulariqve fœdere cum patre ſe obligaverat, fallere fidem, jusjurandum refringere, prodere Dominum compulit. Nam Comes, ut ea potiri ſuo ex arbitrio in Auſtria poſſet, qvam apud Ciliam habere metu patris non audebat, miſſis nunciis ad conſpiratores Auſtriæ, cœpta illorum commendat, ut proſeqvantur hortatur, omnia ex ſententia curſum habitura, ſi forti animo perſeverent, affirmat, auxilia ſe daturum, acceſſuros Hungaros pollicetur. Qvæ cum Fridericus ab exploratoribus cognoviſſet, optimum factu ratus, ambos Ciliæ comites ſibi conciliare, priusqvam parti adverſæ conjungerentur, Legatos ad eos mittit, qvi de conventione pertractent. Sed fruſtra hæc legatio fuit. Junior enim Comes ad res accenſus Auſtralicas, nihil aliud expectabat, qvàm Cæſarem exire Germaniam; qvo facto ſe qvamprimum ab Auſtralibus evocandum confidebat. Non eſt hic, ut opinor, qvoniam de Comitibus Ciliæ ſermonem habemus, ac de Juniori dictum eſt, de Seniori, extra propoſitum aut alienum, pauca referre, qvando nec patrem filio, nec filium patre minus dignum videmus. Comes Senior Fridericus nomine, Hermanno genitori corporis proceritati majeſtateqve pene par, ſed animi moderatione plane diſpar, durus atqve intractabilis, ſangvinis avidus, crudelitati & avaritiæ deditus, hoſtis Cleri, divini cultus inimicus, ſubditis gravior, vicinis odioſior, nulli amabilis, gulæ indulgens, libidini indulgentior. Hic cum filiam Nicolai Comitis Croatiæ, non minus probitate qvàm ſangvine generoſam, duxiſſet uxorem, brevi mores ſibi diſſimiles aſpernatus, ea repulſa in aliarum ſeſe connubia provolvit. At cum parentes utriusqve, magno labore, poſt aliqvot annos, diviſos conjuges in matrimonium reduxiſſent, prima nocte, qva Fridericus ad uxorem rediit, qvod parabatur ad pacem, vertit in necem. Efferatus

ratus enim, & à manibus novæ Concubinæ devinctus, arrepto cultro nobilem atqve honeſtam fœminam, ex qva prius Ulricum ſuſtulerat, neqve jus matrimoniale, neqve altitudinem ſangvinis, neqve commune pignus ſuſceptum advertens, ſceleratus occidit. Unde ad tribunal Imperatorium accuſatus atqve convictus, reus mortis adjudicatus, patri traditus, illius benignitate in multorum ruinam ſervatus eſt. Concubina, qvæ ſexus fragilitate ac fortaſſe coacta peccaverat, ut eſt juſtitia Principum, in profluentem merſa, alieni criminis pœnas dedit. At ille, poſtqvam Principes impune peccare cognovit, mortuo patre incredibile memoratu eſt in ſubditos qvàm turpiter debacchatus ſit: iſtis uxores, illis filias, ſorores aliis eripuit. Nusqvam virgo ſervari potuit: neqve qvas rapuit, in palatio more Principum tenuit, ſed corruptas indotatas reſtituit. Fabrum ferrarium aliqvando, cum ejus conjugem forma egregiam in palatium ſuſtuliſſet, atqve deinde reddidiſſet, illeqve violatam ſpreviſſet, non parvo ære mulctavit: ridiculum atqve indignum dictitans, plebeium hominem nolle mulieri condormire, cui Princeps conjacuiſſet. Nam ego, inqvit, alto ſangvine natus Comes non ſprevi amplexus ejus, qvam tu prius corruperas; tanqvam promiſcua inter omnes connubia eſſe vellet; minime tamen id jus aliis permiſit. Nobilem namqve adoleſcentem, qvi ſibi diu ſervierat, atqve inprimis acceptus erat, qvod ab altera concubinarum amari videbatur, excarnificatum neci tradidit. Sic homo multis ſceleribus illuſtratus ſupra octuageſimum annum vitam produxit. At mira res: nemo tam conſummatæ neqvitiæ reperitur, qvi non bonos in filio mores cupiat. Hic cum viderét, Ulricum filium uxorem fugere, meretricis amore perditum in ejus amplexu tabeſcere; ſæpè inter ſuos qveſtus, juſſit ad ſe filium accerſiri; niſi veniret, hæredem alium ſe lecturum minatus. Utqve majorem illi metum incuteret, nubilem qvandam ex ſuis ſubditis puellam legitimo matrimonio ducturum ſe finxit. Ulricus autem bis terqve vocatus, poſtqvam patris furorem nimis augeri animadvertit, cum neqve disjungi meretricis amplexu valeret, neqve paternum imperium diutius contemnere fas putaret, mulierem præcedere juſſit, ipſe paulo poſt ſeqvitur. Pater ut filii ſcortum egregio comitatu appropinqvare didicit, incertus diu qvid ageret, tandem ex Concubinis ſuis unam accerſit, veſtitamqve more Principum, ac nobilium

bilium caterva cinctam illi obviam mittit; utqve meretricem meretrix blande recipiat, per indignationem imperat. Sic enim, filio qvod doleret, facturum ſe credidit. Qvod cum ſecus eveniſſet (nam id honori magis qvàm contumeliæ deputatum eſt) filium inter paucos allocutus, ſcortum relinqvere, atqve uxori hærere admonet: niſi pareat, futurum exhæredem, aſſerit. Cui Ulricus, mi pater, inqvit, ſine me hanc amare fœminam, ſi me vivum cupis; moriar ſi me ſeparas. Intuere teipſum, memento qvia matrem meam occidiſti, ne Concubinæ disjungereris amplexibus: noli ex filio exigere, qvod ipſe Pater non præſtitiſti; ſine me filium eſſe tuum, nil facio me indignum, dum paterna veſtigia ſeqvor, amo, ſcortor, bibo, voluptati obſeqvor, tuus ſum filius, ex te hos habeo mores. Si vis auferre naturam, auferes & vitam. Tum pater vera locutum intelligens filium, morumqve ſuorum memor, fruſtra, inqvit, laterem lavo; nec vincere neqve flectere naturam cuiqvam licet; vive ut libet, fili. Sed ſcito, qvia in te noſter ſangvis finem habebit, vetusqve Ciliæ domus nomenqve noſtrum tua culpa delebitur. Hæc libuit idcirco referre, ut Dei patientiam vel potius providentiam admiremur, qvi tales Principes ad noſtrum flagellum dominari permittit, qvos ſæpè brutis animantibus cernimus vitioſiores; qvaleſcunq; tamen ſunt Principes, qvia gladium habent, & timendi & reverendi ſunt. Sanè comitatum Ciliæ ad Principatus honorem Sigiſmundus Cæſar primus erexit. Ex qva re nata diſſenſio inter Comites & Auſtriæ Duces diu Stiriam Carniolamqve laceravit. Demumqve Friderico imperante in hunc modum ſublata eſt. Renunciarunt Comites ordinationi Sigiſmundi, qvæ adverſus privilegia Domus Auſtriæ proceſſerat. Exinde Fridericus de novo Comites Ciliæ creavit, ea lege ut perpetuum fœdus ſecum tenerent, utqve ipſis ſine maſculina & legitima prole decedentibus, Comitatus ad Auſtriæ Duces rediret. Nunqvam tamen erga Cæſarem ſincerus animus fuit, nunqvam pura mens Comitum. Sæpè res novas machinati ſunt; nunc ſpolia in agris Cæſaris commiſerunt, nunc committentibus præbuere favorem. Cumq; plurima eorum caſtra commixta caſtris Cæſaris eſſent: neceſſarium videbatur, ante ingreſſum Italiæ cum his convenire, intelligere qvid animi haberent, atqve an fœdus antiqvum tenere proponerent. At cum legati miſſi nihil de conventu retuliſſent, Albertus Germanus

Cæſaris Auſtriæ Dux, ambos Comites in Petaviam vocat, eos adit, locutusqve multa, cum juniorem flectere neqviret, ſeniori ſvadet, ad colloqvium cum Cæſare Laibnitiam veniat. Qvod eſt opidum ſupra Muram fluvium non longè à Græcio bavario; ubi magnam olim fuiſſe civitatem, tumuli qvamplurimi ſepulchrorum jacentes indicant, & marmorei multi lapides vetuſtis inſcripti litteris, qvæ Romanorum nomina referunt, qvos rexiſſe terram aliqvando crediderim. Nam regionem hanc, qvæ modo Stiria dicitur, vocatam prius Valeriam, & in Provinciæ modum redactam, non eſt obſcurum. Igitur in Laibnitia cum Cæſar Seniorqve Comes non ſine magna Alberti induſtria conveniſſent (nam Comes nunc literas publicæ fidei, nunc alias res ſuſpectas habuerat) tutelam regii pueri qvo jure Cæſar acceperit, qvomodo & qvanto tempore geſſerit, calumniasqve ſibi per Auſtrales impoſitas refert; articulos contra ſe datos confutat: inſolentiam & perjuria gentis exponit; ulturum ſe injurias, correpturum ſcelus promittit: Comitem vetuſti fœderis memorem eſſe, rogat, ne ſe Auſtralibus jungat; Vicinum ſe bonum, Principem fidelem, amicum ſeſe præbeat verum, hortatur; filiumqve, ne temeritatem ſeqvatur Auſtralis populi, cohibeat. Poſt varios ſermones, ait Comes: de geſtis Auſtralium nihil ad ſe fore delatum: juſtum ſibi Cæſarem videri, tutelam pupilli regii ad eum jure pertinere: vetus in memoria ſua fœdus eſſe, illi hærere; fidem ſe nullo pacto violaturum; bonum Principem, optimum ſe vicinum pollicetur. Qvid filius ſentiat, ignorare ſe, dicit: toto conatu, ut Cæſaris partes ſeqvatur, curaturum ſe, aſſerit; promiſſurum pro illo nihil, affirmat. Satis ea Cæſari videntur: fuiſſentqve ſatis ex viro bono. Sed malum animum verba non obligant; qvi aliud in pectore clauſum gerunt, aliud in ore promptum habent: hoſce homines hoſtium loco qvàm amicorum tutius accipias. Cæſar à Comite ita recedit, ut in ejus parte nihil periculi futurum putet.

At ubi ad Græcium reventum eſt, nova in horas adferuntur: Auſtrales dietim pejora moliri, atqve nunc iſtum nunc illum ex baronibus in ſuam ſententiam ducere, plurima cum vicinis Principibus noxia pertractare, niſi præſto Cæſar ſubveniat, actum de ſuo regimine fore. Tum qvoqve Henricus Senſtleben ex Romana curia veniens, Cæſarem adit, Nicolaum Papam ad coronationem celebrandam

dam non benè accinctum, urbem frumento vacuam, diviſum Romanum populum; Italiam nutantem, hiemem aſperam dicit: Placere qvoqve Romano Præſuli & univerſo cœtui Cardinalium aſſerit, tranſitum Cæſaris ad æſtatem proferri. Qvæ legatio moleſta Cæſari, plerisqve Conſiliariis gratiſſima fuit: qvi, remanente in Auſtria Cæſare, facile ſedari poſſe tumultus, arbitrabantur; recedente vero, amitti Auſtriam non dubitabant. Stat tamen propoſitum Friderici, vel cum maximo detrimento Italiam petere. Interea gens Ungarica, ad qvam miſſus fuerat Hartungus de Kappel, legalis ſapientiæ conſultiſſimus, Legatos ad Cæſarem remittit Paulum Epiſcopum Agrienſem, Tubertũ Comitẽ de Prata, & alios, qvibus adjunctus erat per Comites Ciliæ Benedictꝰ de Thurotio, qvi Cæſarem Grætio recedentẽ invenientes, in Aridam ſecuti ſunt: qvod eſt opidum flumini Muræ adjacens, Comitum de monte forti, ubi auditi, hujusmodi legationẽ expoſuere: Dixerunt enim, *in feſto Sancti Michaelis, qvod proximè defluxerat, Ungaros qvi Viennæ fuerant ut ſæpè alias, ſuum regem petiviſſe. Qvo negato, inducias ad annum prorogatas fuiſſe. Dixiſſe tamen aliqvos ex conſilio Imperiali, ſi Cæſar ante ſuum in Italiam tranſitum, ab Auſtralibus ſeu Bohemis, Regem ut daret, peteretur, futurum ut Imperator Ungaris eum potius qvàm aliis traderet. Fuiſſe autem Ungaros medio tempore cum Bohemis Moravisqve congregatos, deliberaſſe, Regem petere. Placuiſſe Bohemis ac Moravis, Ladislaum primo Hungariam ingredi, exinde in alias terras tranſire. Optare ergo Ungaros, precarique obnixe, cum jam Cæſar in Italiam profecturus ſit, Ladislaum ad eos mittat, in ejus principale Regnum, in quo natus, baptizatus & coronatus eſt, exinde datus Imperatori: qui eum diu non ſine grandi Ungariæ jactura tenuerit: regnum illud, ſcutum Chriſtianæ fidei, non poſſe neque velle amplius abſque Rege ſuo manere.* Legatus autem Comitum Ciliæ, Hungarorum petitioni morem geri petebat. Qvibus auditis, Cæſar deliberationem in aliam diem recepit, poſtmodum in Leubèn hoc reſponſum dedit: *Petiviſſe quidem Ungaros ſuum Regem apud Viennam, fatebatur: negatum tamen fuiſſe,*

iſſe, ajebat, quoniam illi rei dari tunc opera non valuiſſet: cum deliberatio multorum, quæ ad dandum his aut illis Regem neceſſaria noſcebatur, propter feſtinum in Italiam tranſitum haberi non potuiſſet. Minus id nunc perfici poſſe, jam ſe in itinere conſtituto: verum eſſe, quod de induciis expoſuiſſent: ideoque non poſſe ſe verum credere, quod Auſtrales dicerent, Ungaros ſecum ſentire: nam id eſſet ſtantibus treugis fidem frangere. Rogare, ut pacem, ut promiſſa, tenerent: quoniam Romam ſua ſublimitas non Coronæ cauſa ſolum ire, verum etiam propter commune populi bonum, pro commodo Regni Ungariæ, pro paſſagio contra Turcas inſtituendo; ad quod ordinandum jam Philippus Burgundiæ Dux apud ſe verba feciſſet; at opus eſſe id agere cum Papa: velle igitur Romæ ad eam rem navare operas: petere, ut & Hungari eo mitterent, de bello cum infidelibus gerendo cogitarent, cum Chriſtianis pacem cuſtodirent. Atqve hoc Ungaris. Legato autem Comitum Ciliæ dictum eſt: *relatum eſſe Cæſari; Comites illos apud Auſtrales nuncios habuiſſe, eorumque propoſitum commendaſſe. Auſtrales Regem Viennæ petere, Ungaros in ſuo regno: Comites, Ungarorum petitioni aſſiſtere. Impoſſibile eſſe his atque illis ſatisfieri, audiſſe legatum, reſponſum Ungaris datum; id ſuis Dominis referret, ſuaderetque eis, ne fidem fallerent, neve res novas aut in Auſtria aut in Hungaria quærerent.* Hungari replicantes, Regem non ideo à ſe petitum eſſe, dicunt, ut violare treugas velint: qvi fidei tenaces eſſent. At cum ſcirent, Auſtrales Bohemosqve Regem petere, noluiſſent negligentes videri, ſimulqve ſuo regno conſultum ivíſſent; cui Regem plurimum habere conduceret, quem ſi Cæſar amplius negaret, non poſſent Apoſtolicæ Sedi cæteriſqve Chriſtiani orbis Principibus qverelam non facere. Rem Paſſagii laudabilem eſſe, Cæſariqve pro officio Romaniqve nominis majeſtate incumbere; optare ut ei apud Nicolaum Papam ex animo intenderet; id ſibi apud homines honori, apud Deum merito futurum, non tamen idcirco ſuum Regem

Hun-

Digitized by Google

Hungaris eſſe negandum, Fridericus autem ubi cognovit, induciarum fœdus ab Hungaris ſervandum eſſe, ſatis ad iter Italicum habere dijudicans, dicit Legatis: uſqve ad reditum, Regis negotium differendum: in Italia non diu ſe manſurum: cum redierit, Ungaris potius qvàm aliis Ladislaum crediturum: Auſtralibus verò Regem petentibus ea vice neqvaqvam auſcultandum ſcirent. Atqve ita expeditos, remiſit. Paulus tamen Epiſcopus cum Caſpare Pædagogo regio, dum hæc aguntur, nonnulla de tradendo Rege clanculum marchinatus eſt, qvæ poſtea ſuo loco referentur.

Proſecutus exinde ſuum iter Fridericus, ad oppidum Sancti Viti pervenit; qvod eſt Carinthianorum caput: ibiqve Nativitatis Dominicæ feſta peregit, ad qvem locum & Ladislaum Regem proficiſci juſſit, in Italiam ducturus eum: non ſolum ut Auſtralium eriperetur inſidiis, verum etiam ut peregrinos puer mores ediſceret. Nunc Reinpertus de Walſe, qvi ſe Romam iturum cum Cæſare promiſerat, clam recedit, reverſusqve domum cum Wolffgango fratre majore hujuſcemodi literas ſcribit: *Quamvis tibi, Cæſar, tanquam familiares & Conſiliarij fidem dederimus; tamen quia propter nonnulla negotia nobis incumbentia, neque conſilio neque ſervitio tuo intendere poſſumus, utrique renunciamus, nosque promiſſis abſolvimus: quod ne graviter feras oramus.* Qvorum morem qvamplures ex Auſtria nobiles imitati ſunt, ſcribentes, ſe deinceps Friderico, velut Tutori, nolle teneri, tanqvam unius partis ſit, altera nolente fœdus promiſſaqve tollere, incertum ſtultitia an malignitate id egerint. Volens autem Cæſar de Comite Ulrico Ciliæ fieri certior, an contra ſe ſentiret, ſignificaverat ei: famam ad ſe delatam fore, qvod is Eizingero conjunctus ſit, mutationesqve Auſtriæ nutriat. Id autem non ſe opinari verum, dixerat; rogaveratqve, ſecum ut Romam iret; honorem ſtipendiumqve promiſerat. Ille verò cum Patris conſenſu Legatos ad Sanctum Vitum miſit Georgium Ungenadium eqvitem, multo abdomine gravem; Leonardumqve Secretarium non indoctum virum & amantem doctorum. Qvi hunc ſermonem habuere: Qvod optaſti, Cæſar, Ulricum Ciliæ Comitem ſeqvi te Romam; optaret & ipſe vehementer, ut & tibi morem gereret,

reret, & Cæſaream coronationem videret, noſti tamen, inter Gubernatorem Hungariæ & Giſcram Bohemum ingentes eſſe contentiones: eas Ulricus dirimere cœpit: infectum relinqvere negotium non licet: qvod ſi perfecerit, ut ſpem habet, non minus tuæ ſerenitati & Ladislao Regi ſubditisqve amborum proderit, qvàm ſi tecum Romam iverit. Qvod autem Eizingero contra te junctum Ulricum aliqvos aſſeverare tua ſublimitas ſcripſit, id ipſe conſtanter negat: neqve putat, Eizingerum hoc dicere, qvod falſum ſit. Comes enim in cauſa Auſtrali contra Cæſarem neqve ſentit, neqve ſenſurus eſt. Poſthæc nonnullos articulos obtulerunt, qvos dicebant, Sigismundum hubarum Magiſtrum Cæſari porrexiſſe; qvi hujuscemodi fuerunt: Comitem Ciliæ falſam monetam cudiſſe, eamqve dediſſe militibus ſtipem, deinde bonam repetiviſſe: ſtipendiarios ejus rei qverelam hubarum magiſtro feciſſe: inde Cæſaream Majeſtatem & infamiam habuiſſe & inutile ſervitium: Comitem in exercitu contra Galitium trecentos eqvites minus habuiſſe qvàm promiſiſſet, ſtipendia tamen illorum ſuſcepiſſe: tractatus cum hoſtibus Comitem diutius protraxiſſe, ut affecti tædio Provinciales obſidionem ſolverent, ipſe Galitium ſolus obtineret: conſilia rei bellicæ non communicaſſe Baronibus, ut imperatum fuerat: inſidias ad captivandum magiſtratum hubarum poſuiſſe: Studuiſſe qvoqve ante id tempus opidum Laa & arcem, Friderici è manibus clam ſurripere. Qvæ omnia calumnioſe dicta per magiſtrum hubarum affirmabant; eaqve confutare nixi ſunt. Ajebant etiam, Procopium Eqvitem de Rabeſtain Bohemum, ex commiſſione conſiliariorum Cæſaris apud Bohemos Ulricum Comitem, ut levem, indignum fide, atqve infamem, detuliſſe: Ladislaum qvoqve Farcaſſium ſimilia apud Hungaros, inſtigantibus Cæſareis Conſiliariis, & Comite dixiſſe, referebant. Cæſaream verò majeſtatem Ulrico promiſiſſe, cum in conſilium eſſet receptus, ſi qvæ in eum dicerentur, nolle ipſum celari. Magiſtrum hubarum gravem impoſuiſſe Comiti notam, Procopium & Ladislaum turpia locutos eſſe de ipſo: neqve comitem redditum certiorem. Non convenire igitur ſibi, vel conſulere vel ſervire amplius Cæſari, neqve velle ulterius ſe obnoxium. Ad hæc Cæſar, libenter, inqvit, Comitem in Italiam duxiſſemus nobiſcum, qvem veluti Conſiliarium, familiarem, & Principem noſtrum cariſſimum habemus; & in qvo fiduciam ſingularem gerimus: remanenti

verò

Digitized by Google

vero non imputamus qvicqvam. Solum illud dicimus: qvia de nobis non eſt qvod qveri poſſit. Neqve enim articulos magiſtri hubarum, qvos enarratis, unqvam vidimus: neqve mandato vel ſcitu noſtro, adverſus eum, aut Procopius aut Farcaſſius locutus. Verum ſi redeuntibus nobis ex Italia, qvod divina favente pietate brevi futurum ſperamus, adverſus hoſce homines Comes agere voluerit, non negligemus qvæ ſunt Principis partes adhibere. Renunciationem autem conſiliariatus ac ſervitii neqvaqvam admittimus; confidimusqve, Comitem ipſum, ut eſt juramento aſtrictus, fidem erga Nos ſervaturum: qvi ſe nobis ſcripto ſuo contra omnem hominem auxilio futurum promiſit.

Atqve ita Legatis Comitum remiſſis, Villacum ſe confert. Id eſt, opidum Eccleſiæ Bambergenſis ſupra Dravum ſitum, non longè ab Italiæ finibus. Eo in loco, fuerunt plures ex conſilio, qvi Cæſari remanendum in Patria ſuaderent: nunc tumultus ſedandos eſſe; coronam Romanam alio tempore recipi poſſe: conſideranda Comitum Ciliæ verba; penſandas eſſe Auſtralium litteras, qvæ dietim mitterentur: obviandum præſenti ruinæ; extinguendum incendium, dum parvum eſſet; medendum recenti vulneri, ne poſtqvam vis veneni præcordia penetraverit, fruſtra qværatur remedium. Tum dicta Senſtleben & Romani Pontificis repetuntur, qvæ Cæſarem ab ingreſſu Italiæ deterrebant. Dubio autem anxioqve inter tot adverſantia Friderico litteræ Æneæ redduntur & Apoſtolica ſcripta, de qvibus ſupra retulimus. Qvibus lectis animus Cæſaris erigitur: vocatisq; Proceribus, qvibus plurimum credere conſvevit, tranſitum ſuum haud qvaqvam differendum, ait; cujus ubiqve terrarum fama vulgata ſit. Jam nobiles ſuperioris Germaniæ Proceres Italiam ingreſſos, Ferrariæ ſe manere: Italos omnes iter modo ſuum cupere, qvæ de Papa audita eſſent, falſa eſſe: qvi nunc Cæſarem ſuis ſcriptis feſtinare hortatur. Imperatricem propediem Italicum portum appulſuram. Ordinem præſcriptum ſine turpitudine mutari non poſſe. Eizingerum nimis videri penditum, ſi ejus cauſa Cæſar retroceſſerit, tantumqve apparatum fruſtra duxerit; Tutelam ſe malle perdere qvàm cœptum relinqvere. Confidere, ſe propediem reverſurum, ſtulta æmulorum conſilia correpturum. Conſentiunt omnes, ubi firmatum Principis animum intuentur: nemo adverſatur; laudant omnes

mnes conſtantiam & magnanimitatem, ſi qvi ſunt, qvibus ea ex uſu non videntur, tacent, neqve brachia contra tendunt. Tum duo, qvi ſapere inter omnes creduntur, Johannes Neipergius & Waltherus Zebingerus, veteres amici Cæſaris, qvi etiam cum Patre crediti ſunt * ad regendam patriam in abſentia Cæſaris relinqvuntur. Johannes Ungenadius, qvem tertium Stiricæ ſapientiæ Cæſar habere ſolitus eſt, ad res Italas ducitur.

Ibi & Bohemi & Ungari convenerant domi Nobiles qvamplurimi, qvi Romanam videre coronationem, Italiæ ſpectare mores, militiæ cingulum mereri, magnopere optabant. Ibi qvoqve Dux Auſtriæ Albertus erat germanus Cæſaris, qvi ſplendidum ex Svevia comitatum ad ſe vocaverat: cupidus & ipſe, qvamvis Romæ in anno Jubilæo fuiſſet, rurſus Italiam ingredi & fraternæ coronationis adeſſe ſolennibus. Ut autem decretum eſt, ſeqvendum iter, Legati ad Nicolaum Pontificem ire jubentur; Thomas Haſelbach Theologus, Ulricus Ridrer Juriſconſultus, & Henricus Senftleben Scriptor Apoſtolicus, ex conſilio Cæſaris. Viri cum litterarum periti, tum rerum experimentis edocti: qvi, Fridericum Italiæ proximum, certumqve veniendi, nuncient; appararíqve coronationi res neceſſarias deputent: qvæ per Cæſarem facienda ſunt, bono animo majeſtatem ejus facturam, afferant. Ad Venetos autem mittuntur Michael Comes Virginopolitanus, veteri atqve alto ſangvine natus, & Johannes Hinderpachius Secretarius Cæſaris, Pontificii juris egregiè peritus ac facundia nobilis: qvi paulo poſt in Scola Patavina Magiſterii gradum accipiens id honoris promeruit, ut inſignia Doctoratus ex more capeſſens, præſentem Cæſarem univerſamqve curiam ſe laudantem habuerit. His qve commiſſum eſt, Senatui Venetorum dicere: Fridericum prope affore intra dies paucos, eorum terras amice fidènterqve ingreſſurum; commeatumqve exercitui petere; rebus venalibus taxari pretia, cupere, ad tranſitum fluminum naves apparari, ordinari diverſoria, prohiberi ne qvid inſidiarum aut injuriarum fiat: Cæſarem ſuæ familiæ nihil inſolentiæ permiſſurum. Qvibus in Senatu Veneto auditis, è veſtigio qvatuor primarii cives eliguntur, qvi ad fines ditionis proficiſcantur, Cæſari gentis ducem dominatum univerſum, ut eſt Italiæ mos, verbis dedant, caſtella & urbes aperi-

ant,

Digitized by Google

ant, commeatum ſine pecunia præbeant, ſummum honorem impendant.

Cæſar relicto Villaco, Dravoqve flumine tranſmiſſo, alpes tranſcendit, qvæ Germaniam Italiamq; disjungunt: atqve locum deſcendit, cui Canale eſt nomen. Ibi montes dextra læyaqve cœlo vicini perpetua nive rigentes mirum in modum iter anguſtant. Qva cum Bohemi & Hungari perveniſſent, mirati locorum aſperitatem, anguſtos aditus, præruptas ſemitas, montium altitudinem; in alium ſe migrare mundum exiſtimabant, recteqve tales Romano imperio metas natura datas arbitrabantur. Ibi accolæ triplici ſermone utuntur: theotonico, Italico & Sclavonico, nullum tamen horum rite pronunciant. Ejus dominium Eccleſiæ Bambergenſi, cujus in orientali Francia memoranda ſedes habetur, Henricus Secundus Imperator dono dedit. Exinde territorium Eccleſiæ Aqvilegienſis incipit, qvod Veneti poſſident. Nam Ludovico de Deck Patriarchæ, contra ſe arma ſumenti, id Dominii, jure belli noſtra memoria ademerunt: qvi arcem inter montes, ubi plurimum coartantur, diligenti cuſtodia ſervant. Neqve hac ex Germania in Italiam, ſine horum voluntate, tranſitus eſt. Fluvium, qvi vallem perlabitur, Tulmentum vocitant: qvem nonnulli Timavum eſſe, ex propinqvitate nominis opinantur. Commutat enim vocabula tempus, neqve ſuam ulli rei formam ſinit eſſe perpetuam. Huic ſententiæ Liburnorum terra, qvæ proxima eſt, alludit. Liburni enim ea loca tenuerunt, qvæ nunc Carinthianorum dicuntur: ſicut vetuſta monumenta teſtantur, qvæ apud Solium, non longe ab Opido Sancti Viti, freqventia monſtrantur, priſcis inſcripta litteris, Liburnorum illic civitatem fuiſſe manifeſtantibus. Inde illud eſſe *Virgilianum* pleriqve autumant.

Anthenor potuit mediis elapſus Achiuis
Illyricos penetrare ſinus, atqve intima tutus
Regna Liburnorum & fontem ſuperare Timavi.

Qvod tranſeuntem per Liburniam Anthenorem hanc viam feciſſe, *Virgilius* velit: qvæ de Liburnia commodior eſt Italiam petentibus. Qvam opinionem *Virgilius* ipſe deſtruit, qvi Timavum intra-

re novem hoſtiis in mare confirmat, qvod de Tulmento non invenitur. Hinc alii maximam vim aqvarum, qvæ circa ſanctum Johannem atqve Tibinum & in Carnis in capite Hiſtriæ oritur, & mare per diverſa hoſtia ingreditur, Timavum eſſe crediderunt cui ſententiæ idem Poëta conſonare videtur, qvi non fluvium ſed *Fontem Timavum* nominat; qvia parum fluat in ultimo maris Adriatici ſinu, cum vergit ad ſeptentrionem. Potuit enim Anthenor ex Liburnia per Laibacum in Carnos deſcendere, atqve per forum Julii Patavium proficiſci: qvod iter exercitum ducentibus aptius eſt, haud tot, qvemadmodum de Canali diximus, anguſtiis clauſum. Alii fluvium apud Patavium hoc nomine Timavi deſignatum volunt. Qvod mihi non placet: cum procul ibi montes abſint; neqve id verum eſſe poſſit, qvod *Virgilius* ait: *Vaſto cum murmure montis exire flumen, & hoſtiis novem in pelagus ferri.* Neqve *Martialis* huc qvadrant verba, qvi Timavum Aqvilegiæ proximum velle videtur, dicens: *Et tu Ledæo fœlix Aqvileia Timavo.* Idcirco nos, hujus rei difficultate dimiſſa, ad inſtitutam Hiſtoriæ materiam revertamur.

Cæſar, Alberto cum parte copiarum præmiſſo, Regem Ungariæ Ladislaum ſecum ducens, Kal. Januarii Italiam intravit, anno poſt Jubilæum primo: atqve apud Venzonum, qvod eſt primum Italiæ opidum muro cinctum, Legatos Venetorum, Viros Patricios domi potentes, obvios habuit: qvi ſe Regemqve Ladislaum ingenti gaudio ſummaqve reverentia exceperunt. Ibi Præſes Patriæ, qvem locum tenentem appellant, ac tota terræ Nobilitas Clerusqve, cum reliqviis Sanctorum occurrens, Cæſarem in opidum introduxit: ubi ad victum omnia, & copioſè & ſine pretio, adminiſtrata ſunt. Qvocunqve Cæſar in territorio Venetorum pervenit, occurrere freqventes populi, laudare ſplendidum Cæſaris comitatum, mirari novos habitus, diverſos mores, arma lucentia, pulcherrimos eqvos, decoras juvenum facies, flaveſcentes copioſasqve comas, lactea colla: commendare ſpeciem Cæſaris, Imperio dignam dicere, gravem aſpectum, prudentem hominem judicare. Multa ſuper Ladislao Rege proloqvi, angelicum vultum, qvietos mores, ultra ætatem geſtus extollere, onuſtas auro galeas, gemmis ornatas veſtes, oſtendere digitis. Mundare plateas, templa domosqve ornare, triclinia ſternere; hortari patres, admonere minores; flumina navibus operire, invitare, offer-

offerre, præſto ad omne obſeqvium eſſe. Potiſſime autem Tarviſini ſingulari affectu Cæſarem inſpexerunt: memores, olim ſub ditione Auſtralium ſe fuiſſe: qvorum adhuc in Prætorio ſigna videntur. Patavini qvoqve, non ignorantes, ad Imperium ſe pertinere, ſuum Dominum avide intuebantur: qvamvis metu Dominii Veneti nil publicè dicerent. Honores univerſi ſub nomine Venetorum impenſi ſunt. Nunc Prælati Eccleſiarum, nunc Præſides Civitatum, nunc Scolarum Rectores, doctiqve viri, coram Cæſare orantes, ut eſt mos Italis, eminentiam Imperii, præſtantiam Imperatoris, efferre laudibus: offerre Dominium Venetorum, commendare Italiam ſuo Principi, damnare lites, ſvadere ſtudia pacis: precari Cæſarem, ne ante Italia excederet, qvàm Provinciæ ſtatum componeret.

Inter hæc Teutones plurimi ex Svevia, Franconia, Rheniqve partibus, per vallem Tridentinam, Veronam Mantuamqve tranſeuntes Ferrariam veniunt, ibiqve Cæſaris præſtolantur adventum. Qvibus Borſius Marchio Eſtenſis ex Curia ſumptum præbet. Ea re cognita, mox Fridericus, relicto Patavio, cum Legatis Venetorum, qvi ſe Romam usqve ſecuti ſunt, ad Atheſim pergit: eoqve flumine tranſmiſſo, Borſium Marchionem, plurimos Italiæ Proceres, de Malateſtis, de Faventia, de Corizio, de Palavicinis, deqve aliis vetuſtis domibus, expectantes invenit: qvi ſe ſtatim ad pedes Cæſaris proſtraverunt, ſuum Principem venerantes. Inter Atheſim atqve Ferrariam plurimæ paludes ſunt, aditu difficiles: qvas omnes Borſius navibus ſtravit, ac per eas veluti per pontem iter Cæſari fecit. Qvo Ferrariam introducto, incredibile eſt, qvantam univerſus populus lætitiam agitaret, qvot Judi fierent, qvis domorum & templorum ornatus, qvæ facies urbis eſſet. Borſius ipſe, læto atqve hilari vultu tunc ſe honoratum jocundumqve oſtendebat, cum Cæſari ſummum deferri honorem, cum cæteris geri morem, cum vina hinc deferri, inde cibaria diverſa, ceram, confectiones, bladiqve maximam copiam, ex curia miniſtrari hoſpitibus cerneret: vocare nunc iſtum nunc illum, qværere, benè an omnia ſe haberent; ſupplere defectus, nihil ſatis reputare qvod ageret: caſtigare tardos, laudare diligentes, augere ſumptus; intrare cubiculum Cæſaris, malè ordinata corrigere, convivia omnia venationum piſcationumqve generibus inſtruere: Matronas Virginesqve facie pulchras accerſire; ſaltationes,

tiones, militares ludos inſtruere; nullam ſpeciem voluptatis negligere; omnem magnificentiam oſtentare.

Franciſcus Sfortia Vicecomes, qvi paulo ante Mediolanum potitus erat, ſeqve gentis Ducem juſſerat appellari, magno vir ingenio, & omnium qvi apud Italos arma gerunt rei militaris peritiſſimus, forma & fortitudine egregius, eloqventia vulgari præcellens, ad conciliandam hominum gratiam amoremqꝫ promerendum efficax, ut primum Cæſarem intraſſe Italiam certior factus eſt, filium primogenitum, Galiatium nomine, ex Blanca Philippi qvondam Ducis Mediolani filia, novem annos natum, Alexandrumqve Germanum, primoresqve Lombardiæ Proceres, ad eum mittit; eqvos armaqve dono ferentes. Qvi apud Ferrariam auditi, in hanc ſententiam verba fecerunt. Dixerunt enim Franciſcum Mediolanenſium Ducem Imperatoris adventu magnopere lætatum eſſe; qvi vexatam multis cladibus Italiam, viſo Domino qvietem habituram, exiſtimat: excuſatum ſe reddere, qvod neqve per ſe ipſe veniſſet, neqve ſuos antemiſiſſet. Nam & Cæſaris adventus diu retardatus in dubium iverat; & res Lombardiæ per Venetos, ſe abſente, turbari potuiſſent: remanſiſſe illum ad tuendam Imperii Provinciam, qvam Cæſaris nomine teneret. Orare Cæſaream ſublimitatem, vel tunc, vel cum Roma rediret, ſuam terram Lombardiæ viſere, coronam Mediolani velit accipere: daturum bono animo locum, aperturum iter, facturum qvæ fideles vaſallos erga dominum decent. Dona mittere parva, qvæ fidei pignus eſſe velit. Cæterum ſuam perſonam, liberos, fratres, exercitus, civitates in poteſtate Cæſaris ponere, eiqve commendare. Legatos, qvi Romam irent, Coronationiqꝫ intereſſent, libenti animo mittere. Tum qvoqve Galliacius puellus, orationem ad Fridericum Latinam intrepidè aptéqve pronunciavit; adeoqve vultu geſtuqve ſerioſum ſe præbuit, ut in ætate tenerrima virilem animum omnes agnoſcerent. Fridericus ea, qvæ Franciſci Legati dixerant, non magni exiſtimavit; uti plus habentia verborum qvàm nervorum. Laudavit tamen oblationes ejus, dixitqve: illas jure fieri. Commendatum ſibi Franciſcum, pro meritis, proqve conditione Lombardiæ, futurum. Nunc non eſſe propoſitum, ire Mediolanum: in reditu, qvam viam capiat, adhuc incertum. Oratores, qvi

Digitized by Google

qvi Romam irent, non renuere. Ludovicus etiam Marchio Mantuæ, qvi eloqventiam ſtudiaqve liberalia ab ætate prima cupide ſectatus militiæ tamen laboribus incumbens, inter primos belli Duces apud Italos claruit; ad Cæſarem Ferrariæ manentem venit, ſe ſuaqꝫ obtulit. Multi præterea ex Lombardia Cæſarem adiverunt, alii ſuorum Feudorum inveſtituram petentes; alii, ne Ducatus Lombardiæ ad Imperium devolutus negligeretur, obſecrantes. Porro Borſius, qvi nondum erat de feudo inveſtitus, altiorem cupiens gradum, ex Marchione ſe Ducem creari optavit. Qvam rem Fridericus, ante Coronam Romæ receptam minime ſe temptaturum, cum rediret autem, qvod reip. conduceret, conſideraturum facturumqve dixit.

Nec Bononienſes Majeſtatem Cæſaris neglexerunt: qvi miſſis ad eum Oratoribus, illi ſe atqve urbem commendaverunt; petentes, ut Bononia tranſitum faceret, qvod eum cupide in ſua civitate viſuri honoraturiqve forent. Eſſe tamen plures cives, dicebant, Bononia pulſos, qvi ſeditionem in populo feciſſent: orare, ne qvem illorum ſecum adduceret, ne qvid tumulti fieret. Libet hic pauca de Bononia referre. Urbs antiqva, potens, Bononia eſt armis ac legibus: in agro Italiæ optimo ſita, monte planoqve ſolo gaudens. In radicibus Apennini montis fluvio parvo, qvem vocitant Rhenum, adiacens; cujus Provinciam olim Æmiliam dixere; nunc Romandiolam appellant. Namqve cum Longobardi ex Pannonia digreſſi, univerſam circa Padum Galliam occupaviſſent, Æmilia in poteſtate Cæſarum remanſiſſet, ejus populi, qvia Romanis viverent Legibus, nec Longobardorum Tyrannidi paruiſſent, Romani vocati ſunt: Provincia primum Romana, ac demum tractu temporis Romandiola dicta eſt. Cui ab Orienti, Picenus ager & Adriaticum mare opponitur; ab Occidenti, Longobardia, qva Mutina, Rhegium, & agri Bojorum habentur: Septentrionem illi Padus claudit; meridiem Appennini montes excipiunt. Cujus caput Bononia eſt, litterarum ſtudiis florens, Legibus ac Philoſophiæ parens. In ea tum bonos mores exteri non cives ediſcunt. Civitas ipſa neqve legibus neqve more tenetur: populus inqvietus, novitatis avidus, ſeditioſus, invidus; rapinæ, cædi, incendiis aſſvetus; neqve juſti neqve boni tenax. Nemo illic tam infimæ conditionis eſt, qvi non ſe principatu dignum

dignum ducat: omnes invadere dominatum attemptant; audentqve nefanda: contentiones freqventes agitant, factiones innumeras habent, partes partibus inſidiantur: neqve fides, neqve religio qvenqvam trahit; univerſos ambitio poſſidet: non frater à fratre tutus eſt, non ſocer à genero; nihil apud eos jura ſangvinis valent, ubi calor arma promovit; nec patri filius ignoſcit. Fictæ inter illos amicitiæ: ſimulata ſunt qvæcunqve in pace agunt: aliud in ore promtum habent, aliud in corde occultum gerunt: neqve jurati promiſſa tenent; lingva ſe juraſſe, mentem injuratam ſervaſſe, dicunt. Romanam Eccleſiam dominantem ſibi fatentur: Legatus tamen Apoſtolicus, niſi furori eorum ceſſerit, aut cæditur aut excluditur: reverentia penes Legatum eſt; potentia penes cives; titulum illic Romanus Pontifex habet, non Dominium. Sæpius hos cives noſtra tempeſtate meminimus aſſumptis armis motiones feciſſe. Sedente Martino Papa, Canneculi & Lambeccarii, Lodovicum Cardinalem Arelatenſem, Apoſtolicæ ſedis Legatum, excuſſum bonis omnibus expulerunt, primarios cives in Palatium vocatos trucidaverunt; urbem cædibus ac rapinis impleverunt. Temporis tamen exigui, ut ille ait, manſit concordia diſcors. Inſurgentes Canneculi Lambeccarios invaſere: qvibus cum illi pares eſſe non poſſent, in exilium profugerunt. Plurimas inde cædes Canneculi perpetrantes, & ipſi alia factione depuſi ſunt. At cum recuperaſſet Eccleſia Bononiam, Antonius Bentivolius, qvi pluribus annis in exilio fuerat, domum rediens poſt paucos dies in ſuſpicionem adductus, per Eugenii rectores in curiam accerſitus, capite truncatus eſt. Qvæ res indigna populo viſa, novæ rebellionis cauſam præbuit. Erat enim Antonius nobili genere natus, multisqve bonis artibus imbutus, plebi & optimatibus carus: nec qvicqvam morte dignum perpetraſſe credebatur. Ob qvam rem filius ejus Hannibal ex Concubina natus, audax & manu promptus, accerſito Baptiſta Cannetulo, hominum qvi tunc viverent ſceleratiſſimo, in ultionem Patris erectus, populum adverſus Eccleſiam accendit: trucidatisqve nonnullis reſiſtentibus, dominatum urbis invaſit. Nullum tamen inter malos homines diuturnum fœdus. Scelere vindicatur ſcelus. Nam cum Baptiſta conſortis impatiens, Hannibalem per inſidias occidiſſet, velletqve ſolus, ut ante fecerat, ex ſua libidine Civitatem... Antonianos adverſos habuit: cum

cum qvibus in foro pugnans, ubi ſuos cedere animadvertit, fractus animo, cum paucis fugiens in ſubterraneum ſpecum ſe abdidit: deinde pueri cujuſpiam manifeſtatus indicio, fumi moleſtia compulſus exire, cum ſuis omnibus neci datus. Fuerunt, qvi cor ejus aperto pectore rapientes ritu ferarum dentibus laniaverint; alii viſcera momorderunt, cruorem alii biberunt. Tanta rabies odii mentes eorum irrepſit. Reliqvum cadaver partim igne abſumptum, partim ſuibus eſca permiſſum. Sicqve turpiſſimis Baptiſtæ moribus turpiſſima mors conſonaqve ſucceſſit. Intravit & Nicolaus Piceninus aliqvando Bononiam, civitatemqve miſera ſervitute, minori tamen qvàm mereretur, oppreſſit: qvamvis Franciſcus ejus filius pœnas dederit; qvi captus à Civibus, excuſſusqve omni argento, diu in carcere illic cuſtoditus eſt. Porro factio Antoniana, prærepto civitatis imperio, non habens ex Antonii familia virum, cui regimen committi poſſet (ſolus enim ex Hannibale puerulus infans extabat) cum audiſſet Florentiæ virum eſſe, nomine Sanctum extra matrimonium ex Antonio natum, inopem, lanificio vitam ducentem; mox mittit, qvi eum Bononiam trahant. Atqve hunc pupillo tutorem, Civitati rectorem præficiunt. Qvamvis enim ſtulta Bononienſium turba nonnullos in palatio nutriat, qvos vocitat Antianos; ſumma tamen omnium rerum ad Sanctum defertur: neqve Antiani alii leguntur, qvàm Sancto ejusqve factioni accepti. Dum vixit Eugenius, civitas illa poſt rebellionem Eccleſiæ ſemper infeſta fuit, qvod illo mandante occiſus Antonius putabatur. At eo naturæ ſatisfaciente, Nicolao qvinto in ejus locum ſuffecto, Sanctus ad Eccleſiæ reverentiam rediit, permiſitqve Legatum mitti Bononiam, geriqve nomine Romani Pontificis univerſa: ſic tamen, ut dominantis nomen Romanus Pontifex, rem vero Antoniana factio retineret; excluſiqve Canneτuli & omnes Sancto adverſantes remanerent. Hos igitur ne ſecum Cæſar adduceret, Bononiam ingreſſurus, Legati Bononienſium flagitabant.

Poſt Bononienſes, auditi Florentini, qvi advenerant, Cæſarem, ne Romam petens ſe prætereat, multis precibus orant: Civitatem Imperio devotam, rem ſuam publicam commendant: viarum compendia, hoſpitiorum commoditatem, qvibus iter Tuſciæ præſtat, in medio proferunt. Apud Ferrariam igitur, qvæ via recipienda

enda ſit, in conſultationem deducitur: qvod aliud iter per Flaminiam & agrum Picenum, qvem nunc Marchiam vocant; aliud per Bononiam Tuſciamqve patebat. Variæ tunc in conſilio ſententiæ fuere. Qvi Bononiam Florentiamqve vitandam ſvadebant, Bononienſem populum ferocem, infidum, ſuſpicioſum, rapinæ aſſvetum, dicebant. Nihil his eſſe credendum, qvi fratres, parentes, liberos, prodere ſoleant. Florentinos ſemper Romani nominis hoſtes fuiſſe, Henrico ſeptimo, Ludovico ſecundo, Karulo qvarto, Sigiſmundoqve, Cæſaribus inſidiatos, veneno multos mortales extinxiſſe: perfidos homines, fallaces, ſola fraude potentes: hoſtes Regis Aragonum, Renati Regis amicos; Regi Franciæ, qvem ferebant Imperium affectare, ſingulari amore devinctos. Timendum, ne, dum illi ſtudent, in Cæſarem ſcelus ordiantur, qvem Veneti Senatus amantem creditum, tuto intrare Florentiam, nemo qvi ſapiat, exiſtimaverit, atqve ut qvisqve poterat timorem augebat. Et qvidam ſanè ita putabant: qvidam, etſi Florentinos minimè ſceleratos crederent, Venetorum tamen affecti partibus, Cæſarem ab Etruſco itinere deterrebant, ne Florentinorum officio demulceretur. Cæſar autem, qvi mentem cujusqve affectumqve noſſet, nil tale de Florentinis ſuſpicabatur. Neqve Bononienſes, nulla injuria laceſſitos, fidem rupturos arbitrabatur. Cupiebat qvoqve Florentiam viſere: qvam orbe toto nominatam urbem, Anteceſſoribus ſuis inviſam atqve inacceſſam ſciebat; qvæ pluribus Cæſaribus reſtitit, multos exercitus fugavit. Audiverat, civitatem ſplendidam eſſe, magnificè ædificatam, honeſto populo plenam, ſericeas aureasqve veſtes fieri, pictores egregios inveniri, fuſores, ſculptoresqve ſingulares; mechanicas omnes artes apud Florentinos miro modo florere, diciqve inde Florentiam. Tum vero, Leonoram Sponſam mari adventantem, propediem Talamonis portum appellere, ſibiqve Senis obviare, ſperabat.

Dimiſſa ergo Ferraria, verſus Bononiam pergit, cujus territorium ingreſſus, Beſſarionem Legatum Apoſtolicum mox occurrentem reperit: Græcum hominem, barbatum & cucullatum. Qvem Cæſar diu multumqve demiratus eſt: qvoniam inter Latinos neqve Monachis neqve Clericis ſecularibus nutrire barbam fas eſt. Hic olim in Græcia Sancti Baſilii regulam profeſſus, cum ſanctum magnumqve virum ageret, Nicenæ plebis Epiſcopatum obtinuit; deinde, cum

Patri-

Patriarcha Conſtantinopolitanus & Imperator Romanorum Florentiam veniſſent, inter omnes Orientales qvi aderant, & doctior & gravior exiſtimatus, ad Cardinalatus ordinem eſt aſſumptus. In qvo multa ſuæ virtutis experimenta demonſtrans, Plutarchum de factis dictisqve Socratis memorabilibus, ac Metaphyſicam Ariſtotelis, pluresqve alios tractatus, è Græco in Latinum ſermonem vertens, gratus omnibus eſt effectus; maximè autem Succeſſori Eugenii Nicolao, qvi propter ſingularem ejus induſtriam, difficillimam omnium Legationem Bononiæ credere ſibi non dubitavit. Is Cæſarem nomine Romani Pontificis ac Bononienſis populi ſumma veneratione ſuſcipiens, in urbem eum conduxit: multa de moribus Orientalis Eccleſiæ, non ſine Cæſaris admiratione, locutus.

Tunc & Legati Senenſium advenerunt; Imperatorium adventum ſuæ Civitati gratiſſimum affirmantes. Qvi, cum cæteris in rebus placuiſſent, in eo tamen Majeſtatem Cæſaream offenderunt, qvia, non omnem ejus Comitatum intra urbis mœnia recipi poſſe, dicebant; petebantqve dividi multitudinem, ac per turmas tranſire, ne amplius qvàm octingenti Eqvites uno tempore in oppido reperirentur: neqvaqvam hoſpitia pro majoribus copiis poſſe parari. Fridericus autem, multo plures cum Sigiſmundo, Karulo, Henrico, cæteriſqve Cæſaribus, Senis fuiſſe didicerat; neqve Civitatis amplitudinem ignorabat: ſimulqve certior effectus erat, multa de ſe ſuſpicari Senenſes; qvi etiam populi magnam partem extra urbem propulerant. Corripuit itaqve Legatos, qvi talia nunciabant; bonoq; animo Senenſes eſſe juſſit. Nam ſe pacificum, nulliqve gravem, venturum, aſſeruit: comites velle omnes ſecum habere; qvod ſi defuerint hoſpitia, miſſurum partem in proximas civitates. Pauca hic referre de Civitate Senenſi, non eſt alienum: ut in aperto ſit cauſa, cur timidam hanc legationem Senenſes emiſerint. Civitas Senenſis, hac tempeſtate noſtra, poſt Florentiam primum in Etruria locum, agrumqve latè patentem obtinet: pluribus & ambitioſis opidis caſtelliſqve dominatur. In ea primum Nobiles imperium habuere, qvorum ad huc turres exſtant, atqve alta palatia, monumentaqꝫ opere ſumptuoſo conſtructa. Verum his modo deſidia torpentibus, modo inter ſe diſſidentibus, ut nulla potentia longa eſt, plebs ſibi dominatum arripuit. In ea qvoqve, ut fit, ab ignavo ad induſtrioſum ſumma rerum auctoritas delata eſt. Fuerunt, qvi dominium invadentes,

Q 2 dentes,

Digitized by Google

dentes, novem viros in Magiſtratu haberent, qvamvis eſſent ipſi qvam multi: alii duodecim viros ſibi præfecerunt. Itaqve vocati ſunt, illi, Novem; iſti, Duodecim. Rurſus alii, cum Civitatis leges moresqve reformaſſent, Reformatores appellari meruerunt: atqve nunc hi, nunc illi dominium ſibi uſurpavere. Verum ante annos qvinqvaginta, Duodecim viri ex palatio pulſi, omni imperio abdicati ſunt, ſervilemq; vitam degunt. Reformatores & Novem viri, cum plebe, munia civitatis æqvo partiuntur jure: Magiſtratus aliqvos, cum Nobilibus qvaſi precario, communicant; in palatium Nobilitas non admittitur. Timentes igitur Senenſes, ne, qvod ſæpe in adventu Cæſarum factum norant, urbis regimen mutaretur, neve Nobiles & Duodecim Viri priſtinæ dignitati favore Cæſaris redderentur; omnes, qvi per ætatem ferre arma valerent, ex Nobilibus ac Duodecim viris, extra urbem per municipia relegarunt: neqve ſic ſatis fidebant, optimumqve id factum arbitrabantur, ne ſe potentiorem intra mœnia Cæſarem acciperent. Qvorum timorem non parum Æneas Senenſis Epiſcopus augebat. Qvi nobili Picolominorum familia natus, apud Cæſarem auditus potensq; creditus generi ſuo favere, veteremqve dignitatem domus per amicitiam Cæſaris qværere putabatur. Atqve hæc cauſa fuit, qvæ, limitare comitatum Cæſari, Senenſes adduxit. Æneas vero longè ab eo propoſito erat: qvi jam datus Eccleſiæ, interdicta ſibi ſeditionum conſilia norat; neqve plus ſuæ domui ſtudebat, qvàm ſororum liberis, qvos inter regentes habebat; ſimulqve Cæſaris animo nihil turbulentum, nihil odioſum ſvaderi poſſe didicerat. Qvibus ex rebus cum trepidos cives animadverteret, ſeqve ſuſpicionibus annotatum, Senas veniens, non diu illic moratus eſt, ſed invidiæ cedens, in Telamonem cum Collegis nobilibusqve matronis & virginibus ad ſuſcipiendam, ut ante diximus Imperatricem miſſis, è veſtigio ſe recepit. Michaelem tamen Fulendorfium prius amiſit, Imperialem Protonotarium, Svevia natum, ex opido qvod Rotenburgium vocant; recti animi virum, magniq; cordis, ſupra morem Patriæ facundum & doctum; qvi cum Senas introiſſet, ardentibus invaſus febribus, intra paucos dies, priusqvam ſuprema Eccleſiæ Sacramenta ſuſciperet; egregium ſpiritum exalavit; confeſſus tamen, & pro qvavis culpâ Deo conciliatus. Cujus funus, in Eccleſiam Senenſem primores Cives, ipſeqve Pontifex urbis

Æne-

Æneas ſeqventes, exeqvias ei magnificas exhibuerunt. Civitas qvoqve vexillum populi, ſuaqve ſibi ſigna donavit. Sepultus eſt autem loco inſigni, in Eccefia prima Civitatis. Cujus tumulum cum Cæſar poſtea vidiſſet, virum de ſe meritum, ſuaqve cauſa defunctum, altè ſuſpirans, devotis precibus divinæ pietati commendavit.

Leonora vero, qvæ in Kalendis Novembris Telamonis portum appellere debuit, dum hæc aguntur, aliqvanto tardius qvam promiſſum erat, ingreſſa pelagus, cujusdam Negotiatoris Januenſis navem aſcendit, feliciqve vento Septam venit: qvæ urbs magna eſt in littore Affricæ, per Avum ejus Regem Portugalliæ multa vi qvondam expugnata, & in hanc usqve diem in ſolo barbarico contra potentiam omnium Affricanorum retenta. Qvod autem in diem dictam Leonora mare non intravit, in cauſa fuerunt Jacobus Motius & Nicolaus, Sacerdotes; qvi ad dandum ſibi annulum miſſi, cum inter eundum latrones incidiſſent, in præfixo tempore Portugaliam attingere neqviverunt. Qvievit autem Leonora apud Septam diebus tribus; nunqvam tamen è navi deſcendit. Deinde recepto ut optabat vento, per anguſtias Gaditani freti in mediterraneum mare devecta eſt. Ductores ejus fuerunt Alfonſus Marchio Valenciæ regio ſangvine natus, ac Johannes Epiſcopus Conimbricenſis, & alii ex conſilio Regio Viri nobiles, ornati omnes, & ad regium ſplendorem magnificè inſtructi. Naves ex Genua duas majores habuerunt; ex Portugalia circiter viginti, qvas Garavellas appellant. In tota claſſe duo millia virorum navigarunt. Imperatricem multæ nobiles & matronæ & virgines ſecutæ ſunt. Navis Leonoræ ſublimior omnibus, veſtita pannis aureis, vexillis undiqve cincta, magnis velis acta, adverſus impetum Barbarorum egregiè communita: ubi aſſiduæ tubæ cornuaqve exaudiebantur; mille qvoqve inſtrumenta muſica concrepabant: ſumma omnium lætitia plenaqve voluptate claſſis ibat. Jamq; Promontorium in conſpectu erat, qvod caput de Pals vocitant, non procul à Kartagine nova in terra Hiſpania. Ibi cum Leonora, recentem qvæ aqvam afferet, unam ex Garavellis miſiſſet, ſubito cœli facies immutata eſt, venti exorti vehementes, obſcuratus aër, adeo nigra & obſcura tempeſtas facta eſt, ut nedum proximam navem ſed neqve tangentem ſe comitem videre qvisqvam poſſet: omnia in cœca caligine agebantur. Terror omnes invaſerat, vela magna ex parte di-

Digitized by Google

te diſciſſa, qvarundam navium etiam mali confracti ſunt. Laborantibus ſociis nemo ſalutem afferre, ſuum cuiqve periculum nimis eſſe. Sola in tanto diſcrimine Leonora fortem habere mentem, parvi facere diſcrimen, hortari nautas rudentibus manus apponere, ſerenitatem mox futuram polliceri, animiqve tantum oſtendere, qvantum vix credibile fuerit fœmineum pectus præ ſe ferre. Sed cum vis imbrium atqve ventorum neqve conſilio neqve auxilio locum faceret, Gubernatores, ut in tali re conſvetum eſt, qvo tempeſtas tulit, vela verterunt. Diſſipata claſſe naves in diverſum actæ ſunt: Garevellæ aliæ huc, aliæ illuc diſiectæ; ex qvibus una in portum Piſanum mirabili velocitate delata neminem habuit, qvi de navi Imperatricis ſolidum nuntium daret. Patronus autem Garavellæ, qvam ſupra retulimus, aqvatum miſſus, cum aqva recepta ad Imperatricem rediret, in ipſo tempeſtatis turbine claſſem amiſit; vectusqve rapidis ventis Talmonem primus omnium venit: ubi Legatis Cæſaris inventis, cum neqve dicere ipſe Legatis neqve audire ab eis certi qvicqvam de Imperatrice valeret, triſtis abiit: qværitum, ſi forſitan vel in Corſica vel in Sardinia ſocias naves offenderet. Varius interim rumor per Italiam de Cæſarea ſponſa ferebatur. Qvidam nondum eam intraſſe pelagus, affirmare; alii, ſubmerſam pelago, dicere; nonnulli captam in Affrica Barbarisqve ſervam, referre; pleriqve, in Cataloniam delatam, apud Avunculi conjugem feſtis indulgentem diebus, aſtruere. Sed nihil horum veritas habuit. Qvippe ductor Imperatricis, adverſus procellas in Libyam ferentes diu multumqve reluctatus ſpiritum tandem adeptus molliorem, cum non poſſet in Corſicam, iter juxta littus Arragonicum tenens in ſinum Gallicum ſe recepit: ac, repertis illic nonnullis piratarum navibus, non longè à Marſilia prælium cum his commiſit: qvod cum piratæ ferre non poſſent, in ſcaphas deſilientes fuga ſalutem petiverat, naves eorum captæ exuſtæqve ſunt. Claſſis tunc omnis in unum redierat, ſimulq; procedebat: duabus tantum Garavellis vi tempeſtatis in aliud iter compulſis. Cum vero in conſpectu Provinciæ navigatio fieret, comperit Marchio, in portu villæ, cui Franca eſt nomen, aliqvas piratarum naves confugiſſe, nuntiavitq; oppidanis, eas ſibi uti ſine mora traderent. Qvod cum illi negaſſent, portum liberum tutumqve omnibus eſſe dixiſſent, indignatus vi rapere naves è portu tentavit:

ſed

ſed repulſus multis ex opido miſſilibus, non ſine periculo ſuorum in altum pelagus ſe recepit. Indeqve miſſis in terram aliqvibus tabellariis, presbyteri, qvos Cæſar in Portugaliam miſerat, de omnium ſtatu rerum Legatos apud Telamonem morantes certiores fecere; Illiqve cuncta reſcripſerunt.

Jam Cæſar ex Bononia receſſerat, petiturusqve Florentiam, montes Apenninos aſcenderat. Sunt autem Apennini montes altiſſimi in Italia, qvorum initium ex Alpibus eſt, qvæ Galliam ab Italia ſejungunt, non procul à Civitate Albenga: porriguntur autem per totam Italiæ longitudinem, ac velut in folio qvercino qvandam videmus eminentiam, dorſum Italicum faciunt; nunc Liguſtico mari, nunc Adriatico propinqvantes. Qvos Appenninos idcirco nonnulli dictos autumant, qvoniam Pœnus Annibal eos tranſiens oculum amiſerit. Qvod mihi non eſt omninò perſvaſum: cum non Penninos, ſed Appenninos, dicamus; qvod nomen etiam ante Hannibalem fuiſſe putaverim. Corruptum magis crediderim eſſe diminutivum ab alpibus; qvod Itali Alpininos pronunciarent, qvod minores eſſent his Alpibus ex qvibus oriuntur. Neqve probandam ego vel Iſidori Hiſpalenſis, vel Ottonis Friſingenſis ſententiam, puto; qvi maximos illos montes, ex qvibus Rhenus, Rhodanus, Padusq; fontes habent, Appenninos eſſe contendunt. Plus apud me Leonarti Aretini ſententia valet, qvi montes inter Germaniam & Italiam eminentes, proprio nomine, veluti per qvandam excellentiam, vocatos Alpes affirmat. Iſidori qvidem usqve adeo proceſſit error, ut montes etiam, qvi Pannoniam ad Auſtrum cingunt, Appenninos dici putaverit; & ab eis Pannoniæ nòmen prodire. Cujus ſtultitiam qvæ poſſit excuſatio protegere, nullam invenio: niſi montes illos conjungi alpibus, Alpes autem Appennino connexos dixerit. Qvod ſi admittamus, unicus erit qvodammodo totum in orbem mons; vanamqve reputabimus diverſorum nominum varietatem. Nam & Pyrenei, qvi Galliam ab Hiſpania ſecludunt, ab Alpibus derivantur. Alpes ipſæ per Sveviam deſcendentes, humiliores factæ, ſupra Danubii fontem in Rauracum aſſurgunt, procedentesq; magis Necarum ex ſe fundunt. Deinde ad Franconiam tranſeuntes, in Bohemiam, Moraviam, atqve Hungariam protenduntur: donec Sevo monti ſe jungant, tractoq; ductu longiori Ripheis ſe jugis admiſceant: Caucaſum

caſum qvoqve contingunt, & in Tauri promontoria dilabuntur. Qvod ſi diligentius cuncta rimemur, non deficiet nobis aliqvid dorſi, per qvod ex Tauro, nunc altius, nunc ſubmiſſius, & Sinai & Æthiopum montes Atlanti jungamus. Faceſſat igitur Iſidori ſententia, Appenninumq; ſolum eum montem accipiamus, qvi dorſo longiſſimo ab alpibus Galliarum usqve in Pharum Siculum Tarentinumq; ſinum duobus protenditur cornibus. In cujus cacumen cum Fridericus veniſſet, primus omnium inferum mare conſpicatus, comites admonuit, hinc Affricam, illinc Hiſpaniam navigantes petere, atqve ubi Sardinia, ubi Corſica, ubi Baleares Inſulæ, cunctarumq; decus inſularum Sicilia, jaceret, digito deſignavit. Ubi autem tranſmiſſis altioribus jugis ad collem ventum eſt, unde videri Florentia poteſt, incredibile eſt qvanta omnes admiratio Germanos impleirt. Urbs latiſſima, ingenti mole murorum, multis turribus, templis ampliſsimis, altis ædibus, publicis ac privatis ædificiis ad regiam magnificentiam faſtigiatis, univerſa in conſpectu reddita ſtuporem cunctis ingeſſit. Tot præterea ſuburbana palatia, tot viculi, tot freqventia municipia, caſtella nobilium, monaſteria religioſarum perſonarum, in circuitu viſuntur, ut omnis vallis, qvæ de monte Feſulano in agrum Piſtorienſem extenditur, una civitas videretur; riteqve loco nomen *Florentia* datum omnes dicerent, qvæ ſuper omnes Italiæ urbes floreret. Neqve melior exterius, qvàm intra, urbs habita: hujus munditiæ deliciæqve penè cœleſtes exiſtimatæ ſunt. Virorum mulierumqve veſtitus ſupra modum egregius, Viri facundi & graves, mulieres forma pudicitiaqve præſtabiles; omnia fora triviaqve mirifice adornata, in portis, in plateis omnibus pueri innuptæqve puellæ tranſeunti Cæſari decantantes. Ingreſſus eſt autem Fridericus Florentiam duodecima Kal. Februarii: exceptus honore maximo, ſummaqve totius populi & alacritate & aviditate; qvod multis ante ſeculis non contigerat. Occurrerunt autem illic Cæſari duo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Apoſtolicæ ſedis Legati; Philippus Bononienſis, Germanus Nicolai Pontificis, Johannes Sancti Angeli, natione Hiſpanus; gratia & auctoritate in collegio potentes: qvi *Pontificem maximum miro deſiderio Caſaris adventum morari dixerunt: parata eſſe coronationi qua neceſſaria viderentur; latum populum, univerſum ſacrum ſenatum plurimum conſolationis habere, ipſosque muros urbis*

qvan-

quandam alacritatem præ ſe ferre. Sibi autem commiſſum eſſe, ut Cæſari comitatum faciant, atque orbis domino protectorique matris Eccleſiæ & advocato, honorem impendant. Qvos Cæſar, actis ſummo Pontifici, ut pro tempore viſum eſt, gratiis, læto vultu complexus eſt: multa cum Johanne ſeorſum locutus, qvo cum ſibi vetus familiaritas erat, in Alemania jam pridem contracta.

Florentiæ qvoqve, Legati Comitum Syllacei ad Cæſarem venientes in hanc ſententiam loqvuti ſunt: *Dominis noſtris, dive Cæſar, poſtquam tecum fœdus iniere, ſemper animus atque propoſitum fuit, voluntati tuæ gerere morem, tuisque rebus præſidio eſſe, ſi tuam ſerenitatem pari erga ſe mente fideve reperiſſent. At cum tua Majeſtas in eos mutata ſit, neceſſarium eſt & ipſos mutare conſilium. Neque enim Domini noſtri ſtabilitatem in tuis promiſſionibus inveniunt: ſicut res plurimæ docent, ex quibus aliquas tuæ ſublimitati breviter exponemus. Obſidebant pridem, ut noſti, Comites noſtri Caſtellum, cui Lindau nomen eſt; idque triduo poterant expugnare, ſi tua Majeſtas, ut erat obnoxia, auxilium præbuiſſet. Noluiſti juvare: ſed, ne vel tuis vel Ladislai Regis provinciis aliquod illinc detrimentum exurgeret, obſidionem ſolvere juſſiſti, paruerunt Comites, non ſine gravi damno. Surrexerunt & Ungari adverſus eos, factisque propugnaculis in terra Syllacea, multum agri pecorisque atque hominum prædati, rogata tua ſerenitas opem ferre, quamvis collectum militem haberet, neque auxilio fuit neque præſidio. Sæpe inſuper tua Majeſtas cum gente Hungarica pacis tractatus habuit, in quibus ſibi ſuisqve conſulens, Dominos noſtros veluti mortuos præteriit. Qvibus ex cauſis intelligunt noſtri Comites, non eſſe ex re ſua, tenere ſibi promiſſa, cum tu ea parvi facias. Renunciant ergo fœderi, ſcriptisq́; omnibus inter te ſeqve habitis, neqve poſthac tuæ Majeſtati obligatos ſe qvovis pacto ducent.* Qvibus dictis, petiverunt infra tres aut qvatuor hebdomadas Cæſarem ex ſuis aliqvem in Auſtriam mittere, qvi caſtrum villæ Bertoldi ex manibus Ulrici Comitis reciperet, qvia cuſtodiam ejus amplius nollet. Ad qvæ Cæſar hujusmodi reſponſionem præbuit: *Ex his, quæ dicta ſunt à vobis, intelligimus, dominos veſtros cauſam qværere, qva contra nos aliquid attentare posſint. Sed nulla. Nam ſi qva eſſet, eam minime tacuiſſent. Quæ autem per vos relata ſunt, qvàm ſint inanes, & ipſi noſcunt & vos ex verbis noſtris mox intelligetis. De Caſtello Lindau ſic res geſta eſt. Obſederunt, ut dixiſtis, Comites illud: ſed cum locum natura & arte munitum nulla vi poſſent expugnare, clanculum ad nos miſerunt, ut ob-*

ſidionem ſolvere juberemus; ne ſuopte ingenio recedentes, ſtultè eos conſilii pœnituiſſe videretur. Geſſimus morem voluntati eorum, famæq; ſuæ conſuluimus. Quid hic mali eſt? agere nobis gratias debuerunt, qui & infamiam & damnum eorum avertimus. Quod autem de negatis auxiliis relatum eſt, miramur, qua fronte dicatur. Sed audent per nuncios affirmare, quod præſentes ipſi nunquam præſumerent dicere. Quippe ſubditi terrarum noſtrarum, Stiria, Carinthia, atque, Carniola, juſſi ſunt ad omnem Comitum neceſſitatem præſto eſſe, ſive Hungari ſive Turci dominia eorum invaderent. Unamq; ſemper & eandem curam habuimus & noſtrarum & Comitum Provinciarum: quarum damna veluti noſtra vitare ſtuduimus. Teſtis eſt nobis Johannes Stubenbergius, quem ſæpe de partibus Auſtriæ in Stiriam miſimus, ut ſi opus eſſet militem cogeret in auxilia Comitum. Quod de tractatibus pacis tactum eſt, quis non riſu magis indigere quam reſponſo dixerit? quomodo enim neglectos ſe Comites dicere poſſunt, cum tractatus penè omnes inter nos atque Hungaros habitos ipſe Comes Senior & inchoaverit & concluſerit; neque verba in illis alia ſint quam ejus ſvaſu & auctoritate recepta? Non eſt igitur quod in nos retorqvere Comites valeant. Neque merito neque jure fœdus reſcindere aut obligationes ſolvere poſſunt, quæ non temporanea ſed perpetua magnis de cauſis acta firmataqve litteris atque ſigillis. Deceret enim recepti beneficii memores eſſe, qui per nos ad gloriam Principatus erectos ſe norunt; norunt; quorum bona in noſtris Principatibꝰ conſtituta, ſemper tuta fuerunt: qui ſæpè in adverſis fortunæ caſibus & noſtra & progenitorum noſtrorum ope ſalvati ſunt. At mala mens aſſuetusq; fraudibus animus, neq; verbo neq; ſcripto ligari poteſt: fruſtra litteris tenere hominē ſtudeas, quem beneficia non retinent. Videant ipſi Comites, an ex bono & æquo nobiſcum agant, ſi dum pro communi utilitate Reipub. Chriſtianæ, proque Germanici nominis honore, Romam petimus, Imperiales infulas accepturi; contra nos aliquid moliantur. Nos certe neque fœdus neque litterarum nexus eis remittimus: quos juramento nobis aſtrictos, ut Imperii Principes, ne fidem fallant, (ſi tamen per naturam aut conſvetudinem eam tenere poſſunt,) admonitos facimus experturi cum eis remedia, ſi ſe pactis aut naturalibus vinculis liberos opinantur. Caſtrum autem Berchtersdorff ſi noluit Comes Ulricus amplius cuſtodire, debuit, priusquam ex Germania exiremus, id nobis reſignare. Neque enim latuit eum noſter exitus. Nunc cum remotiſſimè à domo ſumus, niſi id nobis usque ad reditum conſervarit, perfidiæ nota carere non poterit. Nos

illud

Digitized by Google

Illud aliquando ex manibus ſuis reqvirremus. Atqve cum his mandatis Oratores remiſit.

Inter hæc Leonora circa Liguſticum littus navigans, cum ventis teneretur adverſis, qvatuor & centum dies in navi manſit; neq; portum ingreſſa eſt ullum, præter illum, de qvo ſupra mentio facta eſt, Septæ in Africa; neqve navi deſcendit, neqve terram attigit. Cæſar jam Tuſciam ingreſſus erat; neqve ubi locorum ſponſa eſſet, certum erat nuncium, nemo jam erat, qvi Leonoram cum Cæſare venturam ad coronationem ſperaret. Verum mirabile dictu eſt, neqve caſu actum videri poteſt, neqve humana induſtria, ſed divini diſpoſitione conſilii factum dicere non timuerim: poſtqvam diu flatus orientales Imperatricis curſum tenuerunt, occidentales demum auræ ſurgentes, datis ex inſperato vento velis, cum neqve de Cæſare Imperatrix, neqve de Imperatrice Cæſar haberet notitiam mox ut Cæſar Florentiam venit, Leonora Piſanum Portum applicuit. Ibi cum Cæſarem prope affore didiciſſet, mirabili gaudio repleta, mox ad eum miſit, ſciſcitans, ibine an Thalamone, ubi expectabatur, deſcenderet: narrans, ſe non modice longo navigationis tædio atqve opportunitate qvaſſatam. Fridericus eam apud Liburnum deſcendere jubet. Eamqve qvi ſuo nomine ſuſcipiant Johannem Epiſcopum Ratiſponenſem, Barconem Ducem Sleſiæ, Michaëlem Comitem Magdeburgenſem, Ulricum Starnbergium, Johannem Ungenadium, Ulricum Sunnenberger, Jacobum de Caſtro Romano, primos ſuæ curiæ viros, mittit. Legatis etiam, qvi apud Thalamonem cum Matronis & Virginibus Imperatricem manebant, ut ſe Piſas reciperent, ſuæqve Conjugi ſeſe offerrent qvam celeriter, imperavit. Qvi per aſperrimos ac deſectos pene montes confeſtim ad eam venere.

Ingens id Florentinorum decus pleriſqve viſum, qvod Imperatorem atqve Imperatricem, alterum ex boreali, alteram ex occidentali plaga venientes, uno tempore in ſua ditione reciperent. Cumqve diu Leonora apud Thalamonem expectantes fruſtrata fuiſſet, non defuerunt, qvi Florentinorum ingenio retentam apud Ligures claſſem dicerent, donec Florentiæ proximantem Fridericum accepiſſent; ut ſimul poſſent Imperatricem atqve Imperatorem domi ſuæ videre. Fuitqve cunctorum opinio, Leonoram mox ex

Digitized by Google

Piſis Florentiam accerſiri, atqve illic regias nuptias celebrari. Sic humana conditio jubet: qvæcunqve prudentibus viris benè ſuccedunt, ab eorum induſtria prodire creduntur; qvæ malè accidunt minus ſenſatis, eorum imperitiæ traditur; qvamvis ſæpè, nec illis bona, ſua virtute, nec his mala ſuo vitio vertant, mortalis vitæ maximam partem opinio ducit. At Florentinorum nullum in ea re ſtudium fuit, ſolus, qvi cuncta gubernat, ea veniendi tempora & metitus & moderatus eſt Deus. Nec conſilium Cæſaris vulgarem opinionem firmavit. Imperatricem enim, Senenſem urbem, non ſe Florentiæ manentem, qvantocius petere juſſit. Ipſe qvoqve parumper Florentiæ moratus, donec egregias ædes Coſmæ de Medicis, cæterasqve ſplendidæ urbis ſtructuras, ac univerſi Populi magnificentiam, ſpectaret, ſalutato Senatu, Senas profectus eſt. Ubi populus omnis obviam egreſſus, ad qvartum lapidem, vexillum Civitatis ei clavesqve obtulit, ſeqve dedit & commendavit. Et qvamvis prius multa Legati apud Bononiam, de numero militum in urbe recipiendorum, verba feciſſent, ut eſt ante relatum, cum omni tamen comitatu intra mœnia Cæſar venit. Qvatuor millia eqvitum, aut eo plures, fuiſſe creduntur: neqve cuiqvam hoſpitium defuit, omnes benè viſi honoratiqve ſunt. Magiſtratus autem urbis, & populi magnam partem, & ruricolas plurimos, in armis adeſſe juſſit; ac pallatium obſervare, curareqve ne qvid tumulti fieret. Impares tamen adverſus Cæſaream militiam ſuiſſent, ſi qvid pugnæ emerſiſſet. Illud ſaluti duntaxat civibus eſſe potuiſſet, qvia intenti Cives omnes Curialium actus rimabantur; neqve improviſi poterant inveniri. Multum intereſt, ubi congrediendum ſit: qvis prior arma capeſſat. Verum Cæſaris omne conſilium qvietis erat. Ideo cum ſive caſu ſive maligno ſtudio, in domo, qvam Legati Venetorum incolebant, incendium nocte factum eſſet, turbatis Civibus, trepidante Magiſtratu, ululantibus matronis, tota Civitas tumultuaret; venientes ad ſe Cæſar armatos milites, ut qvieſcerent juſſit, miſſoqve ad Proceres urbis Marſcallo, ne qvid timerent, hortatus, qvicqvid armatorum haberet, ad tutelam populi de Imperio bene merentis præſto eſſe, confirmans, omnem metum ademit.

Inter hæc Legati ſummi Pontificis Fridericum ſæpius adeuntes, juris eſſe ac vetuſti moris, ajunt, jurare Imperatorem Romano Præ-

ſuli,

ſuli, priusqvam beati Petri Patrimonium ingrediatur. Terras Eccleſiæ non procul eſſe, juramentum ſi velit ulterius pergere, Senis præſtandum, aſſerunt: qvod in Clementinarum libris habetur inſertum. Id ego nullum unqvam Cæſarum exhibuiſſe comperi, niſi fortaſſe Karolum qvartum, & Sigiſmundum ejus filium. Henricus qvidem ſeptimus fidelitatem ſeſe juraſſe negavit: cujus causâ editam Clementinam dicunt. Minime verò Ludovicus Bavarus eo jurando ſe aſtrinxit, qvi recuſante Papa Romano, ex urbis præfecto coronam accepit. Priores ante Karolum magnum Imperatores, non accepimus jurare ſolitos. Poſt Karolum, qvid Ludovicus Primus, qvidve jurarint Ottones, decreta Pontificum manifeſtant. At Fridericus noſter, qvamvis juramenti petitionem alienam atqve admirabilem duceret, maximo tamen Sacerdoti, Chriſti vicario, parendum exiſtimavit; cujus mandata velut juſſiones divinas ſuſcipienda atqve implenda putavit.

Auſtrales autem, dum hæc aguntur, cum Cæſaris officiales armis amoviſſent, omnemqve Ducatus adminiſtrationem in ſe recepiſſent, optimum factu cenſent, de ſuis actibus Romanum Pontificem reddere certiorem, ſuamqve cauſam juſtam oſtendere, priusqvam Friderici qverelis accuſentur. Neqve enim parum eſt, judicis aures priorem impleſſe. Vocantes igitur ad ſe qvendam Juriſperitum Thomam nomine Angelpekium, Romam ut qvam celerrimè petat, hortantur; præmiaqve legationem prudenter acturo non modica pollicentur, cui non volenti ſolum verum etiam cupienti, ſcriptas inſtructiones præbent, qvas Johanni Cardinali Sancti Angeli referat: Sperantes illum deinde Romano Pontifici cuncta expoſiturum. Inſtructionum hic ſenſus fuit. *Albertus Imperator, antequam obiret, Teſtamentum condidit. In eo, ſi poſthumus ei naſceretur, erat enim conjunx ejus pregnans, de tutela diſpoſuit. Quo morte teſtatoris confirmato, convenientibus Auſtriæ terrigenis ac de regimine Patriæ conſultantibus, Fridericus & Albertus Auſtriæ Duces Legatos ad eos miſerunt dicentes: ſi maſculus ex uxore Alberti naſceretur, ſe Tutores ejus: ſi fœmina; terræ dominos eſſe: Ducatumq́ʒ ſibi gubernandum committi petiverunt. Terrigenæ inter deliberandum, monumenta majorum invenerunt, quibus conſtabat; Alberti defuncti, ac Friderici & Alberti ſuperſtitum progenitores, hereditatem olim inter ſe diviſiſſe, & uni Auſtriam ſolam cum certis limitibus, alteri Stiriam,*

 am,

am, Carinthiam, Atheſim, pluraq; alia dominia ceſſiſſe: eamq; legem inter eos dictam atqve firmatam fuiſſe, ne qvis eorum vel ſuorum heredum in partem dimiſſam regredi poſſet, donec maſculus hæres ex altera linea ſuperviveret. Cumq; nondum Regina peperiſſet, animadvertentes, Auſtriam vicinos habere novitatum ac rapinæ cupidos, ex uſu fore putaverunt, Friderici cum uſqve in tempus partus gubernatorem aſſumere, ut & vicini qvieſcerent, ejus potentiam veriti; & ipſe cum fratre, ſi fœmina naſceretur, absqve impedimento hereditatem poſſet adire, ſuoqve jure Auſtriam tenere. Timebant enim, ne Gubernator alius in tali caſu novas res aggrediens, & Fridericum ſuo jure fraudaret & Auſtriam bellis exponeret. At Fridericus ipſe, ne vel pupillo naſcituro vel patriæ gravis eſſe poſſet: his eum legibus obligarunt: Gubernationem Auſtriæ ut acciperet, qvousq; regina pareret; & ſi maſculus in lucem prodiret, illum ultra diſcretionis annos invitum minimè retineret, ſed Tutelam ac Ducatum libere dimitteret, theſauros omnemq; pretioſam ſupellectilem, ſive ſacram ſive prophanam ſub Inventario ac ſub duabus clavibus recluderet, qvarum ſibi alteram haberet, Terrigenis alteram permitteret: Si fœminam regina pareret, eam pro more Domus Auſtriæ & nutriret, & adultam nuptui cum dote ſe digna traderet. Terram Auſtriæ juxta conſilium Prælatorum, Baronum & nobilium regeret; quos ſibi ex Terrigenis Patriæ poſſet aſſumere: anteqvam Regina pareret, ne qvenqvam Terrigenarum ad præſtandum fidelitatis juramenta compelleret; provincialia ac municipalia jura ne ſolveret; privato cujus juri ne derogaret; debita Cameræ cuncta perſolveret. Qvæ obſervare ſingula ſuis litteris ſpopondit, adjiciens; ſi qvo pacto naſciturum ex Regina filium, poſt annos diſcretionis ſuæ libertati non redderet, ſeu prædicta omnia non ſervaret (qvod tamen Deum avertere deprecabatur) tunc liberum eſſe Terrigenis Auſtriæ, ab eo recedere, ſe ſibi opponere, ſoliqve Poſthumo parere; juramentaqve omnia & obligationes eo caſu nullius exiſtere momenti, qvæ ſibi tanqvam Tutori præſtita fuiſſent. Qvibus ſic firmatis, natus eſt Ladiſlaus Alberti filius ex Regina Eliſabeth: qvi mox in Alba Regali, ut eſt moris Hungariæ Regum, infans adhuc atqve tenerrimus inunctus & coronam accepit: deinde in Friderici manus pervenit, qui teſtamentum Alberti contemnens, legesq; Patriæ ſibi preſcriptas parviducens, & puerum penes ſe tenuit educandum, & Auſtriam ex ſuo capite ſine conſilio Terrigenarum adminiſtravit: caſtella, telonia, vectigalia, pignori aſſcripſit, ſubditos Auſtriæ

Digitized by Google

ſtriæ gravibus oneribus exactionibusq́, vexavit: Alberti debita minimè perſolvit: prædari latrones atque incendia & homicidia facere impune permiſit: Auſtriam infinitis calamitatibus affecit. Quibus cognitis, Hungari velut dedecus exiſtimantes, quem ſibi Regem unxiſſent, patremq́, recepiſſent, in aliena poteſtate conſiſtere; Ladislaum Dominum ſuum ad ſe liberum dimitti, ſæpius petiverunt. Nec Bohemi tacuerunt. At Friderico extra manus ſuas puerum dare denegante, Gubernator Hungariæ cum valido exercitu Auſtriam ingreſſus rapinis atque incendiis patriam devaſtavit. Neque motus his Fridericus, ſed amplius induratus, arctius pupillum in ſua poteſtate cuſtodivit, quodque durius eſt, puellum tenerum invitis Auſtriæ Prælatis atque Baronibus ad Italiam duxit; illic ut aëre ſub inſolito morbum induens vitam finiret, vacuum ſibi Ducatum relinqueret, quem ſuum appellat, incolasq́, ſubditos ſuos dicit. Quibus ex rebus, convenientes apud Viennam univerſi Auſtrales, ponderantesq́, juramentum Alberto quondam præſtitum, in quo fidelitatem maſculis ejus heredibus promiſerunt, inſpicientes quoq́, pacta cum Friderico percuſſa, quæ ipſe minime ſervaverat, intelligentes ſe propterea ab ejus gubernatione liberos; cum repetentes ſuum dominum non obtinuiſſent, concluſerunt inter ſe unanimes: Friderico tanquam Tutori deinceps nullatenus obedire, fœdusq́, cum Bohemis Hungaris atque Moravis inierunt, ad liberationem Ladislai Regis & Domini ſui communibus viribus atque conſiliis operam adhibere. Verum Fridericus dominandi cupiditate cæcus, ut dictum eſt, puerum ad Italiam traduxit; ut quem ferro necare non audet, Italici caloris intemperie perimat. At Auſtrales, quemcunq́, ſors caſum dederit, fortiter ferent; Fridericiq́, poſthac dominatum nunquam ſubibunt. Hæc in Romana curia ut Thomas exponeret, commiſerunt neque contenti talibus, litteras quoque Cardinali Sancti Angeli in hunc modum ſcripſere. *Colendiſſimo Domino Johanni Cardinali Sancti Angeli, Patri bono, Ulricus Eizinger Capitaneus, cæteri rectores Ducatus Auſtriæ S. P. D. Non habet nos dubium, quin Fridericus Romam veniens, Sanctiſſimo Patri Nicolao Sacroque Cardinalium cœtui multa de nobis ſiniſtra & dura proponat. Et cum ſit ipſe injurius, nos perverſos & injuriatores appellat; ut eſt mos hominum, qui etſi maximè fallunt, viros ſe bonos oſtendere nituntur. Criminatum nos Cæſarem multis in locis, non eſt, cur nos Romæ taciturum ſperemus. Neceſſe eſt igitur & nos pro noſtra innocentia loqui: ne tacentes videamur injuſti. Mittimus ergo ad Romanam Curiam Oratorem noſtrum Thomam Angelpeckh, de omni actione, quarum contra Fri-*

Fridericum Cæſarem habemus, plene inſtructum, eum ut audias rogamus, piamque cauſam noſtram ſuſcipias adjuvandam, qui pro ſanguine regio male tractato arma ſumpſimus; Ladiſlao nobiliſſimo puero ſtudemus, ſibi patriam hereditatem vendicamus, aſſiſte oramus pio generi. Sint ante oculos tuos & omnium Cardinalium, Patris & Avi hujus pupilli glorioſa geſta; memento illos Apoſtolicæ ſedi ſemper benivolos & affectuoſiſſimos fuiſſe; pugnaſſe pro fide catholica, extinxiſſe ſchiſmata, pacem Eccleſiæ Romanæ dediſſe: credito, & hunc veſtigia Parentum non deſerturum; dumque per nefas extra patriam hereditatem trahitur, adjuva, ut ſuum jus conſequi poſſit. Novimus in facie Juſtitiæ cultricem dignationem tuam abhorrentem iniquitates. Ideo te jam ex hoc tempore noſtri pupilli protectorem & advocatum aſſumimus, ſpe certa freti, quia non relinques innocentem & nobiliſſimum ſanguinem indefenſum; compatieris ætati, abhorrebis violentiam, favebis juſtitiæ, Sanctiſſimumque Patrem Apoſtolicum de veritate inſtructum, fucatis Friderici verbis non ſines decipi. Nos tibi exinde ſemper erimus deditiſſimi. Ladiſlaus autem ſi vixerit, & ab Italia, qvod ſuperi omnes conſentiant, incolumis redierit, digna tuis laboribus præmia referre neque per ſe negliget neque per noſtram curam. Vale. Nicolao etiam Pontifici, ſacroqve Cardinalium cœtui, litteras dederunt, jurgiorum contumeliarumqve plenas, ſed nihil venenoſius illis fuit, qvas ad Curiales ſcripſerunt; qvarum & hic exemplar annectere, qvamvis pu ---- ſapiant dicacitatem, haud alienum putavi. Sic autem ſcriptæ fuerunt: *Patribus in Chriſto Venerandis, viriſque præſtabilibus Romanam curiam ſequentibus, Ulricus Eizinger Capitaneus, univerſi proceres & incolæ Ducatus Auſtriæ S. p. d. Impellit nos ſæva & inſolita Tyrannis Friderici Cæſaris, ad vos pauca ſcribere; quæ ob reverentiam tanti nominis libenter tacuiſſemus, ſi nobis & inclyto Domino noſtro Ladiſlao Regi Ungariæ atqve Bohemiæ ſilentium ipſum nocumento non eſſet. At ubi craſſatur injuria, non poteſt deeſſe querela. Plurima ſunt quæ dure ac inſolenter contra nos Fridericus hactenus egit, quæ non eſt propoſitum ſingula proſeqvi, ne veſtras aures nimium teneamus. Sed accipite iſta ex multis, quæ veſtras in terras de moderni Cæſaris æqvitate regaliqve magnificentia reſcribere, aut, cum illuc veneritis, referre poßitis, gaudeatisque noſtra ætate tam pium divinumqve Cæſarem cœlitus eſſe datum. Accepit hic Fridericus tutelam Ladiſlai Regis, & in hanc uſqve diem geßit, pudet dicere, quàm miſerè regius ſanguis educatus ſit; quo cibo, qua veſte retentus: caſtra & vectigalia pignori conceſſa, theſauri aſportati, hereditas ejus omnis expilata. Toleraviſſemus tamen hæc*

omnia

omnia, ſi non pejora emerſiſſent. Sed audite facinus ingens & abominandum. Cum ſtatuiſſet Fridericus Romam petere, ut Auguſtalem coronam acciperet, rogavimus eum Dominum noſtrum apud nos dimitteret, ut ex voluntate paterna gubernaretur, & noluit. Sed puellum tenerum, XII. annos natum, delicatiſſima natura, ad gravem Italiæ aërem ſecum duxit; ut quem ferro non audet extinguere, cœli mutatio perimat. O nobiliſſimum ſangvinem, de Burgundia atque Helandia derivatum! ſiccine duceris, ut tua nece locum alteri facias? Ecce qvi coronam Imperii petit, mirum eſt, ſi Romana ſedes talem admittit.; mirum eſt, ſi vos Curiales univerſi non occlamatis. Ut macula qvavis careat, ſitque virtute præditus omni, oportet, qvi Romanæ Reipublicæ præficitur Imperator. At qvi ſuum ſangvinem perſeqvitur, qvo pacto dignus Imperio videri poteſt? Aſſurgite, oramus, viri prudentes, reclamate: curate, ne tantum dedecus admittatur. Namq; ſi Fridericus Imperio potitur, ſceleratis qvibuslibet ad honores patebit aditus, nullumq; poſt hac viris bonis in Republica refugium patebit. Qvod malum ut veſtra prudentia totis conatibus avertat, pro communi ſaltem Chriſtiani populi noſtroqve ſpeciali commodo iterum obſecramus. His litteris atqve inſtructionibus acceptis, Thomas feſtino tranſitu Senas venit: viſitatoqve Cæſare, velut aliqvid beneficiorum Romæ curaturus, commendatitias litteras ad ſummum Pontificem impetravit. Sed invenit cautus cautiorem, verſutoqve verſutior objectus eſt. Sentit Cæſar, ineſſe dolos, miſitqve poſt hominem Juvenes armatos, qvi ei non longè ab opido Sancti Qvirini & litteras & inſtructiones vi qvaslibet eripuerunt; neqve ab eo cognoſci qvovis pacto potuerunt. Fuit Thomæ beneficio, vitam retinuiſſe, beneqve ſecum actum eſt, qvia dimitti potuit. Qvippe ſi litterarum tenor, qvas ſecum ferebat, antea notus Imperatori fuiſſet, ipſo die Thomas & iter ad urbem & vitæ curſum finiviſſet. Miratus admodum Cæſar, cum ſcripta ſibi Auſtralium tradita ſunt. Tumqve primum, & peſſimam eſſe illorum mentem & malignam naturam, intellexit; qvi naturalem dominum ſceleratiſſimis inſectari convitiis non vererentur. Tolerandum fortaſſe fuerat, ſi ſe juſtis de cauſis contra Cæſarem arma cepiſſe, dixiſſent, qvi ſuum Dominum noluiſſet apud eos dimittere, qvi eos in ſuo regimine dure tenuiſſet, qvi nonnulla eis promiſſa non impleviſſet. At cum Cæſar ex Auſtrali domo natus, pro familiæ ſuæ totiusqve regionis Auſtriæ gloria, pro ſacri Imperii & nationis Theutonicæ decore,

ad ſuſcipiendas Auguſtales inſulas Romam peteret, adverſari cœptis ejus, ipſum parricidali crimine annotare, indignum Imperio dicere, conari eum ab honore repellere, impuriſſimarum ac neqviſſimarum eſſe mentium qvis negaverit? Sed de his alio loco à nobis eſt dictum: aliqvando forſitan dicetur amplius.

Dum Senis iſta aguntur, Leonora, ut Imperatrici par fuit, magno Procerum ac nobilium fœminarum comitatu Piſas venit. Statura mediocri virgo, annos nata ſedecim, læta fronte, nigerrimis atqve illuſtribus oculis, ore parvo, genis ad gratiam rubeſcentibus, cervice candida, facie ex integro venuſta, nullaqve videbatur parte mendoſa. Verum forma corporis egregia, dotes animi multo præſtantiores fuere. Virgo regia absqve interprete loqvi, graves ſententias dicere, prudenter reſpondere, apte cuncta diſponere, regios in qvavis re mores oſtendere. Ibi diebus qvindecim inter Legatos Cæſaris & Marchionem Portugalenſem de conducenda Imperatrice diſceptatum eſt. Qvamvis enim Marchioni commiſſum eſſet, in portu Latino Procuratoribus Imperatoris ſponſam aſſignare, qvia tamen prope adeſſe Cæſarem intellexerat, neqve ſuæ neqve Regis Portugaliæ dignitatis eſſe ſtatuebat, per ſeſe Cæſari Conjugem non adducere. Contra Legati, adverſus Imperium facere videbantur, niſi Leonoram ipſi ducendam ſuſcepiſſent, neqve ſuum honorem alteri dimittendum putabant. Florentini medio tempore admodum timebant, ne Piſani, qvos habent ſuæ gubernationi ſuſpectos, cum Theotonicis ſive Portugalenſibus rebellare conarentur. Ob qvam cauſam Micheletum veterem rei bellicæ magiſtrum, cum magna militum manu, in urbem vocaverant. Commiſſarios qvoqve prudentes homines ex Florentia miſerant, qvi Germanorum ac Portugalenſium actus inſpicientes, excubias nocturnas diurnasqve facerent, armatos in locis oportunis haberent, cives obſervarent, nullum inſidiis locum permitterent, darentqve omnem operam ne qvid reſp. detrimenti pateretur. Id cum dies aliqvot diligenter agitaſſent, tandem affecti tædio Epiſcopum adeunt, rogantqve finem rebus dari curet, dicunt aperte: laborem ſe neqve velle neqve poſſe amplius ferre: Cives aliqvos res novas moliri, Portugalenſes multas inſolentias agere, Teutones qvamvis conſtantes viros nihil contra fidem acturos credant, ubi tamen tumultus ab aliis incipia-

cipiatur, Piſanis magis qvam Florentinis opem laturos. Nec adhuc iſta finierant, cum ſubito rumor exauditur, familiares Alberti de Potendorff adverſus aliqvos armigeros Florentinorũ levibus de cauſis rixam ceperant, atqve armati utrinqve concurrerant. Sed cum plures ex parte Florentinorum præſto eſſent: ſuperati Theutonici, in fugam verſi, duo ex his vulnerati paulo poſt mortem obiere. Atq; hanc ſolam adverſitatem in Italia comitatus Cæſaris paſſus eſt. Ex aliis neqve morbo neqve ferro qvisqvam interiit. Unus tantummodo ſenio confectus, qvi ferebatur ægrotus, cum veniſſet ad locum qvo Roma conſpicitur, extenuatus viribus in terram deſcendit, atq; urbis magnitudinem contemplatus, miratusqve paululum tantam tanti operis molem; veluti deſiderio potitus, animam exalavit. Potuiſſent autem Theutones, dum Piſis erant, occiſos armis ulciſci; qvando & populum civitatis cupidum novitatis habebant, & ipſi cum Portugalenſibus multi in armis erant. Viſa ſunt tamen pacis conſilia magis ex uſu eſſe. Florentini qvoqve deteſtati factum, nihil ſibi imputari petebant, auctoresqve criminis depoſcentes judicium offerebant. Sed illi fuga extra urbem lapſi, nusqvam reperti, ſceleris impunitatem conſecuti ſunt.

Studuerunt autem hac de cauſa Legati Cæſaris qvantocius ex Piſis abire. Cumqve Marchionis animus flecti non poſſet, placuit Imperaticis exqviri ſententiam: ſub Marchionis ductu, an Legatorum, ad Cæſarem ire vellet. Qvæ ſapienti uſa conſilio ita reſpondit: Sepultis, inqvit, Parentibus meis, usqve in hoc ætatis ſub fratris imperio fui, nullumqve mandatum ejus egreſſa ſum. Nunc ejus voluntate tradita viro, legibus me viri parere oportet. Si legati Domini mei Cæſaris in hanc rem miſſi ſunt, ut me ad eum adducant, non eſt cur abnuere poſſim. Qvibus verbis auditis motus Marchio traditurum ſe ſponſam, ait, qvamprimum Legati vellent; ſi modo unum ex ſe deligerent, ad cujus manus Imperatrix aſſignaretur. Erat, ut diximus, inter Legatos Cæſaris Barco Dux Sleſiæ, qvi ſe id honoris præ cæteris habiturum & exiſtimabat & contendebat; tum propter Ducale nomen & altum ſui generis ſangvinem, tum qvod Imperatoris Friderici proximus cognatus erat. Sed cum prudentia longe minor eſſet in eo qvam nobilitas, bibendiqve bene qvàm loqvendi recte major uſus (raro enim in magna fortuna magnam virtutem invenies) pla-

cuit omnibus Æneam Epiſcopum eſſe, qvi Leonoram in ſuas manus Imperatori ducendam aſſumeret. Conſcriptis igitur inde chirographis, rebusqve compoſitis omnibus, Imperatrix Senas ducta eſt jejunii ſecunda die. Nam cineres ejus capiti cæterisqve matronis eam ſeqventibus Æneas ex more apud Caſtrum Florentinum conſperſit. Occurrunt autem ei apud Senas primum Cives natu & auctoritate majores, deinde Albertus germanus Cæſaris illuſtrium Virorum comitante caterva, tertio loco Ladislaus Rex Hungariæ apparatu ſublimiori, qvarto proceſſio cleri & urbis Magiſtratus: Fridericus cum Legatis Apoſtolicis extra duas urbis portas intra tertiam (tot enim in ea parte Florentinorum inſidiis objiciendas januas, majores exiſtimarunt) ſpatioſo loco qvampluribus ac nobiliſſimis Proceribus circumdatus ſponſæ manebat adventum. Qva viſa mox ab eqvo deſcendit: neqve illa ſegnior fuit tumque in amplexus ambo venere. Mox ſpatio ſeparati, factaqve Prælatorum & Procerum corona, Henricus Leubin juſſu Cæſaris locutus.... jocundiſſimam ſponſam vidiſſet maris evectam periculis, lætiſſimumqve Cæſarem tali conjugio pluribus verbis affirmavit: Leonoram nobiliſſimo genere natam, forma pulcherrimam, moribus ornatiſſimam, prædicavit; futurumqve illi benignum Cæſarem in omne ævum obtulit. Ad ea pauca Æneas Imperatricis vice reſpondit: Leonoram gravi maris navigatione vexatam, jam laboris omnis oblitam eſſe, qvando Sponſum & Dominum ſuum incolumem lætumqꝫ cerneret; qvem cum non viſum ante dilexiſſet, nunc magis ac magis amaret, veniſſe ad ejus imperium; inventurum experiundo Cæſarem, qvo animo ea in ſe fuerit: nihil aliud eam petere niſi ut ametur; reciprocum Cæſari ſe ſuum corpus animamqve dediſſe. Expalluit primo Cæſar, ut à longe ſponſam venire animadvertit. At ubi prope venuſtam faciem geſtusqve regios magis ac magis contemplatus in ſeſe rediit, coloremqve priſtinum recepit, hilaris factus, qvia Conjugem pulchram fama pulchriorem invenit, neqve ſe verbis captum reperit, ut accidere ſolet Principibus, qvi per Procuratores connubia contrahunt. In eo loco, ubi hæc geſta ſunt, Senenſes poſtea marmoreum lapidem erexerunt, inſcriptum litteris qvæ tantæ rei memoriam poſteris tradant. Manſit poſt hæc Cæſar apud Senenſes diebus qvatuor.

Plurimum ea Civitas juventuti Germaniæ placuit: qvæ ſita in mon-

Digitized by Google

montibus, amœnum aſpectum habet, ibi pallatia ad regiam faſtigiata magnificentiam cernuntur: Baſilicæ admodum ornatæ. Principale, qvod beatæ Mariæ Virginis domum vocitant, procul dubio cunctis Italiæ præferendum ædificiis judicatur: qvamvis non eſt ingentioris latitudinis. Verum ita partes univerſo ſuo conveniunt,ut nihil ad rem perfectam deſiderari poſſit. Tectum plumbo albo copertum; fornices ſublimes; cerei floridi plurimorum colorum ex illis pendent; altaria ornatiſſima, Sacerdotum veſtimenta pretioſa, Sanctorum multæ & ſingulares reliqviæ argento, & auro variisqve lapidibus veſtitæ; columnæ marmoreæ nobiles, ſculpturæ, qvales vel Phidiæ credas vel Praxitelis; chorus inciſus arte mirabili, qvam tharſiacam vocant: feneſtrarum ſplendentia vitra, pavimentum marmore figurato vetuſtas hiſtorias referens, qvo magis calcatur, eo lucidius redditur; ad portarum & ipſius frontis, qvam vocant, templi faciem, nihil æqvandum exiſtimes; tot eqvorum, hominum, angelorumqve ſtatuæ cernuntur; tot, ut ajunt, ciboria in cœlum eriguntur: opus qvoqve Muſaicum, in frontis parte ſublimiori reſplendet: lapis marmoreus diverſi coloris templum omne conveſtit: ad uſum Campanarum excelſa turris nigro & albo constructa lapide. In Eccleſiam, qvæ univerſæ ſupereminet urbi, per gradus introeas, ſub ea divi Johannis non parvum Sacellum, & Baptiſterium: ita ut templum templo ſuperædificatum magno ſumptu majori ingenio recognoſcas. Cui Xenodochium è regione correſplendet, toto orbe memorandum; in qvo peregrini, mendiciqve, debilesqve, undecunqve veniant, recipiuntur, aluntur: pueri expoſiti nutriuntur; cumqve adoleverint, fœminæ viris cum dote traduntur, maſculi ad artificia, qvæ diſcere videntur idonei, mittuntur: eleemoſynarum omne genus illic exercetur. Qvas res mirum in modum Theutones laudaverunt. Populus urbis qvietus & advenarum amans voluptati omnibus erat. Maxime autem fœminarum genus placidum his videbatur. Nam civitas Senenſis ſpecioſisſimas mulieres habet; inter qvas ſemper aliqvas invenies, qvæ formæ venuſtate cunctas Italici generis fœminas ſuperent. Sunt inſuper puellæ ac matronæ Senenſium lætæ, &, qvantum pudicitia fert, benignæ ac jocundæ amantibus; multæqve his facetiæ, multusqve lepos ineſt; pſallere, ſaltare, qvædam etiam orare Latine, atqve facere carmen peritæ. Qvibus apud forum prima qvadrageſi-

mæ Dominica congregatis, ſaltationiq́ve dantibus operam, Cæſar cum conjuge ſuperveniens, altumqve tribunal ad id præparatum aſcendens, ſpectare honeſtatem moresq́ve mulierum cœpit. Tum mulier, Auguſtini cujusdam ex duodecim viris filia forma egregia, ætate juvenili, in domo Petrucia formoſo & docto adoleſcenti nupta Achilli nomine, qvi redeunte Cæſare unus inter primores urbis fuit, qvos vocant Dominos, aſſurgens in medio cœtus, ſcamnumq́; conſcendens elegantem orationem de bono conjugii habuit. Nunc Fridericum amare conſortem ſuam, nunc Leonoram redamare virum commonefaciens: adeoqve graviter atqve ornate locuta eſt, ut in ſtuporem qvi aderant omnes adduceret. Chorea deinde cœpta eſt, atqve ex arte diu ſaltatum. At cum Portugalenſes, qvi ſecuti erant Imperatricem qvamplures adeſſent, ingreſſiq́ve choream petulantius tractare virgines ac matronas cœpiſſent, ſuosq́ mores caſtis Etruriæ conſvetudinibus miſcere vellent, indignata ſimul omnis congregatio mulierum, veluti conſpiratione facta, conſalutato Cæſare atqve Conſorte, ex foro in palatium ſeſe repente proripuit.

Cæſar ſecunda poſt die iter ſuum verſus urbem continuavit. Omnia Senenſium geſta Theutonici commendavere. Solum illud graviter tulerunt, qvoniam ſumptus non æqve Senis atqve in aliis locis abunde miniſtrati ſunt; neqve omnes expenſæ Cæſari perſolutæ. Qvod eo nonnulli magis admirati ſunt, qvia cum Florentini ac Veneti hoſtes Imperii prius crediti, largiſſimas Cæſari menſas præbuiſſent, fidelitatem Senenſium ſuperaturam omnes opinabantur. Idqve ſuadebat honor, olim Sigiſmundo Cæſari præbitus, qvi menſibus undecim apud Senenſes, Eugenio ſedente, manens, victum omnem ab eis accepit. Putabant igitur Friderico non minora qvàm Sigiſmundo præberi. Verum Senenſes non hi ſunt, qvi vel potentiæ Venetorum vel Florentinorum opibus, æqvari poſſint. Sciebant qvàm graviter cum Sigiſmundo ſe habuerunt. Perſolverant jam omnes expenſas, qvas tribus menſibus & apud Groſſetum & Thalamonem Legati Cæſaris cum Dominabus fecerant. Timebant ne diutius apud ſe Cæſar cum Leonora moram faceret. Nolebant incipere, qvod perficere neqvirent. Statuerunt itaqve, Fridericum illum honorem, qvem Civitas ferre potuit ſita in montibus, ſine magno imperio, atqve in agro non multum feraci, ... Neqve Cæſar parvam Senen-

ſium

ſum erga ſe devotionem duxit, qvamvis ab initio ſuſpiciones populi graviter tulerit.

Apud Viterbium autem, ingens illi honor, mandante Pontifice maximo, exhibitus eſt. At cum proximaret hoſpitio, fuerunt nonnulli adoleſcentes, qvi ex loco ſublimi aureum umbraculi ſeu Baldachini, ut Itali vocant, pannum, ſub qvo Cæſar ibat, uncis ferreis ad ſe trahentes contendenteſqve ſimul dilaniarunt. Ob qvam rem creſcente licentia milites aliqvot, qvi ſtipendia Eccleſiæ merebant, impetu facto Cæſarem eqvo, qvem rapientibus deberi putabant, dejicere conantur. Qvidam ultra progreſſi manus in pileum prædiviti corona cinctum tendere, lucrumqve ingens ſperare: atqve ut in prædam vocari, hunc & illum invadentes, magna vi contendere, baculisqve pugnare, cuncta clamoribus atq; tumultu miſcere. Eo cognito, verſus ad Legatos Cæſar: hic, inqvit, manibus opus, viꝗ vim repellere. arreptaqve fuſte ex manibus proximi miniſtrantis, urgens calcaribus eqvum, è manibus inſidiantium lapſus retrorſum ſe vertit; atq; in eos ruens, modo iſtum modo illum cædere, proſternere plurimos, ſtragemꝗ magnam dare. Neqve Legati negligere ſumere fuſtes, præliari ligno: Germanus Papæ viribus potens, unum atqve alterum onerare verberibus. Eqvites Cæſaris gladiis agere. Ad longum horæ ſpatium ſummis utrinq; contentionibus pugnatum eſt. Superati tandem inſidiantes, cum vulnera percuſſioneſꝗ ferre non poſſent, fugam fecere: qvamplurimi ex his capti in vincula conjecti ſunt. In qvos cum Gubernator Patrimonii, nepos Nicolai, Cardinalis olim Sanctæ Crucis, Apoſtolicæ ſedis Protonotarius, ſupra ætatem & magnanimus & prudens animadvertere vellet, Fridericus ignoſcendi qvàm vindicandi ſolentior omnibus veniam dedit.

His actis, Legati Romani præceſſere. Ipſe ad Idus Martias ex Sutrio iter Romam ſummo mane occepit. cui, jam Romæ proximo, qvicqvid Nobilitatis in urbe fuit, obviam datum eſt. Primi omnium, qvi nomine digni viderentur, Columnienſes fuere, duo Martini Papæ Qvinti nepotes, qvorum ille alterum Principem Salerni, alterum Marſorum Ducem creaverat. Hos plurimi ſeqvebantur domi nobiles, & opulenti cives. Nec minori comitatu ſecundum locum tenuere præpotentes Urſinorum Proceres: inter qvos etiam Prælati aderant. Tertio loco Peruſinus Epiſcopus, Theſaurarius Papæ, mili-

litiam omnem cui præfectus erat, ſecum adduxit. Intervallo deinde competenti Nicolaus Placentinus Epiſcopus, Vicecamerarius Apoſtolicus, qvi poſtea Mediolanenſem Eccleſiam adeptus eſt; cum Senatore Romano primariisqve civibus urbis, Imperatori occurrit: cunctiqve, Cæſaris adventum lætis animis accipere, verbis, ut Itali ſolent, ſuavibus atqve ornatiſſimis oſtenderunt. Venit deinde Cæſar in eminentem collem, unde urbem ſpectare potuit. Ibi primum, & ambitum murorum latiſſimum, ingentesqve ædificiorum moles, Adriani ſepulchrum, Metas, qvas falſo nomine Romuli Remiqve tumulos dicunt, Thermas Diocletianas, Pantheon ſolidum opus Agrippæ, Coloſſon, Capitoli immobile ſaxum, Palancteum, Aventinum, Esqvilias, Lateranumq; mirabatur, atqve cujusqve molis & nomen & cauſas percunctabatur. Neqve minorem famâ urbem ſe reperiſſe, dicebat. Læta omnis nobilitas, haud incaſſum ſe laboribus affectam, ajebat; Cui caput orbis urbem viſere datum eſſet, cunctarumqve gentium columen Romam. Ubi de colle deſcenſum eſt, ibi Sacer Senatus Apoſtolicus extra ordinem occurrit. Nam cæteris Cæſaribus id honoris negatum ferunt. Credo eqvidem, poſtqvam Cæſarea majeſtas attenuata eſt. Nam priſcis temporibus non Cardinales ſolum, verum & ipſos Romanæ urbis maximos Pontifices obviaſſe Cæſaribus, conſtat. Qvippe ad Fridericum primum, usqve Sutrium Romanus Pontifex venit. Sed eſt omnium poteſtatum viciſſitudo. Olim Cæſarea dignitas ingens fuit, nunc ſedes Apoſtolica major eſt. Cujus auctoritatem, poſt traditas Petro claves regni cœlorum, ſemper fuiſſe majorem putaverim; poteſtatem ſæpè minorem.

Cardinales, poſtqvam Cæſarem ſalutaverant, ſecum familiarius aliqva tractaverunt reverſi Romam, eum extra urbem reliqverunt: neqve enim mos eſt, una die & applicare & intrare urbem, qvi coronandi ſunt Cæſares; ſed noctem ſaltem unam in caſtris atq; tentoriis habent. Cujus rei cauſam non aliam arbitrari poſſum, niſi qvod ea dies Papæ cedat, ad providendum, ne qvid ingrediente Cæſare tumultus fiat. Sive id ſpatium ſibi Cæſares ipſi aſſumpſerunt, ut explorato urbis ſtatu tutius ingrederentur: ſeu bis terq; aliqva vel cauſa vel caſu res geſta, vim conſvetudinis accepit. Manſit igitur Cæſar & Im-

Imperatrix ea nocte in domo Marci Spinelli, negotiatoris Florentini; qvam ſibi deliciarum cauſa extra urbem ædificaverat, cæteri in caſtris manſere; multi, qvibus Cæſar indulſit, urbē introiere. Inter qvos Æneas fuit. Qvi mox ad Pontificem vocatus, multa de mente Cæſaris interrogatus, omnia tuta, qvieta ſinceraqve dixit, neqve timore ullo fuiſſe opus, affirmavit. Ad qvem Pontifex, ut tibi verum manifeſtem, ait, cum Fridericum tuum adverſum nobis & Eccleſiæ multi venientem aſſererent, qvamvis non haberemus omnibus fidem, maluimus tamen ſalvari timentes, qvàm perire audaces. Atqve his dictis eum remiſit in domum, qvam ſibi egregiam aſſignaverat, juxta Tiberim. Caſtellanus eam qvondam conſtruxerat, qvi arcem Sancti Angeli per multos annos ab Eugenio tenuerat.

Seqventi die, in pratis, qvæ proxima erant urbi, extra portam qvæ Caſtro Creſcentii jungitur, omnis Cæſaris Comitatus ſeſe recepit; atqve in acies veluti prælium geſturus, ordinatus; neqve procul Eqvitatus Apoſtolicus in armis fuit. Res pulcherrima viſu: Cæſar trabea veſtitus, inter Legatos totius Italiæ magnos viros, eminebat: Imperatrix mirificis ornata cultibus, Cathelanis, & Portugalenſibus circundata omnium in ſe oculos attrahebat. Ladislaus Hungariæ atqve Bohemiæ Rex tenera ætate, purpuratus inter Prælatos, non ſine majeſtate conſpicuus ibat. Albertus germanus Cæſaris militiæ ductor, huc modo, modo illuc obeqvitabat, ſuum cuiq; locum demonſtrans. Eqvites medio tempore Germani atq; Latini oſtentare ſe, in armis diſcurrere, vibrare haſtas, verſare gladios: ſigna omnia canere; faciem pugnæ monſtrare. Neqve Theutones Italis, neq; rurſus Itali Theutonibus eſſe contemptui. Undiq; viri, arma, eqvi, vexilla, pariter oculos circumſtantium in ſe convertere.

Igitur introeundi hic ordo habitus eſt. Duo Cæſaris vexilla fuerunt: alterum, qvod Sancti Georgii vocitant, id veteri more Svevorum cuſtodiæ deberi ajunt, apud qvos militia Sancti Georgii robur Imperii non parvum ducitur: deinde vexillum Aqvilæ, & circa ipſum egregii qvamplures eqvites, qvorum ductor fuit Comes Magdeburgenſis, cujus ſupra fecimus mentionem. Tum Principum atqve Civitatum Legati. Sed inter hos nata contentio eſt. Albertus enim, cum Venetorum Legatis

digniorem locum præbuiſſet, indignati Mediolanenſes injuriam ſibi fieri, ajebant. Principem ſuum multo præſtantiorem Venetorum Duce; illum obſeqventem Imperio, Venetum hoſtem Imperii, nullum velle ſuperiorem; Venetos uſurpaſſe Ducatus dignitatem, non legitime ſuſcepiſſe; Mediolanenſes Imperii auctoritate verum ſibi Principem conſtituiſſe; qvi ex arbitrio regeret, cui liberi ſuccederent, qvi Vaſallum Imperii ſe diceret, qvem Chriſtiani omnes Principali honore dignum ducerent. Duci Venetiarum nullam eſſe poteſtatem, niſi cum populo, filium dignitatis heredem non habere, ex negotiatoribus Ducem eligi: alienum atqve indignum videri, Principi nobili & potenti mercatorem præferri. Contra Veneti: Ducatum Mediolanenſem rem novam fuiſſe, in Galeatio vicecomite cœpiſſe, in ejus filio defeciſſe, qvi ſine liberis ex matrimonio natis obiiſſet; Ducatum Venetum vetuſtiſſimum eſſe, ordine legitimo inſtitutum, Ducem niſi ex familia nobili nullum aſſumi, Rempublicam Venetorum ſupra noningentos annos ſtetiſſe, terra & mari potentem: Franciſcum Sfortiam, cujus Legati Mediolanenſes eſſent, haud parem videri poſſe cuivis patricio Veneto; novum hominem, cujus pater priusqvam arma gereret, ſæpè mulos fricuiſſet; riſu dignum, qvi nobilitati Venetorum æqvari velit, qvorum plurimis annis ſtipendia mendicaſſet; Principatum ejus nihil eſſe, qvi ſine legibus, ſine moribus, impetu populari ſe Ducem dicere atq; arripere inſignia præſumpſiſſet: ſtatum ejus inſtabilem & cito caſurum; hominem ut repente creviſſet, mature periturum: Philippum deinde, qvi Mediolanenſibus jure præfuit, ex nobili domo Vice Comitum, Galeatii filium, de præſidentia cum Duce Veneto & in Conciliis & in Romana curia ſæpius contendiſſe, nunqvam fuiſſe prælatum: temerarios modo plus qvàm dici poſſet judicandos eſſe Mediolanenſes, qvi Ducem ſuum violentum & obſcurum natione, Venetorum gloriæ anteponendum eſſe exiſtimant. Stetit igitur Alberti ſententia: Venetis honeſtior locus datus eſt. Mediolanenſes, dubii qvidnam agerent, primum abire ex proceſſione voluerunt. Dein communicato cum Placentino Epiſcopo & Senenſi conſilio, magis ex uſu rati ſunt permanere. Præcedentibꝰ ergo qvi ſigna tulerunt Eqvitibꝰ, nobiles ex Alemania, Bohœmia, Hungaria, ſecuti ſunt, qvi togati aderant:

derant: eos Italici generis inſignes viri, ab inde Romani Cives, tum Barones; demum Legati Lucani, Ferrarienſes, Montisferrati, Senenſes, Florentini, Mediolanenſes, Veneti, Portugalenſes, Aragonenſes. Subinde Rex Ladislaus venit, ſuos circa miniſtros habens; & aliqvi apud eum ex Germania generoſi Comites ſuere. Inter ipſum autem & Cæſarem, Senatori & præfecto urbis datus eſt locus. Qvippe qvod his ex officio competere, ajebat, poſtqvam urbem Cæſar intraſſet, ejus eqvum manu regere. Marſchallus nudatum enſem ante Cæſarem tulit. Poſt Cæſarem proximi fuere Epiſcopi Senenſis, Gurcenſis, Ratiſponenſis, Tergeſtinus, & reliqvi Conſiliarii, Comites ac Barones. Vacuus exinde ad decem paſſus locus manſit: in qvo primo fuere miniſtri nobiles Imperatricis, demum Colimbrienſis Epiſcopus, ac Marchio Valentinus Imperatricem proximi antecedebant, & cum his Albertus Potendorffius Magiſter Curiæ. Ipſam vero multi pedites ſolam ducebant. Poſt plurimæ Matronæ Virginesq; non minus facie qvàm veſtimentorum ornatu demirandæ ſeqvebantur. Noviſſimus omnium eqvitatus Apoſtolicus incedebat. Tubarum clangor multis in locis aſſiduus exaudiebatur. Ubi ad portam urbis ventum eſt, Epiſcopus Spoletanus, Vicarius Pontificis, ac plurimi Chorepiſcopi & Abbates Infulati, venerabiles ſanctorum reliqvias in proceſſionem ferentes occurrerunt: Cæſaremq; ſub aureo panno, qvem ſive umbraculum vocitant ſive baldachinum, introduxere usqve ad gradus Baſilicæ Sancti Petri præcedentes. Ibi Nicolaus Pontifex ſede ſedens eburnea, Pontificalibus ornamentis indutus, Senatu Cardinalium circumſtante, multisq; aliis Prælatis ac Magnatibus Italiæ coronam facientibus, gratiſſimo vultu, verbisqve paternis, & ſupra modum benignis, Fridericum ſuſcepit. Qvi pedibus ejus ob reverentiam Salvatoris Chriſti beatiq; Petri memoriam, exoſculatis, auri maſſam obtulit. Deinde pauca verba ſuo nomine Æneam Epiſcopum dicere juſſit, ut in congreſſu duorum orbis Capitum convenire videbantur. Tum qvoqve & Rex Ladislaus, & Albertus Auſtriæ Dux, atqve ipſa demum Imperatrix, ſacros Pontificis pedes, & alii qvamplures tum viri tum mulieres nobiles baſiaverunt. Qvibus peractis Imperatrix in domum ſibi præparatam ſe recepit. Papa & Imperator invicem colloqventes, omni turba ſeqventi, usq; ad fores Eccleſiæ ſimul proceſſerunt. Papa deinde cum Cardinalibus pallati-

Digitized by Google

um aſcendit. Imperator cum ſuis comitibus ad aram beati Petri profectus, poſtqvam parumper oravit, templiqve magnitudinem & ingentium columnarum molem demiratus eſt, in habitationem, qvam ſibi Pontifex in Palatio ſuo magnificentiſſimè præparaverat, per noctem, qvæ prope aderat, qvieturus abiit. Pontifex, qvi ſe qvingentis eqvitibus ex comitatu Cæſaris ſumptus præſtare pollicitus fuerat, mille & amplius pavit, ubertim ſingula miniſtravit; pluribus, qvos vel amore ſingulari coluit, vel Cæſari cariores putavit, ſeorſum providit. Poſtera die, cum de corona ſuſcipienda ſermo fieret, ut ſolemnitati dies diceretur, placuit Nicolao Pontifici, qvoniam proximus inſtabat anniverſarius ſuæ coronationis dies, ut qvi dies Pontifici Sacer, idem qvoqve Cæſari ſolemnis in ævum eſſet, unaq; poſthac commemoratio geminam referret lætitiam. Neqve id Fridericus recuſavit: grave tamen ei videbatur, qvoniam dies ad coronationem ſuperabant, domi ſe continere. Ajebant autem vulgo ferè omnes, Cæſarem, niſi coronatus eſſet, in eam urbis partem, qvæ major eſt & ubi ædificia veterum nobiliora viſuntur, ingredi, piaculum eſſe. Qvæ res nobis ſtultiſſima viſa eſt; qvi nonnullos Cæſares ad Lateranum primum veniſſe; deinde coronatos fuiſſe legimus. Nam Proavus Sigiſmundi Henricus ſeptimus, in Eccleſia qvæ Sancti Petri ad vincula dicitur coronam accepit: deinde in Civitatem Leoninam, & in Vaticanum, armatus venit; prælia cum his gerens, qvos Robertus Rex Siciliæ contra ſe miſerat. Contempſit ergò Cæſar rumorem populi, profectusq; cum paucis, vetuſta urbis palatia resq; notatu dignas inſpexit. In eo tamen conſvetudini detulit, qvia pontem Sancti Angeli, qvem potiſſime vetitum putant, declinavit. At dum cuncta rimatur urbis miracula, non ſolum vetera qvæ laudaret, ſed nova qvoqve qvæ ſtupenda diceret, Romani Pontificis opera reperit. Namqve ut priſcorum Cæſarum moles totius urbis ſtructuras ſuperat: ſic ædificia Nicolai Papæ, qvicqvid ubiqve eſſet moderni laboris, excellunt, & qvamvis Cæſar ipſe optimus Architectus, à Nicolao tamen ſe ſuperatum invenit, in cujus operibus neq; artis aut pretii qvicqvam deſideres. Qvibus viſis, accedens Pontificem Cæſar, poſtqvam de miraculis urbis ſatis locutus fuit, in hunc modum de rebus Auſtralibus verba fecit: *Non eſt mihi dubium, Maxime Pontifex, qvin hoſtes mei ex Auſtria, qvamplurima de me tibi tam falſa qvàm*

tur-

Digitized by Google

turpia ſignificaverint. Nam etſi nonnulli eorum nuntii ad te venientes per noſtros in via detenti ſunt, ex multis tamen aliqvibus iter patuiſſe, non ambige. Ob qvam rem neceſſarium arbitror, ut ſe res mea cum Auſtralibus habeant, tua Sanctitati qvàm veriſſimè patefacere, ne falſa pro veris habeas. Accipe igitur breviter à me rerum ſeriem, & an illi vera præfati ſunt, agnoſcito. In Auſtria domo, de qva mihi & Ladislao Regi origo eſt, vetus conſvetudo inolevit, pupillos illuſtres eorumq́, theſaures, dominatus, & qva prima mortales habent, in poteſtate ſenioris Principis ejusdem domus, usqve in annes plena pubertatis eſſe. Obiit, anni ſunt duodecim, Albertus patruus meus Auſtria Dux, & in Imperio prædeceſſor, relicta uxore praegnante, de qva natus eſt poſthumus Ladislaus. Auſtrales ut acceperunt, Albertum in Hungaria diem clauſiſſe (nam & illi etiam regno imperitabat) gubernationem Auſtria ad me tanqvam Seniorem domus principem remiſerunt: animadvertentes, qvia ſi maſculus ex Alberto naſceretur, tutela mihi ſoli; ſin fœmina, dominium & mihi & fratri meo Alberto pleno jure deberetur. Et qvamvis ſcirent eo tempore, teſtamentum qvoddam Alberti præ manibus eſſe, tamen illud velut caſſum habuere. Regina vero cum Ladislaum pepeririſſet, eumq́, in Regem Hungaria coronaſſet, neque rebellantibus Hungaris & alium Principem ex Polonia vocantibus reſiſtere poſſet, timens pupillo, cujus vita maxima pars Hungarorum inſidiabatur, in manus meas eum tradidit: qvem usqve in hanc diem veluti filium enutrio. Auſtriam vero ſumma fide gubernavi, feuda conceſſi, magiſtratus ordinavi, munivi arces, hoſtes repuli, otium ingratis civibus peperi: militibus, qvi ſub Alberto meruerant, auri ſeptuaginta millia in ipſo adminiſtrationis mea principio, ne regionem popularentur, ex meo ærario tradidi: tantum enim ſibi Albertum debuiſſe docebant. Qvicqvid ex me Auſtrales voluerunt, nusqvam negatum eſt: aut filiorum aut fratrum loco mihi fuere: ſub me ditati & aucti ſunt. At ingrati homines, mala natura, ingenio peſſimo, pernicioſis moribus, ab ipſis progenitoribus inſtituti, qvamvis fidelitatem mihi tanqvam tutori usqve in annos plena pubertatis jurejurando promiſiſſent, tamen poſtqvam me Romam petiturum iter accepiſſe cognoverunt, ſive immemores juramenti ſive religionis contemptores, apud qvos boni & æqvi nulla reverentia, arma ſumentes, qvos ego inſtitueram in abſentia mea Rectores, vi repulſis, adminiſtrationem Auſtria ſibi vendicaverunt, vectigalia exegerunt, jus dixerunt, & qvod antehac inauditum eſt, ſententiam ſangvinis abſqve imperio protulerunt, neque juri neqve honeſtati locum reliqverunt, perfidi homines, ſcelerati, perjuri,

qui dum Deum eſſe nullum credunt, nimirum dominorum non verentur fallere dextras. Sed ajunt, me, cum accepi gubernationem Auſtriæ promiſiſſe, juxta conſilium aliqvorum, qui tum delecti fuere, patriam regere. Non inficior: feci, qvod promiſi, dum illi magiſtratum tenuere. At cum ſuopte ingenio poteſtatem ſibi traditam abnuiſſent, qvod erat conſeqvens, ſolus adminiſtravi. Nihil tamen egi, qvod difficile videretur, ſine conſilio Terrigenarum. Reprehendunt impignorationes à me factas. At illas patriæ neceſſitas fieri compulit. At qui nunc potiſſimum murmurant, his plurima inſcripſimus pignora. Credo moleſtè ferunt, qvia non totum Ducatum eis dedimus diripiendum. Sed uſurparunt ſibi dolo & fraudibus, qvod more honeſto conſeqvi neqvibant. Nunc rapiunt, nunc ſpoliant, hiantiq; ſuæ libidini morem gerunt: qvi cum ſint ipſi fures ac prædones, tamen dicere audent, me pupilli theſauros aſportaſſe. Verum cum nuper Viennæ in præſentia legatorum Hungariæ locum aperuiſſent, ubi theſauri Alberti reconditi habebantur: cuncta, ut recluſa fuerant, ſalva & integra comperuerunt, mendaceſq; ſeipſos & gratis maledicos oſtenderunt. Qvod autem Ladiſlaum Regem in Italiam occidendum adduxerim, non eſt qvod expurgem. Intravi enim Italiam hiemis tempore, qvando multo ſalubrior hic eſt aër, qvàm in Germania. Qvod ſi perimere innocentem puerum voluiſſem, non defuit annis jam undecim facultas. Pronum erat Hungaris eum dimittere: apud qvos uſurpatum eſt, non pueros tantum, ſed viros qvoqve Reges occidi. Sed optavi ego huic puero ſemper vitam longiorem. Qvatuor tantum animæ ex domo Auſtriæ ſumus, latiſſimam terram poſſidemus, non eſt cur invicem ſimus odioſi. Futurum eſt, ut nos Principatibus antea deſimus, qvàm nobis dominia regnaq; deſint. Putavi autem ego, ex uſu eſſe puero, Romam inviſere, mores Italiæ noſcere, audire magnos viros, tuam ſanctitatem, ſacrumq; Senatum tuum conſiderare, ut vir aliqvando factus horum meminerit. Qvod ſi vera omnia eſſent, quæ de me dicunt Auſtrales, non tamen auctoritate propria eis inſurgere licuit, meqve ſine cauſæ cognitione ſpoliare tutela, dum ad te venio coronam imperialem ſuſcepturus, & alia negotia Chriſtianæ Reipublicæ cum tua pietate plurima tractatnrus. Ladiſlaus adhuc, ſicut vides, impubes eſt. Qvis eos jurejurando ſolvit? qvis eis hanc facultatem contra dominum audendi conceſſit, niſi propria temeritas? Verum cum tua ſanctitas, beatiſſime Pater, una mecum ſpreta ſit (nam dum te tuamq; ſedem ſanctam vocatus peto, iſta contingunt) æqvum arbitror, auctoritatem tuam adverſus contemptores meum aſſurgere, ut tu illos ſpirituali mucrone atteras, ego materiali gladio feriam,

feriam. Ad hæc Romanus Pontifex: *plurima* inqvit, *fili cariſſime, de te nobis dicta ſunt, tuis adverſa moribus: qua fidem apud nos nullam habuere. Novimus enim animum tuum virtutis amantem, omne ſcelus horrere, ſtudereq; maxime probitati. Scimus inſuper Auſtrales illos ſeditioſos, novarum rerum cupidos, maligno animo, rapinis aſſvetos, non pupilli cauſa ſed avaritia, ut qvam licenter rapere poſſent, tuum jugum excuſſiſſe. Neqve nos fugit, offenſionem tuam eſſe noſtram. Qvis enim imperio eſt injurius, & Eccleſiam non offendit? digna petis, dum cenſuras noſtras comitari tuos enſes cupis. Geremus tua voluntati morem, monebimus Auſtrales, intra dies qvadraginta Ducatus adminiſtrationem ut tibi reſtituant, in ſtatumq; priſtinum te reponant: niſi fecerint, excommunicationis eos gladio feriemus. Sed qvid hæc, ſi tu ſilueris, neqve ferro perfidam gentem compeſcueris? neſcis tua gentis perfidiam. Qvo pacto noſtras juſſiones timebunt, qvi fidem juratam fallunt? nil timet cœlum perdere, qvi cœlum eſſe non credit. Baptiſati Auſtrales, dum fuerunt infantes: viri facti & Chriſtum negant & aqvam ſeſe dolent amiſiſſe. Nos tamen utemur officio noſtro. Tu cave, ne, dum ſpiritualia qværis arma, materialia negligas, & Auſtrales videas in alio magis velle qvàm in hoc ſeculo ſui ſceleris pœnas dare.*

Dum hæc inter Cæſarem & Papam conveniſſent, iterum Fridericus aliud non parvi ponderis expetivit. Dicens enim, terram Mediolanenſem, ubi coronam Longobardici Regni ſuſcipi conſvetum eſt, peſtifera lue infectam, nulloſqve mortales ſine periculo illuc proficiſci poſſe: Nicolaum rogavit, ex plenitudine poteſtatis, ut ſe Romæ Longobardorum Regem coronaret: idq; merito fieri, adverſus Mediolanenſes, qvi rebellantes Imperio tyrannum ſibi præfeciſſent, cui non fuiſſent veriti Ducatus inſignia concedere. Viſa gravis res eſt Pontifici: ſed cum conſulti Cardinales, nihil Cæſari negandum, dicerent; invitis ac multum reclamantibus Mediolanenſium Legatis, Idibus Martii apud Sancti Petri ſummum altare Fridericum in Regem Longobardiæ.... & qvanqvam Leonora per Oratores antea deſponſata ſibi fuiſſet, tamen & tunc denuo per manus ſummi Pontificis, intra Miſſarum ſolemnia, ei rejuncta fuit; matrimonium benedictum: utriq; præceptum, ob reverentiam Sacramenti carnalem copulam intra triduum ne jungerent.

Libet hic pauca de coronis dicere, ne ſtultè videamur eorum opinioni conſentire, qvi tres coronas Imperatori neceſſarias ajunt, Theu-

Theutonicam, Mediolanenſem, Romanam; & unam argenteam, alteram ferream, tertiam auream eſſe contendunt: multaq; de metallis ſermocinantur. Inter qvos etiam legum interpretes delirant, qvid ferrum, qvid argentum, qvid ſignificet aurum, plurimis verbis explicare laborantes. Atqve ut aurum cæteris metallis, ſic Romanum Imperium cæteris Regnis præſtabilius eſſe confirmant. Verum cujuscunqve materiæ corona fuerit, ad parabolisandum idonea videri poterit. Nos autem coronarum numerum nullum eſſe certum novimus, priſcosq; Cæſares ab Auguſto usqve ad Aurelianum nulla uſos corona didicimus. Siqvidem hic primus fuit, ut *Eutropio* placet, qvi apud Romanos diadema capiti vinxerit, gemmisqve & aurata omni veſte, qvod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, uſus eſt. Scimus qvoqve, diadematis conſvetudinem priorem eſſe corona; & aliqvid alterum ab altero differre. Verum poſteaquam Romani Pontificis Romæ ...., Cæſares coronari: neq; ad imperium alia corona qvàm Romana eſt opus. At cum regnum Alemaniæ ad Imperium pleno jure pertineat, placuit in Aqvisgrani, ubi ejus regni ſedes eſt, Imperatorem veluti Regem Alamanorum coronam ſuſcipere, ne ſuum genti decus ablatum videretur. Idem qvoqve de Regno Longobardorum obſervatum eſt, qvod ſubactis Longobardis non in formam provinciæ redactum, ſed ad imperium ſub honore Regni receptum eſt. Simili modo de Regno Burgundorum obſervavit antiqvitas, qvod Boſonem Romanis Imperatoribus legimus tradidiſſe; cujus corona in Arelato ſuſcipitur. Idem futurum putarem, ſi quod ulterius Regni dominium ad Imperatorem devolveretur. Has autem coronas omnes aureas eſſe, compertum habeo. Qvamvis per medium circulum coronæ Mediolanenſis lamina qvædam parvula ex ferro ducatur; qvæ ſtultæ interpretationi efficit locum. Qvippe Daniel Propheta qvatuor orbis Regna majora deſcribens, ultimum, qvod noſtri Romanum eſſe volunt, ferro comparavit, qvoniam ſicut ferrum omnia metalla comminuit, ſic omnia regna Romanum Imperium detrivit. Sed hodie proh dolor parva qvævis potentia ei gravis eſt, ut jam luteo pedi ſeu teſteo locus eſſe videatur. Atqve tantum de coronis hoc loco ſit dictum. In hac autem coronatione Mediolanenſi, collocatus eſt Rex Ladislaus inter Cardinales longè ab Apoſtolico throno: neqve enim niſi duo Cardinales ſederunt. Qvæ res

multis

multis indigna viſa eſt, in Rege uncto & coronato, Regni ampliſſimi Hungarorum. Sed neqve Imperator ipſe ante Romanam Coronam cunctis Cardinalibus prælatus eſt. Sedit enim ſupra Imperatorem primus Cardinalis, qvi tum fuit Vice Cancellarius Franciſcus Condulinario Venetus, Eugenii qvarti nepos. Nam Friderico is locus, non ut Imperatori, ſed ut Regi Theutonicorum in Imperatorem electo datus eſt. Hic autem illud in mentem non ab re venit, qvod pleriqve imperite putant, Romanorum Regem aliqvem dici; qvamvis id uſu receptum ſit. Non enim Rex Romanorum eſt in Aqvisgrani coronatus ſed Alemanorum ſive Theutonicorum. Romani enim, poſt exactum urbe Tarqvinium, regium nomen adeo deteſtati ſunt, ut nullus Cæſarum, qvamvis ſæva tyrannide populum oppreſſiſſet, ſe Regem appellare fuerit auſus. Nec Karolus magnus qvi primus Germanorum ſuſcepit Imperium Romanorum, Rex ſed Imperator Auguſtus vocatus eſt. Romana igitur ſedes minime in hoc errat, qvod ante Coronationem neqve Imperatorem appellat, neq; locum ei velut Imperatori tribuit. In eo autem conſvetudini lapſa deſervit, qvod Romanorum Regem Aqvisgrani coronatum appellat, qvem Theutonicorum melius nominaret, in Imperatorem electum: ſicut ex præceſſoribus feciſſe nonnullos invenimus. Sed nulla de his rebus tradi certa regula poteſt. Nulla in rebus humanis ſoliditas. Conſvetudini omnia ſerviunt, qvæ ſæpè ex malis initiis ortum habet.

Abſoluta Mediolanenſi coronatione, poſtridie ſolennitas Auguſtalis cœpta eſt. Cujus hic ordo fuit. Rebus omnibus apparatis, Romanus Pontifex ante ſummam beati Petri aram in ſublimi throno conſedit, Cardinalibus dextram ejus, Epiſcopis cæteriſq; Prælatis ſiniſtram tenentibus. Extra Cancellum duo tribunalia fuere, Friderico alterum, Leonoræ alterum deputatum, ſervatis hoſtiis, unde introitus ad aram pateret. Et Leonora qvidem, cum Dominabus, maturo tempore ſuum tribunal ingreſſa, omnium oculos in ſe convertit. Virgo non minus naturæ bonis qvàm arte venuſta. Fridericus per aliqvos Cardinales ad Capellam ductus, qvæ intra turres dicitur, ibi jusjurandum beato Petro & Nicolao Pontifici ſuiſq; Succeſſoribus in ea forma præſtitit, qva Ludovicum Magni Karoli filium juraſſe, Pontificum decreta confirmant. Ibi qvoq; & alba indutus, in Canonicum Sancti Petri receptus, fratribus qvi aderant Canonicis oſculum

Digitized by Google

dedit. Nec mora inter Cardinales medius incedit. Ad præcipuam Eccleſiæ portam cum veniſſet, ibi per Subdiaconum Sanctæ Mariæ novæ Cardinalem, Eugenii qvarti nepotem, ſolenni benedictione coopertus eſt. Deinde Capellam Sancti Gregorii ingreſſus, Sandalia tulit, tunicellam induit, & Auguſtale paludamentum accepit. Mox ei in medium Baſilicæ profecto per alium Cardinalem benedictio ſuperfuſa eſt. Tertiam qvoq; benedictionem apud Cancellum Sancti Petri ſuſcepit. Exinde ductus ad altare Sancti Mauricii, per Cardinalem Portuenſem tunc Vicecancellarium, de qvo ſupra meminimus, in ſcapulis atq; in dextro brachio pro veteri more oleo ſacro delinitus. Hisdemq; locis juncta eſt Conjunx ejus Leonora. Qvibus peractis, ambo in ſua tribunalia tranſierunt. Pontifex autem rem divinam inchoavit: interq; celebrandum diverſæ ſolemnitates à priſcis inventæ patribus ſervatæ ſunt. Sceptrum, qvo regia poteſtas indicatur; pomum, qvod mundi dominium oſtendit; enſis, qvi belli jura demonſtrat, per varias vices data. Poſtremo corona aurea inſulata pretioſisq; cooperta gemmis Cæſareo capiti impoſita. Imperatrix qvoq; poſt Cæſarem coronam ex manibus Pontificis accepit, qvam conjugis Sigiſmundi fuiſſe conſtabat. Cæſar autem, qvamvis ornamenta ſibi pretio incredibili comparaſſet, in hanc tamen ſolemnitatem, pallium, enſem, ſceptrum, pomum, coronamq; Karoli Magni, ut fama fuit, ex archivis Norenbergenſium ad ſe deferri curaverat; hisqve uſus eſt. Datur enim hoc vetuſtati, ut plus Majeſtatis habere videantur: pondere nova carent. Qvod ſi tales Karoli Magni ornatus fuere, conſtat Principes Regesq; vetuſtiores non tam veſtis ornatum qvàm nominis gloriam qvæſiviſſe, ac facere magis qvàm veſtire ſplendide voluiſſe. Verum mihi ſingula exactius contemplanti, cum enſem inſpexi, non magni illius primiqve Karoli, ſed qvarti viſus eſt, qvi Sigiſmundi Genitor fuit. Nam Leo Bohemicus ſculptus in eo viſebatur: qvo ille tanqvam Rex Bohemiæ utebatur. In plebe tamen rumor manſit, Magni Karoli ornamenta fuiſſe. Ingens enim tanti viri fortuna, etiam ſua vult eſſe, qvæ ſunt aliorum Karolorum. Qvemadmodum Thebanus Hercules aliorum ſui nominis virorum illuſtria facta ad ſeſe trahit. Et Julii Cæſaris multa dicuntur, qvæ poſt eum alii Cæſares patravere. Adeò multum eſt locum occupaſſe priorem. Qvod ſi Karoli qvarti, ut mihi perſuadeo,

illa

illa fuere; eſt qvod amplius admiremur, tam brevi tempore in tantum creviſſe luxuriam, ut veſtimenta Caroli ruſticana putes, ſi ad Friderici noſtri ditiſſima & ornatiſſima comparaτis. Utinam veteres tam virtute ſuperaremus, qvàm illis vanitate præſtamus. Dum autem Cæſareo capiti Nicolaus coronam adiicit, mitra Pontificalis ex ejus vertice pene collapſa eſt. Qvod ſiniſtrum omen Pontifici nonnulli ſuſpicati ſunt, atqve illud inde portendi, qvod poſtea ſub eodem anno Stephanus Porcarius moliri agreſſus eſt, qvi necem penè Pontifici ſtruxit. Sed divina pietate ſervatus Nicolaus in hanc usq; diem feliciter ſedet. Ille comprehenſus cogitati facinoris pœnas dedit, in caſtro Creſcentii ſuſpendio vitam finiens. Ut autem coronationi diviniſqve rebus impoſitus modus, Leonora in ſuas ædes ſeceſſit. Papa & Imperator ad gradus Baſilicæ ſimul venerunt. Ibi Pontifex Palafredum aſcendit, eiqve Cæſar dextratoris officium per aliqvot passus exhibuit, eqvoqve deinde conſcenſo usqve ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ in Cosmedin una profecti ſunt. Nunc Papa in Palatium rediit: Cæſar in pontem Adriani profectus eſt: ubi Albertum fratrem, pluresq; Duces & Comites ad militiæ provexit honorem, ter qvemqve gladio percutiens. Trecenti eo die percuſſi milites referuntur. Alemani exiſtimant, in eo ponte, qvi manu Cæſaris percuſſi ſunt, cæteros milites antecedere. Ajunt enim hos proximos; ſecundos qvi apud Aqvisgrani creantur; tertio loco Hieroſolymitanos ponunt. Reliqvos milites minores habent. Verum id hodie ab uſu remotum eſt. Ut qvisq; natu melior, opibus ditior eſt, eo dignior habetur. Virtutis præmia pecuniæ recipiunt. Apud omnes peræqve gentes primus honos divitiis datur, pauper ubiq; jacet. Qvod ſi recta ratiò nos duceret, nemo militiæ cingulum ferret, qvi præclarum aliqvod in armis facinus non egiſſet, aut ſtraviſſet provocantem hoſtem, aut murum aſcendiſſet, aut vallum tranſiliiſſet, aut civem ſervaſſet. Qvi ſcirent ordinem in bello tenere, ſigna ſeqvi, imperium obſervare, hoſtem ferire, præſidia agitare, humi dormire, eodem tempore inopiam & laborem tolerare, æſtatem & hiemem juxta pati, nihil metuere niſi famam turpem: hos milites aſſumere deceret. Sed nos hodie delicatos & in plumis nutritos, qvi nudatum enſem nunqvam videre, qvin & infantes in cunis jacentes, militaribus decoramus honoribus. Qvid? qvod homines docti atqve inter litteras educati,

qvi ſe debili corpore & animo pavido ſciunt, ſumere inſignia militiæ non vereantur. Qvod ſi milites exercitati bellis mei animi eſſent, peterent & ipſi Doctoratus honorem. Qvippe non minus iſti leges, qvàm illi arma noverunt. Sed neqve Doctoratus ipſe ſincerus eſt. Indoctos qvamplures doctores novimus; multosq; Cæſar in Italia promovit, qvibus aurum pro ſcientia fuit. Non tamen infitior, aliqvos eſſe, qvi & litteris & armis apti, qvales olim fuiſſe Romanorum Græcorumq; plurimos tradunt. Cæſar igitur ſui temporis errorem ſecutus, qvamvis nonnullos viros fortes ac bello exercitatos, plurimos tamen ineptos armis, milites percuſſit. Deinde cum jam ſol occideret, ad noctem enim pertracta ſolennitas eſt, ad Lateranum ſe contulit. Ubi in Canonicum Baſilicæ Sancti Johannis receptus, qvæ prima orbis Eccleſia dicitur, ſplendidum ibi convivium habuit; in qvo & nos ad menſam Cæſaris ſedimus, cum Nicolao Placentino Epiſcopo, cujus ſupra meminimus: cœna in medium noctis tracta eſt. Demum ad Palatium Apoſtolicum multa nocte reditum, in qvo fuiſſe hoſpitium Cæſaris antea demonſtravimus. Cæſar, qvi jejunus totam diem, graviſſimam gemmis & auro coronam geſtaverat, indutusq; trabea, trecentos milites gladio percuſſerat, libenter qvievit. Ideo vero Romanus Pontifex in Palatio ſuo Cæſarem eſſe voluerat, ut eum ſæpius alloqvi poſſet. Nonnulli, qvorum animus ſemper in pejora flectitur, id factum ajebant, ne facultas Romanis eſſet, intempeſta nocte Cæſarem accedere, atqve eum in vendicationem urbis incendere. Nobis id minime exploratum eſt: qvamvis Pontificem non caruiſſe timore, certum habeamus. Illud autem ſcimus, ſæpè Nicolaum ad Cæſarem in cubiculum veniſſe, cum jam plurimum noctis præteriiſſet. Sæpè qvoqve Cæſarem ad eum iviſſe, atqve remotis arbitris eos inter ſeſe plurima locutos fuiſſe: Sæpè cum paucis remanſiſſe, qvotiens de rebus gravioribus fuit agendum. Cæſar apud ſe Æneam Epiſcopum Senenſem, Johannem Ungenadium, duos Ulricos Sunnenberger & Ridrer, ex omnibus electos habuit. Papa vel ſolus manſit, vel Petrum de Noſeto ad ſe accerſivit.

Neqveò hic præterire, qvæ ſemel de ſomniis inter illa duo luminaria maxima dicta ſunt. Namqve licet ſomnia pleriqve ſpernenda judicent, inaneſq; Danielis interpretationes ac Macrobii regulas dictitent, nonnunqvam tamen ad verum per ſomnia pervenimus. Ideo

Digitized by Google

Ideo non ſine cauſa duas ſomnii portas veteres confinxerunt, alteram eburneam, alteram corneam, qvia trans cornu poſſumus, trans ebur emittere intuitum non poſſumus. Qvippe Cæſar in hunc modum de ſomnio ſuo locutus eſt: Dixi tibi, Sanctiſſime Pater, cum primum ad te veni, velle me, poſtqvam coronatus eſſem, ſomnium qvoddam meum tuæ pietati referre. Id hujusmodi eſt. Cum ex Vienna à me ultimo receſſiſti, vidi per qvietem ſeqventi nocte me Romam veniſſe, tuisqve manibus meo capiti coronam imponi. Mirabar, neqve ſine moleſtia eram, qvi non Romani Pontificis ſed Epiſcopi Bononienſis miniſterio coronarer. Experrectus qvoqve nonnihil timebam, ne mea coronatio ridiculi aliqvid præ ſe ferret. At cum poſtea Te Petri Cathedram ſortitum accepi, coronationem tuis manibus faciendam minime dubitavi. Diſcrimina qvæ referebantur vel belli vel peſtilentiæ, pro nihilo duxi: neqve jam ſomnium, ſed certam viſionem vidiſſe me, credidi. Id nunc re comprobatum eſt. Ad qvem Pontifex, ſæpè, inqvit, monſtrari futura ſomnio, non eſt obſcurum. Herculem multa per qvietem vidiſſe, tradunt veteres. Agamemnon dum obſidet Ilium, ſæpè inter ſomniandum commonitus eſt, acies qvo pacto victurus inſtrueret. Octavius bello Farſalico non evaſiſſet, niſi Pædagogi ſomnio fidem habuiſſet. Superfluo tamen aliena commemoramus, qvibus propria ſuppetunt. Mihi qvidem nocte, qvæ mortem Eugenii anteceſſit, in hunc locum veniſſe videbar; cujus anguſtior, qvam modo eſt, forma fuit: qvod tibi Ænea probè conſtat, qvi ad Eugenium hoc loco freqventer veniſti. Hic poſtqvam me Pontifex vidit, exuens ſubito pallium & veſtem, his me induit. Tum mitram longam, ut eſt noſtris militibus ferendi modus, ſuo capiti demens, meo impoſuit; acceptaqꝫ dextra manu mea in hac me ſella locavit, dicens: ſede hic, ego ad ſanctum Petrum migrabo. Seqventi die Pontifex ipſe diem obiit, atqve in Eccleſiam Sancti Petri delatus, poſt exeqvias ſolemnes apud Eugenium tertium ſepultus eſt. Qvæ res mihi ſpem certiſſimam præbuit, qvod poſtea ſecutum eſt, Romana me Cathedra potiturum. Hæc nos, qvi affuimus, audientes, plurimum demirati, de ſomniorum natura non pauca diſputavimus.

Poſthæc Cæſar Alfonſi Regis Aragonum multis precibus oneratus, ut Neapolim ſeſe cum Imperatrice conferret, ſtatuit tanto Re-

gi morem gerere. Qvamvis id plurimi reprehenderint; qvi Regem ad Imperatorem venire, ſi qvid vellet, decentius exiſtimabant. At Cæſar irritas has voces habens, Avunculum ſuæ Conjugis contriſtari noluit, maximum & clariſſimum Regem, noſtri ſeculi decus: cujus egregia facinora totus orbis decantat; qvem victum fortuna vincere non potuit, ſed contra ipſa victa eſt, coactaqve Regi bene merenti, cui ſæpe nocuerat, demum familiari ejus benefacere. Neqve latebat Cæſarem, ſæpe Sigiſmundum Anteceſſorem ſuum, aliorum Regum hoſpitia viſitaſſe: qvi nunc Gallorum, nunc Hiſpanorum Reges adivit. In Angliam qvoqve & in Poloniam minores Reges acceſſerat, neqve propterea ſua dignitas minuta videbatur. Neqve ambiguum eſt, priſcos Cæſares ſæpè minorum Principum lares ingreſſos. Apud Evandrum reqvievit Hercules. Pompejus Conſul non dubitavit Poſſidonium Philoſophum Rhodi febricitantem adire & conſolari ægrotum. Qvibus exemplis inſtructus Fridericus ad Regem amicum profectus eſt, & paulo poſt eum Leonora. Fernandus Regis filius plurimiq; cum eo Proceres apud Terracinam Cæſari occurrerunt: apud Sveſſam multi Nobiles, apud Capuam Rex ipſe Alfonſus ſplendida Prælatorum, Ducum & Procerum comitante caterva, Imperatorem excepit. Datis dextris amplexibusq; pro more celebratis, alter alterum mirabatur. Alfonſus Cæſarem alto ſangvine natum, florida juventa, egregia forma, prolixa coma, erecta cervice, gravi facie, robuſto corpore, primum orbis Dominum, lætus intuebatur. Alfonſum ipſum, qvamvis ætate provectiori, bona tamen valetudine, fortem & jucundum, qvi Januenſes, à qvibus olim captus fuerat, ſibi tributarios feciſſet, qvi Venetos primum hoſtes, deinde amicos habuiſſet, qvi Florentinis ingentes intuliſſet clades, qvi Barbaros ex Affrica Reges ſibi vectigal pendere coëgiſſet, qvi Regem Renatum ex Neapoli depuliſſet, qvi Franciſcum Sfortiam, Jacobum Caldoriam cunctosqve Tyrannos ex Apulia propulſaſſet, Friderico neq; laudare neqve conſiderare ſatis erat. Circumſtantes & admiratio ſimul & gaudium ingens opplevit, ex voluptate Regia, ex ſolemnibus qvæ fiebant, ex verbis qvæ dicebantur, benivolentia plenis & ſale. Nam qva magnificentia qvibusq; feſtivitatib9 & ludis Imperator Neapolim introierit, conſultius arbitror reticere, qvam pro magnitudine parum dicere. Imperatrix eo qvo Cæſar honore ſuſcepta eſt. Alfonſus, qvi antea neptim
ſuam

Digitized by Google

ſuam nunqvam vidiſſet, tunc eam miro deſiderio nuptam, & in alto locatam, complexus eſt, neq; præ gaudio tenere lacrimas potuit. Apud Neapolim, qvocunq; vel Cæſar tranſitum vel conjunx ejus habuit, ſtrata omnia floribus & odoriferis herbis fuere: publicæ domus ac privatæ, & foris & intus, ornatæ pannis, inſtructæ choris, pretioſa ſupellectili fultæ, pueri ſaltantes innuptæq; puellæ, cantus ubiqve audiri virorum, clangorq; tubarum: invitari nunc iſti, nunc illi, epulæ cibiq; optimi in communi parari. Vini tum Latini tum Græci fontes derivari; maria piſcibus, ſilvas feris nudari. Zucari cæterarumq; ſpecierum confectarum tantam vim eſſe, ut in modum grandinis cœlo fuſæ plateas obtegeret. Juſſi miniſtri Regis omnia dare qvæ peterentur, non petita ultro ferre. Manſit illic Cæſar & ſanctam hebdomadam & octavam Paſchæ, ut & mœſti temporis & læti mores inſpicere poſſet. In paſſione Salvatoris Chriſti, qvæ recitari qvotannis ſolet, mirabiles perſonatus acti, adeoq; pulchre & ingenioſe ſunt expreſſi, ut res fieri verè putarentur. Qvicqvid ad paſſionem Dominicam reſurrectionemq; poteſt æmulari, per idem repræſentatum eſt. Oſtendit qvoqve Alfonſus Theſaurum ſuum: qvicqvid pretioſum habuit, in aperto fuit: omnemq; Regni & potentiæ ſuæ gloriam manifeſtavit. Nunc Cæſarem, nunc Imperatricem accedere; recte ne cuncta haberent inſpicere, corrigere negligentiam, hilari vultu adeſſe, nunc ſeria nunc jocos agere, ludos militares indicere, venationes inſtruere, voluptatis omne genus præbere. Ad hæc ſolemnia flos nobilitatis ex Sicilia, Apulia, Calabria, Aragonia, Cathalonia, cunctisq; regnis Alfonſi, partim vocata, partim ſuopte ingenio venerat, tantorum Regum inſpectura conventum: ſumptuqve regio omnes aduenæ paſcebantur: neqve rerum copia minui poterat, homines atqve eqvos ſaties [illegible]igebat.

Poſt ſacros dies, & [illegible]minorum concilia facta & ſaltationes habitæ inter Dominas. Prima fuit Imperatrix, ſecunda filia Principis Tarenti, conjunx Ferdinandi Ducis Calabriæ, filii Regis. Et qvamvis aliæ qvamplures adeſſent illuſtriſſimæ tum Virgines tum Matronæ, tertius tamen locus Lucretiæ datus. Ea ſeu virgo ſeu mulier (nam de hoc varius in populo rumor fuit) forma decenti, facundia præſtabili, mundiſſimis moribus, neqve alto neq; obſcuro loco, ſed inter Neapolitanos honeſtis nata parentibus, Regem, ut ſe ama-

amaret; miro modo pellexerat; atqve ab eo in Palatium recepta, multis donata bonis, & ſe & ſuos adeo ditaverat, ut pares Principibus viderentur: fratrem ad metropoliticam & ſuæ Civitatis dignitatem evexerat; Patri & reliqvis fratribus latiſſimas poſſeſſiones acqviſierat; Sorores cum magna dote inter primos curiæ proceres nuptui dederat. Fuerunt, qvi Regi cum ea conſvetudinem ſtupri eſſe dicerent. Nonnulli adhuc eam Virginem intactam aſſeveraverunt, Regemq́; tantum verbis ſecum agere, oblectariq́; viſu; eamqve aliqvando dixiſſe non ſe ſui nominis oblitam, nihil turpitudinis habere cum Rege, neqve Regem id petere; qvod ſi peteret, non ut altera Lucretia Collatini conjunx admiſſo ſcelere, ſed caſtam ſe potius occideret. De his alii alia loqvuntur. Illud certum eſt, ſæpe Regem eſſe cum ea ſolum: illam, qvæcunqve petit, obtinere; Regi dilectiſſimam eſſe familiam, curiamq́; propemodũ reginalem tenere; gratiam Regis, qvibus velit impetrare. Id multi non probant in Rege, maxime conjugato, ætate gravi, cui de morte qvàm de voluptate cogitandum inſtat. Qvidam mitiori mente, magno Regi ignoſcendum ajunt, ſi poſt duros ſuperioris ætatis labores ſenectutem mollius agit, ſi ſibi conſulit, ſi feſſam animãm ac pene fugientem dulci ſermone leniendam tenendamqve voluptate aliqva nititur. Nam ſenes homines, ut cibi leviores, ſic mores manſvetiores in vita conſervant. Pleriqve autem arbitrantur, ſi conjunx Alfonſi moreretur, hanc Reginam futuram, ac propterea ſervari intactam. Qvod ſi ita eſt, laudari in eo Rex poteſt, qvi Sacramenta Eccleſiæ ludibrio non habet, neqve àb lege divina recedere præſumit, ut aliqvos partim vidimus partim legimus agitaſſe: qvi ſe ſupra leges exiſtimantes, aut fortaſſe falſa putantes, qvæ de pœnis ſceleratorum apud inferos referuntur, uxores vel accepere vel dimiſere, qvos ſacri canones prohibebant. Ladislai Siciliæ Regis recens memoria eſt. Qvi repudiata legitima conjuge, alteram ſuperduxit. Idem Lotharius Rex egit: Idem Rex Bohemiæ Ottocarus. Ludovici Bavari Cæſaris Filius Comitiſſam Tirolis, qvæ à viro ſuo Johanne Regis Bohemiæ filio ſine lege diverterat, uxorem duxit. Qvos pro ſuis iniqvitatibus etiam in hoc ſeculo pœnas dediſſe, manifeſtum eſt. Nec plura de Lucretia. Cujus amores potenti Regi, qvamvis Seni, tolerandos an damnandos exiſtimare par ſit, aliorum judicio relinqvamus

Fride-

Digitized by Google

Fridericus autem, licet undiqve voluptates affluerent, non tamen Reipublicæ negotia extra mentem habuit; ſed ubi tempus idoneum vidit, de Statu Italiæ verba fecit; nobilem provinciam, Imperii caput, ortum orbis terrarum, indignum eſſe vaſtari bello, dicere: Regi, qvi Regnum in ea terra obtineret, pacem cariſſimam eſſe debere: contra Florentinos Franciſcumq; Vice comitem odia poneret, pacis æqvas conditiones acciperet. Ejus rei curam vel Papæ vel ſibi crederet, impium eſſe infinitas animas belli periculis objectare. Alſonſus ad ea pacem ſe cupere, ait, ſed eam cum Florentinis habere difficillimum eſſe, qvi verba, non facta darent. Franciſcum ſine fide, levem hominem eſſe, Tyrannum volubilem; ſæpè ſe deceptum promiſſionibus ejus. Nunc claſſem mari paratam eſſe, jam terreſtres exercitus inſtructos, ordinem rebus poſitum, ſtipendia data, experiundum jam fore, cui fortuna prælii faveat. At cum Cæſar iterum & iterum inſtaret, victus Alſonſus importunitate precum, miſſurum ſe Ferrariam Legatos inqvit, qvi de pace ad imperium Cæſaris agerent.

Exinde feſtinabat Imperator abire; Leonoram autem ſponſam ſuam nondum cognoverat; qvod id operis in Alemanniam referre volebat; ſive ne ſangvis Italicus ſibi naſceretur, ſive aliud religionis in mente gerens. Virgo mœſta videbatur, qvæ ſe circumduci, velut parum placentem, exiſtimabat. Qvod cum Alſonſus animadvertiſſet, adiens Cæſarem, in ea urbe atqve in his ædibus, ubi tunc fuere, contractum fuiſſe matrimonium indicit, ibiqve merito conſummandum: à Deo datum eſſe, in eundem locum ut ambo veniſſent. Orat ergo, ut virgini miſceatur. Qvod cum Fridericus negaret, Ergo: inqvit Alſonſus, neptem meam in Alemanniam duces, atqve illinc cognitam, ſi minus placuerit, ad nos remittes; aut ea fortaſſe neglecta cum alia contrahes? qvin potius eam hic cognoſces, ut, ſi placeat, adducas rem gratam tecum; ſi minus, apud nos onus dimittas. Qvibus verbis, etſi erat Cæſar paulo debilior, commotus eſt, atqve operam matrimonio dare ſtatuit. Juſſit igitur theutonico more ſtratum apparari, jacentiq; ſibi Leonoram in ulnas complexusq; dari, ac præſente Rege cunctisq; Proceribus aſtantibus ſuperduci culcitram. Neqve aliud actum eſt, niſi datum oſculum. Erant autem ambo veſtiti, moxq; inde ſurrexerunt. Sicqve conſvetudo theutonicorum

ſe habet cum Principes primo junguntur. Mulieres Hiſpanæ, qvæ aderant, arbitratæ rem ſerio geri, cum ſuperduci culcitram viderunt, exclamantes indignum fieri facinus, Regem, qvi talia permitteret, increpabant. Ille autem non ſine riſu & jucunditate peregrinos ſpectabat mores. Nocte, qvæ inſtabat, futurus erat concubitus ex nudis. Dum ergo ſaltationibus univerſa curia intenta eſt, fœminæ Portugalenſes, qvibus cubiculi ſecretioris commiſſa cura erat, fumigationes ſuper ſtratum faciunt, in qvo jacendum eſt; carmina dicunt, & accerſito Sacerdote lectum benedicunt, irrorantq; ſanctis aqvis; ut eſt ſuperſtitio mulierum, qvæ ſic fœlix connubium, & amorem utrinq; perpetuum arbitrantur futurum. Qvod ubi Cæſar accepit, veritus, ne qvid veneficii interveniret, alium ſibi ſubſterni lectum juſſit, vocariq; ad ſe conjugem. Timebat enim nutricem Imperatricis, qvam rerum hujusmodi peritam ajunt, qvibus faſcinari mentes hominum ſolent ſimilemq́ illi putant, de qva nobis *Poëta* ſcribit, *hac ſe carminibus promittit ſolvere mentes qvas velit, aſt aliis duras immittere curas, ſiſtere aqvam fluviis & vertere ſidera retro, nocturnosq́ ciet manes, & mugire videbis ſub pedibus terram & deſcendere montibus ornos.* Qvibus rebus etſi pleriq; fidem habendam negent, *Flaccus* tamen cum diu pugnaſſet, artibus nihil ineſſe ponderis, mutatus tandem, *jamiam*, inqvit, *efficaci do manus ſcientia ſupplex.* Et ſunt, qvi Circem non fabuloſe vertiſſe in feras hominum vultus affirment. Nos illud inprimis trahit, qvod de Phitoniſſa ſacri libri commemorant: qvam Samuelis animam de inferni abditis evocaſſe tradunt, ut vivorum conſpectibus redderetur. Si tamen animam Prophetæ fuiſſe credimus, & non fantaſticam potius illuſionem Sathanæ. Utcunqve ſit, conſultiſſimum cenſeo, cum facultas eſt, magicarum artium evitare fallacias; conſiliumq́; Cæſaris in ea re non vanum dico fuiſſe. Verum Imperatrix bis terq; vocata in ſuo lecto manere, morem ſervandum, dicere: viros in ſtratum uxoris ire ſolitos, non contra fieri ſolere. Cæſar veluti victus ad eam pergit, rogatq; ſecum in alium thalamum proficiſcatur. Recuſantem manu prendit, vincitq́ facile nolentem vincere. Atqve eo pacto vitatis incantationibus in alio lecto matrimonium conſummatum eſt.

Seqventi die Cæſar naves aſcendit, Romam petiturus. Imperatrix octo diebus apud Avunculum poſtea manſit, deinde Manfredoniam

Digitized by Google

niam profecta eſt, atqve illo ex loco per mare Venetias navigavit. Cum autem Cæſar Neapolim peteret, noluit ſecum ducere Ladiſlaum Regem: cum propter laborem itineris & immitius cœlum Campaniæ; tum, qvia Rex Aragonum, etiam Ungariæ ſeſe Regem appellat, videtur Ladiſlai competitor. Ad qvem ſi Ladiſlaus veniſſet, vel Hungari ſiniſtrè tuliſſent, vel Auſtrales; neqve murmura defuiſſent. Reliqvit ergo eum Romæ apud Nicolaum Pontificem, ſub cuſtodia ſuorum: & cum eo remanſit Æneas Epiſcopus Senenſis, qvi nonnihil ægrotans ſeqvi Cæſarem non valuerat. Dum ergò Cæſar apud Neapolim lætitiæ operam præbet, Ladiſlaus Rex de fuga temptatus aures adhibet, qværitq; tempus, qvo cuſtodes fallat. Id cuipiam Sacerdoti relatum eſt, qvi Dominico Cardinali Firmano juſto & gravi Patri, ſummo pœnitentiario, ultro rem aperit. Is ea nocte, qva facinus patrari debuit, pontificem adiit, atqve de fuga Regis eum edocet. Pontifex Æneam ad ſe nocte intempeſta vocat, ſcelus, qvod paratur, enarrat; monet, operam det, ne qvid detrimenti ex facto Cæſar patiatur: rectene cum Rege agatur, inſpiciat; fidi ne ſint cuſtodes, interrogat; ægre ſe paſſurum, ait, Imperatori id dedecoris, idqve damni afferri. Æneas nil moratus Regiam domum adiit, vocatisqve cuſtodibus periculum exponit, fidem qvam Cæſari debent reqvirit: iſti ſtupentes, facinus deteſtantur, noctem inſomnem ducunt, circuuntq; undiqve, rimantur domum, eoqve modo ſalvata res eſt. Nam traditores ubi detectum ſcelus cognoverunt, ab incepto deſtitere. Eam ob cauſam cum nonnulli ex Cardinalibus ſub ſpecie Venationis educere Regem vellent, ſibiq; voluptates præbere, mandato Pontificis ſunt prohibiti, cui etiam Cardinalium fides in tali negotio ſuſpecta fuit.

Igitur Cæſar Romam rediens, ſalva omnia reperit. qvatuor ei Cardinales juſſu Pontificis ad ædem Sancti Pauli occurrerunt. Qvia vero dies Sabbathi fuit, Cæſarqve ſtolam candidam detulit, qvam Rex Aragonum dare ſolet, obloqvendi murmurandiq; præbita eſt occaſio qvampluribus, qvod Cæſarem dare qvibus velit inſignia nobilitatis, non accipere ab aliis dignum, aſſerebant. Qvæ voces ab his emittebantur, qvibus Alfonſi nomen invidioſum fuit, indigna tamen calumnia; neqve enim ſtola Nobilitatis, ſed religionis eſt ſignum, qvod in honorem cœleſtis Reginæ defertur: neqve novum eſt, Re-

ges amicitiæ cauſa inter ſe ſigna dare atqve accipere, ſive majores ſive minores fuerint. Nam & Sigiſmundum Henrici Regis Angliæ inſigne geſtare ſolitum novimus, ut amicitiæ ſolidæ ſtabilisq; benivolentiæ pignus. Triduo Cæſar ex Neapoli reverſus Romæ manſit. Pridie autem, qvam recederet, ingentes grates Pontifici Maximo, ſacroq; Cardinalium Collegio, reddidit, qvod ſibi benigni magnificiqve fuiſſent. Æneæ deinde commiſit, in publico conſiſtorio ut ſtatum Chriſtianorum, qvi per Syriam, Ægyptum, Aſiam, Græciamq; ſub Soldani magniqve Turci imperio opprimuntur, exponeret; utqve Hungari proximis annis horrendas clades perpeſſi eſſent. Timendum eſſe Conſtantinopoli, cæterisq; Civitatibus Græciæ Chriſtianam fidem habentibus, ſuccurrendum oppreſſis, diceret, Paſſagium ſuaderet, operas atqve vires Imperii in ipſum negotium offerret. Qvibus de rebus adeò efficaciter Æneas verba fecit, ut pluribus circumſtantibus lacrimas extorſerit. Cujus orationis, qvoniam futuri præſcia fuiſſe videtur, inſerere hoc loco tenorem, non alienum putavi.

Moiſes Vir Dei, Beatiſſime Maxime Pontifex, cum ſibi Succeſſorem ordinaret Joſua filium Nun, divinam vocem ad ſe dicentem audivit: pro hoc, ſi qvid agendum erit, Eleazar Sacerdos conſulet dominum; ad verbum ejus egredietur & ingredietur, ipſe & omnes filii Iſrael cum eo, & cœtera multitudo. *Qvibus verbis non populi ſolum ſed Reges & Principes admonentur, magnis in rebus, etiam bellicis, ſummi Sacerdotis, & conſilium qværere & imperium ſeqvi. Qvod poſtmodum in novo Teſtamento & in tempore gratiæ, multis exemplis & auctoritatibus eſt firmatum. Sicut & Conſtantini Magni & Theodoſii, & Juſtiniani geſta teſtantur. Eam ob cauſam cupidus atque avidiſſimus divus Cæſar Fridericus Romanorum Imperator Auguſtus, filius tuus obſeqventiſſimus, ſuis diebus adverſus impios Mahumeti cultores generale paſſagium fieri, atque in illud ſuum ſtudium, ſuas curas, ſuasq; vires omnes convertere; Te prius, magni Dei Vicarium, Chriſtianæ plebis ſacratum caput, perfectum ducem, optimum rectorem, veracem magiſtrum, & conſulendum & ſeqvendum exiſtimavit; cujus providentia noſcere, auctoritas monere, poteſtas implere poſſit, qvod ſit agendum. Venit igitur ad te hodie, tuumqve gravem & ornatiſſimum ſenatum, Cæſar, ſuper univerſali paſſagio cum tua beatitudine tractaturus. Coronatus jam triplici corona, ejusqve regni beneficentia Rex confirmatus, cujus potentiam Daniel ferro comparavit, cujus limites ſolus claudit Oceanus, cujus funda-*

fundator Octavianus, confirmator Dominus Hieſus fuit, quod Romana ſemper Eccleſia magni fecit, extulit, honoravit; cujus auctoritas in terris niſi tuæ cedit nulli: cujus officium eſt patrocinari Eccleſiæ, tueri religionem, parcere ſubjectis & debellare ſuperbos. Hujus, inquam, Regni ſolium adeptus Cæſar, quid aliud cogitet quam Paſſagium, per quod & Chriſtiani fortiores & hoſtes fidei reddantur imbecilliores? Principes, inquit Sapiens, quæ ſunt digna Principe cogitabunt. Reges apud Medos, ut Herodotus; apud omnes, ut Cicero ſenſit, Juſtitiæ fruendæ cauſa ſunt creati, injuriarum propulſatores; qui ſi Platoni magno voluerint auſcultare, cæteriſq; Philoſophis recta monentibus obedire, procurationem Rei Publicæ non ad ſuam, ſed ad eorum qui ſibi commiſſi ſunt utilitatem, convertere conabuntur. Atque hoc eſt, quod de Paſſagio Cæſarem & ſollicitum & anxium facit. Super quare dicturus, quæ ſua mihi Majeſtas imperat, oratiunculam meam tres in partes ego dividam. In prima dicam, quid ſit Paſſagium quod petitur. In ſecunda, cur petatur. In tertia, facilene Paſſagium fructuoſumq; ſit futurum. Quibus in rebus ſi longior fuero, cum rerum magnitudine verba comparentur. Sic fortaſſe brevior apparebo; Imo ero revera brevis. Nam docti dicere multa poſſunt: ſola brevitas, ut Ennodius ait, commendat indoctos. Sed jam primum abſolvamus. Paſſagii vocabulo nihil aliud deſignamus, quàm militarem expeditionem numeroſiſſimam adverſus infideles, per Romanum Pontificem indictam: quã qui ſequuntur, cruce ſignati plenariam peccatorum remiſſionem & merentur & aſſequuntur. Appellaturq; Paſſagium ſermone Italico, quaſi tranſitus. Nam ſicut Aves quædam certis anni temporibus de regione in regiones tranſeunt, dicunturq; Paſſagium facere: Sic & Chriſtiani nonnunquam armis ſumptis trans mare incedentes, atq; in hoſtes fidei ex Apoſtolicæ ſedis juſſione, proſilientes, & viſi & dicti ſunt Paſſagium habuiſſe. Nunquam tamen verum Paſſagium dici poteſt, niſi multorum fuerit populorum, qui migrare magis novas ſedes quæſituri, quàm bellaturi videantur. Qualis Gallorum, Cimbrorum, Hunnorum in Italiam inundatio fuit. Intelligunt jam omnes, niſi fallor, quid ſit Paſſagium quod petitur. Nunc petitionis cauſas exponamus. Quas tres eſſe comperio: commiſerationem, utilitatem & honeſtatem. Unde vero commiſeratio prodeat, paucis adverte docebo. Quis infirmatur, inquit Apoſtolus, & ego non infirmor? pulcrè, rectè, religioſè, ſanctè dictum. Nam cujus pectus adeo durum eſt, ut dolentibus non condoleat, gementibus non congemat, triſtantibus non contriſtetur? Cæſar quidem, poſtquam diſcretionis attigit annos, cœpitq; noſcere fidei noſtræ ſacramenta, mox religionis

induit Zelum, rebus omnibus divini cultus præpoſuit augmentum. Sic enim & ſua natura bonitas, & ſanguinis nobilitas expoſcebat. Nam ſublimis Domus Auſtriæ Principes, inter quos plures & Reges & Imperatores claruerunt, tunc ſibi proſpere ſuccedere ſperaverunt, cum divino numini bene & conſtanter famulati fuiſſent. Quorum veſtigia ſectatus Fridericus, defunctis Parentibus, ut primum tutelam exuit, adoleſcens admodum trans mare navigavit, contemnensq́; pelagus & tempeſtatum minas, digitis à morte remotus quatuor aut ſeptem, cupidus oſculari locum, ubi fuerunt pedes ejus, qui nos redemit, medio terræ ſalutem operatus, Hieroſolymam perrexit, ſepulchrum Domini viſitavit, Calvariæ locum inſpexit, montem aſcendit Oliveti, vidit cœnaculum grande ſtratum, & Pilati prætorium, intravit deſertum, tranſivit Jordanem, Bethleem acceſſit, & vallem Joſaphat penetravit. Mirabilem ſibi ac incredibilem devotionem, ſanctorum locorum viſio ſuggerebat. At cum ſpurcidos illic Sarracenos, immundos, horridos, ſceleratos dominari, veniebat in mentem; tactus dolore cordis intrinſecus, nil aliud dicere potuit, quàm Propheticum illud: O Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in Pomorum cuſtodiam, *& iterum ſicut alius Propheta clamat:* Quomodo ſedet ſola, Civitas plena populo? facta eſt vidua Domina gentium, Princeps Provinciarum eſt ſub tributo. *Proh quantum urgebat angebatq; Fridericum illius ſanctæ Civitatis indigna ſervitus, & illorum, qui trans mare ſunt, Chriſtianorum oppreſſio? ſed quid Græcia? litterarum mater, inventrix legum, cultrix morum, atque omnium bonarum & optimarum artium magiſtra. Quem non miſereat illius gentis afflictæ, conculcatæ, peſſundatæ? Cujus imperium non ſolum ſub Alexandro Macedone ſuiſque ſucceſſoribus, ſed ſub Athenienſibus, Spartanis, olim florentiſſimum & potentiſſimum fuit, nunc vilibus effœminatiſque Turcis cogitur obedire. Quid Regnum illud Hungariæ nobiliſſimum, terra antiqua potens armis atque ubere glebæ? Heu! quanta paſſi ſunt Hungari diebus noſtris, qui dum noſtrum ſervant ſanguinem, fundunt ſuum, quorum pectora noſtri ſunt muri? Obligamur certè omnes Chriſtiani Magnatibus & populis Ungariæ, qui pro nobis mortificantur tota die, & facti ſunt ſicut oves occiſionis. Ecce tibi præſentem illorum Regem puellum, pupillum, orphanum, Ladiſlaum; clariſſimam & Regum & Imperatorum Sobolem; qui dum ſuo regno ſuiſq; opem orat afferri, toti Chriſtianiſmo conſulit, utinam tam tuam ſanctitatem quàm Cæſaris Majeſtatem ſua lacryma moveant! Nam illi genti poſtulat auxilium,*

um, quæ ſuis armis nobis omnibus affert præſidium. Accidit & aliarum calamitas Provinciarum. Maſſagetæ, & alii Scytharum quamplures populi, nunc Livoniam, nunc Lituaniam vexant. Mauri non parvum Hiſpaniarum occupant Regnum, Jonii, Carpathii, Ægyptii, noſtriq; maris Inſulas: Cyprum, Rhodum, Cretam, Siciliam. Quin & ipſa Italiæ littora Barbarorum ſæpè claſſes invadunt, aſportántque Chriſtianos. O noſtram maximam negligentiam! ô tempora! ô mores! proh pudor! major eſt Sarracenorum in ſua perfidià, quàm noſter in fide Zelus. Dum gentiles fuerunt Cæſares, Idolorum cultores, augebatur in dies credentium numerus: nunc, dum Chriſtiani ſunt Imperatores, Reges, Duces, Chriſti cultus, qui totum ferè orbem oppleverat, in angulum Europæ redactus eſt. Affricam & Aſiam amiſimus, Europæ vix partem tenemus. Movetur ſuper his Cæſar, compatitur afflictis fratribus, commiſeretur injuriam patientium, cupit laborantibus ſubvenire. Nam qui non defendit indigna ferentes, neque obſiſtit, ſi poteſt, injuriæ, tam eſt in vitio, ſicut Philoſophis placet, quàm ſi parentes aut amicos aut patriam deſerat. Quod ne ſibi, neve tibi, quisquam imputet, paſſagium petitur. Sed accipe nunc utilitatem; quam parere paſſagium poterit. Subveniemus laborantibus Hungaris; auferemus jugum ſervitutis ex collo Græcorum; recuperabimus ſanctam terram; exterminabimus idolum, monſtrum illud peſſimum, horrendum, ingens Mahumeti; & Chriſtianæ religionis fines ſuper & Garamantes & Indos proferemus. Jacet extra ſidera tellus, extra anni ſolisque vias, ubi cœlifer Atlas axem humero premit ſtellis ardentibus aptum. En magnam utilitatem! nam ſic agentes, aut agere temptantes, incorruptibilem cœleſtis Regni coronam adipiſcemur; quam reddet nobis in illam diem juſtus judex. Sed quid de honeſtate gloriaque dicemus, quàm vel tuæ beatitudini vel Cæſaris altitudini accumulaturum cernimus eſſe paſſagium? bellorum æquitatem majores noſtri ſanctiſſime feciali jure præſcripſerant, denunciata indictaque bella juſta eſſe cenſebant. In quibus qui viriliter pugnaviſſent, non vincentes modo ſed occumbentes quoque dignos honore glorioſosque judicabant, atque his ſtatuas dicabant & triumphales arcus. Quid nos de hoc bello dicemus? quod non terrenus, ſed cœleſtis Imperator indicit; in quo non Pomœrii ſed fidei propagatio quæritur; in quo non paterna domus, ſed fides Catholica defenditur, & honor Salvatoris noſtri, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, ut nos ex Diabolica ſervitute redimeret. En glorio-

ſum

ſum atque honeſtiſſimum bellum, qvod tanti beneficii memores ſuſceperimus, in quo Redemptoris noſtri, in quo magni Dei cauſam tuebimur, in quo qui vitam temporalem amittet, acquiret æternam, & famam clarumqve nomen adipiſcetur ſempiternum. Ac tantum de Secunda parte ſit dictum, in qua, cur paſſagium qværeretur, monſtrandum fuit. Supererat nunc de poſſibilitate congregandi paſſagii, deqve ſpe fructus, dicere. Plurimi ſunt, beatiſſime Pater, qvi cum nominari paſſagium audiunt, ecce vetus ſomnium, inqviunt, vetus deliramentum, veteres, atqve inanes fabulas. At Urbanus anteceſſor tuus, cum vexaretur à Paganis Orientalis Eccleſia, Sarraceniq́ terram ſanctam invaſiſſent, motus Alexii, qui Conſtantinopolim tenebat, precibus & aliorum Chriſtianorum, qvi ſub tributo Turcorum vitam agebant, rogatibus, excitatus, gravi & laborioſo itinere in Galliam profectus, maximum exercitum comparavit, qvibus nulla Sarracenorum copia, nullæ vires obſiſtere potuerunt, qvin & Antiochiam expugnarent & Hieroſolymam obtinerent. Unde adhuc & Urbani qvi convocavit Paſſagium, & Gothfridi, qvi duxit, illuſtre nomen habetur: qvamvis qvinqvaginta & trecenti ab illo tempore fluxerint anni. Quid tua ſanctitas faciat, qvam pro ſimilibus ac majoribus cauſis verus Imperator totaq́ Chriſtianitas orat Paſſagium convocare? Penſandum eſt, inqvies, an hodie ſpes bona ſit habendi Paſſagii: qvia nemo ſciens, impoſſibilia temptat, neq́ aggreditur qvisqvam qvod aſſeqvi deſperat. Magnum facinus ſpes enutrit. Sunt ergo duo conſideranda, ſanctiſſime Pater: unum, an Chriſtiani facile in Paſſagium trahi poſſint; Alterum, an coacto Paſſagio ſpes ſit magna vincendi. Nam qvamvis dubius eſt omnium bellorum eventus, nunqvam committendum eſt prælium ſine ſpe qvadam & argumento victoriæ. Ne, ſicut Auguſti proverbium, aureo piſcantes hamo videamur; qvorum damni major qvam lucri ratio poſſit haberi. Difficile qvippe primum videtur, Chriſtianos, qvi ſunt inter ſe diſcordantes, apertisq́ flagrant odiis, in unam Paſſagii ducere ſententiam. Verum qvod multi putant obſtare Paſſagio, Sapientia Cæſaris conducere judicat. Namq́ ſi pax Chriſtianos haberet, incaſſum qvietos Principes atq́ otio torpentes populos excitaremus; neq́ utiles bello manus invenirentur; horrerent inertes ferrum, neqve ſignum neqve tubam ferre valerent. At nunc exercitati bellis populi ultro ſeſe offerrent, facilius ex bello vocatur in bellum miles, qvàm ex otio. Bonum eſt viro, ſicut Propheta teſtatur, qvi portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Qvis Chriſtianorum eſt, poſtqvam pugnare oportet, qvi non potius in hoſtes qvam in domeſticos fidei gladium ſtringet? placebit omnibus, arma

in

Digitized by Google

in Turcos vertere, patriam ut quietam relinquant. Et fortaſſe unica pacandi Chriſtianos via eſt, paſſagii convocatio. Martiales enim & feroces Europæ populi, neſcientes quieſcere, niſi adverſus exteros prælientur, in ſeſe ruunt. Qua ratione ductus olim vir Senatorius quidam, excidi Kartaginem prohibebat; ne pacem habentes in circuitu Romani, manus in ſe verterent: ſicut Reges Iſrael feciſſe conſtat, qui victis hoſtibus mutuis cecidere vulneribus. Pacem ergo ut habeant Chriſtiani, bellum eſt in exteros transferendum. Ad quam rem neque Germanorum illuſtris animus, neq; cor nobile Gallorum, neque ſublimis mens Hiſpanorum, neque gloriæ cupidus Italorum ſpiritus deerit. Omnes, quod tua videbit ſanctitas, corde magno & animo volenti ſuſcipient. Quis dubitet, cogi poſſe paſſagium, quod Romani Pontificis auctoritate decretum, & Imperatoris voluntate fuerit ordinatum. Sed dicit fortaſſe quiſpiam, quod Bractius olim, quamvis hoſtis Eccleſiæ, tamen alioqvin homo ſenſatus, frequenti ſermone uſurpare ſolebat: Qvi bellum gerat, tribus potiſſime rebus indigere, & has tres unam eſſe pecuniam. *Unde igitur aurum corrademus, ad tantum & tam remotum bellum neceſſarium? Sunt in promptu modi, Præſul maxime, qvibus inveniri pecunia poterit, ſumptusq; neceſſarius miniſtrari. Sed hos vulgare modo non eſt ex uſu. Illud tamen dicere poſſum, civitates, quæ propter pacem perpetuo bello fatigantur, libenter paſſagio contribuent, ut pacis tandem compotes fiant. Non eſt igitur deſperata res paſſagii convocatio. Nec rurſus ſpes magna victoriæ deerit. Novit Imperatoria ſublimitas, Aſſyriorum, Turcorum, Ægyptiorumq; gentes imbelles, inermes, viles, effœminataq; ſunt, neq; animo neq; conſilio martiali. Quis aut tunicatos mitratosq; Turcos, aut braccatos Ægyptios timeat? quos Rapſaces ad Ezechiam Regem loquens baculo arundineo confractoque comparavit. Sarmatica erunt ſpolia ſine ſudore & ſangvine. Multa notavit Cæſarea Majeſtas, cum transmarinas partes luſtraret, quæ ſpem certiſſimam victoriæ præbent, ſuoque tempore pateſient. Nec moveri debemus, quia noſtri nonnunqvam exercitus ab illis victi deletique ſunt. Nam neq; viribus eorum, neq; rei militaris peritiæ; ſed noſtris peccatis aſcribendum eſt. Quod ſi emendati fuerimus, rectaq; mente Chriſti cauſam defenſuri bellum ſuſceperimus, nihil de victoria fuerit hæſitandum: quia non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum. Juvabunt & nos tum diviſiones illorum, tum odia, quæ cum Tartaris habent aſſiduaque certamina: juvabit & gentis illius deſperatio. Nam Mahumetum, cui maxime credunt, ſectam ſuam in octingentos usq; annos augendam, exinde minuen-*

nuendam, aſtruunt prophetaſſe. Is autem ſub Eraclio Cęſare malignari occepit, poſt qvem ſupputantur anni qvadraginta & octingenti. Qvę res terrorem non parvum Turcis, ſpem Chriſtianis adjicit. Nam etſi pſeudopropheta Mahumetus eſt, non tamen falſum vaticinium dici poteſt, qvod ſacris Hieremię ſermonibus qvadrare videmus. Hieremiæ enim primo & qvinqvageſimo capitulo, qvaſi tuam Sanctitatem & Cęſaris Majeſtatem adverſus Mahumetum ſuſcipere bellum hortetur, Nolite tacere, inqvit, ſuper iniqvitatem ejus: qvoniam tempus ultionis eſt domino; viciſſitudinem ipſe tribuit ei. Poſſemus ad rem hanc plura deducere: ſed neqve doctiſſimis tuis auribus, neqve pręclaris ſapientiſſimisq́; patribus, qvi aſſident, qviqve aſtant, donanda ſunt verba. Satis eſt nobis abſolviſſe, qvę promiſimus, & qvę Cęſarea ſublimitas mandaverat, expoſuiſſe. Intellexiſti deſiderium ſuum, ſanctum propoſitum, integram mentem. Verum qvamvis examen Imperatorium ſic de Paſſagio ſentiat, totum tamen & conſilio & judicio tuo relinqvitur, qvi ligandi ſolvendiq́; claves accepiſti, qvi Petri & Pauli locum tenes jam cum Chriſto regnantium; cujus eſt inter ſangvinem & ſangvinem, inter cauſam & cauſam, inter lepram & lepram judicare. Cęſar cum eſſet hac vice apud tuam beatitudinem, noluit hanc rem intactam relinqvere; qvę ſibi adhuc in minoribus conſtituto atq; ab ineunte adoleſcentia ſemper cordi curęqve fuit. Alius fortaſſe vel generale concilium, vel reformationis decreta petiviſſet. Sed qvod majus haberi concilium poteſt, qvam tuę ſanctitatis tuiqve ſancti Senatus pręſentia: fruſtra concilium petit, qvi Romani Pontificis mandata non recipit. Ubi tua ſanctitas eſt, ibi concilium, ibi Reges, ibi mores, ibi decreta ſalubrisq́; reformatio. Cęſari ſuſceptis Imperialibus inſulis, tuaqve ſacra manu coronato, nihil hoc tempore viſum eſt antiqvius, qvàm de Paſſagio tecum agere. Qvod ſi fortaſſe prima fronte videtur arduum, nihil eſt tamen difficile, qvod qvęrendo non fiat facile. Aſperis in rebus, & vir noſcitur, & gloria qvęritur. Qvę magno animo fortiter excellenterq́; geruntur, niſi qvodammodo pleniori bucca laudare ſolemus? difficiles aditus virtus appetit. Clari & illuſtres ſunt tituli tui, glorioſiſſime Pręſul, qvi unionem feceris, Jubilæum indulſeris, Cęſarem coronaveris. Paſſagii tamen titulus, & dignior & diuturnior omnibus erit. Qvem ne ſucceſſori relinqvas, & Cęſarea pietas ſuadet, & omnis Chriſtianitas orat. Nam tibi, jam coronato Cęſare, qvamvis multa incumbant magna & alta negotia, nihil tamen eſt, de qvo vel utilius agere vel glorioſius, qvàm de Paſſagio, valeas Amen.

Nico-

Digitized by Google

Nicolaus ubi reſponſum dedit, primum *quæ facta eſſent in honorem Cæſaris & digna & benè merenti præſtita, minora tamen fuiſſe, qvàm merita,* dixit. *Eccleſiam nunqvam imperio ſacro tam gratam eſſe poſſe, qvàm debeat. Paſſagium, de qvo leqvutus eſſet Æneas, laudandum opus, dignumqve Cæſare multam præ ſe ferre pietatem: ejus rei Apoſtolicæ ſedi maximam curam eſſe: ſe verbis Æneæ veluti qvibusdam ſtimulis vehementer commotum in ea re minime torpere. Conſulendos tamen eſſe cæteros Chriſtianæ religionis Principes, eorumq; auxilia in tantum opus qværenda: qvos ſi benivolentes invenerit, relaturum ſe Cæſari, atqve tam ſanctum negotium ſummo conatu aggreſſurum.* Poſtea multis verbis hinc atqve inde factis, in magnam noctis partem protractum eſt colloqvium. In craſtinum qvoqve Cæſar Papam adivit, atqve ab eo benedictus, dimiſſus eſt. Qvem Cardinales univerſi ad primum lapidem extra urbem proſecuti ſunt: duo usq; ad Aqvam Pendentem, atqve ad limites Senenſium cum eo profecti ſunt, Bononienſis Germanus Papæ, & Sancti Angeli, Cardinales.

Inter eqvitandum autem fuerunt nonnulli, qvi Florentiam Cæſari penitus declinandam ſuaderent, idqve cauſæ afferebant: qvod fama eſſet, Cæſarem, dum Neapoli moram traheret, Vicariatum Etruriæ Regi Alfonſo commiſiſſe; Alberto fratri Ducatum Mediolani conceſſiſſe: qvas res Florentini moleſtiſſime ferrent, neqve ſervare poſſent, qvi cum Rege ſibi adverſante fœdus habere diceretur. Super qvo dubio rogatus Æneas à Cæſare ſententiam dicere, Non ego, inqvit, dive Cæſar, apud Neapolim tecum fui: neſcio qvos cum Alfonſo tractatus habueris, tute verum ſcis. Si qvid adverſum Florentinos aut eorum amicos à te actum eſt, ne putato ſecretum eſſe, neqve te illis committito. Scient, mihi crede, occultiſſima qvæqve: neqve inter eos tutus eris. At ſi nihil horum eſt qvæ dicuntur, ſinceramq; mentem geris, nihil eſt qvod te vereri oporteat. Neqve levis eſt Florentinus populus; & habet in Germania plures negotiatores, qvibus timeret, ſi te offenderet. Cumqve Cæſar, nihil ſe cum Rege agitaviſſe, diceret, qvod vel Florentinorum Rempubl. vel res Italas concerneret, niſi communem pacem; Ergo, ait, hilaris ito metumqve procul omnem abjicito. Verum cum Senas reditum eſſet, atqve ingentes honores apud devotos Imperio cives imperatoria Majeſtas accepiſſet; placuit, Æneam Epiſcopum atqve Ulricum Redrer ad Flo-

rentiam antecedere, qvi litteras publicæ fidei innovari peterent; illumq́ petitioni colorem præberent, qvia ſalvus conductus ſub nomine regio datus non videretur ad Imperatorem extendi; jam vero Imperatorem ex Rege factum: mutari litteras oportere. Ea res ſatis inſolens Florentinis viſa; qvi, nomen Imperatorium non vim litteris ademiſſe, ſed adjeciſſe robur, ajebant. Tumq́ maxime obnoxios Imperatori Florentinos, cum Romæ coronam accepiſſet. Dolere ſe, tantum æmulos ſuos potuiſſe, ut fidem Florentinam Cæſari dubiam redderent: facturos ſe tamen, qvod Cæſar optaret. Cum vero Legati rem excuſarent, magnamqve fidem habere in Florentinos Cæſarem, dicerent, qvi cum aliam viam habuiſſet, Florentia tranſitum facere decreviſſet; Coſmas de Medicis, ſuæ civitatis facile princeps, cujus opes innumerabiles eſſe dicuntur, nolite, inqvit, noſtro ſenatui verba vendere, qvi ea reliqvis gentibus dono dare ſolet. Aut enim per agrum noſtrum in Tuſcia Cæſarem tranſire oportuit, aut per Marchiam & Romandiolam euntem Sigiſmundi Malateſtæ & Hectoris Faventini, noſtrorum Ducum, manus incidere. Iterumqve dicentibus legatis, potuiſſe apud Anconam Cæſarem naves aſcendere, nullisqve prohibentibus Tergeſtum ſui Patrimonii Civitatem petere: At, inqvit, rem Cæſare dignam, Imperatorem cum exercitu terreſtri intraſſe Italiam, poſtqvam Romam veniſſet, qvaſi furatum coronam, veluti fugitivum mari abire. Ad ea legati, ne contendere viderentur, ſeu juſta eſt, dixerunt, ſive injuſta petitio noſtra, communitati veſtræ gratiam habemus, qvia morem Cæſaris geritis. Atqve ita, obtentis litteris Cæſar Florentiam rediens, ut Imperator & Dominus exceptus eſt, atqve apud Sanctam Mariam novellam, ubi primum fuerat, manſionem habuit.

Dum hæc in Italia Cæſar agitat, Auſtrales animo volventes, qvantam rem cœpiſſent, cogitantesq; ſolos non poſſe ſe vim Cæſaris ferre, Ulricum Comitem Ciliæ ultro ſe offerentem accipiunt, locum ei inter ſe primum præbent, vocantq; ipſum, ut eſt ſui moris, præceſſorem: cum Moravis ac Bohemis fœdus inire conantur. Annuunt Moravii. Ex Bohemis nulli ſentire contra Cæſarem volunt, niſi domini de Roſis, qvi ex cæteris Bohemis apud Fridericum ſemper acceptiores habiti fuerant, majoraq́ receperant beneficia. Sic ſæpè accidit, ut, de qvo plura ſperes, in eo minus invenias. Hungari qvamvis

Digitized by Google

vis inducias cum Cæſare haberent, nihilq; adverſus eum medio tempore moliri deberent, ſecuti tamen naturam ſuam, apud vos nihil eſt fide levius, cum Auſtralibus amicitiam faciunt, eorum propoſitum laudant, auxilia promittunt: fitqve qvatuor ex gentibus unus populus; atqve ut conjunctiores videantur, ſigna ſimul conjungunt, & in excelſa turri Sancti Stephani apud Viennam ponunt; ac ſub qvatuor terrarum nomine, Ungariæ, Bohemiæ, Auſtriæ, Moraviæ, ſubditis imperant; litteras ſcribunt, exercitus comparant, belloqve ſeſe accingunt. Qvibus ex ſententia diſpoſitis, Oratores ad ſummum Pontificem atqve ad Cæſarem, ex Auſtria atqve Hungaria, graves viros legant. Inter qos fuit Auguſtinus Epiſcopus Jaurienſis: qvi pro magnis beneficiis à Cæſare ſuſceptis (nam ejus voluntate Pontificatum obtinuit) Hungarica fide gratias ei veniebat acturus. Hi cum intraſſent Italiam, apud Principes & Communitates multis verbis Cæſarem criminati ſunt; qvi ſuum Dominum contra jus fasqve retineret. Et cum Florentiam veniſſent, ibi Cæſarem expectaverunt, neqve eum Senis adire audebant; veriti, ne apud civitatem Imperio devotam pro meritis acciperentur. Sciebat autem jam Fridericus, qvæcunqve illi adverſum ſe dixerant. Audientes enim Principes & Communitates, ſingula Cæſari reſcripſerant. Nonnulli etiam litteras Auſtralium & Hungarorum ſibi directas ad eum miſerant. Eam ob cauſam, cum peterent audientiam Florentiæ, non habuerunt; dicente Cæſare, ſe non poſſe legationi eorum, cujus pondus ignoraret, apud Florentiam dare operam, unde ſeqventi die abiturus eſſet: Ferrariæ dies aliqvot manendum ſibi eſſe; ibi & audire & reſpondere velle. Et hic qvidem titulus negandæ audientiæ fuit: cauſam vero ſuſpicio præbuit, qvam de Florentinis Cæſar habuit, qvos favere Ladislao putabat. Legati, ubi negatum ſibi Cæſaris aditum intelligunt, litteras ei mittunt Hungarorum, Auſtralium, Moravorum nomine conſcriptas, qvarum hæc ſententia fuit: *Sæpe tuam Majeſtatem, Cæſar, oravimus, Regem noſtrum Ladislaum ad nos ut dimitteres, ſua Dominia recturum: qvod ſine ejus præſentia diutius eſſe non valebamus. Tu vero, ſpretis precibus noſtris, in alienas regiones nobilem ſangvinẽ, ſpem, pacem, ſalutemq́; noſtram abduxiſti. Id nobis agrè eſt, neq; feremus amplius tuam inſolentiã. Omnium noſtrum una ſententia eſt, dominum noſtrum tuis è manib. vendicare. Si dederis eum bona voluntate, gratias tibi habebimus, curabimusq́; inter tuam majeſtatẽ noſtrumq́; Regẽ ſtabilem amicitiam*

citiam

citiam æternumq́, fœdus eſſe; ſi negaveris, faciemus quæ fidelibus ſubditis pro ſuo Domino incumbunt. Si bellum ſeqvetur, vaſtabuntur agri, cædes, incendia fient; earum ex te prodire cauſam ſcito, qui juſtæ petitioni noſtræ non annueris. Cætera ex Oratoribus noſtris intelliges, quibus ut audientiam fidemq́, præbeas, rogamus. Vale. Cognovit Cæſar indictum ſibi bellum eſſe. Qvia tamen in Auſtriam reverti feſtinabat, Legatis aliter reſpondere haud neceſſarium duxit. Illi clam Caſparem Regium Pædagogum accerſunt, percunctanturqve, noctu ne dormiente familia Regis Ladislai, per hortum qvi retro erat admoveri ſcalæ ad feneſtram cubiculi poſſent, indeq́; Rex abduci: de cujus voluntate non dubitarent. Caſpar id negat fieri poſſe, qvoniam ſibi non credatur cuſtodia pueri; duos eſſe viros nobiles, qvi cum Rege dormiant, omniaq́; diligenter claudant firmentq́; clavibus, anteqvam ſomnum accipiant. Tum Legati, alium ſe modum excogitaſſe, ajunt. Regem, dicunt, publicam Florentinorum fidem habere; rogandos Magiſtratus, ei ut præſidio ſint, neqve patiantur ſibi à Cæſare in ſua civitate vim fieri. Habere ſe civem unum ex Florentinis, qvi ſenatum urbis alloqvi velit, ut Ladislao fidem ſervet, ſi forte contra ſuam voluntatem in eum aliqvid Cæſar ſtatueret. Tantum monendum Regem, ut forti animo ſit. Seqventi die, cum Cæſar iter acceperit, usq; ad urbis portas eum ſeqvatur; ibiq́; valere eum jubeat, dicatq́;, ſeſe dies aliqvor Florentiæ velle morari. Atqve, ſi Cæſar eum aliter compellere vellet, fidem Civitatis imploret, ſe Regem liberum clamitet, violentiam deprecetur; armatos ibi præſto futuros, qvi vim probibeant, Regiq́; vendicent libertatem. Hic Caſpar ex plebe natus, tenui domo & obſcuris parentibus, cum ſe litteris dediſſet, creviſſetq́; apud Viennam inter artiſtas, tandem in Cancellariam Auſtralem receptus, in gratiam Cæſaris venit; eoq́; profectus eſt, ut imbuendus litteris Ladislaus ei potiſſimum crederetur. Auctus autem & honoribus & opibus, licet ad menſam regiam qvotidie ſederet, & inter Principes verſaretur, non tamen contentus, majora qværit; exiſtimans, ſi Rex Ladislaus ad regna ſua dimitteretur, ſine ullo negotio Epiſcopum ſe futurum. Maxime igitur anxius erat, uti Ladislaus Cæſaris manum qvamprimum exiret. Apud Grecium ergo Stiriæ, cum Paulo Epiſcopo Agrienſi, de qvo ſupra meminimus, immemor beneficiorum, qvæ de Cæſaris benignitate ſuſceperat, fidemq́; ſuam fallens, & juſiurandum effringens, convenerat: ſi potente

tente Italiam Cæſare Rex in Stiria dimitteretur, ad ejus fugam navare operas. Nam Regis animum haud alienum ab ea re norat, & ſe facile inventurum ejus negotii comites ſperabat. Paulus autem poſtqvam locum & tempus edoctus eſſet, mittere eqvites aliqvod armatos promiſerat, qvi latentes in ſilvis ad dictam diem horamqve venientes Regem ſuſciperent. At cum hoc non ſucceſſiſſet, freqventes inter Paulum & Caſparum litteræ miſſæ ſunt, qvibus de modis aliis abducendi Regis invicem agitabant. Paulus qvoqve, de voluntate Caſparis, Jaurienſem Epiſcopum inſtruxerat, eiqve literas dederat, propter qvas facilius Caſpar ejus ſvaſibus captus eſt. Qvi cum audiſſet inventum Legatorum, ita receſſit ab eis, ut Regi negotium ad eorum propoſitum ſvaderet, illi apud Magiſtratus Florentinorum reliqvum proditionis opus abſolverent. Rex facile in ſententiam tractus eſt. Nam puer libertatis cupidus, qvantum periculi auderet, per ætatem intelligere non poterat. Apud Florentinos autem plus æqvum bonumq; valuit, qvàm Legatorum arguta ſvaſio. Reverſus enim ad Legatos civis ille Florentinus, qvi de Magiſtratuum præſidio certam ſpem fecerat, ait: ſe, qvod putaverat, minime repeiiſſe; Senatum Florentinum nolle id oneris aſſumere, qvi Cæſarem, ut introierat, ſic abire qvietum vellet, ſciretq;, Ladiſlaum Regem puerum ſub tutela eſſe Imperatoris, neqve velle habere neqve nolle. Irrita igitur proditio fuit. Rogaverunt tamen Legati Caſparem, qvoniam Romam ituri eſſent, Regem uti ſummo Pontifici propria manu ſcribere hortaretur. Qvod ille Bononiæ fecit, atqve in hunc fere modum dictatæ ſunt litteræ: *Ladiſlaus Ungariæ & Bohemiæ Rex Nicolao Papæ qvinto ſalutem. Veniunt ad te Legati ex Provinciis noſtris, viri boni & nobis fideles: ex his accipies, qvæ ſubditorum noſtrorum pro noſtra liberatione vel cura vel voluntas. Eos benigne exanditos remittas, obnixe rogamus. Deinde, qvia cognovimus relatu vario, tuam pietatem adverſus noſtros Auſtriæ ſubditos ſententiam excommunicationis fulminaſſe, qvia nos è manibus Friderici Cæſaris eripere ſtudent, petimus hujuſmodi proceſſus revocare non pigeat, qvi nobis damnoſi ſunt. Qvod niſi feceris, dabis nobis cauſam ad majores judices provocandi. Namq; cum ſcriptum ſit, pupillo tu eris adjutor, non Cæſari, non eſt cur eos inſectéris aut anathemate ferias, qvi de ſalute & commodo noſtro ſolliciti ſunt. Vale.* Has literas Caſpar per nuncium proprium Romam ex Bononia miſit. Sed is poſtea, cum Cæſar ex Ferraria Venetias peteret, conſcius tanti

tanti facinoris timenſq; deprehendi, ait Cæſari: non ſibi bene eſſe in mari, velle Terviſium terreſtri itinere proficiſci, atqve ibi expectare alios. Qvod cum Cæſar annuiſſet, receptis rebus ſuis verſus Veronam & Tridentum iter arripuit. Sed nihil eſt malefactori tutum: latere in tempus ſcelera poſſunt, diu non poſſunt. Fortè tabellarius qvidam, qvem vocant paterculum, ex Mantua rediens, cum Caſparem in via reperiſſet, admiratus hominem ire ſolum, Cæſari fugere illum retulit. Cæſar poſt eum duos eqvites è veſtigio miſit; qvi die noctuq; feſtinantes, ante illum apprehenderunt, qvàm territorium Venetorum exiret; excuſſumq; bonis omnibus Venetiis eum Cæſari præſentarunt. Ille, qvæ ſupra ſcripſimus, omnia ſine tormentis confeſſus, nobis tandem judicandus traditus eſt: & usqve in hanc diem in carcere cuſtoditur.

Imperator autem apud Florentiam, inſcius proditionis, qvæ contra ſe parabatur, Florentinis, qvæ cum Rege Aragonum feciſſet, expoſuit: utqve ille ſuo precatu inductus, tandem promiſiſſet Legatos Ferrariam mittere, qvi de communi Italiæ pace tranſigerent: hortatus, ut & ipſi ſuos mitterent. Florentini Cæſarem commendavere, qvi ſuæ Italiæ pacem dare conaretur: arbitrari ſe tamen, dixerunt, neqve paci futurum locum, neqve Regem ex condicto miſſurum. Neqve enim Alfonſum Imperatori tantum favere, ut ejus conſilio pacari Italiam velit, cujus ſe magis Dominum qvam Cæſarem putat; habereq; illum ſæpè facta contraria verbis. Miſſuros ſe tamen, ex juſſu Cæſaris amplexurosq; pacem ejus judicio. Nam etſi armis, eqvis, viris, auro, qvo potiſſimum bella fiunt, minime ſe Regi inferiores ſciant, paci tamen, qvæ non habeat inſidias, qvalem ab Imperatoris ſolio provenire non dubitant, ſe ſemper aſſenſuros.

Hæc Carolus Aretinus Civitatis Cancellarius, qvamvis ex tempore, tamen ornatiſſime pronunciavit: Vir ſui temporis Latinæ Græcæqve linguæ peritiſſimus: cui & orationem ſolutam & carmen facere, juxta eſt. Laudandi multis in rebus Florentini ſunt, atqve in hoc non parum: qvoniam Cancellarios omnium doctiſſimos habere ſtudent: neqve, ut Senenſes noſtri, qvotannis Cancellarios mutant, ut tunc officium dimittant, cum cœperunt intelligere; neqve ut Theutones & aliæ pleræq; gentes, omnes Cancellariæ aptos arbitrantur, qvi vel Civilis vel Canonici juris periti dicuntur, aut qvos vocant

Magi-

Digitized by Google

Magiſtros artium, qvi præter garrulam & loqvacem Dialecticam nihil aliarum artium didicere: ſed eos aſſumunt, qvibus Ciceronis & Qvintiliani præcepta notiſſima ſunt, Poëtarum & Oratorum imbuti doctrinis, qvos Oratores atqve Poëtas merito qvis appellaverit: atq; eos, ſi domi non inveniunt, foris qværunt. Neqve ſubditos ſuos, ubi ſufficientes habentur, ad eum honorem verentur attollere. Nam Carolum, & qvi ante ipſum litteras ſignavit, Leonardum ex Aretio natos conſtat, viros clari nominis, qvorum multa extant opera, apud omnes peræqve gentes commendata. Et Leonardus qvidem Ariſtotelem nobis, qvi prius Barbarus habebatur, & in Ethicis & in Politicis latinum reddidit.

In Florentia qvoqve Nicolaus Arcimboldus, vir doctus & ſcientia juris eminens, Legatus Franciſci Sfortiæ Vicecomitis, nocte ad Cæſarem venit. Et qvoniam ſuis in rebus nunqvam reſponſum habuerat, ſed indies ſuſpenſus fuerat, tandem ſe fieri certiorem petivit, ſuo Domino Cæſar an vaſallo an hoſte uti vellet. Cæſar, neqve inveſtituram tanti Principatus Imperio debiti offerre in animo habuit, neqve negare audebat in civitate illi amica. Verebatur, ne homo potens armis atq; amicis turbas ſibi aliqvas appararet, priusqvam Ferrariam attingeret. Nam deinceps ſatis ſe tutum arbitrabatur. Ait ergo: ſe affectum eſſe virtuti Comitis, cupere ſibi bene eſſe. Verum tantum principatum, qvi ad Imperium devolutus ſit, inconſultis Electoribus cæterisq; Germaniæ Principibus extra manus dare, periculi plenum eſſe. Velle tamen amplius in ea re cogitare, ac Ferrariæ reſpondere, ubi de pace Italiæ eſſet acturus. Nicolaus, poſtqvam aliqva contra devolutionem dixit, rurſus ſibi mentem Cæſaris apertius manifeſtari petivit, ut ſuo Principi ſcribere poſſet. Nam ſi qvid eſſet, qvod illum facere oporteret, ab eo reſponſum in Ferraria poſſet habere. Cæſar, ſe commiſſurum, ait, Æneæ Senenſi Epiſcopo & Ulrico Redrer, ut ſecum poſtera die latius de ſuo propoſito verba facerent. Seqventi die, priusqvam Florentini apparati eſſent, ut decreverant, exeuntem Cæſarem honorare, Imperator & Ladislaus cum Alberto Florentiam exivere. Æneas atq; Ulricus accerſito Nicolao reſponderunt ei ad ea, qvæ nocte præcedente petiverat: minime dignum eſſe, tantum Principatum, qvantum Franciſcus optabat, ſine magno aliqvo emolumento ab Imperio alienari. Qvod ſi Dominus

Z ſuus

ſuus vellet Imperio qvotannis cenſum tanto Domino dignum pendere, aut aliqvam civitatem, veluti Comum aut Parmam, Imperatori reddere, inveſtituram ſperare poſſet. At dicere pulchra verba, qvæ nulla facta ſeqvantur, vanum apud Cæſarem eſſe. Nihil enim animadvertere, ſi qvis dicat, tuus ſum Cæſar, tibi omnia debeo, tuis obtemperabo mandatis, tibi corpus, tibi devovi animam, tu mihi Rex, tu Deus eris, qvæcunqve juſſeris libens agam. Scit Cæſar, nihil his ineſſe verbis, ſæpeq; minus facere, qvi majora promittunt. Franciſcum igitur, ſi titulum Ducatus aſſeqvi vellet, aut annua qvinqvaginta millia promitteret, caveretq; certam eſſe ſolutionem, aut, qvæ tanti cenſeri poſſet, civitatem offerret. De ſumma Nicolaus admodum alienum ſe præbuit. De civitate danda non abhorruit, Parmamqve, ſi fieri poſſet, in eam rem nominabat: forſitan, qvia natus illic erat, patriam ex duriſſima ſervitute ad dulcem Imperii libertatem reducere cupiebat. Sed ſui Principis aliam mentem reperit, qvi de Ducatu armis qvæſito nihil diminuendum exiſtimavit.

Cæſar autem Appennino tranſacto, qvam celeri curſu Bononiam venit; ibiq; ſola nocte moratus, altera die ad horam veſperarum Ferrariam attigit: à Marchione loci ſummo gaudio & ingenti ſolemnitate receptus, qvi ſibi in ipſis Bononiæ Ferrariæq; metis, cum magna Baronum caterva occurrerat. Legati Florentini, Mediolanenſes, Mantuaniq;, tertia demum die affuerunt. Veneti qvoqve eo venere. Aragonenſes autem diu expectati neqvaqvam comparuerunt. Sed erant Venetiis duo Legati Regis Aragonum: horum alter Ferrariam ſe contulit. Cum ventum eſt ad pacis tractatum, Mediolanenſes Florentiniqve ſuas partes offerebant, mediatoremq; Cæſarem libentibus animis accipiebant. Borſius qvoqve Marchio ad eam rem curioſiſſime ſe præbebat. At Veneti & Aragonenſes ab eo propoſito longe aberant, nihilq; ſe agere poſſe de pace, dicebant, niſi venirent novi Regis Oratores, qvos prope diem venturos affirmabant. Verum illi nunqvam comparuere: neqve, qvi præſentes fuerunt, ingredi pacis tractatum voluerunt; ſive qvod Cæſarem ſuſpectũ haberent, ſive qvod illum ei honorem inviderent, ut pacis Italicæ compoſitor diceretur. Ex qva re titulus procul dubio redundaſſet honeſtior, qvàm ex corona recepta. Seu qvod ſe præſtantiores armis exiſtimantes, victoriã in manu habere crede-

crederent: ſeu recens odium mentes adhuc poſſidebat iratas; neqve enim inter ſe partes qvicqvam pacifice loqvi poterant. Cum ergo Ferrariæ deſperatum eſſet pacis negotium, rogavit Imperator oratores partium, ſuis dominis ut pacem tenere ſvaderent, donec ſe Venetias conferret. Nam & illic rurſus apud ſenatum urbis agere vellet, ne tantum bonum negligeretur. Sed jam Venetorum copiæ in agrum Mantuanum prolapſæ rapinas egerant.

Dum hæc aguntur, Borſius de re ſua anxius, magnopere apud Cæſarem inſtat, Mutinam atqve Regium in Ducatum ut erigat, ſibiq; conferat. Civitates hæ inter Bononiam & Parmam jacent: montem Appenimum ab Auſtro, à Septentrione Padum fluvium habent. Harum alteram Marchiones Eſtenſes ab Imperio in vicariatum; alteram à Ducibus Mediolanenſes in feudum habuere.. Diu Cæſar dubius fuit. Nam etſi Borſium ſumma virtute præditum, qvovis honore dignum exiſtimabat; indignum tamen putabat, injuſto matrimonio natum, Nicolai patris & Leonelli fratris eum præferre legitimis, qvi extabant, liberis; vicariatumq; in Ducatum erigere, ſpecies qvædam alienationis, Imperatori prohibita, videbatur; qvi augeri jura Imperii non minuere juraviſſet. Sed contra, multæ rationes agebant; ſubditi omnes terrarum concordibus animis Borſium ſibi Dominum elegerant: Romanus Pontifex, cujus potiſſimum eſt, matrimonii jura tueri, vicariatum Ferrarienſem excluſis legitimis heredibus Borſio dederat: Marchionatus Eſtenſis longa majorum ſerie ab illegitimis heredibus poſſeſſus, jam præſcriptus videri poterat: Borſius etiam fratris ultima voce prælatus filiis ferebatur; nobilitati plebiq; juxta dilectus. His accedebant ingentes honores, & obſeqvia penè incredibilia, qvæ Borſius in Cæſarem ſuosq; omnes qvàm libentiſſimè contulerat. Legati qvoqve Principum & Communitatum Borſii laudes in cœlum ferebant. Matrem ejus, etſi legitima Nicolai conjux non fuerat, nobilem tamen ex vetuſta Ptolomæorum Senenſium domo natam conſtabat; honeſtam & ſapientem fœminam, neqve pretio neqve precibus ſed vi corruptam, & potentia Principis, cui etiam promiſſum fuiſſe matrimonium qvamplurimi tradiderunt. Qvibus rebus victus Cæſar Ducatum ex duabus civitatibus, Rodigiumqve cum territorio adjacenti in Comitatum erexit: hosq; Borſio & ſuis heredibus ex ſe legitimè deſcendentibus; atqve, his deficientibus, al-

Digitized by Google

teri ex collateralibus fratribus ſive nepotibus, qvem ſibi deligeret ipſe ſucceſſorem, conceſſit: reſervato qvatuor millium aureorum cenſu, qvi ſacro Imperio qvotannis in Aſcenſionis Dominicæ feſtivitate perſolvi deberent; primis duobus annis ſine ſolutione remiſſis. Sic enim non diminutum ſed auctum eſt jus Imperii: Cum ante nihil Imperium ex Vicariatu reciperet. Borſius ipſe pro tanta dignitate ſuſcepta, ſuopte ingenio monile pretioſum Cæſari dono dedit; qvod Patrem uno & viginti millibus aureis emiſſe ferebant. Solemnitas Ducalis in foro civitatis atqve in ſublimi tribunali acta eſt: ubi de laudibus Domûs Eſtenſis, deqve nova dignitate, atqve ſummis Borſii meritis, Æneas Epiſcopus Senenſis, jubente Cæſare, Italicis verbis & vulgo notis ſermonem fecit. Legati qvia affuerunt, omnes Cæſaris factum commendavere; benefactumq́; bene locatum omnis Italia dixit. Neqve enim Principes Eſtenſes Italiæ bella ſectantur: pacem, ubi poſſunt, inter vicinos componunt; ſua cuſtodiunt, aliena non invadunt. Qvorum progenitores apud omnes Italos communes Patres exiſtimati ſunt. Maximè autem Nicolaus Leonelli Borſiiqve Pater acceptus per Italiam fuit: vir liberalis, & inter ſapientes numeratus: voluptatis tamen nimium ſeqvax habitus; cui ultra conjugem concubinarum greges fuere, tum nobiles tum plebeiæ atqve ruricolæ; ex qvibus qvamplures ei nati ſunt filii. Felix ac nimium felix, niſi funeſtus eum caſus labefactaſſet, qvem hoc loco præterire non poſſumus. Fuerunt ei ex concubina Ptolomea, cujus ſupra meminimus, tres filii forma præſtantes & moribus. Hugo, Leonellus, Borſius. Primus candidior celſiorq́; reliqvis, Patris legitimam conjugem, qvam ex Domo Malateſtarum duxerat, cum ſæpè familiariter viſitaret, amore ſauciam reddidit. Qvæ non minus ſibi qvàm virgo matrimonii leges transgrediendas arbitrata nobilem adoleſcentem, incautum, dum modo donis, modo verbis licentioribus allicit, teneræq́; blanditur ætati, facile ab imperito impetrat, qvod non ſine labore peritiores negant. Sed dum miſcentur ſæpius, male ſanos amores minus tegunt, neq; latere furor dum repetuntur amplexus, in lucem crimina veniunt. Licet aliqvando ſemel atq; iterum impune delinqvere; perſæpè, non licet. Peſſima neſcio qvæ lingva retexit ſcelus, patriq́; facinus indicavit. Impatiens impotensq́; ſui iratus pœnas adulterantium qvæſivit; neqve flecti precibus ullis potuit; ambos præbere cervices gladio juſſit; truncata-

cataq; ſunt publicè honeſtiſſima corpora, flente civitatis omni ætate. Sic infelices amantes periere. Patri poſt hæc rarum gaudium fuit: qvi & aliorum, & ſuo judicio, in filium crudelis, & in conjugem vel injurius judicatus eſt; ex qva plus, qvàm præſtaret, exigere voluit. Sed fuit hoc præmium voluptatum, qvas paſſim auxit; neq; ipſe conjugi, neq; conjunx ſibi fidem auxit: fragilior pœnas ſolvit: potens peccator, qvem mundus judicare non eſt auſus, divino judicio ſervatus eſt. Qvem ſangvinem ſuum ſundere coactum, dum vixit, mens ſemper attonitum habuit, ſurdo verbere percuſſit, occultum qvatiente animo tortore flagellum. Is Mediolani, dum Philippi Ducis nomine gubernat Inſubres, mortem obiit. Filii ſtatuam ei eqveſtrem in foro Ferrarienſi erexerunt. Leonellus mitis Princeps ei ſucceſſit; Muſicæ peritus, pacis tenax, litterarum cultor, epiſtolam ſcribere carmenq; facere doctus. Cui duæ uxores fuere, Prima Johannis Franciſci Marchionis Mantuæ filia: Secunda regis Aragoniæ filia ex concubina nata. Ex prima liberos ſuſtulit. Secunda ſterilis obiit. Hunc ſecutus eſt Borſius neq; fratre neq; parente minor: qvi Ducalem dignitatem primus in Domum Eſtenſem deduxit.

Mira res ac multis inaudita ſeculis: Italiam noſtra tempeſtate maximâ ex parte illegitimè nati gubernant. Longobardiam Franciſcus Sfortia armis ſibi ſubegit. Calabriam Ferdinandus Alfonſi filius regit; Regnumq; Siciliæ univerſum ad ſe morte paterna devolvendum expectat. Ferrariam, Mutinam, Rhegium Borſius habet. Romandiolæ & Marchiæ parti Malateſta Sigiſmundus imperat: qvamvis magnanimes & excellentes viri, omnes tamen extra matrimonium nati. Taceo Bononiam, Sancti cujusdam nutibus parentem, qvem pro baſtardo Antonii Bentivolii obſervant: qvamvis alii vulgo natum exiſtiment. Qvis non miretur, Italiæ mores adeò noſtro ſeculo degeneraſſe, ut apud Urbinates legitime natus Fridericus Comes regnare non poſſit, niſi ſe falſo patre genitum & illegitimum fateatur?

Sed malo res Cæſaris proſeqvi, qvam talia de patria referre. Is, poſtqvam ſolennitas Ducalis abſoluta eſt, ingreſſus navem per fluenta Padi Venetias petiit. Cum civitati proximus eſſet, navigia infinita & artificum & nobilium occurrerunt, mirabiles ſumptuoſoſq; ludos præbentia. Mare tamen forte tranqvillum fuit. Ob qvam rem genus omne navigiorum extra urbem miſſum, qvicqvid erat Pelagi, texit.

Franciſcus Forſcari, Dux Venetiarum, vir grandævus, annis ſenex, ſapientia ſenior, qvi triginta & amplius annis Reipublicæ Venetorum præfuerat, gravi aſpectu, veneranda facie, totius corporis majeſtate ſublimis, cum trecentis Senatoribus primariis urbis nobilibus obviam venit: togati omnes fuere. Qvi ut Cæſarem videre, navem egreſſi, atqve ibi eum ſuſcipientes, in navem Ducalem, qvam vocant bucentorium, ſublimiqve ipſum in ſede locaverunt: Regem ſibi Ungariæ à dextris, ſuumq; Ducem à ſiniſtris, & alios ex ordine conſtituentes, in urbem navigavere. Interea circumqvaqve, per mare latum, millia navium tendere vela, concurſare, vexilla ſuſtollere, invicem joco laceſſere: alii Venerem & amoris ludum, Amazonum prælia, Apollinem novemq; Muſas, Bacchum & tres Gratias, ferocem Martem, fortesq; ſeculi prioris Duces, Herculem, Achillem, Hectorem, Romulum, Alexandrum, Julium, Pompejum, Auguſtum, Fortunam qvoqve cœcam regna regentem, Centauros & Gigantes, & centumgeminum Briarium, Lernæ beluam, monſtriferasq; mille facies oſtentare. Alii cœleſtes angelos, ipſumq; Salvatorem reſurgentem atq; aſcendentem in cœlum, multaq; cum veteris tum novi Teſtamenti miracula repræſentare: qvidam ſuper extenſum currere funem, baliſtam tendere, cimbalum tangere, ſaltare, ſpectaculum diſcrimine plenum præbere. Canale majus, qvod rivi alti vocitant, undiq; populo confertum; feneſtras, hoſtia, tectaq; domorum, onerata fœminis, inde roſas ſpargi floresq; mitti; Muſicorum omne genus audiri; inauditam inſolitam feſtivitatem univerſos oſtendere. Qvippe rem novam novos honores mereri cenſebant. Neq; enim, memoria hominum, eo qvempiam Cæſarum introiſſe, conſtabat. Nam Veneti poſt Fridericum primum, qvo cum navale bellum habuere, plerumq; hoſtes Imperii habiti ſunt. Sigismundus qvamvis cum his pacem fecerit Paduæq; ac Brixiæ & Pergami Vicariatum præbuerit, Venetias tamen adire non eſt auſus. Verum Domus Auſtriæ finitima Venetis, in amicitia Venetorum longo tempore perſeveravit; eamq; Fridericus & conſervaverat & auxerat. Qvæ res eum Venetiis, in amicitia Venetorum, prægrandi omnium lætitia, excipiendum ſvaſit. Nec minori ſolemnitate octo poſt diebus intromiſſa eſt Imperatrix. Illi Ducis conjunx cum trecentis matronis, uxoribus ſenatorum occurrit: qvarum nullam inveniſſes, cujus veſtimenta mille aureorum non aſcenderent.

Digitized by Google

derent. Multi autem exiſtimata eſt apud Venetos Imperatricis Majeſtas, in cujus facie decor, in ore plurimus lepos erat. Qvicqvid pretioſi apud Venetos fuit, hoc tempore in propatulo habitum eſt. Imperator ſæpè, ſub ſpecie cujuſpiam mediocris hominis, ſtationes negotiatorum inviſit, emitq; res plurimas domum mittendas.

Deinde cum Dux Senatusq; urbis ad Cæſarem diebus ferè ſingulis veniſſet, de pace Italiæ factus eſt ſermo, rogatiq; ſunt Veneti multis verbis, ut pacis tractatum amplecterentur, neqve ſinerent nobiliſſimam orbis terrarum regionem diutino bello vaſtari. Dux Venetorum, conſultatione recepta, poſtqvam in Senatu non reperit placere pacem, reverſus ad Cæſarem, ait: populo Veneto pacis nomen omni tempore & cum omni gente fuiſſe acceptum, cum Franciſco qvoqve ſæpè qvæſitam pacem: qvam cum ille refutaſſet, ingentibusqve contumeliis rem Venetorum publicam affeciſſet, coactus Venetos exercitum comparaſſe, ventum jam eſſe ad arma cœptumq; bellum, victoriam jam prope in manibus datam, caſtella qvædam capta, prædam non parvam receptam; non convenire Venetorum dignitati pacis tractatum admittere. Ad qvæ cum Cæſaris juſſu Æneas Epiſcopus Senenſis dixiſſet, meliorem eſſe certam pacem qvàm ſperatam victoriam, rurſusq; rogaret, verba Cæſaris de pace ſuſciperent: Nos, inqvit Dux Venetorum, plane ſcimus, qvia cum Cæſare loqvimur, qvi primum inter mortales obtinet locum, cui nefas eſt verba dare; idcirco, qvod facturi eramus primo verbo expreſſimus. Reſponſum invariabile datum. Atqve hunc finem Italicæ pacis tractatus habuit. Duri nimis atqve elati contra hoſtes eo tempore viſi ſunt Veneti. Verum, ut ſuperbiæ mos eſt, qvod tunc oblatum à Cæſare contempſerunt, ſuopte demum ingenio à Romano Pontifice petitum miſerunt. Namq; cum poſtea anno revoluto Turcorum Dominus violenta manu Conſtantinopolim occupaſſet, atq; Venetorum inſulis, qvas in mari Cretico Ægeoq; poſſident, minatus eſſet, trepidi confractiq; animo Veneti compoſitionis Italicæ tractatum qvæſiverunt.

Manſit autem Imperator apud Venetias diebus decem. Sumptus ei, & conſorti ſuæ, magnificè ubertimq; non ſolum in urbe, ſed in omni eorum territorio præbiti ſunt. Deinde recedentem ipſum omnis Senatus cum Duce ad littus proſecutus eſt. Ibi cum invicem ſepararentur, jam inqvit Dux Venetorum, libens moriar, qvando me

me Deus tantam nobilitatem intueri dedit. Nam qvid mihi majus contingere poterat, qvam, me Duce gentis meæ, Imperatorem atq; Imperatricem, Regemq; Hungariæ potiſſimum veniſſe Venetias. Sed vale Cæſar, & hujus populi devotam erga te mentem commendatam habeto.

Medio tempore Legati Ungarorum & Auſtralium, qvi Romam iverant ad Pontificem, intromiſſi plurima contra Cæſarem locuti ſunt; qvi Regem eorum veluti captum contra jus faſqve retineret, dixeruntq;, jam decretum eſſe in communi armis cum Cæſare decertandum, futurumqꝫ grave bellum & Cæſari periculoſum, niſi Regem Ladislaum ad ſua regna dimitteret. Rogabant igitur Papam, tanti mali ut cauſam interciperet, ſvaderetq; Cæſari qvæ pacis eſſent; ne vellet ulterius invitum pupillum retinere, ne ſe objiceret tantarum conatibus provinciarum. Idqve ſummi Pontificis officium eſſe. Poſtremo, audiſſe ſe, nonnullos proceſſus adverſus Auſtrales decretos neqve juſtè neqve providè, eos revocandos caſſandosq; fore, ne forſitan emiſſi in dedecus Apoſtolicæ majeſtatis redundarent, ſeditionemqve potius majorem qvàm pacem excitarent. Ad hæc Romanus Præſul pauca pro ſuo more benigneqꝫ reſpondit: faviſſe ſe, ait, hactenus multis in rebus fauturumq; vita comite bona animo Regi Ladislao; cujus majores de Romana ſede totaqve religione Chriſtiana optime meriti fuiſſent. Sed aliam eſſe Auſtralium, aliam Ladislai cauſam. Pupillum cum tutore indigere, neqve in manu cujuspiam rectius eſſe qvàm Cæſaris, proximioris & dignioris conſangvinei. Auſtrales, qvi ſe officio tutoris opponerent, indignè agere; commonendos, Imperatori ut pareant, & adminiſtrationem tutelæ reſtituant. Si qva Cæſar minus juſte faciat, velle ſe adhortari ſerenitatem ſuam, ne pupillo neve ſubditis gravis ſit: ſi nolit parere, facturam ſedem Apoſtolicam, qvod ex jure fuerit. Proceſſus adverſus Auſtrales promulgatos, nihil mandare, qvod non ſit juſtum; contumacibus futuros atroces, obedientibus nihil nocituros; neqve revocandos videri, qvi ritè proceſſiſſent. Ea cum Papa dixiſſet, unus ex Oratoribus, qvi ſibi magis ſciolus videbatur; At cauſa hæc, inqvit, beatiſſime Pater, minime ex his eſt, qvæ tuo judicio ſubſunt: de temporali dominio agitur. Cur non impune tibi Auſtrales non pareant? Spirituales tuæ curæ ſubjacent: temporalia ſeculi Principibus competunt. Si revocaris proceſſus, conſultius

ſultius agas. Commotus talibus verbis Nicolaus, audacter, ait, magis qvam doctè loqveris; falſa forte exiſtimans, qvæ de Salvatore ſcribunt evangelia, cum Petro poteſtatem ligandi & ſolvendi non hæc aut illa, ſed qvæcunq; conceſſit: qvod Petro permiſſum eſt, & ſucceſſoribus traditum credit Eccleſia. Qvo igitur pacto hanc cauſam Apoſtolico negas examini pertinere, cui omnia pertinent? Inſuper cum Regnum Ungariæ nullum ſuperiorem inter ſeculares Principes accipiat, Imperatorem verò certum ſit omni temporali poteſtate majorem eſſe; contendentibus his invicem, qvis alius, qvam ſummus Pontifex, judex erit? dices forſitan, ut pleriq; gladius. Iniqvus exiſtimator es, qvi cœcam belli fortunam judicio ſanctæ ſedis anteponas. Verum qvid eſt, qvod nunc officii noſtri dicis, Imperatorem monere, ut morem Hungaris & Auſtralibus gerat? cauſam ad noſtrum examen nunc pertinere negas, nunc concedis. Sanè ut mentis noſtræ ſententiam teneas, illud propalam dicimus: Aut obedient Auſtrales juſſionibus noſtris, aut extra Chriſtianorum numerum habebuntur. Terrefacti tali reſponſo Legati, Roma qvantocius abeunt, ac per mare Tyrrhenum iter facientes, in portum Veneris deferuntur, indeq; per vaſtos & aſperrimos montes in Longobardiam deſcendunt: venientesqve Mediolanum, per lacum Cumanum & montes Vormii, tum primum ſe tutos putaverunt, cum in agrum Sigismundi Ducis deſcenderunt. Tuſciam enim & Venetorum territorium, tanqvam Cæſari faverent, ſummo ſtudio declinaverunt. Reverſi autem ad ſuos, Romanum Pontificem Friderico ſtudentem, ajunt; Ladislao gravem, terrigenis infenſum. Ex Cardinalibus potiſſimè Johannem Sancti Angeli culpitant; qvem cum putaſſent amicum, hoſtem inveniſſent. Proceſſus adverſus ſe fulminatos affirmant, ſuadentq; reſiſtendum.

Auſtrales verò non multo ante id temporis, cum pecuniam ad res gerendas non haberent, mutuum ex Ludovico Duce Bavariæ ſuſceperunt, partemq; ipſi terræ Auſtriæ pignori dederunt. Fuerunt & qvi Ducem illum Auſtralibus junctum fœdere dicerent, & cum eo ſentientem eſſe Albertum Marchionem Brandeburgenſem; qvod ambo Ladislao proximarent ſangvine: maximè Ludovicus, qvi ex ſorore Patris Ladislai natus eſſet. Qvippe Johannes Comes Pulchri Montis Legatus in Bavariam miſſus, Ludovicum multis verbis in ſuam ſententiam trahere conatus eſt. Sed fuit vir in conſilio Ducis,

Digitized by Google

qvi Comitem non parum derideret. Namq; cum legerentur litteræ ſuæ legationis, in qvibus Eizinger terræ Auſtriæ Capitaneus nominabatur, Miſeret me, inqvit, Comitis hujus: qvoniam cum Cæſaris Conſiliarium aliqvando viderim in primis acceptum, usqve adeò nunc eum declinaſſe contueor, ut Eizingeri, vilis hominis qvem noſtra terra velut inutilem ab ſeſe repulit, nuntius & famulus, ad nos tranſiverit. Accidit & aliud huic Comiti relatu dignum, qvod ei non parvo documento eſſe poſſet: ſi qvidem eum turpitudinis pigeret, & non perverſam naturam magis qvàm rationem ſeqvi delectaret. Dum enim conventus Auſtralium apud Viennam freqventiſſimus eſſet, isqve inter primos ſederet homo...., qvamvis natu nobilis, tamen cenſu non magno, ſed vitio mentis liberior atqve dicacior, ubi Comitem conſpicatus eſt, proſiliens in medium multitudinis, manuq; mentum ejus apprehendens, Qvo pacto, inqvid, ſceleſte bonis te viris mi ſcere audes, cui neqve veri neqve fidei cura eſt? Alberto Regi ſemper infidus fuiſti, Fridericum Cæſarem prodidiſti, nunc te ad nos recipis, Ladislao ut aliqvando noxius eſſe poſſis. Surge atqve in malam crucem abi; fidelium hic non proditorum conventus eſt. Id qvamvis multi ex vero dictum meritoq; putabant, tamen delirum hominem apprehendentes in carcerem conjecerunt, qvi nobilem Comitem non convitio tantum, ſed manu qvoqve aggredi præſumpſiſſet.

Fridericus interim, poſtmiſſa Italia, cum in montes, ex qvibus exiverat, ingreſſus eſſet, ac Germaniæ metas attigiſſet, horribile viſu fuit, dictu mirabile videri poteſt, qvam turbidam aëris faciem mutatumq; cœli vultum offenderit. Ex aëre puriſſimo mox nubilus factus eſt: è veſtigio fumigare montes, coruſcationes videri creberrimè, audiri tonitrua, imbres cœlo cadere, torrentes ire præcipites, volvi ſaxa, tumeſcere flumina, nullius veſtimenta contra diluvium pluviæ ſatis eſſe. Qvod præſagium futuræ cladis multi judicaverunt, tanqvam voluptatis Italicæ finem Theutonicæ miſeriæ principium exciperet.

Apud Villacum igitur cum Cæſar biduo qvieviſſet, Johannes Neipergius occurrit, inter Conſiliarios ejus & Senior & auctoritate potentior, Vir acris ingenii, & qvo nemo liberius ſuo Principi verum dicere aſſvevit, domi nobilis & conſangvineorum ſtipatus catervis, qvem Cæſar in Auſtria ex rectoribus unum dimiſerat. Hic res

Au-

Auſtriæ turbulentas nulla re niſi gladio reformari poſſe, confirmavit; ſuperbos, inſolentes Auſtrales eſſe, adjutores habere Hungaros atq; Moravos, Comitem Ciliæ juniorem & Ulricum Eizingerum multitudine principes: cunctos ducere, bellum magno conatu parare; gravem tota in terra pecuniæ ſummam indictam indies exigi debere. Impediendam omni ſtudio ſolutionem eſſe: defuturos Auſtralibus milites, ſi defuerit aurum. Præcipiendum, ne qvis argentum contribuat? ſuapte natura homines ægrè pecunias exponere; qvid ſi retinere jubeantur? Tum multos eſſe in Auſtria bonos viros, qvi novitates horreant. Barones pleroſq; in fide Cæſaris perſeverare: nutantes aliqvos, ubi Cæſar acriter intenderit, facile ad eum venturos. Placet univerſis conſilium Johannis. Litteræ in Auſtriam ſcribuntur: ne qvis ad mandatum Eizingeri ſuorumqve complicum æra contribuat: ſi qvis denarium illi dederit, eum Cæſari poſthac triplum ſoluturum. Sed hujusmodi litteræ tardius poſtea miſſæ ſunt. Medio tempore Stirienſes in Pruckum vocati. Ibi enim duplex via eſt: altera in Auſtriam tendit, altera in Stiriam inferiorem. Conſilium hic cum Stirienſibus receptum eſt: Eundumne ſtatim eſſet ad Novam Civitatem, an Grætium petendum, antiqvius videretur. Æneas Epiſcopus Senenſis, qvoniam Dux Albertus, qvi ante ſe ſedebat, in tanta re conſulere noluit, juſſus ſententiam dicere, Novam Civitatem petendam; qvoniam is locus eſſet Imperatoriæ ſedis, unde iter in Italiam receptum fuiſſet: videri timidum, niſi eo rediretur, eoqve nova nupta conduceretur. Auſtrales, qvi fidem ſervaſſent, aucturos animos, ſi ad eos iretur; poſituros, ſi fugiantur hoſtes. Ubi Cæſarem penes ſe audierint, futuros timidos: audaces, ubi procul eum cognoverint. Ex Nova Civitate facile intelligi hoſtium poſſe conſilia; venturos ad Cæſarem plurimos, qvi arcana Comitis & Eizingeri patefaciant. Sive cum Auſtralibus, ſeu cum Bohemis aut Hungaris pertractandum qvippiam fuerit, commodiorem locum eſſe Novæ Civitatis qvam Grætii. Videri ergo in Auſtriam eundum, conducendum militem, parandum, feſtinandum, anteqvam hoſtes arma ſumant. Multum valere in bello, priorem occupare campum. Stirienſibus præcipiendum, præſto in armis atqve ad ſignum parati ſint, alios Cilienſibus, alios Hungaris opponant. In Auſtria conducto potius milite præliandum. Atqve in hunc modum Æneæ conſilium fuit. Cæteri, haud tutum eſſe,

 aje-

ajebant, in Auſtriam tranſitum: non eſſe difficile Auſtralibus, Novam Civitatem obſidione cingere, Imperatoremq; ibi claudere. Prius conventum in Stiria habendum, exercitumq; convocandum: Deinde cum magnis copiis intrandum Auſtriam, ac ferro & igne vaſtanda omnia, donec ſuperba capita retunderentur. Idqve ferè omnes dicere: præter Procopium Eqvitem, & Hartungum Juriſconſultum; qvi in ſententiam Æneæ pedibus ibant. Dux Albertus ubi ex utraq; parte validas rationes eſſe animadvertit, ſine ſententia manſit. Fridericus autem, poſtqvam omnes finiere, turpe, ait, ſibiq; nimis dedecoroſum videri, ſi metu Auſtralium domum ſuam repetere non auderet. Scire ſe nondum hoſtes eſſe armatos: prius ſe militem habiturum, qvàm illi pecuniam exigere poſſint, qva volunt exercitum comparare; veniſſe jam tempus, qvo theſaurum oporteat exponere: daturum ſe omne aurum, patrimonium conſumpturum, poſtremo corpus, animam poſiturum, ut Auſtralium temeritatem cohibeat; neqve paſſurum, ſe aut Comitis Ciliæ aut Eizingeri conatibus Auſtria pelli; benignitate ſuperum ſatis ſibi eſſe auri, armorum, eqvorum, hominum. Aut moriendum ſibi, aut ulciſcendas injurias Domus Auſtriæ. Velle ſe igitur ad Novam Civitatem proficiſci, Imperatricem Regemqve Ladiſlaum eo conducere: neqve Ulricos, neqve alium qvempiam ex Auſtria ſibi metum inferre. Stirienſes placere ſibi uti conventum habeant, conſulantq; terræ Stiriæ, ne qvid detrimenti per Hungaros aut Cilienſes patiantur: ſi vocentur in Auſtriam, præſto adſint.

Sic re concluſa, Albertus in Sveviam perrexit. Contraxerat enim, paulo anteqvam intraret Italiam, matrimonium cum Sorore Friderici Comitis Palatini; neqve adhuc ei conjacuerat: qvod nunc facturus erat, ſimulqve fratri, ſi opus eſſet, ex partibus illis militem adducturus. Imperator in Auſtriam iter deflexit. Inter eundum autem de re bellica cum Senenſi Epiſcopo verba fecit: interrogatusqve, qvonam potiſſimum milite uti vellet, qvolibet, inqvit, qvi a[illegible] armis ſuum ſtipendium mereri non refugeret. Cui Epiſcopus, cave, inqvit, ne qvos Bohemorum hæreticos tibi adjungas, neqve enim id Deo gratum eſt. Sæpè bonam cauſam vitiavere Reges, dum ſe infidelibus conjunxere: felicius cum paucis tuæ fidei pugnabis, qvàm hæreticorum ingentes copias in prælium ducas: qvamvis & vincens, in periculo depoſitionis eris. Inter cæteros enim articulos, qvibus

Roma-

Romani Pontifices Imperatores privare dignitate ſolent, hic maximus eſt, ſi aut hæreſin ſapiant aut hæreticis ſe conjungant. Noſti eqvidem Bohemicam peſtem veneno plenam, Romanæ Eccleſiæ, qvæ tibi coronam dedit, infeſtiſſimam eſſe. Si ejus ſectæ homines in auxilium advocâris, Romanam ſedem id ægrè laturam, ne dubites; neqve Reges Chriſtianos tuum factum laudaturos putato. Tum Cæſar, minime vocaturum ſe Bohemos, inqvit; ni neceſſitas urgeat. Non tamen ſibi minus licere, qvam Pontifici Colonienſi; qvi licet Eccleſiaſticus eſſet, Huſſitas nihilominus in auxilium contra Suſatenſes adduxerat. Marchiones qvoqve Brandenburgenſes ac Saxoniæ Duces ſæpè Huſſitis auxiliatoribus eſſe uſos, commemoravit. Ad qvem rurſus Epiſcopus, meminiſſe ſe, ait, Johannem Marchionem Brandenburgenſem in anno Jubilæo, cum Romam veniſſet, à Nicolao Pontifice durioribus verbis caſtigatum fuiſſe, qvoniam fœdus cum Hæreticis percuſſiſſet; Colonienſem Antiſtitem aut perverſe feciſſe, neqve imitandum eſſe, aut ex indulgentia Papæ in favorem Eccleſiæ Huſſitas vocaſſe. Iterum Cæſar, neqve id ſe neglexiſſe, reſpondit: locutum ſe Papæ, Bohemosne poſſet hæreticos in auxilium acceſſere: indultumqve ſibi eſſe, ubi non poſſet fideles habere ad cohibendam temeritatem Auſtralium, qvodvis genus hominum advocare. Cui Epiſcopus adverſus decreta Pontificis nihil ſtatuit repetendum. Venit igitur Imperator ad Novam Civitatem, ſuisq; omnibus conſolationi fuit. Auſtrales, qvi fidem ſervaverant, læti cum acceſſere, Georgius de Puchaim, Rudigerus de Starnberg, Sigiſmundus de Ebersdorf, atq; alii qvamplures Barones, qvibus indigna videbantur, qvæ Comes Ciliæ & Eizingerus agitabant. Cum his de modo gerendi belli conſilium capitur.

Qvæ cum Auſtrales accepiſſent, ex alto animo paululum dimiſerunt, rebusq; ſuis diffidere cœperunt. Qvos cum Eizingerus forti animo eſſe juberet, fuerunt, qvi, Cæſarem ex Italia cum gloria reverſum, ſibi objectarent; nimisqve ipſum auſum, ſuaq; conſilia terræ Auſtriæ damnoſa publicè dicerent. Ad qvos ille incenſus iracundia, Credideram, inqvit, viris me verba facere: ſed invenio muliebres animos. Agite jam ut libet: ego ex Bavaria unico contentus famulo huc deſcendi; crevi inter vos, Alberto Principi ſumma fide ſerviens: vidi vos hactenus duris in rebus ingentes animos præſti-

 tiſſe.

tiſſe. Nunc ſi vobis mutata mens eſt, neqve virorum pectore uti vultis, revertar eo unde veni, neq; dedecori ducam, ſi vel ſolus domum repetam. Vos naturali domino qvam debetis fidem, an ſervaveritis, veſtro judicio relinqvo. Exinde Comes Ciliæ Ulricus, Ne movearis, inqvit, Eizinger, ſtat ſententia, proſeqvi qvod cœptum eſt. Neqve, ſi duo vel tres retrorſum ierint, propterea communitatis ruet decretum. Timor aliqvos adverſos facit, qvi magnum eſſe dicunt, rediiſſe Fridericum ex Italia coronatum, ſecundaq; illi omnia fuiſſe. Neſciunt inexperti homines Italiæ mores: non eſt Italis curæ corona; dum vectigalia ſalva ſunt eis, resqve ſuas ipſi gubernant, facile tranſitum præbent Cæſaribus, qvi regiminibus eorum non ſe objiciunt, qvemadmodum Fridericum feciſſe, qvi coronam, qvam ſecum duxit, ex Italia reduxit, ſuumq; caput ſuo auro redimivit. Qvod ſi dominari apud Italos tentaſſet, invaſiſſetq; civitates aliqvas atqve Imperii jura vendicaſſet, idqve ſibi ex ſententia ceſſiſſet, tunc eum & ſapientem & fortunatum & timendum fateretur. At cum talis redierit, & aliqvanto pauperior qvàm ivit; non eſt cur qvisqvam eum timeat. Hæc ubi à Comite dicta ſunt, hortari alter alterum cœpit, ſuadere, inſtare, urgere, bonum animum facere. Hungari qvoq; ſcribere Auſtralibus, uti Domino ſuo fidem tenerent, neqve his adverſarentur, qvæ nuper in communi concluſa eſſent. Domini de Roſis auxilia promittere. Eizingerus nunc Bavarorum, nunc Franconum opes polliceri; avarum Cæſarem affirmare; moriturum facilius qvàm aurum expoſiturum. Conſiliarios inexpertos, inutiles, puſillanimes habere: qvi ſuo Principi ſolum adulando ſerviant. Sic perſvaſa multitudine, operas navant; ut qvam mature exercitum comparent, pecunias ſumma diligentia colligunt.

Fortè per id temporis tabellarius qvidam Cæſaris cum litteris ad Viennam adventaverat: qvi, cum opes Ladislai Regis malè conſumi vidiſſet, Comitem Ciliæ magnam familiam regio ſumptu alere, Eizingerum ſplendide vivere, Nobiles qvoqve, ubi poſſent, publicas pecunias rapere; Et qvid vos, inqvit, Auſtrales Cæſarem incuſatis, tanqvam bona pupilli Regis diſſiparet? plus vos una die conſumitis qvàm Cæſaris annus expoſcuerit. Id cum Eizingerus intellexiſſet, mox hominem apprehendi lingvamqve ipſi excidi juſſit.

Ulricus Comes, ubi Cæſarem in Nova Civitate eſſe intelligit,

Magde-

Magdeburgenſi Comiti ſcribit, ſuis Legatis qvos mittere velit, publicam Cæſaris fidem petens. Cæſar daturum ſe fidem negat, niſi cauſam miſſionis præſciverit. Ulricus non aliam cauſam mittendi legatos ait, niſi coronatum Cæſarem ut pro ſuo debito ſalutaret, ſimulqve caſtrum redderet, qvod ab eo teneret, in Villa Forenſi non longè à Vienna. Qvod ſi nollet Cæſar legatos ſuos audire, ſaltem mitteret, qvi caſtrum recipiant. Cæſar, qvi caſtrum recipiat, ad certam diem miſſurum ſe ait, ſi modo fraus abſit. Sed nihil in Comite fidum fuit. Certior enim factus eſt Cæſar, ſuos in captivitatem ire, ſi qvos mitteret. Comes deinde caſtrum Viennenſibus tradidit. Poſt hæc Cæſar, tanqvam res Principatuum legibus agantur, Ulricum Eizingerum Civesq; Viennenſes litteris vocat, certâ die ut coram ſe compareant, de vi, de fide fracta, de perjurio reſponſuri. Illi Heraldum, qvi ſcripta detulit, ſericeis veſtibus & aureis aliqvot nummis donant, gratiasq; Cæſari referunt; qvem cum putaſſent armis ſecum contendere, litteris agentem inveniunt, qvibus ſe facilè ſatisfacturos minime dubitant.

Tum qvoqve & Apoſtolici Proceſſus ad Viennam, ad Saltzburgam, ad Patavium & Olomonzium mittuntur, qvibus monentur Auſtrales: intra qvadraginta dies Friderico Cæſari adminiſtrationem regionis reſtituere: niſi id agant, anathematis ſententia in eos fulminatur. Pergunt & ad loca prædicta Notarii, qvi litteras in valvis Eccleſiarum affigant ac publicationis teſtimonia reqvirant. Sed nihil horum admiſſum eſt. Qvippe Saltzburgenſis Antiſtes, tam ſe prudentem qvàm potentem exiſtimans, neq; Papæ neq; Imperatori parendum duxit; Apoſtolicas litteras in ſua Eccleſia publicari prohibuit. Sic enim ſe litis compoſitionem melius aſſumere poſſe, confirmabat. Qvaſi mox alteri parti ſuſpectus eſſet, ſi apud Saltzburgam Proceſſus Apoſtolici publicati fuiſſent. Cum tamen factum ſuum in ea re nullum reqvireretur, & obedire illum Romano Pontifici oportebat. Sed maluit homo ſui cerebri, conſilio non deſiderato qvàm debito obſeqvio reſpondere: qvod cum permittitur inferiori, omne officium procul dubio imperantis corrumpitur atqve diſſolvitur. Verum neqve Patavienſes Canonici meliores fuere; qvi jam ſe fœdere junxerant Auſtralibus. Nam cum litteras Apoſtolicas adeſſe ſenſerunt, vocato bajulo eas ſibi tradi juſſerunt, neqve multum rogati reſtituerunt.

De

De Papa atq; Imperatore proterve locuti, gloriabundi qvoqve: namqve de ſuis natalibus nullos ſe ſuperiores habere, jactabant: Papam ignobilem, Imperatorem deſidem atqve inutilem eſſe, dicebant. Par contumacia apud Olomuncenſes inventa eſt. Auſtrales autem Notarium, qvi litteras deferebat, apprehenſum in carcerem conjecere, plurimisq; opprobriis affecêre. Ubi verò tenorem litterarum didicerunt, vocatis Doctoribus Appellationem hujusmodi interpoſuerunt. Qvoniam Pontifex maximus Imperatoris Friderici ſvaſibus motus ea nos facere jubet, qvæ nec nobis nec Domino noſtro Ladislao conducant, gravesq; pœnas in nos minatur, niſi paruerimus; cum id nobîs gravamini ſit, arbitrantes eundem Pontificem, ut res inter nos & Imperatorem Fridericum ſeſe habent, ignorare; ab eo parum inſtructo ad eundem inſtruendum informandumq; magis, ſive ad Concilium generale indictum ſeu indicendum, vel demum ad univerſalem Eccleſiam appellamus. Ea conſilia male conſulta ſunt qvi Theologos Viennenſes præbuiſſe affirmant; apud qvos auctoritas ſummi Pontificis odioſa eſt. Nam legum & canonum interpretes nemo tam deliros fuiſſe credit, ut à Romani Pontificis decreto, qvod ex certa ſcientia emiſſum eſt, appellari ſuaſiſſent, cum id jure manifeſtiſſimo ſit prohibitum. Appellationis autem ſchedula & apud Sanctum Steffanum Viennæ affixa eſt, & in Saltzbuga permittente Præſule publicata. Tanta eſt auctoritatis Eccleſiæ & Sacrorum canonum apud illum hominem reverentia. Proceſſus autem Apoſtolici & in Nova Civitate publicati ſunt, & apud caſtrum Gars ultra Danubium. Nec dubium qvin Auſtrales his ligati fuerint, qvorum effectus tum ſentient, cum illi placuerit, qvi ſuam vindictam qvo magis differt, eo graviorem infligit.

Dum hæc in Auſtria geruntur, Albertus & Ludovicus Bavariæ Duces, & cum his Albertus Marchio Brandenburgenſis, Legatos ad Cæſarem mittunt, qvi reverſioni ejus feliciqve coronationi gratulentur. Contentionem verò, qvæ inter Cæſarem & Auſtrales emerſit, indignam eſſe, dicant, moleſtamq; ſibi: laudent concordiam; Mediatores ſe pacis offerant; excuſatosq; reddant, qvod Romam non iverint. Poſtremo Cæſarem rogent, ne fidem adhibeat, ſi qvis eos retulerit, Auſtralibus præbere favorem. Cæſar, Principes illos commendat, qvi Domini ſui gloriam libenter videant; honorem ſuum & illo-

& illorum eſſe affirmat; Capitis laudem membra qvoqve ornare: optaſſe ſe, illos comites itineris habuiſſe; multum enim ſplendoris ſuæ coronationi præbuiſſent: arbitrari ſe tamen, urgentes fuiſſe cauſas remanſionis: nihil ſe mali de ipſis credere, qvamvis Eizingerus publicè dixiſſet in conventione Auſtralium: Ludovicum Ducem, Albertum Marchionem ſui propoſiti adjutores eſſe: ſed illud ab eo fictum fuiſſe, ut eo facilius multitudinis animos in ſuam ſententiam traheret. Contentionis qvoqve Auſtralicæ ortum progreſſumqve Legatis exponi juſſit, imperans eis: ut ſuis Dominis cuncta referrent, eosqve nomine Cæſareo hortarentur, aſſiſtentiam ſibi, ut eſſent obnoxii, facerent; pacem vero ſemper acceptam fuiſſe Cæſari, neqve recuſaturum hodiè concordiam, qvæ nihil habeat turpitudinis; qvamvis inſolentem multitudinem melius ad honeſta gladius qvàm manſvetudo reducat. Atqve cum his reſponſis legati abierunt.

Poſthæc Cæſar eqvitum qvatuor millia conducit, peditumqve non parvum numerum. In Bohemiam qvoqve mittit, qvi Georgium Gubernatorem Regni in ſuas partes trahant. Neqve ille conditionem reſpuit, ſtipendii ſolum parvitatem contemnit. Venturum ſe pollicetur, turbaturumq; omnem Auſtriam, ſi ſtipem militi neceſſariam habeat. Prior Cæſar in armis exercitum, qvàm Auſtrales, habuit. Qvod ſi nondum illis paratis in campum exiviſſet, atqve ante Viennam ſe oſtendens ferroqve & igne .... vaſtare, non dubium, qvin multitudo inconſtans, ſine certo rectore nutans, ex propoſito cecidiſſet. Nam & feroces ſæpè populi, tum Reges bello præventi, tumidos animos poſuere, pacem ex arbitrio tenentis arma petentes. Adeo magnum eſt, priores belli partes occupaviſſe. Porrò Auſtrales inter ſe diviſi, carentes milite, cauſæ parum fidentes, neqve natura ſua, niſi cum hoſtes fugiant, audaces; omnium, qvi ſapere exiſtimati ſunt, judicio, armatum atqve urgentem Cæſarem neqvaqvam tuliſſent. Sed data ſunt omnia deſuper; qvo vult Deus, eo victoriam flectit. Vani ſunt omnes hominum conatus, niſi Deum habeant adjutorem. Conſiliariorum magna pars ſvadebat, è veſtigio Ducem belli fortem & fortunatum eligi virum, exire in campos militiam, vaſtare hoſtium agros, prædas agere, caſtra in monte Viennenſi ponere. Qvorum vocibus nihil momenti fuit. Tres tantum viri apud Cæſarem auditi ſunt, qvi plus cæteris ſapere putabantur, duo Johannes, alter Neipergius, alter

Ungnadius, & Gvalterus Zebinger. Cum his enim Cæſar in abditas cameras ſeſe reducere ſolitus erat, resqve cunctas eorum conſilio gerere: ſive qvod eos præ cæteris prudentiores exiſtimavit, ſive qvod fidem eorum ſolidiorem credidit. Qvidam putaverunt adulationibus & malis artibus horum potentiam apud Cæſarem ingentem fuiſſe. Nos exploratum habemus, omnes Principes penes ſe habere aliqvos, qvorum converſatione jocundius ac prolixius utantur, & qvibus imputari omnia ſolent, qvæ Principibus accidere videntur adverſa. Cum his autem Cæſar de re bellica tractans (nam cæteros raro ad conſilium ejus negotii admiſit) duo millia eqvitum trans Danubium deputat, hisqve Rudigerum de Starenberg, forti animo & alto conſilio virum, præfecit: comitemqve ſibi Georgium de Puchaim adjungit, antiqvum & potentem Auſtriæ Baronem. Apud ſe, in Nova Civitate, & in proximis locis, reliqvos eqvites retinet, qvibus cum Johannem Neipergium præficere voluiſſet, nunqvam id ex eo extorqvere potuit, ut Capitanei nomen aſſumeret. Electus eſt .... igitur Dux militiæ Georgius Tſernahora Baro Moravus, domi nobilis, & rei militaris expertus, verum Huſſitarum labe infectus, & oculo altero carens. Neqve enim hujus mortalis lucis plenam ei viſionem permittere Deus voluit, qvi fidei lumen integrum non haberet. Octingenti eqvites & totidem pedites in Nova Civitate retenti ſunt: reliqvi milites, peſſimo conſilio, per diverſa caſtella diſtributi. Perſvaſum eſt enim Cæſari, ſatis eſſe, ſi caſtra ſua benè munita tueretur, atqve militem præſto habens terreret Auſtrales: neqve enim eos tot copias poſſe comparare, ut caſtra facerent, ſumptus eis futuros graves, dum viderint, in longum rem protrahi, neqve perſeveraturam plebem: ne gladium verſaretur, qvi ſolo tempore vincere poſſet. Contrarium tamen plurimi ſvadebant. Nam populos nulla qvàm repentina mala magis frangunt: neqve Cæſari minus graves expenſæ, qvàm Viennenſibus erant; & poſt duos menſes induciæ cum Hungaris finiebantur, qvibus durantibus non licebat eis auxilium Auſtralibus ferre; finitis, non erat dubium, qvin novo fœderi ſatisfacerent. Neqve probandus eſt, qvi, cum poſſit hodie vincere, in craſtinum pugnam transfert. Maximeqve illud improbabile fuit, qvod de copiarum diviſione prædiximus. Multis enim in locis, oppreſſæ partes militiæ ſunt, qvæ ſimul junctæ, hoſtes fuerant oppreſſuræ. Sic ordinationi divinæ placitum

citum eſt, cujus voluntati nullius curæ ſollicitudo poteſt obſiſtere: qvicqvid patimur mortale genus, qvicqvid facimus, venit ex alto. At cum Cæſar eo deductus eſſet, ut neceſſe haberet, aut ſuos lædere aut à ſuis lædi, laudandus eſt, ſi potius .... qvàm facere ſcelus maluit.

Auſtrales interea, cum execrationibus Apoſtolicis ſe devotos cernerent, cumqve citatum ad Imperiale tribunal Eizingerum & Viennenſem conſulatum intelligerent, multa in Papam & Cæſarem probra devomere: Nicolaum adverſum decreta concilii Baſileenſis electum, non eſſe Papam, dicere: Felicem verum fuiſſe Pontificem. Fridericum iniqve Concilium ex Baſilea deturbaſſe; Eugenium depoſitum contra jus fasqve juviſſe; ejus opera Nicolaum Petri cathedram invaſiſſe .... ſibi invicem crimina; neqve illum Papam, aut iſtum Cæſarem legitimum eſſe, indignum utrumqve tanto honore: ſceleratiſſimum Nicolaum, qvi etſi Papa eſſet, non tamen ſecularibus ſe rebus immiſcere deberet, atqve injuriam magno principi Regi Ungariæ irrogare: futurum brevi concilium, ubi tanta temeritas compeſcatur; velle ſe Gallicis aſſiſtere, atqve cum his concilium celebrare. Sic fex illa populi Viennenſis, ultimæ ſortis multitudo, cœnoſa ſocietas, loqvebatur, qvos ſermones non ex ſe habuit. Neqve enim tanti penſi plebibus ineſt. Scola, qvæ illic eſt, arma miniſtravit. In qva ſingulares opiniones, cerebroſaqve capita ſemper dominari conſveverunt; ac mentes magis elatæ qvàm doctæ, & nimis de ſe credentes, cathedras regunt: ingrata filia ſedis Apoſtolicæ, qvæ filios novitatum cupidos matri rebelles ac magiſtros erroris nutrire non erubeſcit. Hac inſtante, ut fama fuit, qvi rem publicam gerebant Auſtrales, cum vererentur in Cæſarem vel ſummum Pontificem ſcribere, contra Johannem Ungenadium virus omne devomunt; cui literas hujuſcemodi direxerunt: *Ulricus Eizinger Capitaneus cæteriqve Gubernatores terræ Auſtriæ Johanni Ungenadio Imperialis Cameræ Magiſtro S. p. d. Qvamvis in omnes ſemper malus fueris, in nos peſſimus, neqve ſpes ſit, te unqvam qvod emendes, (nam factus mali moris habitus mutari non poteſt) pro noſtro tamen officio ſcribere tibi pauca decrevimus, qvibus & teipſum agnoſcas, &, ſi non mutes vitam, ſaltem erubeſcas. Scias, nos tibi nimis hactenus indulſiſſe: nimis multa ſunt, quæ de te turpia dictu, obſcœna auditu, miſerrima factu, referri poſſunt. Qvæ qvoniam tu non es veritus perpetrare, neq; nos timebimus dicere. Diu regnum inter nos poſſediſti: tu enim nobis imperaſti non Cæſar: pudet nos patien-*

Digitized by Google

tia noſtra, qui tanto tempore ſceleratiſſimum te omnium, qui vivunt, hominum, tolerare potuimus: ſed abjecimus jugum tuum, neq; ſuper nos amplius dominaberis. Neque nos Cæſar mutare dominium compulit; qui ſuapte natura bonus eſſet & amandus Princeps, niſi te ſequeretur. Tu nos arma ſumere & Imperium Friderici dejicere compuliſti: qui licet humili loco natus, incredibili tamen ſuperbia viges: nemo te alloqui potuit, niſi detecto capite: nulli oſtium tuum patuit, niſi munera deferenti: pede pulſanda apud te janua non manibus fuit. Omnes unus præcedere voluiſti; primus in conſilio loqui, primus ſedere, proximus Cæſari aſtare, & quamvis reverentiam ab aliis exigeres, non tamen ipſe Cæſarem verebaris: ſæpè iſto ſtante ſedebas; ſæpè ſuper ejus humerum, quaſi ſocius, quaſi magiſter brachium reponebas; ejus equitantis primus ſtipabas latus. Cumque non liceret tibi præcedere Principes, qui aderant; fingebas, te habere aliquid negotii, quod Cæſari in aurem ſtillares: ut, qui te viderent Principi proximum, unum te mirarentur, ſalutarent, honorarent. Facilius Cæſarem, quàm te alloqui potuimus: qui neque nobis reſpondere dignabaris. Gravis & intolerabilis tua ſuperbia fuit; ſed intolerabilior ingens illa tua rapacitas, qua omnes vexaſti, clericos: omnes tibi vectigales fuimus. Quis aliquando gratiam quampiam ex Cæſare tulit, qui non te prius auro placaverit? apud te venalia cuncta fuerunt; præturas, præfecturas ſacerdotia, honeſta & inhoneſta, ſacra & profana, pecunia vendidiſti: qui plura dedit, non qui majora meruit, te conante magiſtratum obtinuit: ſæpè quoque ex nuda promiſſione argentum extorſiſti, deinde plus offerenti officium commiſiſti: ille apud te melior judicatus eſt, quem pecunioſiorem inveniſti; nihil tibi dulcius quàm pecunia fuit. Nos tuam domum tritico, vino, ſale, carne, piſce complere oportuit; fœnum bladumq; tuis equis dedimus; clavos quoque tibi coëmimus, quibus equos ferro munires. Omnis tua ſuppellex dono parata eſt. Religioſos viros, Barones, pari tenore cum plebibus habuiſti. Quippè ſolitus apud Novam Civitatem Judæos deglubere, quorum anſeres & anſerum jecinora devoraſti, nos ex illorum more tractandos exiſtimabas. Splendidas cœnas, lautas menſas, ex pauperum tibi ſangvine comparaſti. Omittimus nuptas ad te domumq; tuam noctu deductas, defloratasq; virgines, dum tuum patrocinium apud Cæſarem rogant. Quid de tuis mendaciis ſatis referri poteſt: nunquam ex te verum, niſi errante, auditum eſt: nunc promittere, nunc promiſſum negare; dictum atque indictum apud te juxta fuit, neque jurata tua fides ſtabilis manſit. Adhuc monebas Cæſarem, ne cui ſe crederet Auſtrali; raperet ex Auſtria quæ poſſet; ſciret ſe aliquando

*quando dominium dimiſſurum; quod medio tempore de pupilli hæreditate ſur-
riperet, id ſuum eſſe. Caveret, ut quam exhauſtum patrimonium patrueli re-
linqueret: ſed inde qui fructus ex tuo conſilio ſunt ſecuti, meminiſti; quam-
vis es memoria breviori. Comitatum Tyrolis in poteſtate Cæſarem habuiſſe,
quidni memineris, illum qui expilaſti? ſcis Auſtriam & Moraviam ab eo
gubernatam: ſcis Hungaros, Bohemos, Sleſitas frequenter ad eum recurre-
re ſolitos; regnorum negotia ex ſuo conſilio agitare, magnum tunc tuum no-
men, ingens potentia fuit. Sane dextra manus Cæſaris, conſiliariorum ocu-
lus, cor Principis, dicebare. Extende nunc brachium tuum extra Stiriam ſeu
Carinthiæ Carniolæve montes, nemo timet, nemo te pendit, rident te omnes
atque contemnunt. Quodque videmus inviti, ſpernitur etiam tua culpa Cæ-
ſar. Primi Tyrolenſes tuam inſolentiam retuderunt, armisq; ſuum dominium
vindicarunt. Hungari, cum tuo nutu duci Cæſarem viderunt, offenſi tuis
moribus, ex curia retraxerunt pedem. Nec Bohemi diu manſerunt, poſtquam
te magiſtratus, judicia, juſtitiam, atq; ipſum vendere Cæſarem, animad-
verterunt. Ultimi nos ac Moravi in obedientia manſimus, & quamvis gravis-
ſima eſſent onera, quæ te ſuadente nobis Cæſar imponebat, quia tamen ſperavi-
mus, corrigi mores veſtros, &, ſi non te, ſaltem Cæſarem ad ſanitatem reverti,
veſtras ineptias diu nimisq; patienter tulimus. At cum vos patientia noſtra
abuteremini, ſecuti ſumus Athefinorum exemplum, atque in libertatem nos
vendicavimus, ut nobis ipſis & domino noſtro conſuleremus. Non eſt cur no-
bis Cæſar infeſtus ſit, tuis rapinis nolumus ulterius ſubjacere. Nihil ex Cæſare
petimus, niſi principem noſtrum. Nam quæ per annos undecim à nobis excus-
ſit, conſcientiæ ſuæ relinquimus. At ipſe tuo conſilio deceptus (nam cæteri
Conſiliarii, qui ſunt pacis, amant) tradere Dominum negat, armis conten-
dere nobiſcum apparat, vincula cædesq; minatur. Nihil movemur: ſtat ſen-
tentia vindicare Dominum, arma in manu ſunt. Nobiſcum Hungari, Bo-
hemi, Moravi, Sleſitaque ſentiunt. Amittet Ladislaum Cæſar, niſi dederit.
Eum ſi non impetrabimus, nimis temerarius Cæſar eſt, ſi ſe confidit tantis viri-
bus obſiſtere poſſe. Quibus ex rebus, etſi ſcimus nos verba perdere, tamen roga-
mus te, ut aliquando tua facta conſideres, melioremq; mentem recipias, neque
ſemper, quæ peſſima, Cæſari conſulas. Satis vulneratus eſt tua culpa Cæſar: no-
li Principem, qui tibi credit, funditus extinguere, reduc in memoriam malè
conſulta conſilia tua. Amiciſſimus Cæſaris Colonienſis Antiſtes alienatus eſt,
cum ſibi, te ſuadente, contra Suſatenſes negatum eſt auxilium. Tuo ſvaſu per-
diti ſunt Turicenſes, adverſus Suitenſes arma ſumentes: res Atheſinæ tua cau-*

ſa perdita ſunt: per te Mediolanenſe negotium infectum eſt. Res Goritiæ ad intentionem Cæſaris vadentes, qvis niſi tua negligentia atq; inſcitia perturbavit? qvis Cilienſes Principes, niſi arrogantia tua, à Cæſare alienavit? Qvid de Friſingenſi Eccleſia dixerimus? qvam de viridi ſylva vendidiſti; ſummumq; illud & excellentisſimum veſtræ Curiæ lumen Caſparē Cancellarium prodidiſti: tu Magdeburgenſem Archiepiſcopum, & Salzburgenſem, qvia non datur auri qvantum flagitas, ab inveſtitura repuliſti. Nunc qvoqve Patavienſem electum omni conatu perſeqveris, parum tibi offerentem. Sic tu Cæſari, quæ ſunt in rem ſuam, conſulis: ſic imp'es fidem, juramentumq; tenes. Nihil eſt, qvod unqvam tuo conſilio laudandum à Cæſare factum ſit. Nam qvod res Eccleſiæ compoſuit, qvod uxorem illuſtrem duxit, qvod Romæ feliciter coronatus eſt, qvod Ducem Mutinæ creavit, qvod apud omnem Italiam honoratus fuit; ideo res bene geſtæ ſunt, qvia tuo conſilio geri non potuerunt: qvia negotia Eccleſiaſtica neſcis, litterarum non ſolum ignarus ſed etiam hoſtis; neqve Italas res aut Hiſpanas tractare, ſermonis neſcius, potuiſti. Qvod ſi tu illarum rerum ductor fuiſſes, ſicut & cætera Cæſaris facta, ſic & iſta male abiiſſent. Neqve de corona Theutonica, qvod laudes, afferre potes. Ultimus, cum illa cœpta eſt, inter Cæſaris caros habebare. At cum jam ſolus ejus curiam regas, cum per ſe ille tuo conſilio neſciat abſtinere; miſereat te ſaltem ejus, qvi de ſtercore te erexit. Noli Principem de te bene meritum perdere; aut contraria his, quæ hactenus ſuaſiſti, conſule: aut, ſi bene conſulere neſcis, conſiliariatu te ipſum abdica; mutaq; tandem mores; ut, qvi male vixiſti, benè, ſi fieri poteſt, qvod minime credimus, moriare. Vale.

Has litteras cum Johannes accepiſſet, mirabundus atq; indignatus vehementer eas ad Cæſarem detulit, juſſitq; in conſilio legi. Indigna ſcribere nonnullis Ulricus videbatur: qvidam tacere atq; inter ſe clanculum vera eſſe, dicere, qvæ ſcribantur; gauderentq; tandem aliqvem eſſe repertum, qvi Johannis caput acri lixivio purgaret, inſolentiamq; retunderet hominis tumidi. Cæſar autem, etſi ſe morderi non ignoraret, haud tamen movebatur; Johannisq; contumelias æqvo animo ferre videbatur. Ille verò in hunc modum reſpondit. *Johannes Ungnadius Ulrico Eizinger ſalutem. Tantum eſſe tibi à republica otii, ut maledictis des operam, miror: qvi auſu nefario Auſtriæ Principatum invadens, contra jus faſq; dominatum arripiens, cogitare ſatis haberes, qvo pacto vitam tibi tuisq; complicibus retineas. Sed facit hoc otium*

tibi

tibi manſuetudo ac clementia Cæſaris: qui etſi tuis malignis atq; nefandiſſimis conatibus omni ingenio reſiſtere, teq; arte qvavis perdere ſtudere deberet, juris tamen ordine tecum agere pergit, teq; potius flectere qvàm frangere cupit. Indigne meo judicio. Nam cum tu ferro Cæſarem atq; veneno extingvere curaveris, cur non te ipſe tuis artibus perſeqvatur non video, cui qvam facillimum eſſet, hominem comparare, qvi te medio in foro obtruncaret. At cum Cæſar non tantum qvod tua perfidia meretur, qvantum qvod ſe decet animadvertit, tu ad convitia te convertis, meq; obſcœnis carpere verbis audes. Qvid mirum ſi tua mihi malignitas non ignoſcit, qvæ neq; Cæſari parcit. Divo Cæſari tanqvam Tutori Ladislai Regis fidem dediſti; in conſilium ejus admiſſus jusjurandum præſtitiſti; Romano Imperio, cujus auctoritate nobilitatus eras, maximo vinculo tenebaris. Effare, qvo pacto tuo debito feceris ſatis: ſi fidei, ſi juramenti, ſi boni aut æqvi, memor fuiſti. Dum Cæſar Romam proficiſcitur, concionem Auſtralium advocas, ſuperiorem dominum tuum accuſas, ſeditionem concitas, tumultum facis, rebellare multitudinem cogis, principatum ſceleratæ multitudinis accipis, fideles Cæſaris armis oppugnas, palatium invadis, judicia uſurpas, publicum vectigal exigis: neq; contentus his, literas ad Romanam Curiam ſcribis, qvibus negandum eſſe coronam ſvadere conaris: hoccine fidem ſervare eſt, an prodere? ſiccine domino tuo conſulis? tu, mea conſilia Cæſari damnoſa eſſe, contendis. At ego tua facta pernicioſa oſtendo. Si non eſt conſilium meum prudentis hominis, certè fidelis. Si decipior, fallor opinione; neq; ego, qvod eſſet, ſed qvod putarem optimum, juravi me conſulturum, tu Cæſari certa ſcientia noces, qvem publice criminaris: qvem ſua tutela depellis, cui necem ſtruis. Qvis noſtrum pejerat? En audaciam & perfidiam hominis! tibi ipſi malefacta condonas, mihi male conſulta imputas. Non jactito me ſapientem, ſed ajo, me nihil Cæſari ſuadere, qvod non ex uſu putem: ſi ſecus evenerit, à crimine procul abſum: conſilia rerum non exitus metiri oportet. Tu èx propoſito lædis, mala mens, malus tibi eſt animus. Ipſa tua te negotia produnt. Sed culpitas me ſuperbum, & arrogantem, qvia non tibi veteri atqve potenti homini ceſſi; qvia non te, qvotiens voluiſti, ſecutus ſum. Indignè tuliſti, cum Baroni tibi & ſeniori, minoris ætatis eqves ego tecto capite verba feci: tanqvam non ſit tua conditio nota omnibus; qvi ex Bavaria fugitivus in Auſtriam novus homo veniſti: nemo progenitores tuos novit; te ferè omnes inſignem eſſe criminibus norunt. Majores mei, qvos parvi facis, ante memoriam hominum, qvi vivunt in Stiria atqve Carinthia, nobiles habiti, & in primis magni fuere. Qvid mirum,

ſi non

ſi non potui novo tibi homini & ſceleribus aucto morigerus eſſe; Si eos ſprevi, qui me apud Albertum ſpreverant, ſi fecem populi ſuperbientem contempſi, ſi Cæſari adheſi, cum me voluit? ſæpè is mecum ſermones ſeruit, non tàm neceſſario quam ut te cæterosq́; garrulos & iniqua petentes evaderet. Confer deniq́; tuam ſuperbiam, rogo, cum mea. Ego te rure venientem deſpexi· tu Cæſari præferendum exiſtimaſti: qui? rogas: neſcis emptionem Cæſari de lapide formidinis, apud Albertum Ducem quanta præſumptione ſis proſecutus, Quid illud? nunquid ſuperbiſſimum eſt, quod te nobilitatis Auſtriæ ductorem appellas? quamvis ſint aliquam plurimi, qui te non dico nativo ſanguine (nam hic nullus tibi contigit) ſed divitiis ac prudentia ſuperant Ea demum vera ſuperbia eſt, quæ hominem ſupra virtutem ſupraq́; meritum effert. Tu cum boni & graves viri honorem tibi non deferrent, ad vulgares & infimas plebes confugiſti, ut qui non poteras apud integros creſcere, apud corruptos mores magnus evaderes. Verum, quia me rapacem inſimulas, oro mihi reſpondeas, unde tibi tot opes advenere, ut caſtra pignoris nomine reciperes, oppida comparares, Baroniam coëmeres? profugus, inops, nudus ex Bavaria deſcendiſti: nulla tibi hæreditas obvenit: negotiari te nemo vidit; neque Princeps neque privatus in te dona contulit: nulla tibi militia prædas attulit: neque theſaurum inveniſſe te rumor ait. Unde igitur tam repentinè dives evaſiſti? At fuiſti exactor publicæ pecuniæ, magiſtratum hubarum geſſiſti, omne argentum atque aurum regionis in tuas manus incidit: quid mirum ſi rubigo remanſit? Teneo jam te, habeo: furto publico ditatus es: qui cæteros morte afficit, peculatus, te dominum fecit. Quod verò me xenia recepiſſe dicis, collatis beneficiis, non æſtimo reprehenſione dignum. Quis enim Reipublicæ ſerviens non ex republica vitam ducit? ſacerdotes ex altario vivunt, in quo rem divinam faciunt. Si quis erga me gratum ſe præbuit, cur ejus munuſcula reſpuere debui? Officia ſi qua pecunia data ſunt, non mihi ſed Reipublicæ aurum obvenit. Quod ſi malum eſt, miror cur tu idem facias. Quis modo præfecturam quamvis minimam accipit, niſi argentum contulerit? quo pacto tibi honeſtum eſt, quod in me turpe fuit? quis tibi nunc non cenſualis eſt? quot dies ſingulos tuas ædes intrant munera? cum facias omnia, quæ me feciſſe criminaris, quis non intelligit, actorem tibi non actum diſplicuiſſe? ſolus qui furari poſſes, eſſe cupiebas, idq́; conatus es implere. At quamvis furto vivis incumbisq́; rapinis: non tamen ſolus rempublicam expilas. Quam plures in hac nova gubernatione veſtra tui ſimiles emerſerunt? In prædam datus eſt Ladislaus: quod cum tibi in faciem diceretur, commotus conſcientia criminis,

minis, libertatem loqventis lingvæ amputatione multaſti; Peto ex te rurſus, quoniam te curioſum Ladislai bonorum aſſimilas, ac Cæſaris pignora reprehendis: cur non caſtra reſtituas, quæ tibi inſcripta pignori ſunt? doles pauca eſſe, plura malles. Id te Cæſari alienum fecit, quia quæ petiviſti, non omnia dedit. Intelligo cur novandarum rerum conſilium accepiſti: obſtantem cupiditati tuæ Cæſarem ferre non poteras. Tranſis deinde mendacemq; me dicis, nullum tamen habes teſtem, qui me ſibi mentitum dicat, oſtendisq; te maximè mentitorem, cum aliena inſectaris mendacia, quæ non reperis. Una tamen uteris cautela, ne nimium mentiaris. Nam poſteaqvam in Auſtriam veniſti, annis jam ſupra triginta, ut ajunt, nunqvam confeſſus es, nunqvam te ſacerdotibus oſtendiſti. Cur Eccleſiæ juſſionem ſpernis? Quippe ne vel prodere horrenda ſcelera tua, vel mentiri cogaris verax homo, ſolidus religioni addictus. Deniq; cur tu mihi impudicitiam & adulteria imputas, impudentiſſimus omnium: luxurioſior ſue, hirco libidinoſior? faterer me dignum qvovis ſupplicio, ſi vera diceres: neqve enim, qvi vitam alteram præſtolatur, hujus ſervire illecebris debet. Tibi verò nihil ſuccenſendum eſt, ſi voluptatibus hujus ſeculi ſervis, qvi futuri ſpe nulla teneris; hic te cœno involvis, hic te Veneri Bacchoqve dediſti. Sic tua te admonet phitoniſſa, cujus nutu duceris, duce diabolo vitam agis nimirum, ſi bonos omnes odio habes. Poſtremo qvam magna minaris, niſi Ladislaum Regem obtineas. Non eſt meum, dicere, quæ ſit mens Cæſaris. Illud ajo, ſi meo conſilio, qvemadmodum putare videris, res agerentur: neqve tuum ſcelus, neqve Viennenſis populi temeritas, aut univerſæ gentis Auſtralicæ perfidia impune cederet. Docerem te atqve illos, quàm grave ſit, ſuo domino fidem fallere, jurisjurandi religionem contemnere, divina & humana jura pervertere: qvasqve de tuo ſceleratiſſimo capite, ſumpturus eſt magiſter tuus Sathan, ego ipſe pœnas ſumerem: neqve te meis manibus, aut Sleſitæ bibuli, aut mendaces Hungari, poſſent eripere. Vale qvantum volo.

Talibus ultro citroqve delatis ſcriptionibus magis ac magis irritati animi ſunt. Eizingerus hortari proceres Auſtriæ, monere Viennenſes, rogare Ungaros, invitare Bohemos; parare, feſtinare, neq; die neqve nocte qvieſcere, dum copias ad caſtra metandum cogeret. At cum pauciores circa ſe milites cerneret, qvam neceſſarios ad obſidionem Novæ Civitatis exiſtimabat; ne tempus fruſtra laberetur, dum auxilia vicinorum præſtolatur, cum ſolis Auſtralibus, & his qvæ Ciliæ Comes adduxerat auxiliis, Viennam egreſſus trans Danu-

bium pergit, atqve ante Ort caſtra metatur. Id caſtellum in terra Auſtria hæreditarium Imperatoris erat, muro & foſſa egregiè munitum: intus ſexaginta fortiſſimi juvenes cuſtodiam habuere. Inter qvos duo Cæſaris cubicularii Mitterdorffius & Aſpanius, inſignis audaciæ de ſe fidem præſtitere: qvi ſæpè extra portam laceſſere hoſtes in ſuis caſtris minime timuerunt; neqve firmata obſidione, eruptionisq; omnium facultate præcluſa, ullam deditionis conditionem accipere voluerunt. Pugnatum eſt ibi ſumma vi octo diebus, cum modo ex illa parte, qvæ minus ad defendendum idonea videretur, hoſtes in caſtrum niterentur aſcendere: neqve ulla hora lapides bombardarum, cæteraqve belli machinæ conqvieſcerent. Sed illi die noctuqve in armis exiſtentes, nullum inſidiis apertum locum permittere, vires viribus retundere: oppugnantes, nunc telis, nunc ſaxis è muro præcipites dare; miſſilium omnium genere multos in caſtris occidere. Ad poſtremum tamen, cum turpe ducerent hoſtes, ante unicum caſtrum cum magno ſuorum damnô tantam moram ducere; irritati ſuorum mortibus, jam murorum non parva parte dejecta, uno omnes impetu concurrentes, accepta grandi materia foſſam explent; ſagittis atqve bombardis Cæſarianos ex muro proturbant, crates jaciunt, ſcalas admovent. Pugnatur uno tempore omnibus locis: qvæ minime pars firma eſt, huc concurritur: fit magna cædes, audaciſſimi hoſtium cadunt, diu res dubia perſeverat. Sed trajectus tandem guttur Aſpanius, defeſſis commilitionibus magis qvàm victis, cum vix qviſpiam ſine vulnere ſuorum remanſiſſet, loco cedens, ingreſſum hoſtibus præbuit. Sic caſtellum captum eſt, direptum atqve incenſum: præda militibus diſtributa. Cuſtodes, qvi prælio ſuperfuerant, in captivitatem ducti. Aſpanium cum milites occidere vellent, Eizingerus, qvia neptem ejus deſponſatam haberet, è manu multitudinis liberavit.

Dum hæc aguntur, Rudigerus de Stharemberg, unus ex Cæſarianis Ducibus, munitionem qvandam ultra Danubium aggreſſus, ad qvam plurimi confugerant, non ſine grandi cæde expugnavit atqve diripuit; prædamq; non modicam, & captivos admodum multos, domum duxit. Nec facta mora eqvitatum omnem educens, uſqve ad pontem Danubii, qvo Viennenſes utuntur, omnes villas agroſq; populatur; atqve in ipſis pontis anguſtiis fugientes intercipit; adeoqve magno

magno impetu munitionem pontis aggreditur, ut ægrè ab expugnatione repelli potuerit. It rumor in civitatem: pontes Danubii ab hoſtibus teneri, dicuntur. Alii accurrentes è proximis villis nuntiant, Cæſarem cum forti exercitu Viennam petere, jamq; montem aſcendere, qvi ſupereminet civitati. Nec deſunt, qvi ſe vidiſſe Imperiale vexillum, dicunt, & Aqvilæ ſignum. Trepidare viri, plorare mulieres; huc atqve illuc diſcurrere: nunc forum, nunc templa, hic miſericórdiam Dei repoſcere, ibi qvid agat Senatus, inqvirere. Qvi ſuburbia colunt, vallo & foſſa diffidere; raptim bona qvæ habent mobilia, in oppidum ferre. Cives ipſi pecuniam & qvæ pretioſa reputant, aut murare, aut ſub terra condere: nihil invium hoſti, nihil ſibi tutum credere: nulli ſatis animi aut conſilii eſſe; novitatem qvæ facta eſſet, damnare; Eizingerum & omnes belli auctores odire; jamjam ſe victos & in captivitatem ituros exiſtimare. Qvod ſi vera, qvæ de Cæſare ferebatur, fama fuiſſet, & finem illa dies bello & ſtultitiæ Viennenſium digna præmia tribuiſſet. At defenſo ponte cum vanum fuiſſe timorem, qvi de Cæſare ſumptus erat, compertum eſt, rurſus in contumaciam plebis animi ſunt erecti; &, qvem paulo ante ut fortem & animoſum Ducem formidabant, mox qvaſi mulierem inermem contemnere ejusqve nomen infamare cœperunt.

Per idem tempus Haimburgenſes, qvi ſupra Danubium ſedent in Auſtriæ finibus ad Hungariam reſpicientes, cupidi novitatum, qvamvis arcem eminentem oppido & munitiſſimam & altiſſimam in poteſtate Cæſaris eſſe ſcirent, ad Eizingerum mittentes, ejus ſe partem ſecuturos ajunt: ſi præſidium ad eos mittatur; qvoniam, ſe Regis eſſe homines non Cæſaris, dicerent. Eizingerus milites eo dirigit, qvos putat adverſus eos, qvi arcem tenebant, oppidanos tueri poſſe qva re Cæſari nuntiata, Marſcalcus cujus frater arcem in manu habebat, cum qvadringentis eqvitibus noctu feſtinare atq; oppidum vendicare jubetur. Is imperata celeriter exeqvens, ante lucis ortum eo pervenit; ac eqvis in abdito loco cum cuſtodia relictis, pedes montem aſcendit, portamqve ſecretam arcis ignorantibus oppidanis ingreditur. Deinde ſigno dato in oppidum ruit, ferro atqve igne cuncta perturbans. Oppidani improviſo malo deterriti fugam faciunt; milites, qvos eorum præſidio veniſſe diximus, in turrem qvandam ſe recipiunt: ſed in brevi fumo igneqve deturbati capiuntur. Oppidi

major pars incendio conſumitur: neqve templo, qvod ibi ſacrum erat, vorax flamma pepercit. Fuit & rumor, ſacerdotem loci, cum audito tumultu in turrim Eccleſiæ fugiſſet, ardente templo fumi magnitudine ſuffocatum. Qvod poſtea falſum fuiſſe comperimus. Sed libros ejus & ſacri Altaris ornatus, qvi in manus inciderant Bohemorum, venditioni expoſitos in Nova Civitate, nos ipſi vidimus.

Eizingerus qvoqve adoleſcens, unus ex cubiculariis Cæſaris, qvi Romæ fuerant, non reticendum facinus ſub eodem tempore geſſit. Hujus pater caſtellum qvoddam in Auſtria ſuperiori munitiſſimum ac magnorum redituum, dum Cæſar Romam peteret, cuſtodiendum acceperat. Qvod cum parum cautè obſervaſſet, ex improviſo ab hoſtibus eſt occupatum. Qvæ res patri & filio veluti probro ſæpius eſt objecta: ſed magis juvenem, qvàm ſenem contumelia momordit. Anxius igitur adoleſcens, paternam qvo pacto tegeret infamiam, dum tendit inſidias hoſtibus, caſtellum eſſe .... Dominorum de Walſe in altiſſimo monte ſitum, in qvo vicini propter metum belli qvæcunqve habent cariora recondiderint, præfectumq́ꝫ loci relicta illic cum paucis uxore peregre profectum. Hinc nactus occaſionem, qvæ patris ignominiam deleret, barbam ſuam, qvamvis modica eſſet, accuratiſſimè radit, veſtes muliebres aſſumit, minorem fratrem adhuc imberbem parem habitum induere & gladium ſub tunica cingere jubet: pullos deinde aliqvot gallinaceos & caſeos & neſcio qvid pomorum in caniſtrum accipiens, accerſitis decem famulis qvos edocuerat, qvid facto opus eſſet, verſus caſtellum proficiſcitur: famuli cum armis opportuno loco in inſidiis collocantur; ipſe ſub ſpecie mulieris, cum fratre, qvem typum ancillæ gerere juſſit, portam accedens, caſtelli hoſtiarium vocitat; qværens, an domi præfectus ſit, qvem de ſua cauſa velit conſultum habere. Qvo reſpondente; ſolam dominam & duos famulos domi eſſe, Præfectum autem die præcedenti negotium aliqvod acturum eqvitaſſe: ſine ergo, inqvit, qvæ domino ferebam munuſcula, ſuæ me conjugi reddere: ſimulq́ꝫ pullos oſtendit. Ille nil mali ſuſpicans, adoleſcentes, qvos credit fœminas, intromittit: qvi mox habitu muliebri dejecto, evaginatis gladiis portam occupant & concurrentibus ad ſignum famulis patefaciunt: invadenteſqve caſtrum, cuncta ſine controverſia in poteſtatem ſuam recipiunt: ſcribuntqve Cæſari, ut qvàm celerrime ſibi auxilia mittat; qvibus ſe poſſent contra

vicinos

vicinos defendere. Sed re circumqvaqve cognita, cum malum ad totam viciniam pertineret, qvæ omnem hic theſaurum ſuum abſconderat, repentè omnes in circuitu ſumptis armis unanimi conſenſu velut ad commune reſtinguendum incendium adoleſcentes obſidione circumdederunt; atqve admotis bombardis die noctuqve oppugnantes, prius eos in deditionem acceperunt, qvàm miſſum à Cæſare ſubſidium eo pertingere poſſet. Sic adoleſcentes magis animoſi qvàm fortunati, dum patri maculam demere ...... ſibi ingerunt, damnumqve damno cumulant.

Wolffenreuter qvoqve, non incognitus apud Auſtrales nobiles, hisdem diebus nonnullas ultra Danubium villas diripit atqve incendit. Nec Comitis Magdeburgenſis eqvitatus qvieſcit. Ubiqve rapinæ atq; incendia fiunt: hic Cæſariani vaſtantur, hic Auſtrales diripiuntur. Et, qvoniam caſtra inter ſe commixta ſunt amicorum atqve inimicorum, nuſqvam tota Auſtria qvietus angulus invenitur. Bellum domeſticum & inteſtinum nihil uſqvam tutum reliqvit. Horrida & miſerabilis terræ facies: cognati cognatos oppugnant, fratres contra fratres, filii contra patres, & patres adverſus filios arma gerunt. Comes de Pulchromonte, alias de Schaunberg, cujus ſupra meminimus, & filius ejus ſenior, partes Auſtrales juvabant: duo filii medioeres Cæſariano favebant nomini. Ex domo Potendorfia, Ebersdorfia qvoqve, alii Cæſarem, alii Auſtrales ſeqvebantur. Rara non diviſa familia fuit.

Hungari, qvoniam inducias, ut demonſtratum eſt, cum Cæſare habuerunt, cum manifeſtè indicere bellum non auderent, nobilibus Auſtriæ, qvi partem Cæſaris fovebant, in hanc ſententiam ſcripſere: Arma ne contra ſuum Principem pro Friderico Cæſare ſumerent: Hungaros, Auſtrales, cæterosqve Ladiſlai ſubditos ejus eſſe propoſiti cogitarent, ut ſuum Dominum ex manibus Imperatoris eriperent, atqve in paterno ſolio collocarent. Caverent ne diſſentirent à cæteris; ſcirent turpiſſimam dici partem, qvæ univerſo non conveniret: providerent, ne contra agere viderentur, ac non ſolum poſſeſſiones amitterent, ſed infamiæ qvoqve notam incurrerent. Nemo tamen his literis motus eſt. Omnes, qvi Cæſari fidem dederant, in ſententia perſeveraverunt, nec dignos Hungaros putavere qvibus reſcriberent. Cæſar autem maximum exiſtimans, ſi regni hujus favores Auſtralibus demeret, Æneam Epiſcopum Senenſem ad eos mittere decrevit: cui

cui & Romanus Pontifex in Hungariam Legationis officium commiſerat, atqve inſtructiones transmiſerat, ſecundum qvas Prælatos Ungariæ & Proceres alloqveretur. Jamqve publicæ ſecuritatis literas Regni Gubernator ad Æneam direxerat, qvi ejus adventum non invitus expectabat.

Erat hoc tempore Regni Gubernator Johannes de Hunniad Vaivoda Tranſylvanus: haud magno genere natus; ſed animo grandi & conſilio provido; qvi poſt Alberti Regis obitum unus judicatus eſt, qvi Regnum Ungariæ à Turcorum invaſionibus liberaret. Sæpè cum eis manus conſeruit; ſæpè copias eorum fudit: multas intulit eis ſtrages; militaria ſigna qvamplura ex eis domum retulit. Bis tamen ab illis, non ſine maxima Chriſtianorum calamitate ſuperatus eſt; ſemel, ſub Ladislao Rege Poloniæ & Juliano Cæſarino Cardinali ſancti Angeli Apoſtolicæ ſedis legato, qvi tunc perierunt: & iterum, cum ductor ipſe magnas copias haberet, cum Varadienſis & Aprienſis Epiſcopi multiq; regni Barones interierunt. Nam duobus his præliis non minus qvàm ſexaginta millia Chriſtianorum vel cæſa vel capta creduntur. Remanſit tamen apud Hungaros Gubernator Johannes. Nam qvi exercitum ſemper apud ſe paratum haberet, arcesq; regni meliores poſſideret, amovendus haud facile videbatur. Hic Fridericum Cæſarem, ſive vera fuit ſive ſimulata benivolentia, ſingulari affectione proſeqvi ſeſe oſtendebat. Nonnulli exiſtimabant, hominem regnandi cupidum libenter ſtudere Cæſari, ut qvàm diutiſſime Ladislaum in poteſtate haberet, haud dubie reputantem, illo dimiſſo & ſe Regnum dimiſſurum. Optabat igitur, Æneam ad ſe mitti, per qvem poſſet ſuam mentem Cæſari notam facere. Jamqve litteras ad Æneam direxerat, qvæ tutum ſibi per Hungariam iter præberent. Sed reverſi oratores Ducum Bavariæ & Alberti Marchionis, de qvibus ſupra mentio facta eſt, dum tractatus pacis cum Auſtralibus inchoare mittuntur, miſſionem Æneæ in Hungariam retinuerunt. Hi cum Cæſarem alloqverentur, ajebant: Auſtrales jam paratis copiis prope diem ad Novam civitatem venturos, atqve, ut minabantur, obſidionem facturos. Svadebant igitur, Pacis tractatum ante ſuſcipiendum eſſe, qvàm profundius inimicitiæ procederent. Cæſar qvamvis nullo ſe timore concuſſum oſtenderet, non tamen tractare de concordia recuſat: ſeqve, ſi Auſtrales conſentiant, conventum habiturum, dicit;

vocatu-

vocaturumq; Principes ſuos ac Ladislai conſangvineos, & utriusqve partis ſubditos; cumqve his diſcuſſurum, qvid ſit agendum. Interim ambæ partes arma remittant: idqve Legatos apud hoſtes qværere jubet.

Dum talia fiunt, Henricus filius Ulrici de Roſis, homo nobilis, ex Bohemia cum peditibus octingentis, eqvitibus ducentis, ad Auſtrales venit. Hic olim Cæſaris ſtipendia meruerat: ſed cum ſibi minus daretur qvàm Bohemorum poſcit ingluvies, indignatus abiens hoc tempus expectavit: qvo Cæſari qvid poſſet, oſtenderet. Adduxit autem ſecum Thaboritas, pleroſq; irreligioſos atqve infideles; homines cædibus ac rapinis aſſvetos; qvos nec humana ratio, nec Dei metus ab ullo unqvam facinore revocavit. Cum his Henricus ingresſus Auſtriam, primo impetu cujusdam Nobilis Nondura, qvi partes Cæſarianas fovebat, caſtrum expugnavit, ſuisq; præbuit diripiendum; inde ad Eizingerum ſe contulit. Cujus adventu, ſimulqve victoria.... ana ſublati Auſtrales haud morandum amplius cenſent, qvin Cæſarem domi obſideant. Sed apparatis curribus, & omni bellica ſuppellectile comparata, Viennam exeunt, recto itinere Novam Civitatem petituri. Qvibus Legati Principum obviantes petunt, ne progrediantur ulterius, pviusqvam ſe audiant. Data copia dicendi, ajunt: grande negotium eſſe, de qvo cum Cæſare controverſia eſt neqve facile diſcuti poſſe: qvod ſi fiant induciæ paucorum dierum, putare ſe, facile præbituros contentioni modum. Auſtrales his auditis, neqve longas neqve breves inducias ſe daturos affirmant: niſi reſponſum ex Cæſare obtineant, qvod Regem eorum ſit extra manus aliqvando miſſurus; procedereq; recta via ſe aſſerunt, ut Novam Civitatem obſideant, experianturq; ſuum Regem an valeant vendicare. Legati ad Cæſarem reverſi exponunt, qvæ audierant: petuntqve reſponſum, an intra tempus aliqvod Ladislaum extra manus Cæſar daturus ſit. Namqve ſi hoc audire poſſint, ajunt, ſe ad conveniendum de tempore, deqve modo dimiſſionis, inducias obtenturos.

Cæſar rem in Concilio ponit. Ibi Æneas Senenſis Epiſcopus rogatus ſententiam dicere; Ego ſi tuo loco ſim Cæſar, inqvit, dicam, me Ladislaum pupillum in hanc usqve diem gubernaſſe, educaſſe, ut conſangvineum; inſtruxiſſe ut filium. qvod ſi nunc ſubditis ejus videatur jam tempus eſſe, ut ad regnandum vel Auſtriam vel cætera

dominia

dominia dimittatur, non reſiſtam. Verum qvia puer adhuc eſt, & inſtructore indiget, petam fieri conventum ad certam diem ſubditorum ejus & Principum, qvi ſibi ſangvine proximant: ut qvo pacto deinceps ætas pueri dirigi debeat, in conventu diffiniatur; &, qvicqvid illic decretum fuerit, exeqvar. Non ſpoliabit te Conventus adminiſtratione pueri, qvem videbunt ad regendum ineptum. Non ſolus in conventu Eizingerus audietur. Qvod ſi omnes dimittendum Regem decreverint, impetuoſo flumini minime te oppones; facies ante diem, qvod poſt diem omnino es facturus. Neqve enim tu is es, qvi perpetuo puerum hunc in poteſtate habere debeas, evitabisq; meo conſilio impetum belli, qvem ſupra te parum modo proviſum hoſtes adducunt. Poſt Æneam, Johannes Neipergius conſilium daturus, neqve refellendam dictam ſententiam arbitratur, neqve amplecti eam audet. Sed cum ad Johannem Ungnadium ventum eſſet, ſic ille locutus eſt: Tibi, Cæſar, Regina Eliſabeth puerum hunc Ladislaum non Eizingero aut cuipiam alteri credidit. Tu illi tutor legitimus, & proximus conſangvineus es: nondum ejus anni ad gubernandum idonei venerunt. Cur tu cujuſpiam arbitrium ſuper ejus dimiſſione ſeqvaris? Sæpè hunc puerum Bohemi atqve Hungari ad ſe mitti petiverunt. Habito cum Auſtralibus conſilio nunqvam inveniſti, eum eſſe ante pubertatis annos dimittendum. Cur modo ſententiam inter paucos mutes, non video. Conſilium hoc ſecretiſſimum habebatur: neqve amplius qvàm octo ex Conſiliariis accerſiti fuerunt. Ex qvibus tres Æneam, tres Ungenadium ſunt ſecuti. Neiperpius enim, qvamvis prius qvid ſentiret non apertè.... audito tamen Ungnadio in ejus ſententiam maniſeſta voce prolapſus eſt. Erant ergo tres illi, qvibus Cæſar plurimum credebat, unius animi atqve voti. Et cum his Marſcallus ſentiebat. Starhembergius autem conſilio maturus Æneæ ſententiam probavit, & Ulrici duo viri Eccleſiaſtici & juris peritiam habentes. Sed nihil momenti huic parti traditum eſt. Placuit Cæſari conſilium, qvod indignationi ſuæ conformius viſum eſt. Neqve enim facile verum irati vident. At cum poſtea perniciosam ſeſe accepiſſe deliberationem Cæſar intellexiſſet, ſæpè inter Conſiliarios de rebus geſtis conqveſtus, utinam, Ænea, inqvit, tuo conſilio auſcultaſſem. Reſpiciensq; duos Ulricos aliqvando cum Ænea loqventes, utinam, ait, ô Presbyteri, veſtris vocibus credidiſſem: neqve enim id dedecoris incidiſſem, qvod modo perpetior.

Digitized by Google

tior. At ſera eſt poſt factum prudentia. Datur ergo reſponſum Legatis, qvod ex conſilio Johannis Ungenadii recipi potuit: rurſusq; illis injungitur, inducias, ſi poſſint, belli ad tempus impetrent. Neqve illi laborem recuſarunt: qvamvis ſcirent ſe fruſtra niti. Sed profecti rurſus ad Auſtrales, qvos non procul invenerunt (paulatim enim cum exercitu appropinqvabant) expoſitis mandatis nihil obtinuere: dicentibus Auſtralibus; duritiem Cæſaris, qvæ flecti verbis non poſſet, mox armis ceſſuram. Jamqve ad ſextum lapidem hoſtilis exercitus conſederat. Qvæ res Imperatori relata acerbum animum faciebat.

Interim Sigiſmundus Salzburgenſis Archiepiſcopus, Johannes Friſingenſis, & Fridericus Ratisponenſis Epiſcopi, tractaturi pacem adventant: ſed non remotè proſeqvebatur eos exercitus Auſtralium, ita ut ſimul & bellum & pax incedere viderentur. Erat nova Civitas plena tumultu: & alii in armis decurrebant, hoſtibus obviaturi; alii cum Sacerdotibus & Sanctorum reliqviis excepturi novum Archiepiſcopum feſtinabant; qvem ſedis Apoſtolicæ natum legatum appellant. Spectaculum minime lætum: Sacerdotes & milites, cruces & lanceas, clipeos & pictas beatorum tabellas, concurſantes cernere. Ingreſſus eſt autem Archiepiſcopus in habitu & inſignibus, qvæ legato Cardinali debentur. Nam & crucem ante ſe detulit, & cappam & pileum rubei coloris geſtavit, benedixitq; populo. Sed nihil horum Archiepiſcopo non debitum, præter pileum. Et illum fortaſſe Salzburgenſis Eccleſia ſingulari privilegio meruit, de qvo nondum ſumus experti. Subita tamen & mirabilis mutatio hujus Prælati fuit. Intravit ut Cardinalis; manſit ut Epiſcopus; exivit ut plebanus. Seqventi die Auſtrales in conſpectum ſe urbis dederunt, locumq; conſpicati ſunt, ubi caſtra ponerent. Oſtendentes autem apparatum ingentem, in apertis campis, ſtructis aciebus, maximo tubarum clangore, & hominum clamore modo hanc modo in illam partem concurrebant; qvaſi obſeſſis illuderent, nutibus ac vocibus indicabant. Ex Cæſarianis nonnulli egredientes, cum impares ſe multitudini hoſtium cernerent, cominus congredi non præſumpſerunt; ſed ſagittis eos eminus & bombardellis infeſtabant. Saxo tamen qvidam, homo nobilis, magis audax qvàm fortunatus, eqvi violentia longe à ſuis transportatus, cum ſe verteret, putaretqve Cæſarianos ſuum ſeqvi curſum, inter medias

Digitized by Google

hoſtium catervas ſeſe reperit. Id cum ex ſermone circumſtantium deprehenderet, neſcius, veluti captus, qvidnam ageret, aliqvandiu ſubſtitit. Poſtqvam vero nulli ſe cognitum animadvertit, qvaſi unus ſit, in Cæſarianos impetum facturus, urgensqve calcaribus eqvum aciem egreſſus ordinem rumpit. Tum cognitus non tam fugare qvam fugere, cum non poſſet æqvari curſus, ſagittis impetitur. Qvibus ille graviter vulneratus ad ſuos rediit, neqve poſtmodum huic bello utilis fuit. Auſtrales autem ea die nil amplius auſi ſunt. Neqve enim tam pugnaturi qvàm ſitum experturi apparuerant.

Imperator vero commotus his rebus, jubet Oratoribus Principum dici: ne ſeſe poſthac paci medios offerant; qvia tueri jus ſuum armis propoſuiſſet. Erant enim hi homines ſuſpecti Cæſari, tanqvam hoſtibus nimis faverent. Atqve idcirco refutati ſunt. Simulqve putabatur, ſi de pace agendum eſſet, honeſtius illam Epiſcopos perqvirere poſſe. Qvod intelligentes Oratores, indignabundi abierunt, die Lunæ qvæ fuit Auguſti lux qvinto kal. Septembris. Auſtrales iterum in conſpectum bis, cum omni exercitu, ab ea parte, qvæ Viennam reſpicit, venientes, ſtructis aciebus, clamore hominum maximo, rubisqve ſine modo clangentibus, inſultum faciunt: adortiqve Cæſarianos, qvi loci anguſtias ante oppidum tenere confidebant, ſine mora peturbant. Tantusqve fuit hoſtium impetus, ut neqve gladiis neqve ſagittis neqve lapidibus bombardarum, neqve aliis qvibuscunqve tormentis prohiberi potuerint, qvin ad portam uſqve ſuburbii per viam artam atqve aqvoſam progrederentur, ægreqve porta ipſa defenderetur. Nam & ingredi hoſtes inſeqvendo fugientes conati ſunt; & feciſſent, niſi converſi qvidam robuſtiores, in ipſius portæ limine pro vallo ſe objeciſſent. Ibi aliqvandiu acriter pugnatum eſt, cum Auſtrales ingreſſum animoſiſſimè peterent, Cæſariani fortiſſimè prohiberent. Inter qvos Paumkircher, nobilis ex Stiria, qvàm vaſto corpore tam viribus validiſſimus clara ſuæ virtutis documenta demonſtravit: qvi hoſtis impetum retinens cludendæ portæ præbuit facultatem. Cum illis & Capitaneus Imperialis manum confoſſus eſt: ut, qvi carebat oculo, manu qvoqve careret. Prohibiti autem hoſtes intrare ſuburbium, molendino qvodam portæ propinqvo negligentius cuſtoditæ potiti ſunt. Ibi & munitionem fecerunt ad Eccleſiam ſancti Marci: è regione

Digitized by Google

regione portæ bombardas locarunt. Caſtra ad mille paſſus remota poſuerunt: tentoria & omnis exercitus ex muris oppidi facile videri poterant. Exiſtimati ſunt, qvi arma ferrent hominum duodecim millia; eqvitatus vix qvatuor millium judicatus eſt. Præcipui in exercitu fuerunt: Ulricus Comes Ciliæ, Henricus Dominus de Roſis, Ulricus Eizingerus, Auſtralium Capitaneus; Bernardus Comes de Schaumberg; ſenior fratrum de Valſe, Cives Viennenſes. Ex Moravia Capitaneus Snoime. Fuerunt & aliqvot alii Barones ac viri ex Auſtria nobiles: ſed rerum ſumma penes hos fuit. Augebatur autem indies exercitus, confluentibus, ut fieri ſolet, aliis ſtipendii, aliis videndi cauſa. Sed pugnatum eſt hoc ſolum die, de manu uſqve ad horam duodecimam, dure atqve aſperrimè; poſtea remiſſior pugna fuit. Nam clauſa porta, ſolum miſſilibus actum eſt. Ex oppido, & in oppidum aſſiduè miſſi bombardarum lapides: qvibus intra muros tres tantummodo perierunt; ſagittis vulnerati qvamplures, nullus occiſus: ex hoſtibus admodum multi periere; in qvos liberius bombardæ fulminaverunt. Sane primo congreſſu currus duo fuerunt ante portam, armatis onerati bombardis, qvæ ad humani capitis magnitudinem lapides jacerent: qvarum magiſter ut cumulum armatorum hoſtium appropinqvare conſpexit, dato mox igne in confertam aciem qvatuor ſimul lapides direxit, & converſo temone curruum in oppidum ſe recepit. Vidiſſes armatorum fruſta per aërem volantia, ſimulqve capita & brachia ferri; trunca qvoqve hominum corpora cum eqvis ruere: dirum & horribile ſpectaculum: poſt meridiem cum ſocium ſuum qvispiam forte ſepeliret, dum brachia protendit, terram ligone colligens, qvam cadaveri ſuperinduceret, ex improviſo lapide bombardæ percuſſus utrasqve manus amiſit. In Molendino vero, qvod ſupra captum ab hoſtibus diximus, adeo multos lapides occiderunt, ut rivum ibi fluentem ſangvinolentum ac rubeum redderent. Bohemi locum illum ſub vexillo de Valſe tenebant: qvorum tanta pertinacia fuit, ut qvamvis extingui juxta ſe ſocios cernerent, mori tamen potius ibi qvàm vacuum relinqvere mallent: deſpectum noſtro ſeculo hominum genus, qvi nec ipſi mortem timerent, nec ſuis ducibus occiſi dolori eſſent.

Eizingerus autem inter hæc, ut pugnam remiſſiorem aſpicit,

Digitized by Google

veritus, ne Viennenſes in aſtutia ſua propoſito exciderent, ſi forte minus fortunatas res cernerent; Viennam, qvi bombardas Cæſaris in curribus receptas, ſuburbiumqve Novæ Civitatis obtentum, multos ex hoſtibus cæſos, referant, nuncios mittit. Qvibus adhibita fide, tubicines totam urbem diſcurrentes bono eſſe animo plebem commonuerunt, victoriam in manu eſſe, dicentes. Qvæ res qvanqvam falſa eſſet, tamen ingenti gaudio civitatem replevit, occaſionemq́; omnem abſtulit novi conſilii capiundi, qvod nonnulli qværitabant. Utcumq; tamen facta haberent, Nova Civitas omnis ..... hoſtes animum majorem habere, intra mœnia terroribus plena eſſe omnia; extra, minas creſcere. Qvi frumentum in Civitate haberent, occultare, victui neceſſaria cuncta negare. Jam panis in foro nullus inveniri venalis, vinariæ claudi tabernæ: vultus pallere omnium: conqveri alter alteri, damnare bellum, vituperare ordinem, perditos ſe omnes: qvæ ſunt in ſuburbiis, intra oppidum ferri. Si qvid tardius adduceretur, rapinæ dari: mulieres ululatu complere omnia. Verum Archiepiſcopus & ſuffraganei ...... periculoſam animadvertunt, egreſſi ad hoſtes inducias unius diei ad componendam pacem obtinent. Cum ea die nihil egiſſent, rurſus alterius diei moram accipiunt. In hac factum eſt, ut Cæſar ad colloqvium exiret. Petente Comite Ciliæ, itum eſt extra portam, qvæ oppoſita eſt Hungariæ. Ibi occurrentes hoſtium Duces, præter Eizingerum, qvi remanſerat in caſtris, ut in conſpectu Cæſaris fuerunt, deſilientes de eqvis mox ad genua ejus ſeſe dederunt. Qvibus data dextra, & aſcendere eqvos juſſis, Imperator & Comes Ciliæ in agrum ſeorſum egreſſi, ad horam & dimidiam collocuti ſunt. Imperatori præſidium urbis porta; in propinqvo armatis munita: Comitem tuebatur eqvitatus hoſtium, ad jactum ſagittæ diſpoſitus. Comitis verba, ſicut poſtea nobis in conſilio Cæſar expoſuit, in hanc ſententiam ſonuere: *Non eſſe gratum ſibi, adverſus Imperatorem arma ferre; ſed coactum ſtatus retinendi cauſa. Poſſe tamen & armatum prodeſſe, ſi Cæſar ſibi auſcultaret. Imminere Cæſari grave bellum Auſtralium, Hungarorum, Moravorum: id poſſe declinari, ſi Teſtamento Alberti ſatisfieret, poneretur q́; Ladislaus in Poſonio, juxta Patris voluntatem gubernandus, donec adoleſceret. Hæc ſi Cæſar faceret, diſceſſuros è caſtris Auſtrales, Moravos quieturos, & Hungaros.* Cæſar incuſare *Comitis infidelitatem:* monere, *ut rediret*

diret in viam; futurum apud ſe magno ..... ſi hoc agat; ſcire, injuſtam Auſtralium cauſam; Teſtamentum, cujus feciſſet mentionem, nusqvam fuiſſe oſtenſum; nunc demum poſt annos duodecim ſurgi. Iniqvum eſſe, ſe privari tutela, qvam ſibi jus Patriæ atq; Imperatorium gentiumq; omnium crederet.

Cum non convenirent, ſuaſit Comes, in noctem recipienda conſilia; prorogandas in craſtinum inducias, mittendosq́; utrimqve conſiliarios, apud qvandam Eccleſiam extra oppidum, qvi mediantibus Epiſcopis de pace tranſigerent. Sic receſſum eſt. Seqventi die Cæſar ſex Conſiliarios ad colloqvium miſit: ab exercitu ſex ipſi Principes multitudinis venerunt. Ibi ad meridiem coram Epiſcopis protracta res eſt, meditataqve ſunt nonnulla pacis capitula. Placitum qvoqve, uti Cæſar rurſus extra opidum egrederetur, ac præſentibus hoſtibus capitula confirmaret. Egreſſus eſt Cæſar ad hoſtes, duabus horis ante ſolis occaſum. Rurſusq́; Duces hoſtium ad pedes Cæſaris ſe dederunt; inter qvos etiam motor rerum Eizingerus fuit. Qvibus iterum juſſis eqvo inſidere, corona facta eſt utriusq; partis armatorum eqvitum; in medio Cæſar ex una parte cum conſilio fuit. Ab altera Duces hoſtium ſteterunt, penes qvos belli gerendi arbitrium erat & pacis. Ibi cum leges concordiæ exponerentur, viſæ ſunt omnes ſecundnm hoſtium deſideria compoſitæ. Tempus erat ad deliberandum breve. Neqve enim ultra ſolis occaſum, qvi jam inſtabat, induciæ protendebantur: qvas cum Epiſcopi ad proximam diem extendi petiviſſent, minimè obtinuerunt. Ea igitur mente utrimqve diſceſſum eſt, ut mox arma ſumerentur. Sed aderat forte Karolus Marchio Badenſis, Sororius Imperatoris; præſtabilis Adoleſcens dignaqve Patre ſoboles. Is ubi turbatis ..... ab invicem partes diſcedere cognovit, apud Auſtrales remanſit: ſeqventem diem ad pacem tractandam qvietum impetravit. Cumqve novæ in horas orirentur difficultates, usqve ad meridiem Sabbathi, qvod proxima luce ſeqvebatur, induciæ promotæ ſunt. Atqve in his per Marchionem & Epiſcopos Pacis leges in hunc modum dictæ ſunt: *Obſidio è veſtigio ſolvatur dimittaturq; totus exercitus: Tertia poſt illam die Rex Ladislaus extra opidum miſſus Comiti Ciliæ gubernandus tradatur, donec per Conventum ſubditorum ejus & utriusq; partis conſangvineorum unanimi conſenſu ſimul cum Cæſare decretum fuerit, ubi teneri & per qvos regi debeat. In feſto Martini*

proximo Hungari, Bohemi, Moravi, Auſtrales apud Viennam conveniant; ibiq́; aut Cæſar aſſit aut Legatos habeat, ac de gubernatione & collocatione Regis nondum puberis apud conventum agant tres Epiſcopi; duo Bojariæ Duces, duo Marchiones, alter Badenſis alter Brandenburgenſis, aut aſſint, aut mandatarios mittant: & auditis utriusq́; partis contentionibus amicabili tractatu lites diffiniant, pacem ex integro reformantes. Captivi utrinq́; liberi dimittantur; quæ bello rapta ſunt, ſi extant, reſtituantur: injuriarum omnis memoria deleatur. At ſi concordia in conventu Viennenſi facta non fuerit, nihil actionum ſuarum Cæſari depereat. Hæc cum in conſilio Cæſaris legerentur, peterenturqve ſententiæ Senatorum, fuerunt, qvi in hunc tenorem verba facerent: *Jurati ſumus tuæ manſvetudini, Cæſar: neq́; conſulere poſſumus, qvod in rem tuam eſſe non credimus. Pernicioſa eſt & captionis plena, quæ tibi pax repromittitur. Nemo niſi victus coactusq́; hanc pacem accipiat. Regem, cujus tutor es, extra manum dabis: de tutelâ poſtmodum diſputabis. At fiet conventus apud Viennam; Principes illic omnia diſponent. Facient qvidem, ſi partis utriusq́; voluntatem habebunt. Verum qvis Hungaros, & alios Regis ſubditos ad res æqvas adducet? ſi non erit concordia, ſalvæ ſunt tibi actiones, inqviunt. Fatemur: ſed non ſunt ſalva caſtella, quæ hoſtes diſruperunt; neq́; tutela Regis tibi ſalva eſt, quem Comiti tradis homini fallaci & perfido. Quis agrum poſſidet, aut de illo litigaturus, adverſario tradit? omnes poſſeſſioni incumbunt, qvoad poſſunt; tu te ipſum indictâ incognitâ cauſâ ſpoliabis? ſi placet Regem dimittere, diſpoſito prius, quæ damnorum compenſatio fiat, quæ præmia fideles, quæ pœnæ ſeqvantur injurios; quæ retineas, quæ reſtituas opida. Cuncta melius retento qvàm dimiſſo Rege compones. Neceſſe eſt, ajunt plerique, amplecti pacem, quæ datur. Cincta eſt obſidione Civitas; qvatiuntur muri undique; victui neceſſaria deſunt; auxilii ſpes nulla eſt: trepidat populus, hoſtis indies augetur; magnum dedecus, majus damnum, ſi capta civitate & Regem & nos ipſos amittamus. O imperitas voces! ô inexpertos homines! timerene hic capturam oportet, ubi opidum forti milite plenum, alto muro & foſſa profunda circumdatum, & aqvis muratum eſt perpetuo ſcaturientibus. Octingenti milites, absq́; civibus, in urbe ſunt, qui non ſolum hujus opidi ſed urbis Romæ tueri poſſent mœnia; frumenti magna vis apud cives habetur qvamvis multi ſuum obtegant. Frangemus manu triticum, ſi molæ defuerint: abſumptis aliis carnibus, eqvos vorabimus; non deerunt in qvatuor menſibus cibaria*

cibaria: nequeunt hoſtes tamdiu obſidionem tenere: abibunt, qvamprimum noſtros animos intellexerint obſtinatos. Nec nobis, ut qvidam putant, auxilia deſunt. Scit tua ſublimitas, Gerziconem Bohemiæ gubernatorem jam exercitum inſtruxiſſe, qvem tibi adducat: ante decimum diem ad Danubium veniet. Stirienſes ante octo dies cum qvatuor millibus aderunt. Georgius de Pucham, Rogerius Starhemberger, qvi tuas partes juvant, ſine mora ſuccurrent. Qvid deinde facturum credis Albertum Germanum tuum, cum te clauſum audiverit? annon ille cum Svevis deſcendet? Qvid inſuper cæteri faciant Imperii ſacri Principes? credisne te Dominum ſuum per injuriam obſideri permittant? expelletur, ne dubita, perfida manus hoſtium; aut in campo, quod magis optandum fuerit, trucidabitur. Qvod ſi omnia hæc defuerint, non auferetur fugiendi facultas. Qvid magnificamus hoſtes? unam ſolummodo portam obſident: tres nobis ad exitum patent: invitis hoſtibus cum Rege Stiriam petere poſſumus, atqve illinc prælium inſtaurare. Qvanqvam, etſi omnes portas inimici cuſtodirent, irruptiones noctu facientes, ſi viri eſſemus, ſalvis liceret abire. Alius qvippe, ſi hoc modo tuo loco clauſus eſſet; in qvemcunq; locum bombardæ hoſtium dirigerentur, ibi Ladislaum inermem collocaret, ictus lapidum excepturum. Sic enim aut obmitteretur oppugnatio; aut qvi cauſa belli eſſet, in eum pœna rediret. Magnum qvidem atq; horribile facinus: ſed ſcelus ſcelere vincitur. Periuri homines Auſtriæ Ducem inſeqvuntur, Imperatorem obſident, Papæ illudunt, divina & humana jura pervertunt. Et non omni adverſus eos arte utemur? At puer innocens conſervandus eſt. Immoverè nocentiſſimus, qvi ſuis ſcriptis auſus eſt hos modo, modo illos incitare, & ante annos Imperium affectare; propter eum hæc tempeſtas orta eſt: pereat ipſe potius qvàm dignitas Imperii & Apoſtolicæ ſedis majeſtas intereat. Tu ſi ſapias has pacis leges nulla ratione ſuſcipies. Hæc cum duo tresve dixiſſent, haberentq; non paucos ſeqvaces, qvi etſi de Ladislao miſſilibus hoſtium objiciendo diſſentiebant, pacem tamen improbantes, reſiſtendum inimicis ſummo conatu ſuadebant. Alii abominantes illorum verba, ſententiamqve damnantes, in hunc modum conſulebant: *Si pergis, ut nonnulli ſuadent, inclite Cæſar, pacem fugere, bellumq; gerere; neceſſe eſt, ſumptus qvammaximos ſubeas. Nemo tibi auxilium præbebit, qvi non abs te præmium petat. Incerta eſt ſors belli; capiti tuum & animas noſtras objectabis periculo. Terram Auſtriæ tibi hæreditatem incendio dabis. Si vinceris; & rem ſimul, & no-*

& nomen amittis. Si victor evadis, paras tibi aliqvid laudis, at emolumenti nihil. Neqve enim vivente Ladislao tuam facere provinciam potes. Tutorio fortasſis nomine ad biennium trienniumve dominaberis. Qvid tum, numqvid plus bellum exhauriet, qvàm tutela tibi præſtare poſſit? nemo qvi ſapiat, cum pace frui valeat, ei ſe prælio immiſcebit, cujus expenſas majores intelligat eſſe qvàm prædas. Age, qvid mali ſub promiſſa pace contineatur? Nempe qvod ante tempus remittere tutelam jurabis. Tutelam noſtri majores onus eſſe, non honorem dixerunt. Levaris igitur pace clara, non gravaris. qvin tu hodie facias, qvod poſt biennium facere penitus oportebit. Remitte puerum iſtum. Qvi cum venerit in manus hoſtium, non ſecus Hungariam, Bohemiam & Auſtriam, qvàm Junonem, Venerem ac Palladem exitiale pomum, qvod Alexandri judicio conſignandum fabulæ tradunt, in contentionem adducet. Tua ſublimitas domi quieſcens vindictam inimicorum videbit, cum illi propter Regem ſeſe invicem laniabunt. Qvod autem puerum morti offeras, non crudele ſed horridum & abominabile penitus execrandumq; tua pietas judicabit ſcelus.

Ad ea Cæſar, non eſt, inqvit, ſine noſtro maximo dedecore, periurum Auſtriæ populum in tantum debachari potuiſſe, ut nos urbemq; noſtram obſidione cingeret, cum perfidis ejus conatibus valeremus obſiſtere. Ibit rumor hic in omnem terram, nec noſtrum qviſpiam nomen amplius verebitur, qvando intelligit nos à noſtris ſubditis coërceri. Qvis noſtrum deinceps auxilium expectabit, cum nobis ipſis opus ſit auxilio? Qvæ gens noſtrum timebit Imperium, qvando viliſſima gens Auſtralis inſultare nobis eſt auſa? Contemnemur certè atqve irridebimur apud omnes gentes: qvi ſuſceptis Imperialibus infulis, mox à noſtris invaſi ſubditis, patruelis noſtri tutelam dimittere compulſi fuerimus. Hæc dum mente revolvimus, libet experiri extrema omnia, priusqvam ſceleratæ genti vel minimum complaceamus. Eſt, ut alii dixere, Georgius Regni Bohemiæ Gubernator, qvi nobis ingentes copias in auxilium pollicetur. Stirienſes propè diem aderunt cum exercitu. Albertus Svevos adducet. Non ſilebunt alii Principes: opidum & munitum eſt, & annonæ plenum: hoſtes rerum omnium patiuntur inopiam, neqve perſeverare diu poſſunt. Suntqve inter ſe diſcordes. Hungari propter inducias neqveunt intereſſe. Cur non forti animo dies paucos obſidionem feramus?

donec

donec venientibus auxiliis exire in hoſtes ac turpiſſimi & iniqviſſimi populi ſumamus pœnas, cæterisqve gentibus oſtendamus, qvàm grave ſit, contra dominos erigere cornua. Liceret ſanè pernicioſam gentis audaciam plectere; neqve facultas abeſt, ut intelligitis. Sed cogitamus ex altera parte, qvi ſint belli fructus. Nemo ſatis victoriam temperare poteſt. Sive vincimus ſive vincimur, multas fieri cædes neceſſarium eſt: incendia, rapinæ, adulteria, neces, ex bello emergunt. Qvod deteſtabilius eſt, illi maximè patiuntur, qvi minimè ſunt culpabiles. Ruſtici & pauperes plebes luunt pœnas; his pecora, his uxores adimuntur. Horremus certè tantorum occaſionem præbere malorum. Abeant potius impune belli Duces, qvàm multitudo eorum cauſa conteratur. Veniet etiam dies eorum: juratus ab his Deus atqve deluſus non ſinet impunitum ſcelus; neqve in longum gloriabitur iniqvitas impiorum. Nos Ladislaum Regem patruelem noſtrum in hanc uſqve diem ſumma fide nutrivimus: abſit à nobis, ut aliqvid durè ſtatuamus in eum; noſter ſanguis eſt, & caro ex carne noſtra. Petunt eum Auſtrales: habeant. Atqve utinam benè inſtruant, neq; his tradant à qvibus vel occidatur vel imbuatur hæreſi. Nos qvidem, etſi punire malefactores poſſimus, qvia tamen vindicta in damnum pupilli redundaret; volumus etiam nunc tutoris officium gerere: qvi cum poſſumus in Auſtrales ulciſci, Ladislai cauſa malumus oblivisci. Amplectamur igitur pacem qvæcunqve offertur, neq; rumoribus hominum moveamur. Qvi ſapient, conſilium noſtrum ex pietate, non ex timore profectum exiſtimabunt.

His dictis placuit Imperatorem ad hoſtes exire, atqve ipſis præſentibus firmare pacem. Neqve in ea re defuit labor. Namqve cum hoſtes jam deſiliiſſent ab eqvis, & ad manum Imperatoris recepti rurſus eqvos conſcendiſſent, in colloqvium venientes, immutare pacis capitula nitebantur. parumqve abfuit, qvin ex colloqvio rebus infectis diſcederetur. Sed auctori pacis gratior pax qvàm bellum fuit. Qvippe laborantibus Epiſcopis, & adnitente omnibus ſtudiis Marchione, conditiones, qvas ſupra commemoravimus, in concordia receptæ ſunt, datis dextris confirmatæ. Promiſerunt qvoqve ſex hoſtium Duces, intra dies octo pacis capitula in ſcriptis redacta munire ſigillis. Idem Cæſar cum Epiſcopis & Marchione bona fide facturum ſe, ait. Parſum eſt humano ſangvini, & ruri conſultum. Hinc orta undiqve lætitiá

Ee & in-

& ingens gaudium: cum frater fratrem & amicus amicum alloqvi poſſet. Tum Cæſarianis Auſtrales miſcentur; atqve ex duobus exercitibus unus efficitur. Omnes in Cæſaris gratiam recipiuntur. Duobus tamen durè reſponſum eſt: Comiti juniori de Schaumberg improperatum, qvare compater adverſus compatrem arma ſumſiſſet; neqve maximæ in ſe Cæſaris beneficentiæ memor fuiſſet. Eizingerus autem cum Cæſarem ad urbis portam ſeqveretur, veniam petens, crimenqve ſuum attenuans, nihil aliud audire potuit, niſi; feciſti, qvæ libuit; judicet inter nos Deus. Atqve finito colloqvio Cæſar in urbem rediit. Auſtrales relictis caſtris ad octavum lapidem abierunt.

Die Lunæ qvæ fuit qvarta Septembris, Comes Ciliæ cæteriqve Duces hoſtium cum ingenti eqvitatu ad crucem lapideam extra portam, qvæ Viennam reſpicit, in conſpectu urbis conſtiterunt, eo namqve, ut condictum erat, ad eos duci Rex novellus debuit. Imperator igitur accerſito puero, atqve Epiſcopis aſſignato, qvatuor cum eo ex conſilio miſit: Æneam Epiſcopum, Johannem Neipergium, & duos Ulricos. Hora itaqve nona more theutonico ante meridiem, extra urbem miſſus eſt, ac Comiti Ciliæ apud crucem expectanti commendatus. Eo in loco plurima verba, qvæ ad pacem tenderent, facta ſunt: plures captivi libertati redditi, multæ injuriæ remiſſæ. Incredibile dictu eſt, qvo gaudio ſuum Regem Auſtrales acceperint. Eizingerus uberes præ lætitia lacrumas emittebat. Hic Bohemi puerum, ibi Moravi conſultabant; ac velut ex carcere miſſum amplexabantur: neqve ſatis vidiſſe cuiqvam fuit, qvem mox inter ſe recipientes clamoribus hominum atqve tubarum clangoribus undiq; perſtrepentibus ad balneas ea die, ut, ſi qvid Stiricum adhuc ſuperet, totus deponeret; exinde ad villam, qvam Bertoldi vocitant, ubi & arx eſt, qvam Comiti Ciliæ Imperator crediderat, diebus aliqvot manſurum deducunt.

Georgius Poggiebracius Regni Bohemiæ Gubernator, dum hæc aguntur, cum accepiſſet, Imperatorem ab Auſtralibus urgeri, non expectatis amplioribus conditionibus collecto exercitu ſeptem & decem millium pugnatorum verſus Auſtriam iter dirigit. Egreſſusq; primo domum Taboritas, qvi ejus gubernationi erant infeſti, Budvicenſes ac Dominos de Roſis aggreſſus, agros eorum devaſtat; atqve adeo vexat, ut coacti leges qvas velit ab eo recipiant. Nec dubium erat, qvin ad Danubium uſqve profectus, rapinas atqve incendia miſcens,

miſcens, Auſtrales obſidionem ſolvere & ad propria tuenda reverti compuliſſet. Jam enim Henricus de Roſis, qvi apud Novam Civitatem caſtra tenebat, patris atqve fratrum qverelis vocatus, cum magna copiarum parte abiturum ſe dixerat. Neqve Barones Auſtriæ, qvi trans Danubium agros villasqve poſſidebant, manſuri ulterius putabantur. Neqve enim facile inventus eſt, qvi aliena qvam ſua magis curet. Communibus qvisqve privata præfert. Sed cum intellexiſſet in via Georgius, obſidionem ſolutam, Regem traditum, pacem factam, indignabundus retroceſſit: atqve ad ſuos verſus, En, inqvit, qvantum gloriæ nunc nobis amiſſum eſt, qvantumqve lucri hoc itinere? Nobis Auſtria ſpolium dives, nomenqve æternum erat Imperatoris defenſi. Sed arbitror, illi qvi conſulant, effœminatos homines eſſe atqve vecordes; qvi neqve ad octo dies obſidionem tolerare potuerunt. Nec minus indignati ſunt Stirienſes, qvi pro Domino in armis congregatos ad ſex mille viros prope diem miſſuri erant. Neqve dubii videbantur, qvin ſumma cum laude Imperatori ſubvenirent, nomenq; ſibi grande perqvirerent. Sed auditis pactionibus, qvæ cum hoſte habitæ fuerant, & Cæſari & conſilio ejus maledicebant: maximè verò Johanni Ungnadio & Gvaltero Zebingero turpem pacem improperabant; qvos, veluti fœminas, valentes verbis, cum veniſſent in opus, animo cadere.

Interea Comes Ciliæ, qvamvis Cæſari affirmaſſet, Regem ſe minime *Auſtralibus* crediturum, rogatus tamen ab eis, ut eſt fidei parum, Viennam cum eo pergit. Ibi Rex in morem triumphantis excipitur, popularibus præ gaudio lacrimantibus, Clerus ei & omnis plebs cum ſenatoribus obviam venit; pueri, innuptæqve puellæ carmina in ejus laudem decantabant: matronæ ornatiſſimæ extra portam effuſæ manus oſculatæ Principis ſui, benedicebant Deo; qvi nobiliſſimam Alberti ſobolem eis reddidiſſet. Soror amplexa fratrem, tangere jam ſe gaudebat, qvem nunqvam venturum in ejus aſpectum, arbitrabatur. Erant omnia feſtivitatis & lætitiæ plena: dies ille in omne apud eos ævum memorabilis putabatur. Jamqve ſe felices Viennenſes, & omnibus vicinis feliciores, jactabant: qvibus datum eſſet, armis ſuum Regem recuperaſſe, per qvem poſſent Bohemis & Ungaris imperare: jam ſe vertice cœlum tangere, ſublimioribus vicinos aſtris, exiſtimabant;

bant: divinæ majeſtatis vitam adeptos. Puer in arce regia apud ſororem in poteſtate Comitis nutriendus aſſumitur.

Cæterum Auſtrales dum lætitiæ feſtivitatiqve dediti ſunt, nomine Cæſaris reqviruntur, ut capitula pacis ac literas ſuis ſigillis muniant. Nam ipſum, & qvi fuerant tractatores concordiæ, ſuo debito ſatisfeciſſe. Comes Ciliæ, Comes de Schaumberg junior, Ulricus de Roſis, Wolffgangus de Valſe, Ulricus Eizinger, & tres alii Barones, vice communitatis Auſtriæ, bona, ut ajebant, fide intra dies octo concordiæ chirographum ſuis ſigillis roborare promiſerant. Sed qvo pacto promiſſionem cuſtodiat, qvi nec juramento teneri poteſt? Qvis fallere hominem timeat, qvi Deum contemnere ſolitus eſt? Qvippe Auſtrales, qvibus nulla mens fuerat, leges pacis obſervare, dum ſatisfacere promiſſo commonentur, negant capitula pacis eo modo conſcripta eſſe, qvo fuerant ſtipulata; & qvamvis Epiſcopi & Marchio Badenſis, nihil aſſerant eſſe mutatum, obnoxiosqve illos apponere chirographo ſua ſigilla, confirment; nulla tamen ratione moventur, neqve ſignare pacta qvoqvo modo conſentiunt. Idqve primum malæ mentis, & impuræ fidei poſt compoſitam pacem ſignum fuit. Neqve hac fallacia contenti Auſtrales, ultra pergunt, datamqve fidem in dies magis ac magis violant. Res bello ablatas haudqvaqvam reſtituunt: illata damna minimè reſarciunt: Ladislaum Regem in Ducali ſede collocant; juraqve illi civitates, fidem præbere nobiles, confirmationes feudorum ab eo petere, eumqve veluti regentem Principem venerari & obſervare compellunt: cum tamen conventum eſſet, expectare diem ſancti Martini, priusqvam ulla novitas in Auſtria fieret; & tunc de conſenſu Principum, qvi puero conjuncti ſangvine forent, & ſubditorum ejus, qvo pacto circa eum eſſet agendum, ordinaretur. Sed vento ſimilis eſt Auſtralica fides, junco fragilior marcido, nihil hoſce homines pudet; dictum atqve indictum pari tenore accipiunt: juratum & injuratum juxta eſt illis. Non æqvum, non bonum ſapiunt, lucro inhiant omnes, alieni rapaces, ſui tenaciſſimi. Id demum apud eos honeſtum eſt, qvod dives; id turpe, qvod pauper. Vident Regem ætate admodum tenera nondum puberem indigere tutore; & adminiſtrationem ei committunt ejus terræ, qvam vix grandævus Princeps benè gubernet. Qvis non intelligat verſutias ac neqvitias gentis? furari, rapere, devorare pupilli bona feſtinant; priuſqvam convenientes ad Conven-

tum Principes, ut tanto ſangvini par eſt, gubernatores puero tradant, prædamq́; de faucibus eorum eripiant.

Hungari ut intelligunt ſuum Regem eſſe Viennæ, mox ad eum mittunt Auguſtinum Epiſcopum Jaurienſem. Nec diu poſt Dionyſius Archiepiſcopus Strigonienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Varadienſis, Vaccienſis Epiſcopi, Nicolaus Vaivoda, Ladislaus Palatinus, ac filius Johannis Gubernatoris, & alii qvamplures regni Proceres, & Legati communitatum, cum duobus millibus eqvitum eo veniunt, Regi ſuo non tanqvam extra tutelam miſſo, ſed veluti duræ captivitatis ſolutis vinculis liberato congratulantur, &, ut ad ſe proficiſcatur, multis precibus orant: donaq́; ſatis ampla & magnifica porrigunt: ſed aliqvanto minora qvam fama ferebantur. His reſponſum eſt: Conventum ſancti Martini expectandum eſſe, qvia ſic cum Cæſare ſit concluſum. Inter hæc mittit Cæſar Æneam Epiſcopum Senenſem, Ulricum de monte Solis, qvi poſtmodum ad Gurcenſem Eccleſiam eſt aſſumptus, & Artongum de Cappel Juriſconſultum; qvi viſitato apud Viennam Rege, legatos Hungariæ in domo Cardinalis Strigonienſis convenientes, ac Cæſareo nomine ſalutantes, cur Oratores eorum apud Florentiam non audiſſet Imperator, expoſuerunt; & cur datus extra manus Rex fuiſſet. Deinde, qvoniam Hungari & coronam Regni & caſtra qvædam ex Cæſare petebant, voluntariam eſſe Imperialem Majeſtatem dixerunt, ſive in conventu ſancti Martini, ſive ante, qvando liberet, de his rebus cum eis agere. Hungari ad ſalutes gratias reddiderunt; de Legatis Regni non auditis parvam exiſtimationem fecerunt: de Rege Ladislao dixerunt, non ſe magnipendere, qva via ſit illis dimiſſus; lætabundos ſe tamen Deo gratias agere, qvod ſuum Dominum libertati traditum intuerentur. De caſtris atqve corona reſponderunt, ſe Regem adire velle, qvæ dicta eſſent illi referre, ac pro ſua voluntate daturos reſponſum. Epiſcopus Senenſis ad ea pauca ſubjiciens, mirari ſe, ait, qvod Regem libertati reſtitutum Hungari dicerent, qvaſi captivum arguerent, qvi apud Cæſarem pro filio nutritus ac pudice & liberaliter educatus. Qvod illi mandata Cæſaris referre vellent, id non eſſe ingratum. Exin ſeqventi die vocatis Oratoribus Imperatoris in curiam præſente Rege per Hungaros reſponſum eſt: Regiam Majeſtatem Imperatorem reſalutare atqve amare; coronam Regni & oppida qvæ obtineret in Hungaria Imperator, re-

petere: ſi redderentur, benevolentiam & gratiam duraturam; ſi minus, non poſſe Regem ſuo jure carere. Ibi Ulricus Sonembergius, Nos, inqvit, Hungaris, qvæ juſſit Cæſar, expoſuimus: cum tua Majeſtate, Rex inclite, nihil nobis de hiſce rebus agitare commiſſum eſt. Sed qvæ nunc tuo nomine dicta ſunt, ad verbum Cæſari referemus. Exeuntes autem Legati Cæſaris thalamum regium, per Cardinalem & alios Hungaros in aulam qvandam accerſiti ſunt: juſſitqve Cardinalis tum ſeipſum tum cæteros Regni Prælatot & Proceres Imperatori commendari. Johannes vero Varadienſis Epiſcopus eloqventia pollens & animo elevato, Svadete inqvit, Imperatori, coronam & oppida reddat, neq; regnum noſtrum irritet, cujus Rex jam liber eſt. Cumq; dixiſſet Æneas, multa eſſe, in qvibus Imperator Regno Hungariæ poſſet uſui eſſe, Et noſtrum, inqvit Johannes, Regnum adeo excellens eſt & nobile, ut benefacienti retribuere facile poſſit. Animadvertit Æneas, commotam hominis mentem, & impenſatum eſſe reſponſum; cedendumqve animo excaleſcenti, exiſtimavit. Illud tamen non dimiſit intactum, qvod de libertate Regis Johannes ante dixerat; qvaqve modeſtia ſervatus eſſet apud Cæſarem Ladislaus pluribus verbis declaravit. Tum Johannes qvodammodo ſe corrigens, non ideo ſe locutum, ait, qvia captivum illum & malè habitum apud Cæſarem exiſtimaverit; ſed qvod jam ſibi & cæteris Hungaris communior eſſet factus & acceſſu facilior.

Cum viſitaſſent Legati Cæſaris, ut dictum eſt, Regem; ac verbis finitis Auſtrales ad ſiniſtram, Hungari vero, qvi aderant, ad dextram ſe retraxiſſent, deliberaturi qvid reſponſi dandum eſſet, remanſiſſetq; ſolus Rex in medio apud qvandam feneſtram, paululo meditatus, cuinam parti ſe jungeret; ad Hungaros deniqve declinavit: ac ſuopte ingenio, *mihi, inqvit, qvia ſum Hungarus, apud vos eſt manendum.* Qvod verbum mira Ungarorum exceptum lætitiâ, mille in Regnum epiſtolis divulgatum eſt. Id ter Æneæ Cardinalis narravit, timens, ne ſatis prima allocutione comprehenſus eſſet. Cumqve ſolus Æneas Cardinalem adiviſſet, litteras ſibi Apoſtolicas reddidit, dixitqve: ſummum Pontificem duabus de cauſis habere in eo fiduciam; & qvia magnus eſſet Archiepiſcopus, & qvia Cardinalis: atqve idcirco de rebus Apoſtolicæ Sedis fidenter apud eum ageret; rogaretq; ipſum, ut veritati aſſiſteret, neqve indignè carpi Romanam Eccleſiam permitteret. Tum

vero

Digitized by Google

vero ad Legatos Ungarorum & Auſtralium, qvi Romæ fuerant, ac ſe ibi malè viſos fuiſſe retulerant, deſcendit: exponens qvæ dicta ab his eſſent Apoſtolico culmini; &, qvæ accepiſſent reſponſa; nihilqve his aut factum aut dictum indignè monſtravit: ſed, cum ipſi monitorium Apoſtolicum adverſus Auſtrales emiſſum, multis modis accuſaviſſent, reſpondiſſe Papam, qvæ conveniſſent Apoſtolicæ Majeſtati; viamq; nihilominus obtuliſſe juſtitiæ. Demum vero rogavit; Romanæ ſedis cauſam apud ſuos tueretur, & ad ea, qvæ pacis eſſent, apud Imperatorem & Ungaros navaret operam. Hungaris enim cum Cæſare qvietem habere conduceret: qvi cum Turcis aſſiduis bellis, non cautè agerent, ſi pugnantes in fronte tergum inſecurum relinqverent.

Ad hæc Cardinalis, verum eſſe, ait, qvod Oratores Regni ex urbe reverſi Papæ duritiem accuſaviſſent: qvi & ægrè audiverit eos, & auditis acerbè reſponderit. Fuiſſe tamen inter regnicolas, qvi Papam expurgaverint; ſolum manere in animis Ungarorum moleſtiam, qvod tardius ſui Oratores admiſſi fuiſſent. Nam reliqva non eſſe ad miratu aut reſponſione digna. Paci velle ſe operam totis conatibus adhibere; ſuadere tamen Imperatori, Coronam & Caſtella reſtitueret. Inter loqvendum autem videbatur Cardinalis non probare, qvod Rex Ladislaus Romam fuiſſet adductus. Tum Æneas, atqvi, inqvit, ex uſu veniet aliqvando puero, & Italiam, & graves & optimos illius terræ mores vidiſſe; docuitq; apud ſummum Pontificem ſacrumq; Cardinalium cœtum qvàm libentiſſimè viſus fuiſſet; utqve is riſum nonnunqvam Papæ moviſſet, & potiſſime paucis diebus ante receſſum. Nam cum Papa longiorem illi audientiam negaret, qvia plures eſſent audiendi Cardinales; *At Cardinales*, inqvit Rex, *tecum, ô maxime Pater, ſemper habebis; me autem non ſemper habebis.*

His apud Viennam geſtis Oratores ad Cæſarem reverſi ſunt. Hungari qvoqve domum repetiverunt: in Feſto Omnium Sanctorum Regni conventum apud Budam habituri, atqve illinc inſtructiores reverſuri. Plurimum autem Auſtrales & Hungari Cæſaris elidere conatus ſtudent: Auſtrales ne ſui delicti pœnas dare cogantur; Ungari, ut Coronam & Regni veteres fines obtineant. Non tamen univerſi Auſtrales Hungaris favent: Eizingerus & qvi eum ſeqvuntur, Bohemorum parti conjunctiores videntur: ſperantes, petentibus Hunga-

ris ac Bohemis, Regem, fieri poſſe, ut Viennæ, qvi medius locus eſt, ſuum Principem habeant. Fiunt mox inter eos, qvi dominantur apud Auſtriam, duæ factiones: Civitates, & inferiores nobiles, & Prælati fidem in Eizingero collocant: Comiti Ciliæ, Barones & potentiores credunt. Is verò arcem tenet & Regis curam habet, & qvoniam Hungaris faventiſſimus putatur, pauci ſunt, qvi non Ungaros arbitrentur Regem ad ſe ducturos. Illi autem ut illudant Auſtralibus, ajunt, ſe Regem non ultra Poſonium petere, ut illinc ex teſtamenti paterni ordinatione gubernetur. At cum ſuerit ibi, prohibiturum judicant neminem, qvo minus Jaurinum & ad interiora regni loca ducatur.

Per idem tempus, multa adverſus Johannem Gubernatorem dicere Hungari; Tyrannum & Regni proditorem appellare, qvi duos Exercitus maximamqve Regni Turcis partem prodiderit, Polonumq; Regem neci objecerit; nunc Regnum graviſſimo jugo premat; neqve ex bono populos regat: adveniſſe ſuæ Tyrannidis finem, liberatum ex manibus Imperatoris Regem indies affuturum, qvi ſuperbum hominem conterat. Mos hic populi eſt, ſemper venturos amatur, odioſum eſt imperium vetus. Major Regni vis adverſus Johannem ſentire videbatur, multumqve illi Comes Ciliæ adverſus credebatur; tanqvam illo ex gubernatione Regni dejecto, locum ejus occupaturus.

FINIS.

Digitized by Google